3
C
15

10 juni 1965

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

Vrije-tijdsbesteding in Nederland 1962-1963

Deel 3

Avond- en weekendbesteding, herfst 1962

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK
BIBLIOTHEEK

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ W. DE HAAN N.V.
ZEIST, 1965

3
C
15

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

Vrije-tijdsbesteding in Nederland 1962-1963

Deel 3
Avond- en weekendbesteding, herfst 1962

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ W. DE HAAN N.V.
ZEIST, 1965

VERKLARING DER TEKENS

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
-	= nul
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
1962-1963	= 1962 tot en met 1963
1962/1963	= het gemiddelde over de jaren 1962 en 1963
1962/'63	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar, enz. beginnend in 1962 en eindigend in 1963

N.B. Door afrondingen kan het voorkomen, dat totaalcijfers niet geheel overeenstemmen met de som der onderscheidene posten.

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN

Het herdrukken van de inhoud van deze publikatie is niet toegestaan, noch geheel, noch gedeeltelijk, noch in de oorspronkelijke, noch in bewerkte vorm, tenzij met schriftelijke machtiging van de Directeur van het Centraal Bureau voor de Statistiek.
Het gebruiken van de inhoud van deze publikatie als toelichting of bewijsvoering in een artikel, een boekbespreking of een boek is toegestaan, mits de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld.

Verkrijgbaar bij Uitgeversmaatschappij W.de Haan N.V., Zinzendorflaan 3, Zeist (postrekening no.57071)en de boekhandel.

Prijs: *f* 11,-

Bestelnummer: G 13/1962-1963-3

VOORBERICHT

Deze publikatie maakt deel uit van de reeks, die verschijnt op grond van twee vrije-tijdsbestedingsonderzoekingen, welke respectievelijk in de herfst van 1962 en de zomer van 1963 zijn gehouden. In deze onderzoekingen werden verschillende onderwerpen van vrije-tijdsbesteding aan de orde gesteld, alle betrekking hebbend op de Nederlandse bevolking van 12 jaar en ouder. Over enkele van deze onderwerpen - enige vormen van licht en ernstig amusement, televisie en radio, sportbeoefening - verschenen onlangs reeds afzonderlijke publikaties. Over verscheidene andere elementen van vrije-tijdsbesteding zoals openluchtrecreatie, verenigingsleven, zal later nog worden gerapporteerd. Het onderwerp, dat in de voorliggende publikatie wordt besproken is: avond- en weekendbesteding. Hiervan verscheen in 1963 reeds de mededeling: Weekendbesteding, herfst 1962, enige voorlopige uitkomsten. Hierop volgt thans de definitieve publikatie met een uitvoeriger en gedetailleerder verslaggeving. Er zijn ook, waar dit mogelijk was, vergelijkingen gemaakt met het onderzoek, dat het Centraal Bureau voor de Statistiek in de winter van 1955/'56 ten aanzien van de avond- en weekendbesteding instelde.

Een woord van dank richt ik tot de Nederlandse Stichting voor Statistiek, die aan de opzet van het onderzoek heeft meegewerkt, het enquêtewerk heeft verricht en waarmee tijdens de verschillende bewerkingsfasen een veelvuldig en prettig contact werd onderhouden.

De wetenschappelijke bewerking van het grondmateriaal en het schrijven van de tekst van deze publikatie geschiedde door de heer drs. G.J.P.Rijntjes.

De heer drs. J.Muilwijk heeft de wiskundig-statistische bijlage bij deze publikatie verzorgd.

De Directeur-Generaal
van de Statistiek,

Ph. J. Idenburg

(Prof.Dr.Ph.J.IDENBURG)

's-Gravenhage, april 1965.

I N H O U D

Blz.

VOORBERICHT 3

SAMENVATTING DER BELANGRIJKSTE CONCLUSIES 9

HOOFDSTUK I. INLEIDING

A. Verantwoording 12
B. Werkwijze 12
1. Tijdsbudgetmethode 12
2. De globale benadering 12
C. Het classificeren van de gegevens 13
D. Uitvoering van het onderzoek 14
1. Representativiteit van de steekproef 14
2. Verzameling van de gegevens 14
3. Betrouwbaarheid van de uitkomsten 14
E. Gekozen indelingen 14
1. Leeftijd 14
2. Sociaal milieu 14
3. Woonmilieu 15
4. Onderwijsniveau 15
5. Kerkelijke gezindte 15
6. Televisiebezitters en niet-televisiebezitters 16

HOOFDSTUK II. ALGEMENE STRUCTUUR VAN DE TIJDSBESTEDING

A. Inleiding 17
B. De verhouding verplichte en vrije tijd 17
1. Totale periode 17
2. Perioden van de week 17
C. De verplichte bezigheden 18
1. Algemeen 18
2. De maandag- tot en met vrijdagavond 19
3. De zaterdag en de zondag (de spreidingsgegevens) 20
4. De verschillende perioden van het weekend (de globale benadering) ... 20
5. Interpretatie: traditionele arbeidsverdeling 21
D. De nachtrust 22
E. De vrije tijd 22
1. Totaalbeeld 22
2. Weekpatroon 23
3. De maandag- tot en met vrijdagavond 24
4a. De zaterdag en de zondag (de spreidingsgegevens) 25
4b. De zaterdag en de zondag (de globale benadering) 26
F. Interpretatie 26
1. Huiselijkheid en privacy 26
2. Niet-gebondenheid: structuur van het uitgaan 28
3. Recreatietypen 28

HOOFDSTUK III. LEVENSFASE EN TIJDSBESTEDING

A. Inleiding 33
B. De verhouding verplichte en vrije tijd 33
C. De verplichte bezigheden 33
1. Algemeen 33
2. De maandag- tot en met vrijdagavond 35
3. De zaterdag en de zondag 36
D. De nachtrust 36
E. De vrije tijd 36
1. Algemeen 36
2. De jeugd 36
3. De jongere gehuwden en de groepering van middelbare leeftijd 39
4. De bejaarden 40
5. Het bijwonen van een kerkdienst op zondag 42

HOOFDSTUK IV. SOCIAAL MILIEU EN TIJDSBESTEDING

A. Inleiding 43
B. De verhouding verplichte en vrije tijd (mannen) 43
C. De verplichte bezigheden (mannen) 44

HOOFDSTUK IV. SOCIAAL MILIEU EN TIJDSBESTEDING (vervolg) Blz.

1. Totaalbeeld 44
2. De maandag- tot en met vrijdagavond 44
3a. De zaterdag en de zondag (de spreidingsgegevens) 46
3b. De zaterdag en de zondag (de globale benadering) 46
D. De nachtrust (mannen) 46
E. De verhouding verplichte en vrije tijd (vrouwen) 47
F. De verplichte bezigheden (vrouwen) 47
1. Totaalbeeld 47
2. De maandag- tot en met vrijdagavond 47
3. De zaterdag en de zondag 47
G. De vrije tijd 48
1. Algemeen 48
2. De agrariërs 48
3. De arbeiders en de loontrekkende middenstanders 50
4. De loontrekkende en de risicodragende middenstanders 51
5. De loontrekkende middenstanders en de leidinggevenden en welgestelden 52
6. Het bijwonen van een kerkdienst op zondag 54

HOOFDSTUK V. KERKELIJKE GEZINDTE EN TIJDSBESTEDING

A. Inleiding 55
B. De verhouding verplichte en vrije tijd 55
C. De vrije tijd 55
1. Totaalbeeld 55
2. De maandag- tot en met vrijdagavond 57
3. De zaterdag en de zondag 57
D. Interpretatie: dominantie en subculturen 58
1. Nuanceringen in het patroon van de gereformeerden en de kerkse hervormden 58
2. Nuanceringen in het rooms-katholieke patroon 58

HOOFDSTUK VI. TELEVISIE EN TIJDSBESTEDING

A. Inleiding 59
B. De verhouding verplichte en vrije tijd en de verplichte bezigheden 59
C. De vrije tijd 61
1. Totaalbeeld 61
2. De maandag- tot en met vrijdagavond 61
3. De zaterdag (globale benadering) 63

HOOFDSTUK VII. EVOLUTIES IN DE TIJDSBESTEDING

A. Inleiding 64
B. Uitbreiding van de vrije tijd 64
C. Structurele veranderingen in de vrije-tijdsbesteding 66
1. Lichamelijke passivering 66
2. Nivellering of denivellering 67
3. De televisie 68

BIJLAGEN I Wiskundige en steekproeftechnische aspecten; betrouwbaarheid van de uitkomsten 70

II Samenstelling van de steekproef (equivalente aantallen) 81

III De gebruikte vragenlijst 82

STATEN

bij hoofdstuk II

1. Structuur van de tijdsbesteding per week 17
2. Structuur van de tijdsbesteding per periode van de week (mannen + vrouwen) 18
3. Structuur van de tijdsbesteding per periode van de week, per geslacht (in uren) 18
4. Verplichte bezigheden per week 19
5. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte bezigheden (in procenten) 19
6. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag) van enige verplichte bezigheden (in procenten) 20
7. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zondag) van enige verplichte bezigheden (in procenten) 20
8. Enige verplichte bezigheden in het weekend (in procenten) 21
9. Spreidingsgegevens van het slapen in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) en per dag (zaterdag en zondag) (in procenten) 22

STATEN (vervolg) Blz.

bij hoofdstuk II (vervolg)

10. Vrije-tijdsbezigheden per week 22
11. Vrije-tijdsbezigheden per periode van de week (in uren) 23
12. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden (in procenten) 24
13. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag) van de vrije-tijdsbezigheden (in procenten) 25
14. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zondag) van de vrije-tijdsbezigheden (in procenten) 27
15. Enige vrije-tijdsbezigheden in het weekend (in procenten) 27
16. Samenhang tussen enige bezigheden verricht op zaterdagavond en/of zondag 30
17. De clusters van bezigheden samengesteld op basis van staat 16 30

bij hoofdstuk III

18. Structuur van de tijdsbesteding per week, per levensfase 33
19. Enige verplichte bezigheden per week, per levensfase 34
20. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte bezigheden bij de schoolgaanden en de leeftijdsgroepen 12-17 jaar en 18-39 jaar, ongehuwd (in procenten) 35
21. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte bezigheden bij de leeftijdsgroepen 18-39 jaar, gehuwd, 40-59 jaar en 60 jaar en ouder (in procenten) 36
22. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van het slapen, per levensfase (in procenten) 37
23. Vrije-tijdsbezigheden per levensfase, in uren per week 37
24. Vrije-tijdsbezigheden per week per levensfase, in procenten van de totale vrije tijd 38
25. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden van de schoolgaanden en de leeftijdsgroepen 12-17 jaar en 18-39 jaar, ongehuwd (in procenten) 38
26. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden van de leeftijdsgroepen 18-39 jaar, gehuwd, 40-59 jaar en 60 jaar en ouder (in procenten) 40
27. Bevolking van Nederland van 15 jaar en ouder, naar kerkelijke gezindte (in procenten) . 41

bij hoofdstuk IV

28. Structuur van de tijdsbesteding per week, per sociaal milieu 43
29. Enige verplichte bezigheden per week, per sociaal milieu 44
30. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte bezigheden, per sociaal milieu (in procenten) 45
31. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag) van de tijd besteed aan werk en schoolbezoek, door arbeiders en loontrekkende middenstanders (mannen) (in procenten) . 45
32. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van het slapen, per sociaal milieu, opleidingsniveau en woonmilieu (in procenten) 46
33. Vrije-tijdsbezigheden per sociaal milieu, in uren per week 48
34. Vrije-tijdsbezigheden per week per sociaal milieu, in procenten van totale vrije tijd 49
35. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden van de agrarische bevolking (in procenten) 49
36. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden van de arbeiders (in procenten) 50
37. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden van de risicodragende middenstand (in procenten) 52
38. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden van de loontrekkende middenstand (in procenten) 52
39. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden van de leidinggevenden en welgestelden (in procenten) 53

bij hoofdstuk V

40. Structuur van de tijdsbesteding per week, per kerkelijke gezindte 55
41. Vrije-tijdsbezigheden per kerkelijke gezindte, in uren per week 56
42. Vrije-tijdsbezigheden per week per kerkelijke gezindte, in procenten van de totale vrije tijd 56

bij hoofdstuk VI

43. Structuur van de tijdsbesteding per week, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters 59
44. Structuur van de tijdsbesteding per periode van de week, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters 60

STATEN (vervolg) Blz.

bij hoofdstuk VI (vervolg)

45. Verplichte bezigheden van televisiebezitters en niet-televisiebezitters, in uren per week 60
46. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de verplichte bezigheden, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters (in procenten) 61
47. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van het slapen, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters (in procenten) 61
48. Vrije-tijdsbezigheden per week in procenten van de totale vrije tijd en in absolute uren, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters 62
49. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige vrije-tijdsbezigheden, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters (in procenten) 62

bij hoofdstuk VII

50. Structuur van de tijdsbesteding per week in 1955/'56 en 1962 64
51. Verplichte bezigheden per week in 1955/'56 en 1962 65
52. Vrije-tijdsbezigheden per week in 1955/'56 en 1962, in procenten van de totale vrije tijd. 66
53. Vrije-tijdsbezigheden in 1955/'56 en 1962, in uren per week 66
54. Vergelijking van de vrije-tijdsbezigheden per week in procenten van de totale vrije tijd en in absolute uren, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters in 1962 met de vrije-tijdsbezigheden in 1955/'56 68

TABELLEN

bij hoofdstuk II

1. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend, van de gehele bevolking (in procenten) 89
2. De deelneming en niet-deelneming aan enkele tijdsbestedingscategorieën, beschouwd in onderling verband (mannen + vrouwen) (in procenten) 90

bij hoofdstuk III

3. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (schoolgaanden) (in procenten). 91
4. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (12-17-jarigen) (in procenten). 92
5. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (18-39-jarigen, ongehuwd) (in procenten) 93
6. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (18-39-jarigen, gehuwd) (in procenten) 94
7. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (40-59-jarigen) (in procenten). 95
8. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (60-jarigen en ouderen) (in procenten) 96

bij hoofdstuk IV

9. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag) van de vrije-tijdsbezigheden van arbeiders en loontrekkende middenstanders (in procenten) 97
10. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zondag) van de vrije-tijdsbezigheden van arbeiders en loontrekkende middenstanders (in procenten) 97
11. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (agrarische bevolking) (in procenten) 98
12. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (arbeiders) (in procenten) 99
13. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (risicodragende middenstand) (in procenten) 100
14. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (loontrekkende middenstand) (in procenten) 101
15. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (leidinggevenden en welgestelden) (in procenten) 102
16. Structuur van de tijdsbesteding per week, per opleidingsniveau 103
17. Enige verplichte bezigheden per week, per opleidingsniveau 103
18. Vrije-tijdsbezigheden per opleidingsniveau, in uren per week 104
19. Vrije-tijdsbezigheden per week per opleidingsniveau, in procenten van de totale vrije tijd 104
20. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (opleidingsniveau g.l.o.) (in procenten) 105
21. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (opleidingsniveau l.n.o.) (in procenten) 105
22. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (opleidingsniveau u.l.o.) (in procenten) 106
23. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (opleidingsniveau v.h.m.o.-w.o.) (in procenten) 106

TABELLEN (vervolg) Blz.

bij hoofdstuk IV (vervolg)

24. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag) van de vrije-tijdsbezigheden van niet-schoolgaanden met opleiding g.l.o. (in procenten) 107
25. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (opleidingsniveau g.l.o.) (in procenten) 108
26. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (opleidingsniveau l.n.o.) (in procenten) 109
27. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (opleidingsniveau u.l.o.) (in procenten) 110
28. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (opleidingsniveau v.h.m.o.-w.o.) (in procenten) 111
29. Structuur van de tijdsbesteding per week, per woonmilieu 112
30. Enige verplichte bezigheden per week, per woonmilieu 112
31. Vrije-tijdsbezigheden per woonmilieu, in uren per week 113
32. Vrije-tijdsbezigheden per week per woonmilieu, in procenten van de totale vrije tijd 113
33. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (grote steden) (in procenten) 114
34. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (middelgrote steden) (in procenten) 114
35. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (niet-agrarisch platteland) (in procenten) 115
36. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (agrarisch platteland) (in procenten) 115
37. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (grote steden) (in procenten) . 116
38. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (middelgrote steden) (in procenten) 117
39. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (kleine steden) (in procenten). 118
40. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (niet-agrarisch platteland) (in procenten) 119
41. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (agrarisch platteland) (in procenten) 120

bij hoofdstuk V

42. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden per kerkelijke gezindte (in procenten) 121
43. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (rooms-katholieken) (in procenten) 122
44. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (Nederlands-hervormden, totaal) (in procenten) 123
45. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (Nederlands-hervormden, kerks) (in procenten) 124
46. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (Nederlands-hervormden, onkerks) (in procenten) 125
47. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (gereformeerden) (in procenten) 126
48. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (onkerkelijken) (in procenten) . 127

bij hoofdstuk VI

49. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag en zondag) van de verplichte bezigheden van televisiebezitters en niet-televisiebezitters (in procenten) 128
50. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (televisiebezitters) (in procenten) 129
51. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (niet-televisiebezitters) (in procenten) 130

bij hoofdstuk VII

52. Structuur van de tijdsbesteding per week in 1955/'56 en 1962, per levensfase en per sociaal milieu 131
53. Vrije-tijdsbezigheden per week in 1955/'56 en 1962, per levensfase (mannen), in procenten van de totale vrije tijd en in uren per week 132
54. Vrije-tijdsbezigheden per week in 1955/'56 en 1962, per levensfase (vrouwen), in procenten van de totale vrije tijd en in uren per week 132
55. Vrije-tijdsbezigheden per week in 1955/'56 en 1962, per sociaal milieu (mannen), in procenten van de totale vrije tijd en in uren per week 133
56. Vrije-tijdsbezigheden per week in 1955/'56 en 1962, per sociaal milieu (vrouwen), in procenten van de totale vrije tijd en in uren per week 133

SAMENVATTING VAN DE BELANGRIJKSTE CONCLUSIES

A. HET ONDERZOEK

De hieronder staande conclusies zijn gebaseerd ten eerste op een tijdsbudgetenquête over de vijf avonden van de week van maandag tot en met vrijdag en de twee weekenddagen: de zaterdag en de zondag. Als "avond" werd gedefinieerd de periode van 17.30 tot 24.00 uur en als "dag" de periode van 08.00 tot 24.00 uur. Ten tweede op een globale benadering van vijf afzonderlijke weekendperioden: de vrijdagavond(na ong. 18.00 uur), de zaterdagmorgen (tot ong. 13.00 uur), de zaterdagmiddag (van ong. 13.00 tot ong. 18.00 uur), de zaterdagavond(na ong. 18.00 uur) en de gehele zondag.

Het onderzoek werd in de h e r f s t van 1962 en wel van 4-21 november onder de bevolking van 12 jaar en ouder gehouden.Een soortgelijk onderzoek vond plaats in de winter van 1955/'56; meerdere malen zijn de resultaten van het onderhavige onderzoek met die van 1955/'56 vergeleken.

B. DE CONCLUSIES

1. Algemeen beeld

De Nederlander had in de herfst van 1962 in de avonduren en in het weekend tezamen 29 uur vrije tijd. De belangrijkste beperking van de vrije tijd wordt gevormd door de verplichte bezigheden, welke binnen deze perioden, die in het algemeen toch als vrije tijd worden beschouwd, ca. 23 uur vragen.Slapen d.i. de tijd die men 's avonds voor 24.00 uur en op zaterdag en zondag na 08.00 uur aan nachtrust besteedt, neemt niet meer dan ca. 11 uur in beslag.

De week valt voorts duidelijk in twee gedeelten uiteen; de vrije tijd is meer geconcentreerd in het weekend dan op de avonden van de week van maandag tot en met vrijdag, die meer door allerlei noodzakelijke en verplichte bezigheden dan door vrije tijd in beslag worden genomen: van de 6,5 uur van een gemiddelde avond houdt de Nederlander nl. niet meer dan rond 3 uur vrije tijd over. De vrijdagavond vertoont, ondanks dat hij voor velen het begin van een long-weekend is, hetzelfde beeld als een andere door-de-weekse avond. Ook dan is de vrije tijd beperkter dan de tijd, die aan nachtrust en verplichte bezigheden tezamen wordt besteed.

2. De vrouwelijke bevolking

Evenals in 1955/'56 zijn de vrouwen althans ogenschijnlijk zwaarder met allerlei verplichte bezigheden belast en beschikken zij over minder vrije tijd dan de mannelijke bevolking. Dat de vrouw minder vrije tijd heeft dan de man, verdient echter een kanttekening: de arbeidstijden van de overgrote meerderheid van de mannelijke bevolking zijn wettelijk vastgelegd. Dit betekent voor de vergelijking van de tijdsbesteding van de man en de vrouw dat in de onderzoekperiode, die op deze regeling is geïnspireerd, niet direct arbeid van de mannen zal worden gesignaleerd. De arbeid van de vrouw daarentegen bezit een veel grotere elasticiteit. Het is dus voor de vrouw mogelijk haar vrije tijd en haar werk over de gehele dag, ook 's avonds te versnipperen.Een tijdsbudgetonderzoek,tenzij van de gehele dag,geeft daarom geen volledig beeld van de verhouding verplichte en vrije-tijdsbezigheden van de vrouw.

Het verschil in vrije tijd tussen de man en de vrouw is overigens niet bij alle groeperingen even groot; mede doordat bij de leidinggevenden en welgestelden de vrouwen op het punt van vrije tijd iets bevoorrecht zijn, is de discrepantie in de omvang van de vrije tijd ten opzichte van de mannen uit dit milieu gering. Bij de "oude" en de "nieuwe" middenstand is het verschil aanmerkelijk groter en bij de arbeiders heeft de mannelijke bevolking 1 1/3 maal zoveel vrije tijd als de vrouwelijke bevolking.

Voor een deel hangen de verschillen in vrije tijd bij de vrouwen samen met het opvallende verschijnsel dat in sommige groeperingen meer tijd aan het huishoudelijk werk wordt besteed. Divergenties in efficiency of comfort kunnen de oorzaak zijn van deze verschillen, het is in ieder geval waarschijnlijk dat deze situatie invloed heeft op de gezinsrecreatie.

Merkwaardig is dat ook bij de jongens en de meisjes onder de 18 jaar al een duidelijke discrepantie in vrije tijd bestaat: jongens circa 26,5 uur; meisjes circa 22 uur per week. Het verschijnsel is ook waar te nemen bij de schoolgaanden:het schoolgaande meisje verricht nl., ondanks het feit dat het op vrijwel gelijke wijze als de schoolgaande jongen met huiswerk en studie is belast, nog bijna 6 uur huishoudelijk werk per week en is "slachtoffer" van de traditionele arbeidsverdeling tussen de sexen.

3. De mannelijke bevolking

Bevoorrecht op het gebied van de vrije tijd blijken de arbeiders en de loontrekkende middenstanders ten opzichte van de leidinggevenden en welgestelden, de risicodragende middenstanders en de agrariërs: gemiddeld beschikken zij per week over 3 à 4 uur meer vrije tijd. Hoewel het geenszins uitgesloten moet worden geacht dat laatstgenoemden langere werktijden maken, is het zeker ook mogelijk dat de werktijden per beroepsgroep steeds op een andere wijze over de dag en de week zijn verdeeld, d.w.z. dat er niet zozeer gesproken moet worden van een verschil in arbeidstijd alswel in "arbeidsritme". In het algemeen nl. blijkt geen enkele groep zich ongunstig te onderscheiden van de andere. De veel gehoorde opmerking bijv. dat men als risicodragende middenstander "nooit" klaar is, heeft slechts betrekking op een kleine subgroepering: 20% werkt 's avonds in de week van maandag tot en met vrijdag langer dan 2 uur; de helft echter is 's avonds volledig vrij van beroepswerkzaamheden. Nu moet hieraan worden toegevoegd dat er in de verdeling van de vrije tijd sinds 1955/'56 belangrijke veranderingen hebben plaatsgevonden: behalve de groepen die geprofiteerd hebben van de invoering van de vrije

zaterdag, blijken ook zij voor wie de zaterdag een werkdag is gebleven, zoals de risicodragende middenstanders, van een toename van de vrije tijd geprofiteerd te hebben. Hiervoor is slechts één verklaring mogelijk en wel een uitbreiding van de vrije tijd in de avonduren en eventueel op zondag. Wellicht moet dit in een breder kader worden geplaatst.Het is niet uitgesloten dat deze ontwikkeling moet worden geïnterpreteerd als een typische uiting van het "leven met de welvaart" waarin "vrije tijd" als een der meest gewaardeerde goederen wordt beschouwd. In deze veronderstelling ligt opgesloten dat de in dit opzicht achtergebleven categorieën, zoals de risicodragende middenstanders en ook de leidinggevenden en welgestelden (met name de beoefenaren van het vrije beroep) steeds meer gelijke aanspraken op vrije tijd doen gelden, d.w.z. dat zij,wier arbeidstijden niet zijn gereglementeerd, steeds meer hun arbeidsritme aanpassen aan dat van de gesalarieerden en loontrekkenden.

Het is overigens opvallend, dat hoewel de meerderheid van de mannelijke bevolking een vrije zaterdag heeft,er op zaterdagmorgen toch veelal "gewerkt" wordt. Tegen het algemene beeld in van de traditionele arbeidsverdeling die de westerse samenleving tussen de man en de vrouw kent, ziet men dat op een zaterdag ruim de helft van de mannen in het huishouden bezig is of boodschappen doet. Op een avond van maandag tot en met vrijdag is het 20% en op zondag ruim eenderde van de mannen die enige vorm van huishoudelijk werk verricht.Deze uitkomsten zijn opmerkelijk, omdat zij ons iets zeggen over de man-vrouw verhouding.Wellicht moet dit worden geïnterpreteerd als een uiting van een algemene ontwikkeling, waarbij de vrouw als "arbeider" steeds meer naar buiten treedt en de rollen van de gezinsleden minder structureel zijn vastgelegd.In zijn oorsprong is deze ontwikkeling de formele component van de ontwikkeling naar "companionship" zoals deze in de literatuur al ten aanzien van het gezin werd geconstateerd.

4. De vrije tijd

Huiselijkheid is evenals in de winter van 1955/'56 ook in de herfst van 1962 een typische karakteristiek van de Nederlandse bevolking. De Nederlander brengt zelfs niet minder dan 90% van zijn 29 uur vrije tijd in huis door. Een tweede karakteristiek van de vrije tijd is de lichamelijke passiviteit: aan bezigheden die impliciet of expliciet de functie hebben van lichamelijke "ont - spanning" besteedt men gemiddeld de meeste vrije tijd. Een vergelijking van het materiaal van 1962 met dat van 1955/'56 leverde het enigszins verrassende feit op dat de lichamelijke passiviteit sinds het vorige onderzoek is toegenomen: allereerst is de tijd die men gemiddeld aan minder vitale bezigheden besteedt in omvang gestegen.Het is echter nog opvallender, dat ondanks een uitbreiding van de vrije tijd de deelneming aan de meer vitale bezigheden sinds 1955/'56 lager is geworden: o.a. is bij de ouderen (18 jaar en ouder) vooral die bezigheid, die vroeger een verhoudingsgewijs belangrijke plaats in de ontspanning innam, nl. sport,spel en hobbies, door de toenemende lichamelijke passivering verdrongen. De mannen van 60 jaar en ouder bijv. spendeerden in 1955/'56 nog ca. 4 uur aan deze vorm van vrije-tijdsbesteding en in 1962 slechts 2,2 uur.

De drie vormen van ontspanning die in 1962 de centrale plaats in de vrije-tijdsbesteding innamen, zijn televisie kijken, bezoek en lezen: zij omvatten respectievelijk 6,5 uur,6 uur en bijna 5 uur van de gemiddeld 29 uur vrije tijd die de Nederlander in de avonduren en in het weekend heeft. Televisie kijken vormt echter niet de hoofdschotel van de vrije-tijdsbesteding. Het patroon roept het beeld op van de huiskamer waarin de mensen méér nog dan televisie kijken, gezellig bij elkaar zitten, praten, thee of koffie drinken, naar de radio luisteren etc. Dit geldt overigens niet voor de televisiebezitters, die eind 1962 ongeveer 50% van de Nederlandse bevolking uitmaakten: bij hen is het televisie kijken, waaraan zij in de avonduren en in het weekend tezamen ongeveer 12 uur besteedden,belangrijker dan wat men "sociabiliteit" zou kunnen noemen: met elkaar praten, bezoek e.d.

De deelneming aan het verenigingsleven, het uitgaan en het buiten zijn van de "gemiddelde" Nederlander spelen voorts, voor zover zij in de avonduren en/of in het weekend zijn geconcentreerd, geen rol van betekenis (ieder minder dan 1 uur per week).

Het gemiddelde beeld van de vrije-tijdsbesteding is overigens geenszins representatief of maatstaf voor allerlei groeperingen binnen de Nederlandse bevolking. De analyse leverde steeds weer het resultaat op dat er in feite vele nuanceringen op het gemiddelde beeld zijn. Van "massa-recreatie" in de zin dat allen of zeer velen hetzelfde doen, kan daarom in geen geval worden gesproken; dit geldt ook voor de twee grootste groepen uit ons volk, de arbeiders en de loontrekkende middenstanders.

Hieruit en uit een vergelijking van de resultaten van 1962 met die van 1955/'56 blijkt ook dat althans een toenemende "nivellering" geenszins karakteristiek is voor de huidige situatie waarin de vrije-tijdsbesteding verkeert. Een belangrijk argument vormen de "recreatietypen" die in de weekendbesteding werden waargenomen. Uit het bestaan van deze typen w.o. het "sportgerichte type", het "algemene uitgaanstype", het "meer bezette type"blijkt speciaal dat men niet, uitgaande van de vage contouren tussen de sociale categorieën,mag concluderen tot een algemeen weinig gedifferentieerde levensstijl. Wel valt binnen de vrijetijdsbesteding, met name in het weekend, een zekere voorkeur te signaleren: het valt op dat de Nederlander binnen het uitgaansleven in algemene zin de voorkeur heeft voor de (nog) niet-geïnstitutionaliseerde ontspanningsvormen zoals bijv. het buiten wandelen, fietsen of autorijden.

5. Het weekend

Het weekend waarbij hier ook de vrijdagavond wordt betrokken, valt duidelijk in vijf perioden uiteen: de vrijdagavond, die ook ten aanzien van de vrije-tijdsbesteding in 1962 meer aansluit bij een andere door-de-weekse avond. De zaterdagmorgen,die een uitgesproken "tam" karakter heeft: men slaapt wat uit, winkelt, men werkt in het huishouden; de enige vrije-tijdsbestedingscategorie die relatief sterk bezet is, is liefhebberijen (alleen voor mannen). De zaterdagmiddag roept daarentegen het beeld op van "elk wat wils"; dan laten vrijwel alle bezigheden relatief hoge participatiecijfers zien: men wandelt e.d., men kijkt naar de televisie, men rust etc. De zaterdagavond echter is meer een "ont-spanningsavond": televisie kijken en bezoek e.d. staan centraal; voor de adolescenten is de zaterdagavond ook een echte uitgaansavond.

Op zondag wordt vooral veel tijd besteed aan bezoek e.d. maar het is bovendien een dag die gekenmerkt wordt door een brede oriëntatie en een grote variëteit in de vrije-tijdsbesteding, waarbij vooral de aandacht trekt de relatief grote participatie in het uitgaansleven: het bezoek aan café en restaurant, bioscoop en sportwedstrijden; voorts het feit dat 30% van de vrouwen uit de leidinggevende en welgestelde kringen zich bezig houdt met liefhebberijen; de voorkeur van de gereformeerden voor het lezen en de terughoudendheid van deze groepering en de kerkse subgroepering van de Nederlands-hervormden ten aanzien juist van het uitgaansleven, dit wellicht als uiting van de zondagsheiliging.

Van de Nederlandse bevolking (van 12 jaar en ouder) woonde voorts in 1962 50% een of meer kerkdiensten bij. Ca. 80% van de roomskatholieken en gereformeerden ging een of meerdere malen naar de kerk; van de Nederlands-hervormden is het percentage 29%. De jeugd ging meer naar de kerk dan de ouderen en in de drie grote steden Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage woonde slechts 25% van de inwoners een kerkdienst bij, op het platteland daarentegen 60% of meer.

6. De jeugd

De jeugd beschikt over minder vrije tijd dan de ouderen. Zij besteedt deze echter actiever, alhoewel een conformering met het vrije-tijdsbestedingspatroon van de ouderen sinds het vorige avond- en weekendbestedingsonderzoek , winter 1955/'56 algemener wordt. Ook bij de jeugd is televisie kijken ontspanningsvorm no. 1 en nemen buiten zijn,uitgaan en verenigingsleven in de vrije-tijdsbesteding een ondergeschikte plaats in. Opvallend is de teruggang van het verenigingsleven bij de jongens onder de 18 jaar: van 2,5 uur per week in 1955/'56 naar 1 uur per week in 1962.

7. De televisie

De tijdsbesteding van de televisiebezitter is anders gestructureerd dan van de niet-televisiebezitter. De vrije tijd waarover de televisiebezitter beschikt is allereerst omvangrijker; dit hangt samen met een verschillend tijdstip waarop men naar bed gaat e.d., maar ook met een verschil in de tijd die de vrouw aan het huishoudelijk werk en de man aan studie besteedt. Binnen de vrije-tijdsbesteding valt vervolgens op, dat de televisiebezitter minder tijd besteedt aan die bezigheden, die een zekere overeenkomst, in de zin van "communicatie-in-beslotenheid",hebben: radiobeluistering, bezoek en lezen etc.Daarentegen wordt door wel- en niet-televisiebezitters praktisch evenveel tijd gespendeerd aan activiteiten die geen of slechts een geringe overeenkomst met het televisie kijken hebben, nl. de niet-huiselijke bezigheden.

De aard van de verschillen doet de vraag rijzen of televisie kijken het tijdsbestedingspatroon van de televisiebezitter beïnvloedt; diepergaand onderzoek is op dit punt wenselijk.

HOOFDSTUK I. INLEIDING

A. VERANTWOORDING

Deze publikatie maakt deel uit van de serie "Vrije-tijdsbesteding in Nederland 1962-1963" en biedt gegevens over de tijdsbesteding van de Nederlandse bevolking op de avond en in het weekend. Het onderzoek waaraan de gegevens zijn ontleend werd gehouden in de herfst van 1962; aan 4 000 personen van 12 jaar en ouder is gevraagd gedetailleerd op te geven hoe zij resp. een avond of een weekenddag hadden besteed. Een dergelijk onderzoek is door het Centraal Bureau voor de Statistiek reeds gehouden in de winter van 1955/'56 1). Aanleiding om deze procedure binnen 8 jaar te herhalen zijn twee ontwikkelingen in de tijdsbesteding die in hoge mate de aandacht trekken.

1. Ten eerste de v e r k o r t i n g v a n d e w e r k w e e k door de invoering van de vrije zaterdag. De vraag rees op welke wijze degenen, die van deze maatregel profiteerden, hun vrije tijd besteden.
2. Het tweede punt is zeker niet minder essentieel dan het eerste: de verbreiding van de t e l e v i s i e. Vanaf zijn entree heeft de televisie op revolutionaire wijze een plaats veroverd binnen de vrije-tijdsbesteding van het Nederlandse volk. Deze ontwikkeling is overigens niet aan de aandacht van de onderzoekers ontsnapt. Een overzicht van de verschenen literatuur over de massa-communicatiemiddelen zou zelfs waarschijnlijk leren dat de televisie een belangrijke stimulans is geweest om de sector "vrije tijd" in de sociale wetenschappen uit te breiden. De studies van het Centraal Bureau voor de Statistiek over de lokalisering van het effect van de televisie hebben daarbij echter ten aanzien van de tijdsbesteding slechts deelinformaties verschaft, hetzij categoriaal (schooljeugd en televisie), hetzij onderwerpelijk (televisie en radio etc.) 2). Het belangwekkende vraagstuk of de tijdsbesteding duidelijke structuurwijzigingen vertoont bleef in het kader van deze facetstudies vanzelfsprekend voor een groot deel onbeantwoord. Hier - even- als bij de problematiek van de vrije zaterdag - was de conclusie dat een inventarisatie van de gehele tijdsbesteding noodzakelijk is.

Tenslotte is het hier de plaats erop te wijzen dat dit onderzoek v e r d e r gaat dan alleen gegevens verschaffen over de v r ij e-tijdsbesteding. Door de gekozen methode werd ook een indruk verkregen hoe de werkzaamheden in de verschillende perioden, die in dit onderzoek zijn opgenomen, gestructureerd waren.

B. WERKWIJZE

In het onderzoek is gebruikgemaakt van twee methoden om de tijdsbesteding te bepalen, die beide voor beter begrip van de lezer een kanttekening verdienen.

Voor noten zie slot van dit hoofdstuk.

1. Tijdsbudgetmethode

Bij het tijdsbudget wordt de geënquêteerde gevraagd op te geven: indien het interview op dinsdag t/m zaterdag plaatsvond, wat hij gisteravond deed. Indien de enquête plaatsvond op maandag:

1. wat hij deed op de vorige zondag, dan wel
2. wat hij de vorige zaterdag deed.

De enquêteur kreeg de opdracht per kwartier de bezigheden te noteren; de geënquêteerde mocht, als zijn geheugen faalde, gecorrigeerd worden door zijn gezinsgenoten, zodat per ondervraagde persoon een zo exact mogelijk beeld ontstond van de wijze waarop hij de avond of dag had doorgebracht.

Als "avond" werd gedefinieerd de periode van 17.30 - 24.00 uur; als "dag" de periode van 8.00 - 24.00 uur. De keuze van deze periode is geïnspireerd op de wettelijke regeling van de arbeidstijden van de grote bevolkingsgroepen.

De gegevens werden op de volgende manier verwerkt. In de eerste plaats werden, om zoveel mogelijk de oorspronkelijke gegevens te bewaren, de zgn. "spreidingsgegevens" berekend: door sommering van de personen per tijdseenheid werd de grootte van de groepen die resp. 1-2, 3-4, 5-8 en 9 en meer kwartier aan een bepaalde bezigheid besteedde, bepaald.

Vervolgens werd over de gehele onderzoekperiode uit de frequentieverdeling per bezigheid berekend het totaal aantal bestede kwartieren. Daarna werd over deze periode per groepering van de bezigheden het aantal kwartieren voor elke bezigheid uitgedrukt als percentage van de som der kwartieren aan alle bezigheden besteed. Dit percentage is genomen van 64,5 uur (258 kwartier; de totaal geënquêteerde tijd) en geeft dan de g e m i d d e l d p e r w e e k b e s t e d e t i j d a a n e e n b e z i g h e i d. Deze waarden komen voor in de staten en tabellen over de structuur van de tijdsbesteding en werden in de tekst t o t a a l b e e l d genoemd.

2. De globale benadering

Het aantal door middel van het tijdsbudget over het weekend geënquêteerde personen was te klein om deze voor alle subgroeperingen te differentiëren. Om dit euvel te ondervangen werd elke ondervraagde persoon ook geïnterviewd over het voorafgaande weekend. Hierbij werd echter ter wille van het geheugen de grove maat aangehouden van één uur of langer besteed aan vooraf vastgestelde categorieën (zie bijlage III) en werd hier niet zoals bij het tijdsbudget gevraagd naar een continue en volledige tijdsbesteding. De werkwijze heeft, omdat zij werd toegepast op de gehele steekproef, naast het feit dat uitsplitsing naar subgroeperingen wel mogelijk is, nog enkele belangrijke voordelen:

1. het weekend is, omdat de aantallen groot genoeg waren en geen aaneengesloten tijds-

besteding werd geënquêteerd, verdeeld in vijf perioden te weten: de vrijdagavond, de zaterdagmorgen, de zaterdagmiddag, de zaterdagavond en de zondag;

2. de vrije-tijdscategorieën zelf konden nader worden gedifferentieerd; zo zijn behalve de vragen over een uur of langer besteed aan etc. ook het bezoek aan enkele uitgaanscategorieën - "bezoek aan café en restaurant etc." - en het kerkbezoek opgenomen.

Deze gegevens zijn in de tekst, daar waar spreidingsgegevens volgens de budgetmethode voorhanden waren, vooral gezien als aanvullend materiaal.

C. HET CLASSIFICEREN VAN DE GEGEVENS

Als uitgangspunt bij het classificeren van de gegevens van de vrije tijd is op praktische gronden de volgende werkdefinitie aangehouden: v r ij e t ij d: de geënquêteerde tijd, minus slapen, verplichte bezigheden (d.w.z. werk, schoolbezoek, huishoudelijk werk, maaltijden, studie en huiswerk, zorg voor kinderen, reparaties en overige verplichte bezigheden), het onderweg zijn en overig en onbekend.

Grensgevallen - zoals bijv. het bijwonen van een vergadering, het uitgaan met kinderen - zijn waar nodig en mogelijk volgens het volgende principe ingedeeld: leek het waarschijnlijk dat deze bezigheden door de geënquêteerde overwegend waren gekozen, zonder gevoelens van verplichting tegenover een bepaalde instantie, persoon of instituut, dan vielen zij onder vrije tijd. Indien het beroep of de opleiding van de geënquêteerde deed vermoeden dat de bezigheden verricht werden onder druk van een bepaalde verplichting of een mogelijkheid tot positieverbetering dan werden zij niet genoteerd als vrije-tijdsbesteding, maar als verplichte bezigheden.

Hieronder volgt de lijst die een indruk geeft hoe de verschillende bezigheden van het tijdsbudget zijn gegroepeerd.

1. De verplichte bezigheden

Werk en schoolbezoek
dagelijkse arbeid in fabriek, op kantoor, op het land etc., overwerk, werken voor bijverdienste;
de periode op school doorgebracht.

Studie en huiswerk
alle cursussen, huiswerk van school; studie ter wille van promotie.

Maaltijden
eventueel ook buitenshuis.

Huishoudelijk werk
eten koken, afwassen, strijken; ook naaien, breien, haken, borduren, boodschappen doen etc.

Reparaties
behangen, schilderen; ook het inrichten van een kamer of nieuw huis.

Zorg voor kinderen
eten geven, bij huiswerk helpen, in bad doen.

Overige verplichte en onbekende bezigheden
toilet maken, kappen etc.

2. De vrije-tijdsbezigheden

Enkele categorieën, zoals televisie kijken en radiobeluistering, zijn zeer duidelijk; de volgende echter verdienen wellicht een nadere toelichting.

Bezoek, praten, feestjes
het op bezoek zijn of bezoek ontvangen, verjaardagen en conversatie.

Rust en verpozing
niets doen, luieren, rondhangen, een middagdutje doen; ook koffie en thee drinken.

De categorieën bezoek en rusten vertonen dus in een enkel opzicht - nl. gezelligheid - een zekere overeenkomst. Ter karakterisering van de tijdsbesteding zijn zij dus goed optelbaar; in hoofdstuk II e.v. wordt in dit geval dan gesproken van "sociabiliteit".

Sport, spel en hobbies
alle activiteiten buiten verenigingsverband; kaarten, knutselen, tekenen, denksport, planten verzorgen.

Verenigingsleven
vrijwillige activiteiten in en voor een vereniging.

Uitgaan
bijv. bezoek aan een concert, bioscoop, museum; het bijwonen van een sportwedstrijd, cabaret.

Buiten zijn
wandelen, fietsen, buiten spelen door kinderen, een autotocht maken; alle voor het genoegen en doel op zich.

Godsdienst
het bijwonen van een kerkdienst, bijbel lezen, catechisatie, zondagsschool.

3. Het onderweg zijn

van en naar het werk; ook de tijd die men besteedt aan het wegbrengen of afhalen van een persoon en het onderweg zijn naar een bioscoop etc.

4. Slapen

de nachtrust nà 8.00 uur en vóór 24.00 uur. De spreidingsgegevens van een gemiddelde avond in de week geven ons een indruk van het tijdstip waarop de Nederlanders naar bed gaan: nul kwartier slapen op een gemiddelde avond betekent: niet voor 24.00 uur naar bed gaan. Per genomen tijdscategorie (1-2 kwartier, 3-4 kwartier etc.) kan men zo terugrekenen en het tijdstip van de aanvang van de nachtrust voor de verschillende groeperingen bepalen.

De bezigheden van de globale benadering zijn enigszins anders geformuleerd om die bezigheden te vangen, waarvan het vermoeden was dat zij - eventueel tezamen - rond 1 uur of meer

in beslag zouden nemen (zie bijlage III, schema vraag 15).

D. UITVOERING VAN HET ONDERZOEK

Thans volgt een korte toelichting op het onderzoek. In bijlage I wordt hierop uitvoerig ingegaan.

1. Representativiteit van de steekproef

Niet de gehele bevolking is benaderd, maar een steekproef van 4 000 personen daaruit. Er is op verschillende wijzen naar gestreefd deze steekproef zo representatief mogelijk te maken, d.w.z. een zo getrouw mogelijke afspiegeling te krijgen van de bevolking van 12 jaar en ouder in haar geheel en in een aantal geledingen.

In bijlage I, paragraaf 1, is uiteengezet hoe de steekproef getrokken is en in de paragrafen 2-3 van deze bijlage in hoeverre deze steekproef representatief is te achten voor de gehele Nederlandse bevolking of delen daarvan. De samenstelling van de steekproef naar verschillende aspecten is als bijlage II opgenomen.

2. Verzameling van de gegevens

De gegevens zijn verkregen uit mondelinge interviews, gehouden in de periode van 4 t/m 19 november 1962. Evenals bij vorige onderzoekingen op het gebied van de (vrije-)tijdsbesteding verzorgde de Nederlandse Stichting voor Statistiek de vraaggesprekken met de geënquêteerden. De door de enquêteurs van deze Stichting verkregen inlichtingen werden tijdens het interview vastgelegd op een gedrukte vragenlijst.

De vragen op de vragenlijst waren tevoren door middel van proefenquêtes reeds op hun bruikbaarheid getoetst.

De vragenlijst is opgenomen als bijlage III, doch alleen voor zover het vragen betreft die op de inhoud van deze publikatie betrekking hebben.

3. Betrouwbaarheid van de uitkomsten

Het steekproefkarakter van het onderzoek brengt mee, dat de uitkomsten door het toeval kunnen zijn beïnvloed. De cijfers hebben bijgevolg een onzekerheidsmarge, zodat kleine verschillen tussen overeenkomstige cijfers niet altijd reële betekenis hebben.

Met behulp van statistische toetsen is echter vastgesteld in hoeverre geconstateerde verschillen redelijkerwijs niet aan steekproeffluctuaties kunnen worden toegeschreven.

De conclusies in deze publikatie zijn steeds gebaseerd op significante verschillen. Een verantwoording van de gebruikte toetsen vindt men in bijlage I, paragraaf 4 e.v. 3).

E. GEKOZEN INDELINGEN

Voor deze publikatie zijn in het algemeen dezelfde indelingen gebruikt als in het na-jaarsonderzoek van 1960 4). De omvang van de steekproef liet dikwijls geen vergaande uitsplitsing toe, zodat doorgaans volstaan moest worden met een vrij grove indeling. Bij te kleine aantallen zijn nl. de hierop te baseren percentages aan grote toevalsschommelingen onderhevig.

Bij de keuze der indelingen is er voorts naar gestreefd de groeperingen in de Nederlandse bevolking, die in verband met de onderwerpen van belang kunnen worden geacht, zoveel mogelijk tot hun recht te laten komen.

De bevolking van 12 jaar en ouder werd, behalve naar g e s l a c h t, onderscheiden naar de volgende kenmerken, die reeds in vorige onderzoekingen ten aanzien van de vrijetijdsbesteding belangrijke verschillen opleverden.

1. Leeftijd (gecombineerd met burgerlijke staat)

De leeftijdsindeling is als volgt:

a. 12 - 17 jaar.
b. 18 - 39 jaar, ongehuwd; omdat de gegevens van de Volkstelling 1960 uitwijzen dat rond 26 jaar de overgrote meerderheid van de Nederlandse bevolking is gehuwd, valt deze groep vrijwel volledig samen met de leeftijdscategorie 18 - ± 26 jaar. In de tekst worden zij omschreven als a d o l e s c e n t e n.
c. 18 - 39 jaar, gehuwd.
d. 40 - 59 jaar.
e. 60 jaar en ouder, in de tekst doorgaans aangeduid als de bejaarden; de meerderheid van deze leeftijdscategorie is volgens de Volkstelling van 31 mei 1960 ouder dan 65 jaar.

2. Sociaal milieu

Evenals bij vorige onderzoekingen is de sociaal milieu-indeling gebaseerd op 1 hoofdcriterium en 2 aanvullende criteria.

a. Beroep, het belangrijkste criterium.
b. Inkomen.
c. Onderwijsniveau.

Vrijwel steeds is het beroep van de hoofdkostwinner van het (eventuele) gezin, in het algemeen dus het gezinshoofd, uitgangspunt geweest voor het bepalen van het sociaal milieu. Het komt echter voor, bijv. bij werkende kinderen, dat zowel van de ondervraagde zelf als van de hoofdkostwinner gegevens over het beroep zijn verkregen. Wanneer uit leeftijd, opleidingniveau en aard van het beroep van de ondervraagde persoon een zekere zelfstandigheid ten opzichte van het ouderlijke milieu was af te leiden, dan werd het eigen beroep doorslaggevend geacht.

Een en ander leidde tot de volgende indeling.

a. Agrarische bevolking (boeren, landarbeiders e.d.)

   Het begrip "agrarisch" is zeer ruim opgevat: ook grondwerkers, veenarbeiders, vissers en molenaars zijn tot de agrariërs gerekend.

b. Arbeiders
Hieronder vallen bijv. geschoolde en ongeschoolde fabrieksarbeiders, werklieden in overheidsdienst, chauffeurs, winkelbedienden, venters, bodes, bestellers enz.
In het algemeen is hier sprake van beroepen, waarbij de nadruk meer valt op handarbeid dan op administratieve en/of leidinggevende arbeid. Bij militair en politiepersoneel, waar het onderscheid tussen hand- en hoofdarbeiders moeilijk te maken is,werden de laagsten in rang tot de arbeiders gerekend (hoofdagent, wachtmeester enz. en lager).

c. Risicodragende middenstand
Deze categorie, ook bekend onder de naam "oude middenstand", omvat alle zelfstandigen zonder academische opleiding met een jaarinkomen beneden f. 12 000.
Hierbuiten vallen evenwel de agrarische zelfstandigen en degenen die werkzaam zijn in artistieke en zgn. vrije beroepen.

d. Loontrekkende middenstand
Onder deze groepering, die ook wel wordt getypeerd als "nieuwe middenstand", valt hoofdzakelijk administratief personeel. Ook onderwijzers en in het bedrijfsleven werkzame personen met een toezichthoudende taak zijn tot deze categorie gerekend.Negatief geformuleerd bevat de loontrekkende middenstand alle personen in loondienst, zonder academische opleiding en met een inkomen beneden f. 12 000, die niet tot de categorieën a, b of e behoren.

e. Leidinggevenden en welgestelden
Hiertoe zijn gerekend de personen van wie uit de beroepsgegevens duidelijk blijkt dat zij een overwegend leidinggevende functie uitoefenen in handel of industrie, bij onderwijs (bijv. leraar bij middelbaar onderwijs) of bij politie, defensie dan wel elders in het ambtelijke apparaat.
Voorts zijn hierbij opgenomen academici, beoefenaars van artistieke en zgn. vrije beroepen, alsmede niet-agrariërs in de inkomenscategorie van f. 12 000 en meer per jaar.

3. Woonmilieu

Evenals in de vorige C.B.S.-onderzoekingen zijn bij de indeling naar woonmilieu criteria gebruikt, die werden ontleend aan de C.B.S.-publikatie "De typologie van de Nederlandse gemeenten naar urbanisatiegraad, 31 mei 1947 en 30 juni 1956".

Vanuit twee gezichtspunten t.w. het inwonertal en de mate waarin de woongemeente is verstedelijkt, kozen wij de volgende indeling.

a. Grote steden: Amsterdam,Rotterdam en 's-Gravenhage.

b. Middelgrote steden: steden met een inwonertal van 50 000 of meer, voor zover niet behorende tot groep a.
Deze groep omvat de categorieën C 4 en C 5 uit de genoemde typologie, uitgezonderd de drie grote steden.

c. Kleine steden: steden met 10 000 tot 50 000 inwoners.
Dit zijn de categorieën C 2 en C 3.

d. Niet-agrarisch platteland
Hieronder worden gerekend geïndustrialiseerde plattelandsgemeenten (de categorieën B 1 en B 2), de zgn. heterogeen samengestelde gemeenten (B 4) en de plattelandsstadjes (C 1).

e. Agrarisch platteland: plattelandsgemeenten vallende onder de categorieën A 1, A 2 en A 3.
De resterende gemeenten, t.w. de specifieke forensengemeenten, leverden in de steekproef een te klein aantal ondervraagden op om afzonderlijk bewerkt te worden.

4. Onderwijsniveau

Allereerst wordt onderscheid gemaakt tussen schoolgaanden en niet-schoolgaanden. De niet-schoolgaanden zijn weer in 4 groepen verdeeld, waardoor de volgende indeling is ontstaan.

a. Schoolgaanden
Dezen zijn in hoofdstuk III als jongste leeftijdsgroepering opgenomen. De meerderheid maakt namelijk deel uit van de leeftijdscategorie van 12-17 jaar en vormt daarvan de grootste groep.

b. Niet-schoolgaanden met gewoon lager onderwijs (g.l.o.)
Hieronder is ook begrepen onvoltooid uitgebreid lager onderwijs en lager nijverheidsonderwijs zonder diploma.

c. Idem met lager nijverheidsonderwijs,uitsluitend met diploma (l.n.o.). Ook het lager land- en tuinbouwonderwijs met diploma valt hieronder.

d. Idem met uitgebreid lager onderwijs(u.l.o.)
Dit omvat behalve het u.l.o. met diploma ook het v.h.m.o. alsmede het kweekschoolonderwijs, beide zonder diploma.

e. Idem met voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs (v.h.m.o.) en wetenschappelijk(hoger) onderwijs (w.o.)
Hierbij is tevens gerekend het hoger nijverheids- en land- en tuinbouwonderwijs alsmede het kweekschoolonderwijs, alles met diploma.

5. Kerkelijke gezindte (gecombineerd met kerksheid)

Gevraagd werd of men tot een kerkgenootschap behoort en zo ja, tot welk. Voorts is aan hen die volgens eigen opgave kerkelijk zijn de vraag gesteld of zij de afgelopen 2 weken naar de kerk waren geweest. Zij die hierop"ja" antwoordden zijn gerangschikt onder de "kerksen", de overigen onder de "onkerksen". Hoewel "meer kerksen" resp. "minder kerksen" een meer nauwkeurige terminologie zou zijn geweest, zijn kortheidshalve de termen kerks en onkerks gekozen.

Gezien het kleine aantal onkerksen onder rooms-katholieken en gereformeerden werd de splitsing tussen kerksen en onkerksen bij hen niet doorgevoerd.

De gebruikte indeling is als volgt:
a. Rooms-katholiek
b. Nederlands-hervormd, totaal
c. Nederlands-hervormd, kerks
d. Nederlands-hervormd, onkerks
e. Gereformeerd
f. Geen kerkgenootschap

De categorie "overige kerkgenootschappen"is vanwege het geringe aantal ondervraagden en de grote verschillen tussen de diverse kleine godsdienstige groeperingen onderling,niet opgenomen.

Niet alle "gereformeerden" behoren tot de gereformeerde kerken; waarschijnlijk behoort een niet gering aantal tot de kleinere gereformeerde kerkgenootschappen (christelijk-gereformeerden, oud-gereformeerden e.d.).

In de hoofdtekst wordt behalve inhet hoofdstuk kerkelijke gezindte het kerkbezoek op zondag afzonderlijk besproken, allereerst omdat van deze categorie, die in de globale benadering afzonderlijk is opgenomen,de invloed op de recreatie moeilijk is na te gaan; bovendien is het een hachelijke beslissing of kerkbezoek e.d. tot de vrije tijd dan wel tot de verplichte bezigheden zou moeten worden gerekend. Tenslotte omdat de resultaten over het kerkbezoek o.a. gedifferentieerd naar leeftijd en sociaal milieu interessante gegevens bieden over de kerksheid in het algemeen.

6. Televisiebezitters en niet-televisiebezitters

Tenslotte is het denkbaar dat er tussen de tijdsbesteding van televisiebezitters en niet-televisiebezitters belangrijke verschillen bestaan. In dit onderzoek werd deze indeling dan ook opgenomen; in verband met de relatief geringe omvang van de steekproef echter alleen voor de totale bevolking en de geslachten. Onder televisiebezit wordt in deze publikatie verstaan de aanwezigheid thuis van een televisietoestel. Een jongen van bijv. 14 jaar wordt dus "televisiebezitter"genoemd wanneer hij thuis naar de televisie kan kijken.

NOTEN BIJ HOOFDSTUK I

1) Centraal Bureau voor de Statistiek. Vrijetijdsbesteding in Nederland,winter 1955/'56, deel 2, Avond- en weekendbesteding, Zeist, 1957.
2) Centraal Bureau voor de Statistiek.Schooljeugd en televisie, herfst 1957, deel 1, Kijkgewoonten en kijknormen, deel 2, Invloed op schoolprestaties en belangstellingsrichting, Zeist,1959; Centraal Bureau voor de Statistiek. Radio, televisie en vrije-tijdsbesteding, herfst 1960,Zeist,1962;Centraal Bureau voor de Statistiek. Vrije-tijdsbesteding in Nederland 1962-1963, deel 2, Televisie en radio, herfst 1962, Zeist, 1964.
3) Zie voor het toetsen van de spreidingsgegevens en de percentages van de globale benadering bijlage I,4 van Vrije-tijdsbesteding in Nederland 1962-1963, deel 2, Televisie en radio, herfst 1962, Zeist, 1964.
4) Op pagina 16 en 17 van "Radio,televisie en vrije-tijdsbesteding 1960" vindt men een overzicht van de bij dat onderzoek gehanteerde indelingen.

HOOFDSTUK II. ALGEMENE STRUCTUUR VAN DE TIJDSBESTEDING

A. INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt in de achtereenvolgende paragrafen een beeld gegeven van de wijze waarop de Nederlander in de herfst van 1962 gemiddeld zijn avond en weekend besteedde. De enige nuancering die hierin wordt aangebracht is die naar geslacht. Er zijn in de beschrijving vijf delen te onderscheiden. Het eerste (B) geeft de onderlinge verhouding van de verplichte bezigheden, vrije tijd, slapen, onderweg zijn en de statistische sluitpost "overig en onbekend" binnen de geënquêteerde tijd, zowel van de gehele week als van de afzonderlijke perioden. Het tweede (C), het derde (D) en het vierde (E) deel geven respectievelijk een nadere analyse van de verplichte bezigheden, de nachtrust en de vrije-tijdsbesteding. Voor elk van deze onderdelen wordt naast een totaalbeeld van de tijdsbesteding van de gemiddelde Nederlander een spreidingsbeeld gegeven, waaruit blijkt in hoeverre de tijdsbesteding van de gemiddelde Nederlander ook voor die van allerlei groeperingen binnen de Nederlandse bevolking maatstafgevend is. De desbetreffende analyse geschiedt afzonderlijk voor de door-de-weekse avonden (maandag- t/m vrijdagavond) en voor het weekend. Teneinde het inzicht in de besteding van het weekend te vervolledigen, wordt daarbij behalve van het tijdsbudget ook gebruikgemaakt van de globale benadering 1) en wel speciaal om de afzonderlijke perioden van de zaterdag nader te karakteriseren. Tot slot wordt het laatste deel (F) gewijd aan een interpretatie van de resultaten.

B. DE VERHOUDING VERPLICHTE EN VRIJE TIJD

1. Totale periode

Staat 1. Structuur van de tijdsbesteding per week (week: 64,5 uur)

	Procenten	Absoluut (in uren)		
	Totaal		Mannen	Vrouwen
Verplichte bezigheden	36	22,9	18,6	27,0
Vrije tijd	44	28,8	32,4	25,4
Onderweg zijn	3	1,8	2,3	1,4
Slapen	17	10,8	10,9	10,6
Onbekende bezigheden.	0	0,2	0,3	0,1
Totaal	100	64,5	64,5	64,5

De vrije tijd, ingebed tussen de verplichte bezigheden en het slapen (zie definitie van vrije tijd in hoofdstuk I) besloeg voor de Nederlander in november 1962 gemiddeld 29 uur per week, d.w.z. minder dan de helft(44%) van de geënquêteerde tijd (64,5 uur). De belangrijkste beperking van de vrije tijd wordt gevormd door de verplichte bezigheden die van de onderzoekperiode rond 23 uur vragen. Slapen, d.i. de tijd die men 's avonds vóór 24.00 uur en op zaterdag en zondag 's morgens na 8.00 uur aan nachtrust besteedt, neemt niet meer dan een zesde van de geënquêteerde tijd (rond 11 uur) in beslag.

Staat 1 laat zien dat er een grote discrepantie in de omvang van de vrije tijd bestaat tussen man en vrouw: de man heeft ruim 32 uur en de vrouw 25 uur per week. De reden van het onderscheid moet volledig worden gezocht in het divergeren van de verplichte bezigheden, want de periode die man en vrouw aan slapen spenderen is gelijk (rond 11 uur). De verplichte bezigheden van de vrouw vragen van de geenquêteerde tijd rond 27 uur (42%) en van de man 19 uur (29%); het verschil wordt enigermate "verzacht" door de tijd die men onderweg is: mannen rond 2 uur, vrouwen 1,5 uur.

2. Perioden van de week

Staat 2 geeft een overzicht hoe respectievelijk over de maandag- t/m donderdagavond, de vrijdagavond, de zaterdag en de zondag, de verhouding is tussen de verplichte bezigheden, vrije tijd en slapen.

Het algemene beeld van een avond in de week is dat er na half zes nog gemiddeld 2 uur aan de verplichte bezigheden wordt gespendeerd en 1,5 uur aan slapen; aan vrije tijd houdt de Nederlander zo een periode van rond 3 uur over; vergelijkt men deze uitkomsten met die van de vrijdagavond, dan valt te constateren dat deze avond, die voor menigeen het begin is van een lang weekend, hetzelfde beeld vertoont.

Wij tekenen hierbij aan dat deze structurering van de tijdsbesteding in strijd is met de wel gemaakte verdeling van een werkdag in een tripartiete cyclus van acht uur werken, acht uur slapen en acht uur vrije tijd. Deze opmerking geldt ook voor de zaterdag, hoewel men met het beeld van de vrije zaterdag voor ogen anders zou verwachten. De gemiddelde Nederlander heeft dan namelijk 6,5 uur vrije tijd en hij besteedt niet minder dan 7,5 uur aan verplichte bezigheden. Het slapen d.w.z. uitslapen 's morgens en nachtrust 's avonds vóór 24.00uur tezamen vraagt gemiddeld 1,5 uur. Slechts eens in de week bedraagt de vrije tijd rond 8 uur en wel op zondag, wanneer door het wegvallen van de beroepswerkzaamheden, de verplichte bezigheden niet meer tijd kosten dan 4,5 uur. Aan slapen besteedt men binnen de geënquêteerde tijd - 8.00 uur tot 24.00 uur - gemiddeld 2 uur.

Het opmerkelijke feit dat de vrouw althans ogenschijnlijk minder vrije tijd heeft dan de man is niet een verschijnsel van een speciale avond of dag, maar is zoals staat 3 laat zien, gedurende de hele week waar te nemen.

Ook op zaterdag is de man op het stuk van de vrije tijd bevoorrecht: mannen 7,5 uur, vrouwen 6 uur vrije tijd. Op zondag, wanneer vele verplichtingen voor de vrouw vanzelf achterwege blijven, zoals winkelen, schoonmaken etc., is zij nog 5,5 uur tegenover de man 4 uur bezig. Dat de vrouw binnen de geënquêteerde tijd

Voor noten zie slot van dit hoofdstuk.

Staat 2. Structuur van de tijdsbesteding per periode van de week (mannen + vrouwen)

	Procenten				Absoluut (in uren)			
	Maandag- t/m donderdag-avond 1)	Vrijdag-avond	Zater-dag	Zon-dag	Maandag- t/m donderdag-avond 1)	Vrijdag-avond	Zater-dag	Zon-dag
Verplichte bezigheden	33	32	46	29	2,2	2,1	7,5	4,7
Vrije tijd	42	44	42	53	2,7	2,8	6,7	8,4
Onderweg zijn	3	3	3	3	0,2	0,2	0,4	0,6
Slapen	22	21	9	14	1,4	1,4	1,4	2,2
Onbekende bezigheden.	0	0	0	1	0,0	0,0	0,0	0,1
Totaal	100	100	100	100	6,5	6,5	16,0	16,0

1) Per avond.

Staat 3. Structuur van de tijdsbesteding per periode van de week per geslacht(in uren)

	Maandag- t/m donderdagavond 1)		Vrijdagavond		Zaterdag		Zondag	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
Verplichte bezigheden	1,8	2,5	1,8	2,5	6,2	8,5	3,7	5,6
Vrije tijd	3,1	2,4	3,1	2,5	7,7	5,9	9,2	7,9
Onderweg zijn	0,2	0,1	0,3	0,1	0,5	0,3	0,6	0,5
Slapen	1,4	1,5	1,3	1,4	1,6	1,3	2,4	2,0
Onbekende bezigheden.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Totaal	6,5	6,5	6,5	6,5	16,0	16,0	16,0	16,0

1) Per avond.

minder vrije tijd heeft dan de man, verdient een kanttekening:de westerse samenleving kent een traditionele arbeidsverdeling, waarbij de man beroepsmatig werkzaam is en de vrouw als eerste taak het huishouden heeft. De arbeidstijden nu van de overgrote meerderheid van de mannen, met name de loontrekkers, zijn wettelijk vastgelegd; terwijl door de functionele samenhang van vrijwel alle beroepswerkzaamheden ook de tijdsbesteding van de anderen door de klok is bepaald.

Dit betekent voor de vergelijking van de tijdsbesteding van man en vrouw dat in de geënquêteerde tijd die op deze regeling is geïnspireerd niet direct arbeid van mannen zal worden gesignaleerd. De arbeid van de vrouw daarentegen bezit een veel grotere elasticiteit; het is voor de vrouw mogelijk haar vrije tijd en haar werk over de gehele dag, ook 's avonds te versnipperen:het tijdsbudget,tenzij van de hele dag, geeft daarom geen volledig beeld van de verhouding verplichte en vrije-tijdsbezigheden van de vrouw.

C. DE VERPLICHTE BEZIGHEDEN

1. Algemeen

Met betrekking tot de verplichte bezigheden waarmee de man en de vrouw op de avonden en in het weekend blijkbaar zijn belast,kan men zich twee vragen stellen. Ten eerste: waaruit bestaan deze verplichtingen? En vervolgens: gegeven het feit dat het voorgaande van toepassing is op de "gemiddelde" Nederlandse man en de "gemiddelde" Nederlandse vrouw, welke verschillen zijn er onder het opzicht van verplichtingen binnen de Nederlandse bevolking te signaleren?

Ten aanzien van de eerste vraag licht staat 4 ons in. Deze laat zien dat een aanzienlijk deel van de verplichte bezigheden wordt ingenomen door de maaltijden, een bezigheid waar nu eenmaal niemand buiten kan. Laat men deze buiten beschouwing dan zijn de verplichte bezigheden hoofdzakelijk tot 4 categorieën terug te brengen:

- werk en schoolbezoek
- studie en huiswerk
- huishoudelijk werk
- zorg voor kinderen

De overige verplichtingen blijken in tijd uitgedrukt zo gering te zijn dat zij verwaarloosd kunnen worden. De eerste twee van de vier categorieën gelden hoofdzakelijk voor de man, de laatste twee hoofdzakelijk voor de vrouw. In de verdere analyse zullen wij ons tot deze 4 categorieën beperken.

Bij de bespreking van de tweede vraag, die hierna aan de orde komt, is uitgegaan van de gewone indeling van de week: de door-de-weekse avonden (maandag tot en met vrijdag) ener-

Staat 4. Verplichte bezigheden per week

	Procenten			Absoluut (in uren)		
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
Werk, schoolbezoek	6	9	4	4,0	5,7	2,4
Studie, huiswerk	3	4	2	1,7	2,4	1,1
Maaltijden	8	8	8	5,4	5,4	5,4
Huishoudelijk werk	13	3	23	8,4	2,0	14,5
Reparaties	1	1	0	0,4	0,7	0,1
Zorg voor kinderen	2	1	3	1,3	0,6	2,0
Overige verplichte bezigheden.	3	3	2	1,7	1,8	1,5
Totaal	36	29	42	22,9	18,6	27,0
Periode waarover werd geënquêteerd				64,5	64,5	64,5

zijds en het weekend (de zaterdag en de zondag) anderzijds.

De beschrijving geschiedt - zie ook algemene inleiding - hoofdzakelijk aan de hand van de gegevens die via het tijdsbudget verzameld zijn. Voor het weekend staat ons de aanvullende globale benadering ter beschikking. Deze stelt ons in staat om de diverse weekend-perioden nader te karakteriseren en onderling te vergelijken.

2. De maandag- tot en met vrijdagavond

Werd in het voorgaande de indruk gewekt (staat 3) dat de man, 's avonds in de week van maandag tot en met vrijdag een belangrijke beperking van zijn vrije tijd ondervindt door een conglomeraat van verplichtingen, staat 5 laat zien dat dit beeld niet voor alle mannen geldt: 66% van de mannen blijkt 's avonds na 17.30 uur vrij te zijn van beroepswerkzaamheden en dus heeft slechts een derde van de mannen arbeidstijden die voor een deel binnen de geënquêteerde tijd vallen, d.w.z. dat zij na 17.30 uur nog werkzaam zijn. Ruim de helft van hen beëindigt echter de arbeid binnen een uur. Een minderheid (10%) der mannen werkt 's avonds langer dan 2 uur.

Het aantal mannen, dat op een gemiddelde avond studeert of huiswerk maakt is niet indrukwekkend: 16%. Wellicht zou men, gelet op de maatschappelijke eis zich voortdurend te ontwikkelen en op de expansie van de schriftelijke cursussen die speciaal bestemd zijn voor hen die alleen de avonduren ter beschikking hebben, anders verwachten. Het is echter zeer goed mogelijk dat het aantal studerenden in de week 's avonds absoluut veel hoger is, omdat hier slechts sprake is van een gemiddelde per avond. Bovendien is de verhouding tussen het percentage "vrijwillig" studerenden en het percentage huiswerkmakenden niet verder na te gaan. Interessant is het in dit geval om in de volgende hoofdstukken vast te stellen bij welke groepen de studie zich concentreert, vooral omdat men wel zegt dat door emancipatie van verschillende groepen op het gebied van de vrije tijd 2) de studie 's avonds negatief wordt beïnvloed. Op de twee andere verplichte bezigheden, met name huishoudelijk werk en zorg voor kinderen, komen wij bij paragraaf 5 "traditionele arbeidsverdeling" nader terug. Wij wijzen er hier al op dat het percentage hoger ligt dan men wellicht zou verwachten: 20% van de mannen verricht 's avonds in de week van maandag tot en met vrijdag huishoudelijk werk terwijl 9% zich bezig houdt met de zorg voor kinderen. De tijd die men er 's avonds aan besteedt is kort.

Volledig strokend met de verwachtingen is het feit dat het overgrote deel van de vrouwen (85%) 's avonds nog in het huishouden werkzaam is. Meer aandacht verdient het feit, dat de helft van de vrouwen (48%) dan nog meer dan een uur bezig is in het huishouden en niet minder dan 22% langer dan 2 uur.

De overige verplichtingen geven een totaal ander beeld: slechts 10% van de vrouwen stu-

Staat 5. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte bezigheden (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Werk, schoolbezoek.	100	66	12	6	6	10	100	86	6	2	3	3
Studie, huiswerk ..	100	84	2	3	6	5	100	90	1	3	3	3
Huishoudelijk werk .	100	80	13	4	2	1	100	15	16	21	26	22
Zorg voor kinderen.	100	91	6	2	1	0	100	71	17	9	3	0

Staat 6. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag) van enige verplichte bezigheden (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Werk, schoolbezoek.	100	61	3	1	3	32	100	79	0	1	1	19
Studie, huiswerk ..	100	89	2	0	4	5	100	93	1	1	3	2
Huishoudelijk werk .	100	46	12	8	12	22	100	6	3	1	8	82
Zorg voor kinderen.	100	85	4	5	4	2	100	68	7	10	8	7

Staat 7. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zondag) van enige verplichte bezigheden (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Werk, schoolbezoek .	100	84	1	1	3	11	100	96	0	1	-	3
Studie, huiswerk ...	100	85	2	2	3	8	100	96	0	1	1	2
Huishoudelijk werk ..	100	65	16	8	6	5	100	6	5	7	18	64
Zorg voor kinderen .	100	86	3	4	4	3	100	68	9	6	10	7

deert 's avonds en niet meer dan 14% verricht na 17.30 uur nog beroepswerkzaamheden. Duidelijk omvangrijker is de groepering die 's avonds na dit tijdstip nog zorgt voor kinderen (29%). Voor slechts 3% echter nemen deze werkzaamheden meer dan een uur in beslag.

3. De zaterdag en de zondag (de spreidingsgegevens)

De spreidingsgegevens over de zaterdag en de zondag (staten 6 en 7) voegen nauwelijks nog iets toe aan het beeld dat wij ons van de verplichte bezigheden gevormd hebben. Wil men toch op enkele punten de aandacht vestigen dan kan gewezen worden op de belasting van de vrouw met huishoudelijk werk: op zaterdag is 82% van de vrouwen meer dan twee uur bezig en op zondag 64%. Bij de uitkomsten van de mannen worden wij geconfronteerd met twee belangrijke aspecten van de zaterdag- en de zondagbesteding nl. met de vraag welk percentage mannen een vrije zaterdag heeft en complementair de besteding hiervan; bij het laatste denken wij in dit gedeelte aan de arbeidstaken die de man eventueel in zijn vrije tijd op zich neemt.

De vraag naar de vrije zaterdag is in dit onderzoek niet expliciet gesteld maar d.m.v. het tijdsbudget werd hiervan toch enig, zij het een onvolledig beeld verkregen. Het is onvolledig omdat er een verschil bestaat tussen de hier gebruikte operationele definitie van de vrije zaterdag (minder dan 2 uur werkzaam in beroep) en de betekenis die men er in het algemeen spraakgebruik aan toekent.

In de herfst van 1962 was 61% van de mannen op zaterdag vrij van beroepswerkzaamheden en schoolbezoek; ruim 30% 3) werkte langer dan 2 uur waarmee een richtgetal is gegeven van het aantal mannen dat geen vrije zaterdag had. Een opmerkelijk aspect van de weekendbesteding is de hoge participatie van de man in het huishoudelijk werk. De cijfers van de zaterdag wijzen uit dat meer dan de helft van de mannen (54%) tijd eraan spendeert, terwijl 22% van de mannen er langer dan 2 uur mee is belast.

4. De verschillende perioden van het weekend (de globale benadering)

a. Definities

De andersoortige waarneming van de globale benadering maakt het noodzakelijk bepaalde begrippen nader te definiëren. Zo spreken wij van vrije-tijdskarakter van een periode als een meerderheid van personen vrij is van verplichte bezigheden; van arbeidskarakter als een meerderheid op enigerlei wijze langer dan een uur werkzaam is; de aard van de werkzaamheden is niet nader te bepalen en kan bestaan uit beroepswerkzaamheden, huishoudelijk werk, studie etc. of uit een combinatie van deze bezigheden.

b. Algemene karakterisering van enkele perioden van het weekend

Op zaterdagmorgen besteedt 52% van de mannen en 85% van de vrouwen van 12 jaar en ouder een uur of meer aan enigerlei "verplichte"bezigheid; op zaterdagmiddag zijn deze percentages respectievelijk 32 en 56% (staat 8).Er zijn dus afzonderlijke patronen voor de man en de vrouw te signaleren in zoverre dat de zaterdagochtend voor de man een gemengd karakter heeft van arbeid en vrije tijd en de zaterdagmiddag een overwegend vrije-tijdskarakter. De vrouw daarentegen heeft niet alleen 's morgens allerlei verplichtingen maar is ook 's middags nog bezet. Tracht men dit nader te karakteriseren dan valt op te merken dat de vrije tijd op zaterdag voor de man in het algemeen eerder begint.

De zaterdagavond is voor beiden, de man en de vrouw, een periode die uitgesproken vrij wordt gehouden voor recreatie: 88% van de mannen en 74% van de vrouwen is op deze avond vrij van bezigheden behorend tot beroep of huishouding. Vergelijkt men deze uitkomsten met die van de vrijdag, dan blijkt uit deze cijfers niet dat de vrijdagavond met de invoering van de vijfdaagse werkweek de eigen functie van rustpunt na een week werken heeft overgenomen. Wellicht is er sprake van een slechts lichte verschuiving van de ontspanning van de zaterdagavond naar de vrijdagavond,die zich in de herfst van 1962 nog niet openbaarde; maar in ieder geval valt op basis van de uitkomsten van de verplichte bezigheden als zodanig eerder te concluderen dat de vrijdagavond zich eind 1962 weinig onderscheidde van de andere door-de-weekse avonden. In de bespreking van de vrije tijd zal hier verder op worden ingegaan.

De overige verplichte bezigheden, zoals overwerk en betaald werk voor anderen,waarvan men kan verwachten dat zij vooral op zaterdag voorkomen omdat andere verplichtingen dan tot een minimum zijn teruggebracht, zijn nauwelijks van enig gewicht. Er is één uitzondering, met name het winkelen, waaraan op de zaterdagmorgen 15% van de mannen en 27% van de vrouwen en op zaterdagmiddag resp. 19 en 46% een uur of langer besteedt.

Op zondag tenslotte is 79% van de mannen de hele dag vrij,van de vrouwen daarentegen slechts 40%. Circa 30% van de vrouwen is bovendien minstens een uur bezig met de zorg voor de kinderen (staat 8 en tabel 1).

5. Interpretatie: traditionele arbeidsverdeling

Hierboven wezen wij op de traditionele arbeidsverdeling die de westerse samenleving kent en wij hebben in zekere zin bij de structuur van de verplichte bezigheden kunnen vaststellen dat in grote lijnen de functieverdeling tussen de man en de vrouw nog steeds bestaat. Maar tegen dit algemeen beeld in ziet men dat 's avonds van maandag tot en met vrijdag rond 20%, op zondag ruim een derde en op zaterdag zelfs ruim de helft van de mannen in het huishouden bezig is. De uitkomsten zijn opmerkelijk omdat zij ons iets zeggen over de man-vrouw verhouding binnen het huishouden; immers deze hoge percentages kunnen onmogelijk alleen aan vrijgezellen en alleenstaanden worden toegeschreven. Is het huishoudelijk werk inderdaad een indicatie van de plaats die man en vrouw in het huishouden innemen, dan laat het zich aanzien dat het traditionele onderscheid, waarbij de man buitenshuis en de vrouw binnenshuis werkzaam is, zich wijzigt. Vooral als de vrije tijd nog meer zal worden uitgebreid, wordt het niet ondenkbaar dat de hoge mate van eigenstandigheid die de vrouw sinds de Industriële Revolutie in het huishouden heeft gekregen, wordt doorbroken. Wellicht is deze tendens te zien als een uiting van een algemene ontwikkeling, waarbij de vrouw als "arbeider" steeds meer naar buiten treedt en de rollen van de gezinsleden minder structu-

Staat 8. Enige verplichte bezigheden in het weekend (in procenten)

	Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
Een uur of meer besteed aan:										
gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie.	35	52	32	12	21	55	85	56	26	60
overwerk	4	2	1	1	1	1	0	0	0	0
betaald werk voor anderen	2	3	2	1	1	1	2	2	1	0
winkelen, boodschappen doen, inkopen doen ..	3	15	19	0	0	5	27	46	0	0
zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	8	4	8	7	17	24	22	22	19	29
persoonlijke verzorging.	12	10	15	13	8	20	12	15	13	12

reel zijn vastgelegd. In zijn oorsprong is deze ontwikkeling de formele component van de ontwikkeling naar "companionship" zoals deze al ten aanzien van het gezin werd geconstateerd 4). De vraag, die bij deze cijfers naar voren komt, is of ook in de besteding van de vrije tijd een soortgelijk proces valt waar te nemen. In de beschrijving ervan zal aan dit punt aandacht worden geschonken.

D. DE NACHTRUST

Het beeld van verlaten straten en pleinen in de herfst in de week van maandag tot en met vrijdag 's nachts na 24.00 uur komt ook in de cijfers naar voren; het merendeel van de Nederlandse bevolking gaat nl. vóór 23.00 uur naar bed en minder dan 10% is na middernacht nog op (staat 9). In tegenstelling tot hetgeen het totaalbeeld laat zien valt er op een door-de-weekse avond een verschil tussen mannen en vrouwen waar te nemen, in zoverre dat de vrouwen in het algemeen iets vroeger naar bed gaan dan de mannen. De gegevens van het totaalbeeld laten geen verschil zien, wellicht omdat het uitslapen op zaterdag en zondag in het tijdsbudget zijn opgenomen en met de nachtrust 's avonds is opgeteld, waardoor het verschil wordt weggenomen. Dit betekent ook dat er voor de zaterdagavond en de zondag geen nadere verdeling is te geven van het tijdstip waarop de nachtrust begint. Uit staat 9 valt echter wel af te leiden dat op zaterdag minimaal 14% en op zondag 4% nà 24.00 uur naar bed gaat; kennelijk heeft de zaterdagavond zijn klassieke functie in de vrije tijd van opblijfavond gehouden.

E. DE VRIJE TIJD

1. Totaalbeeld

De algemene invoering van de vijfdaagse werkweek en de snelle verbreiding van de televisie roept de vraag op in welke richting de vrije-tijdsbesteding zich de laatste jaren beweegt. In dit totaalbeeld releveren wij slechts enkele grote lijnen die ten dele voor

Staat 9. Spreidingsgegevens van het slapen in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) en per dag (zaterdag en zondag) (in procenten) 1)

	Totaal	Waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren				
Maandag-vrijdagavond						
Mannen	100	9	13	19	41	18
Vrouwen	100	7	10	20	43	20
Zaterdag						
Mannen	100	14	10	19	30	27
Vrouwen	100	13	15	20	35	17
Zondag						
Mannen	100	4	4	8	35	49
Vrouwen	100	4	9	10	37	40

1) Zie hoofdstuk I C 4.

Staat 10. Vrije-tijdsbezigheden per week

	Procenten			Absoluut (in uren)		
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
Televisie kijken	22	22	24	6,5	6,9	6,1
Bezoek, praten, feestjes	21	17	24	5,9	5,6	6,2
Lezen	17	17	16	4,8	5,6	4,0
Rust, verpozing	13	12	14	3,8	4,0	3,5
Radio, grammofoon	8	8	8	2,4	2,7	2,2
Sport, spel, hobbies	8	11	4	2,2	3,5	1,0
Verenigingsleven	3	4	2	0,9	1,4	0,5
Uitgaan	2	2	2	0,6	0,7	0,5
Buiten zijn	3	4	3	0,9	1,1	0,7
Godsdienst	3	3	3	0,8	0,9	0,7
Overige vrije-tijdsbezigheden	0	0	0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100	100	100	28,8	32,4	25,4
Periode waarover werd geënquêteerd				64,5	64,5	64,5

het antwoord op deze speciale vraag een aanwijzing kunnen zijn. Voor een vollediger antwoord wordt men verwezen naar het laatste hoofdstuk waarin de actuele vrije-tijdsbesteding mede in een historisch perspectief wordt geplaatst door een vergelijking met de avond- en weekendbesteding 1955/'56.

Op basis van de totaalcijfers is te concluderen dat het televisie kijken binnen de vrije tijd een belangrijke plaats heeft: de Nederlander kijkt per week - binnen de geënquêteerde tijd - 6,5 uur naar de televisie, dit is niet minder dan een vijfde van de totale vrije tijd (29 uur). Al mogen de cijfers het suggereren, toch vormt televisie kijken niet de hoofdschotel. Uit de totalen van de categorie bezoek en de categorie rust en verpozing, die, zoals in hoofdstuk I werd vastgesteld, zeer goed op te tellen zijn, blijkt dat de vrije-tijdsbesteding van de Nederlander meer gekarakteriseerd is door "sociabiliteit" 5).Tezamen nemen deze categorieën niet minder dan 1/3 van de vrije tijd in beslag (staat 10).

De Nederlander besteedt voorts vrij veel tijd aan lezen: ca. 5 uur (17%) per week. Daarentegen is het luisteren naar de radio en grammofoonplaten 's avonds en in het weekend van een secundaire betekenis (8%).

In het algemeen kan men zeggen dat de vrije-tijdsbesteding gekenmerkt wordt door lichamelijke passiviteit. Dit is als conclusie af te leiden uit de omvangrijkheid van de tijd die men gemiddeld aan televisie kijken, lezen,rusten en bezoek spendeert: rond 75% van de vrije tijd; de meer vitale vormen van recreatie met name sport, spelen en hobbies zijn van een bijkomend gewicht (8%).

Karakteristiek voor de vrije-tijdsbesteding van de Nederlander in de herfst is de geringe omvang van de bezigheden die overwegend buitenshuis geschieden. Gemiddeld besteedt hij minder dan een uur per week aan het verenigingsleven, minder dan een uur aan wandelen, fietsen en autorijden of buiten spelen en rond een half uur aan het bezoek aan een van de vormen van het uitgaansleven.

De boven gedane constatering (onder B) dat de vrouw minder vrije tijd heeft dan de man manifesteert zich bij bijna alle categorieën in een geringere deelname van de vrouw. Hiervan afgezien valt er tussen de patronen van de man en de vrouw een opmerkelijke parallelliteit te ontdekken. Er zijn slechts drie belangrijke verschilpunten waar te nemen. Het eerste betreft de plaats die de categorie"bezoek e.d." in het vrije-tijdsbestedingspatroon inneemt: niettegenstaande de geringere vrije tijd besteedt de vrouw - binnen de geënquêteerde tijd - meer tijd aan bezoek en praten dan de man. Er is ruimte voor de veronderstelling dat dit in verband moet worden gebracht met het relatief grote isolement van de vrouw die door haar huishoudelijk werk en de eventuele zorg voor de kinderen sterk aan huis is gebonden, dit in tegenstelling met de man, die door zijn werk en zijn participatie in het verenigingsleven eerder in staat is contacten te leggen. Een tweede opmerkelijk verschil is de participatie aan verenigingsleven, die bij de vrouw te verwaarlozen is (2%). Deze uitkomst bestempelt het verenigingsleven - binnen de geënquêteerde tijd - tot een typisch mannelijke vorm van vrije-tijdsbesteding.

Tenslotte blijken ook sport, spel en hobbies een zeer geringe betekenis te hebben in de vrije tijd van de vrouw: mannen 3x zoveel als vrouwen (11 en 4% of 3,5 en 1 uur per week). Bij dit laatste verschil moet evenwel worden aangetekend, dat het voor een deel fictief is en toegeschreven moet worden aan "l'art de grouper des chiffres". Bezigheden namelijk zoals naaien, haken, borduren,smyrnaknopen etc. die een zekere overeenkomst hebben met de hobbies van de man en die men in meerdere opzichten een recreatief karakter niet kan ontzeggen, zijn tot de verplichte bezigheden van de vrouw gerekend.

2. Weekpatroon

De vrije-tijdsbesteding van een week valt,zoals uit de cijfers van staat 11 blijkt,duidelijk in twee delen uiteen, de avondbesteding en de

Staat 11. Vrije-tijdsbezigheden per periode van de week (in uren)

	Mannen				Vrouwen			
	Maandag- t/m donderdag- avond 1)	Vrijdag- avond	Zater- dag	Zon- dag	Maandag- t/m donderdag- avond 1)	Vrijdag- avond	Zater- dag	Zon- dag
Televisie kijken	0,9	0,9	1,6	0,8	0,7	0,9	1,3	0,8
Bezoek, praten, feestjes.	0,5	0,5	1,2	2,0	0,5	0,5	1,6	2,2
Lezen	0,6	0,6	1,1	1,3	0,4	0,4	0,8	1,2
Rust, verpozing	0,4	0,3	1,1	1,4	0,3	0,2	1,1	1,3
Radio, grammofoon	0,3	0,2	0,4	0,9	0,2	0,2	0,4	0,7
Sport, spel, hobbies	0,2	0,2	1,4	1,0	0,1	0,1	0,3	0,4
Verenigingsleven	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0
Uitgaan	0,0	0,1	0,2	0,3	0,0	0,0	0,1	0,2
Buiten zijn	0,0	0,0	0,4	0,6	0,0	0,0	0,1	0,5

1) Per avond.

weekendbesteding. De avondbesteding is een variant op het bovengeschetste totaalbeeld, waarbij het accent meer ligt op het televisie kijken (28% van de vrije tijd) - te verklaren door de televisie-uitzendingen op de avonden - en het lezen (19%), terwijl men opvallend weinig buiten komt. De avondbesteding van de vrijdag sluit hier volledig bij aan, niettegenstaande deze avond voor velen het begin van een "long-weekend" is.

De vrije-tijdsbesteding van de zaterdag en zondag doorkruist het totaalbeeld zeer sterk. Het beeld van de zaterdag wijst op een zeer gevarieerd patroon van vrije-tijdsbesteding, waarin vrijwel evenveel tijd besteed wordt aan televisie kijken, lezen, bezoek, rust en verpozing (1 à 1,5 uur); bij de mannen moet hieraan worden toegevoegd de categorie sport, spel en hobbies, waaraan door hen eveneens ca. 1,5 uur wordt besteed. Er moeten uitzonderingen gemaakt worden voor het radio luisteren (ca. 0,5 uur) en bezigheden buitenshuis die, ofschoon velen op zaterdag vrij zijn, toch vrijwel geen rol spelen.

Weer anders is de vrije-tijdsbesteding van de zondag: centraal staat de categorie bezoek en praten waaraan de Nederlander op deze dag gemiddeld 2 uur besteedt; let men tevens op de tijd die besteed wordt aan rust en verpozing (ca. 1,5 uur), dan blijkt de zondag in hoge mate te zijn gekenmerkt door "gezellig bij elkaar zijn" en "niets doen" (40% van de vrije tijd, resp. 24 en 16%).

Voor de rest luistert de Nederlander op zondag gemiddeld even lang naar de radio als hij televisie kijkt (minder dan 1 uur), waaruit nog eens de afwijking van de vrije-tijdsbesteding op zondag van het totaalbeeld blijkt. Gelezen (ruim 1 uur) wordt er iets meer dan op zaterdag; daarentegen is in vergelijking met de zaterdag de tijd die de mannen aan sport, spel en hobbies besteden minder. Vermeldenswaardig is dat er althans een tendens bestaat om op zondag (circa 0,5 uur) meer dan op zaterdag (circa 0,3 uur) er op uit te trekken, hetzij om buiten te gaan wandelen, fietsen of om een autotocht te maken.

3. De maandag- tot en met vrijdagavond

De veel verbreide opvatting als zou de vrije-tijdsbesteding van de bevolking gekenmerkt worden door een weinig gestructureerde massarecreatie is in strijd met de feiten. Het blijkt nl. dat achter de globale cijfers van de gemiddelde Nederlander vele nuanceringen schuil gaan; zo geldt het beschreven beeld van de vrije-tijdsbesteding van een avond (zie weekpatroon) geenszins voor allen, integendeel. Ter illustratie worden hier de uitkomsten van televisie kijken, lezen, rusten en bezoek gereleveerd, bezigheden die in de avondbesteding de meeste tijd in beslag nemen; in feite geldt dit beeld voor alle vrije-tijdscategorieën.

De als "massa-medium" gekarakteriseerde televisie trekt 's avonds minder dan de helft van de Nederlandse bevolking: 60% van de Nederlanders van 12 jaar en ouder keek in de herfst van 1962 op een gemiddelde avond in de week van maandag tot en met vrijdag in het geheel niet. De vooraanstaande positie die het televisie kijken in de gemiddelde vrije-tijdsbesteding gekregen heeft, is dan ook alleen te verklaren uit het feit dat televisiekijkers doorgaans "lang-kijkers" zijn: circa 20% van de bevolking keek 's avonds langer dan 2 uur (staat 12).

Ook bij het lezen zijn er twee groepen te onderscheiden van wel- en niet-participanten, maar de verdeling ligt anders dan bij het televisie kijken. Bij de mannen is de groep lezers groter dan de niet-lezers, terwijl het tegenovergestelde bij de vrouwen valt waar te nemen. Voor beide geslachten is het lezen in frequentie een belangrijker recreatievorm dan het televisie kijken. Dat desondanks het televisie kijken en niet het lezen naar de totale tijd gezien de belangrijkste positie inneemt komt doordat lezers in tegenstelling met televisiekijkers er relatief weinig tijd aan besteden. Hierbij valt aan te tekenen dat ook het krantlezen tot het lezen gerekend is. (N.B. Wellicht is het hieraan toe te schrijven dat de vrouwen minder lezen dan de mannen. In deel I 6) van deze serie werd geconstateerd

Staat 12. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Televisie kijken	100	59	3	5	13	20	100	63	4	4	11	18
Bezoek, praten, feestjes.	100	67	12	7	7	7	100	63	13	7	9	8
Lezen	100	35	26	19	15	5	100	54	22	12	9	3
Rust, verpozing	100	51	31	9	7	2	100	52	36	9	2	1
Radio, grammofoon	100	75	9	6	7	3	100	79	8	6	5	2
Sport, spel, hobbies	100	84	4	5	4	3	100	92	2	2	3	1
Verenigingsleven	100	92	0	0	3	5	100	97	0	0	2	1
Uitgaan	100	98	-	-	0	2	100	99	0	0	0	1
Buiten zijn	100	95	4	1	0	0	100	96	3	1	0	0

dat de vrouwen meer boeken lezen dan de mannen. Een combinatie van de gegevens geeft ruimte aan de veronderstelling dat de vrouw òf geen krant leest òf door het anders geaarde arbeidsritme (zie B) een deel van de lectuur op een ander tijdstip - d.w.z. buiten de geënquêteerde tijd - soupeert.)

De non-participatie van een omvangrijke groep valt op een gelijke wijze bij "rusten" en "bezoek" waar te nemen: de helft van de Nederlandse bevolking van 12 jaar en ouder neemt 's avonds geen rust; bijna 70% van de mannen en ruim 60% van de vrouwen spendeert geen tijd aan bezoek. Bij beide categorieën bestaat een gelijke tendens als bij het lezen; d.w.z. er wordt weinig tijd aan besteed. In frequentie echter is ook "rusten" meer verbreid dan het televisie kijken.

Tot slot nog een enkele aantekening bij de overige vrije-tijdsbezigheden. 25% van de mannen en 21% van de vrouwen luisterde eind 1962 's avonds naar de radio; circa 15% minder dan een uur en resp. voor mannen en vrouwen 10 en 7% langer dan een uur. De laatstgenoemde percentages zijn laag; het is echter niet onmogelijk dat bij veel meer mensen 's avonds de radio (lang) aanstaat, ter verzorging van de achtergrondsmuziek. Er zijn programma's die aan deze functie van de radio expliciet hun naam ontlenen: men denke bijv. aan "na het eten noten toe" en "tijdens de afwas". In dit licht zijn zij die radio luisteren expliciet hebben vermeld wellicht luisteraars, die met een bijzondere aandacht een bepaald programma gevolgd hebben.

Uit het weekpatroon is ons bekend dat sport, spel en hobbies vrijwel geen rol spelen in de avonduren; in frequentie blijkt 84% van de mannen en ruim 90% van de vrouwen er 's avonds geen tijd aan te besteden.

De geringe uithuizigheid 7) van de Nederlander wordt nog meer dan door de globale cijfers geïllustreerd door de participatiecijfers: 2% van de mannen en 1% van de vrouwen gaat 's avonds uit; voor het buiten zijn zijn de percentages resp. 5 en 4%, terwijl 8% van de mannen en slechts 3% van de vrouwen deelneemt in het verenigingsleven (staat 12).

4a. De zaterdag en de zondag (de spreidingsgegevens)

Terwijl enerzijds de vrije zaterdag tegemoet werd gezien als een aangename uitbreiding van de vrije tijd waardoor eindelijk ruimte beschikbaar kwam voor ontspanningsmogelijkheden waar men vroeger geen tijd voor had, werd hij anderzijds met een zeker wantrouwen aanvaard omdat men meende dat hij de vrije-tijdsproblematiek zou vergroten: de moderne mens kan zich immers, zo werd gezegd, slecht bezighouden. Deze discussie, die ook in het laatste hoofdstuk naar voren komt, waarin mede een vergelijking met het vorige avond- en weekendbestedingsonderzoek (1955/'56) het beeld volledig zal maken, is voorlopig al gediend met een statistische analyse van de totaalcijfers.

Geen enkele "activiteit" wordt op zaterdag door zovelen beoefend als rusten. Hoewel dit de suggestie zou kunnen wekken dat de zaterdag voor de meesten een dag is van niets doen, is het tegendeel het geval. Weliswaar rusten velen, maar de meesten doen dit kort: slechts 15 en 12% langer dan 2 uur (staat 13). Bovendien geven bijna alle andere vrije-tijdscategorieën vrij hoge participatiecijfers te zien: van de mannen leest ca. tweederde, meer dan de helft kijkt televisie, rond 54% is op bezoek of ontvangt bezoek en bijna de helft houdt zich bezig met sport, spel en hobbies. Voorts luistert een derde van de mannen naar de radio en trekt een vierde voor het genoegen erop uit om te gaan wandelen, fietsen etc. Sommige activiteiten nemen veel tijd in beslag. Zo werd televisie kijken door 40%, bezoek door 22%, lezen door 19% en sport, spel en hobbies door een vierde van de mannen langer dan 2 uur beoefend. Dit beeld van de zaterdag geldt ook voor de vrouwen, alhoewel hun participatie in de meeste recreatievormen aanmerkelijk lager ligt. Zo houdt - wellicht door gebrek aan tijd - slechts 16% van de vrouwen zich bezig met sport, spel en hobbies. Een en ander samenvattend, dringt de zaterdagbesteding sterk het beeld op van "e l k w a t w i l s". Iedereen leeft zich op eigen wijze uit. Dit

Staat 13. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag) van de vrije-tijdsbezigheden (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Televisie kijken	100	48	3	3	6	40	100	55	2	3	10	30
Bezoek, praten, feestjes.	100	46	10	8	14	22	100	35	13	10	15	27
Lezen	100	36	12	16	17	19	100	46	12	14	15	13
Rust, verpozing	100	21	25	17	22	15	100	16	20	27	25	12
Radio, grammofoon	100	65	10	10	10	5	100	72	5	7	9	7
Sport, spel, hobbies	100	53	3	5	13	26	100	84	4	4	5	3
Verenigingsleven	100	93	1	1	1	4	100	95	-	1	1	3
Uitgaan	100	93	-	1	2	4	100	97	-	0	1	2
Buiten zijn	100	74	4	7	9	6	100	87	5	3	3	2

blijkt mede uit het feit dat er geen enkele bezigheid is die door allen wordt beoefend, wat ondermeer naar voren komt bij het televisie kijken, bezoek en lezen, waaraan 35-55% van de Nederlanders op zaterdag niet deelneemt.

Uit een vergelijking van de zaterdag met de zondag komen twee verschilpunten aan het licht, ten eerste, dat de deelnemingspercentages in enige ontspanningsvormen op zondag hoger zijn; het bezoek, de radiobeluistering en het buiten zijn, zijn in het algemeen vormen van recreatie, waarin men op zondag meer participeert. Voor de man is de zondag meer een uitgaansdag dan de zaterdag en voor de vrouw is de zondag, door de omvangrijkere vrije tijd een echte ontspanningsperiode waarin zij meer leest en een sport, een spel of een hobby beoefent. Daarentegen is het televisiepubliek op zondag duidelijk kleiner van omvang dan op zaterdag; voor de vrouwen geldt hetzelfde met betrekking tot het verenigingsleven: nam op zaterdag nog 5% van de vrouwen deel aan het verenigingsleven, op zondag ligt het verenigingsleven voor de vrouw vrijwel "stil" (1%). Ten tweede dat de groeperingen die zich lang met een bepaalde recreatievorm op zondag bezighouden in enkele gevallen groter is dan op zaterdag; wij releveren hier de grotere belangstelling onder de mannen voor de radio en onder de vrouwen voor het lezen. Opmerkelijk is, dat het percentage van degenen die meer dan twee uur met sport, spel en hobbies bezig zijn, bij de mannen op zaterdag groter is dan op zondag, terwijl bij de vrouwen het omgekeerde het geval is. Een verschillend karakter van de bezigheden, waaraan de man en de vrouw de voorkeur geven is wellicht de oorzaak.

4b. De zaterdag en de zondag (de globale benadering)

Onder 4a werd de zaterdag in zijn totaliteit bekeken. De globale benadering staat ons toe hier nader te differentiëren naar morgen, middag en avond. Het beeld van de zaterdagmorgen is vergeleken met het totaalbeeld van de zaterdag veel "tammer". Naast werken - waarop al eerder is gewezen - is er slechts één bezigheid die verhoudingsgewijs veel beoefend wordt: hobbies (alleen voor mannen). Verder valt nog te vermelden dat voor een vierde van de mannen en een vijfde van de vrouwen de zaterdagmoren een uitslaapochtend is (minstens een uur; staat 15 en tabel 1).

Het opmerkelijke van de zaterdag is dat het bovengenoemde patroon, nl. het "elk wat wils", vooral voor de zaterdagmiddag geldt. Het is juist dan dat alle bezigheden relatief hoge participatiecijfers te zien geven: 21 en 8% van resp. de mannelijke en vrouwelijke bevolking besteedt minstens een uur aan liefhebberijen; er wordt televisie gekeken (mannen en vrouwen, beiden ca. 10%); rond een vijfde van de bevolking neemt 's middags een uur rust; resp. 21 en 13% trekt erop uit om een uur te wandelen, te fietsen, een autotocht te maken of om buiten te spelen; resp. 12 en 18% gaat op bezoek of ontvangt bezoek (staat 15).

De zaterdagavond vertoont tegenover de staalkaart van recreatieve genoegens van de zaterdagmiddag een meer geconcentreerd beeld waarin speciaal televisie kijken en bezoek centraal staan, zodat de periode wellicht het beste is te kenschetsen met "ont-spannings-avond".

Als aanvulling op hetgeen in het bovenstaande over de zondag werd geconstateerd, wijzen wij nog op de "b r e d e o r i ë n t a t i e" in de tijdsbesteding van de zondag. Wat in de globale benadering nl. duidelijk naar voren komt doordat de vrije tijd vanuit meer genuanceerde categorieën bekeken wordt, is de typische karakteristiek van deze dag: een echte vrije dag te zijn. Want naast de "hoge" en "lang" participatie in de recreatievormen die wij kennen van de spreidingsgegevens, trekt vooral de participatie in het uitgaansleven onze aandacht: 8% (mannen) en 5% (vrouwen) bezoekt een café of restaurant, resp. 4 en 3% een bioscoop en 11% van de mannen woont als toeschouwer een sportwedstrijd bij.

Tenslotte bezocht blijkens staat 15 in de herfst van 1962 ca. 50% van de Nederlandse bevolking een kerkdienst, terwijl 78% van de ondervraagde personen opgegeven heeft tot een kerkgenootschap te behoren.

F. INTERPRETATIE

1. Huiselijkheid en privacy

Uit de avond- en weekendbesteding zoals deze hierboven is geschetst komen twee kenmerken van de wijze waarop de Nederlander van 12 jaar en ouder zijn vrije tijd doorbrengt duidelijk naar voren. Als eerste valt het op dat de Nederlander zijn vrije tijd in de herfst overwegend in huis doorbrengt 7). Dit is indirect te concluderen uit de tijd die de Nederlander aan de 6 categorieën besteedt die rond 90% van de vrije tijd in beslag nemen (staat 10) en waarvan er vier, met name televisie kijken, rust en verpozing, lezen en luisteren naar de radio, buiten twijfel huiselijk zijn. Over de andere twee vormen van recreatie kan wellicht onzekerheid bestaan maar een afzonderlijke, doelgerichte bewerking van het grondmateriaal leerde ons dat vrijwel alle tijd aan bezoek en sport, spel en hobbies besteed, in huis werd doorgebracht.

Een en ander samenvattend roept het patroon van de vrije-tijdsbesteding het beeld op van een huiskamer waarin mensen lezen, naar de radio luisteren, televisie kijken, thee of koffie drinken, rusten of met elkaar praten. Dit laatste wijst op een aspect dat parallel loopt aan de huiselijkheid van de Nederlander, met name zijn voorkeur voor "privacy"; dit geldt voor de vrije-tijdsbesteding in het algemeen maar speciaal voor zijn sociale relaties. Het contact immers dat men via bezoek en praten met anderen heeft is selectief: binnen zekere grenzen kan men bepalen met wie men wil omgaan.

Staat 14. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zondag) van de vrije-tijdsbezigheden (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Televisie kijken	100	61	2	8	9	20	100	66	2	4	11	17
Bezoek, praten, feestjes.	100	27	9	12	11	41	100	22	8	11	20	39
Lezen	100	35	9	13	19	24	100	36	11	13	19	21
Rust, verpozing	100	18	15	21	22	24	100	13	20	19	31	17
Radio, grammofoon	100	48	9	12	16	15	100	56	5	13	15	11
Sport, spel, hobbies	100	58	6	6	12	18	100	78	2	5	7	8
Verenigingsleven	100	93	-	1	2	4	100	99	0	-	1	0
Uitgaan	100	88	-	1	5	6	100	94	-	0	2	4
Buiten zijn	100	58	9	11	12	10	100	68	6	10	10	6

Staat 15. Enige vrije-tijdsbezigheden in het weekend (in procenten)

	Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:										
liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	10	17	21	7	17	15	2	8	11	17
gezelschapsspelen in huis	5	1	2	11	16	6	0	1	9	17
uitslapen		27			51		19			49
uitrusten	15	6	18	15	40	13	5	18	17	39
bezoek ontvangen, op bezoek zijn.	15	5	12	33	48	18	6	18	37	55
buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	5	8	21	6	35	3	5	13	4	29
luisteren naar radio (met aandacht)	12	5	6	17	35	14	7	6	17	32
televisie kijken	33	0	11	41	35	29	0	10	39	31
lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	26	7	15	22	48	22	2	12	24	52
bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	2	1	2	6	8	1	0	1	4	5
B. Bezoek gebracht aan:										
film	1	-	0	2	4	0	0	0	2	3
concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	2	2	0	1	49	2	2	0	0	49
sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	3	0	11	0	-	0	0	2
sportvereniging of -club	2	0	3	1	2	1	0	1	-	1

2. Niet-gebondenheid: structuur van het uitgaan

De structuur van het uitgaan, waaronder in het navolgende ook het buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, buiten spelen: alle bezigheden voor het genoegen) wordt gerekend, geeft ons naast een complementaire indicatie voor de mate van huiselijkheid - lage percentages - ook een indicatie van een ander aspect van de vrije-tijdsbesteding van de Nederlander.

Bij het uitgaan namelijk, voor zover dit bij de Nederlander voor komt, valt het accent overwegend op (nog)niet-geïnstitutionaliseerde vormen, d.w.z. vormen waaraan een organisatorische structuur ontbreekt.Het beste kunnen de resultaten van de vrije-tijdsbesteding op zondag (staat 15 en tabel 1) hiervan een illustratie geven, omdat het uitgaan op deze dag is geconcentreerd(overigens komt hetzelfde beeld ook op zaterdag naar voren):een aanmerkelijk deel van de Nederlandse bevolking (32%) gaat wandelen,fietst of maakt een autotocht - bezigheden waarvan het informele karakter duidelijk is - terwijl het aantal mensen (1 à 2%) dat in verenigingsverband bijeen komt of in verenigingsverband een sport beoefent bijzonder laag is. Evenzo laag zijn de aantallen bezoekers van de uitgaanscategorieën als film (3%), concert, toneel, museum, cabaret, revue etc. (1%). Hieruit blijkt wel duidelijk dat in het uitgaansleven van de Nederlander de nadruk ligt op de informele relaties. Wij kunnen hieraan toevoegen dat bij de nog niet genoemde uitgaanscategorieën nl. het café- en het restaurantbezoek (7%) en het bijwonen van een sportwedstrijd (6%) eveneens het accent ligt op informele groepsrelaties (tabel 1).

Dit bovengeschetste beeld is voor mannen en vrouwen gelijk, alleen de frequentie ligt bij de vrouwen in doorsnee beduidend lager: zij gaan minder voor eigen genoegen naar buiten, nemen minder deel aan sport- en andere verenigingen en ontbreken vrijwel onder de toeschouwers bij sportwedstrijden. Dit verschijnsel is belangwekkend te noemen, omdat de vrouw in andersoortige informele relaties, waaronder bezoek, de man overtreft (staat 15).

3. Recreatietypen

In de voorgaande paragrafen werd het accent gelegd op een algemene karakterisering van de tijdsbesteding van de Nederlander zonder dat er verder aandacht werd geschonken aan de vraag of er tussen de onderscheiden bezigheden eventueel verbanden zijn. Wij weten op basis van de spreidingsgegevens en de globale benadering dat er per categorie steeds verschillende groeperingen bestaan met een afwijkend gedrag; of er echter binnen de vrije-tijdsbesteding bezigheden zo zijn gerelateerd dat men kan spreken van eigensoortige recreatietypen is slechts een vermoeden.

Ter beantwoording van deze vraag zijn de onderlinge samenhangen tussen de onderscheiden bezigheden van de globale benadering aan een clusteranalyse onderworpen (tabel 2). De periode waarop de analyse betrekking heeft is de zaterdagavond tezamen met de zondag, die speciaal hiervoor werden uitgezocht omdat zij gekenmerkt worden door echte vrije tijd terwijl verschillende vormen van ontspanning juist in dit tijdvak zijn geconcentreerd.

In de werkwijze van de clusteranalyse zijn de volgende fasen te onderscheiden:

1. allereerst zijn voor een bezigheid A de percentages participanten en non-participanten vastgesteld;
2. vervolgens werd nagegaan of de participanten in bezigheid A meer of minder deelnamen aan bezigheid B dan de non-participanten.

Indien zij meer participeerden in bezigheid B dan spreken wij van een positief verband tussen A en B, in staat 16 weergegeven door een + teken. Indien zij minder participeerden in bezigheid B dan wordt gesproken van een negatief verband tussen A en B, in staat 16 weergegeven door een - teken.Deze methode geadstrueerd aan de voorbeelden A en B is toegepast op alle bezigheden die in staat 16 zijn genoemd. Zo is voor ieder van de bezigheden uit deze staat af te leiden met welke andere bezigheden zij positief, negatief of niet samenhangen.

Vervolgens is in staat 16 nagegaan of er groepen van bezigheden zijn, die onderling alle positief associëren. Wanneer dit voor minstens drie bezigheden opgaat dan spreken wij van een cluster, in het navolgende ook "recreatietype" genoemd.

De aangetroffen clusters(van positieve verbanden) zijn in het "nomologisch patroon", dat in staat 17 is opgenomen, weergegeven door middel van lijnen (zie verder bijlage I, punt 5).

Zoals dit patroon laat zien, leidde de analyse tot de conclusie dat er twee min of meer contrasterende totaalpatronen bestaan,die een gemeenschappelijke kern hebben, gevormd door bezigheden die op zaterdag en/of zondag door velen worden beoefend; wij hebben deze patronen "naar-binnen-gericht" en "naar-buiten-gericht" genoemd. Alvorens hier nader op in te gaan zij opgemerkt ten eerste dat de termen "naar-binnen-gericht" en"naar-buiten-gericht" niet méér inhouden dan een onderscheid in de recreatiepatronen op basis van de omgeving (in ruimere zin) waarin de groeperingen een deel van hun vrije tijd genieten. Ten tweede bestaat elk totaalpatroon uit enkele min of meer met elkaar samenhangende nuanceringen die "recreatietypen" zijn genoemd.

a. Het naar binnen gerichte patroon

Het naar binnen gerichte patroon bestaat uit vijf recreatietypen: allereerst twee meer "rustige" typen, gevormd door respectievelijk het luisteren naar de radio, uitrusten en lezen en door radiobeluistering, uitrusten en uitslapen.

Vervolgens valt een meer "levendig" type te onderscheiden, omdat er onder de radioluiste-

raars voor lezen, liefhebberijen en gezelschapsspelen een grotere voorkeur bestaat dan onder de niet-radioluisteraars, terwijl er eveneens een onderlinge samenhang waarneembaar is tussen lezen, liefhebberijen en gezelschapsspelen en omgekeerd.

Er bestaat in de zaterdagavond- en zondagbesteding voorts een meer "bezet" type, gevormd door bezig zijn met kinderen, lezen en uitrusten. Blijkens staat 16 manifesteert zich een negatieve samenhang tussen bezig zijn met kinderen en het uitslapen, het café- of restaurant-, film- en concertbezoek en de actieve deelneming aan sportverenigingen. Er is ruimte voor de veronderstelling dat er door het bezig zijn met kinderen een afwijkend patroon ontstaat: zij die voor kinderen moeten zorgen hebben minder tijd om zich bezig te houden met allerlei activiteiten die men buitenshuis pleegt te beoefenen.Wanneer zij daarvan vrij zijn wordt er gerust en/of een gezelschapsspel gespeeld, de bezigheid die met lezen en het zorgen voor kinderen het vijfde recreatietype vormt. Het feit dat onder degenen die voor kinderen moeten zorgen er minder participeren in de niet-huiselijke bezigheden dan onder hen die niet met deze taak zijn belast, doet overigens de vraag rijzen in hoeverre de huiselijkheid van de eerstgenoemden noodgedwongen is. Het is geenszins uitgesloten dat gezinsrecreatie, d.w.z. het gezamenlijk genieten van de vrije tijd een algemeen verbreide norm is, die het patroon van huiselijkheid, resp. niet-huiselijkheid van de afzonderlijke gezinsleden mede bepaalt.

b. Het naar buiten gerichte patroon

Tot het naar buiten gerichte patroon zijn te rekenen vier recreatietypen, die,zoals de nomologische grafiek in staat 17 laat zien,meerdere punten met elkaar gemeenschappelijk hebben; allereerst bestaat er een significante samenhang tussen het wandelen, het fietsen etc. voor het genoegen; het café- en het filmbezoek en - als gevolg daarvan? - het uitslapen. Dit zouden wij het "algemene uitgaanstype" kunnen noemen.

Vervolgens is er een méér op de "sport gericht type", dat wordt gevormd door de onderlinge relatie tussen het publiek van sportwedstrijden, de actieve sportbeoefenaren en de café- enz. bezoekers en een iets minder op de "sport gericht type", bestaande uit de positieve associatie tussen de participatie in sportverenigingen en het cafébezoek en het uitslapen.

Voorts valt een uitgesproken "niet-huiselijk type" waar te nemen, samengesteld uit de bezigheden wandelen, fietsen etc. voor het genoegen, het bezoek aan een café of restaurant, het bijwonen van een sportwedstrijd. Het is opmerkelijk dat in dit recreatietype het kerkbezoek is opgenomen.

c. Gemengde patronen

Zoals te verwachten is, bestaat er een verband tussen de bezigheden die door velen worden beoefend en goed verenigbaar zijn; vier recreatietypen zijn er zo te onderscheiden,alle met het kenmerk "gemengd huiselijk en niet-huiselijk" van aard te zijn: allereerst een recreatietype gevormd door het luisteren naar de radio, het uitslapen en het buiten zijn en vervolgens een recreatietype dat volledig overeenstemt met het beeld dat men zich van de zondag vormt: een patroon dat samengesteld is uit het lezen, het wandelen etc.,het luisteren naar de radio en het beoefenen van een gezelschapsspel.

Ten derde valt een "gevarieerd type"te signaleren, opgebouwd uit buiten zijn, het beoefenen van een gezelschapsspel en het bijwonen als toeschouwer van een sportwedstrijd. Hierin is evenals bij het bovengenoemde niet-huiselijke type het bijwonen van een kerkdienst opgenomen.

Tenslotte: een niet eenvoudig te duiden type. Zij die voor kinderen moeten zorgen gaan in het algemeen meer naar de kerk dan zij die niet met deze taak zijn belast; dit ondanks het feit, dat het zorgen voor kinderen over het geheel genomen meer deel uitmaakt van de huiselijke patronen. Samen met gezelschapsspelen vormen het bijwonen van een kerkdienst en het zorgen voor de kinderen het vierde gemengde type.

Omdat de vrije-tijdsbesteding gekenmerkt wordt door huiselijkheid, is het enigszins mogelijk de recreatietypen te kwantificeren: de onder a. en c. genoemde recreatietypen zijn wellicht het meest verbreid; het naar buiten gerichte patroon beperkt zich daarentegen wellicht tot een kleine subgroepering. In het laatste hoofdstuk zal een poging worden gedaan deze recreatietypen nader te lokaliseren.

d. Het televisie kijken

Het televisie kijken is niet bij een der bovengenoemde patronen onder te brengen: televisiekijkers tellen minder radioluisteraars, lezers, mensen die een gezelschapsspel spelen en café- of restaurantbezoekers dan niet-televisiekijkers en omgekeerd. Deze verbanden tussen televisie kijken en de genoemde bezigheden zijn dus alle negatief.Daartegenover is er - met uitzondering van het uitslapen en het hierna genoemde geval - geen enkele ontspanningsvorm aan te wijzen waarmee televisie kijken positief samenhangt. Hieruit moet wel worden afgeleid, dat televisie kijken gekenmerkt wordt door een "absorberende" werking ten opzichte van andere recreatievormen. Ook met het kerkbezoek is de samenhang negatief, maar gelet op het tijdstip van de televisie-uitzendingen, is de relatie niet toe te schrijven aan een absorberende werking maar aan een deels andere publieksamenstelling van televisiekijkers en kerkbezoekers. Hierin ligt wellicht ook de verklaring voor de positieve associatie tussen televisie kijken en het bijwonen van een sportwedstrijd. In hoofdstuk VI zal nader op het verband tussen televisie en andere recreatievormen worden ingegaan.

Staat 16

Samenhang tussen enige bezigheden verricht op zaterdagavond en/of zondag[1)]

	1. Radio	2. Lezen	3. Liefhebberijen	4. Uitrusten	5. Bezig zijn met kinderen	6. Buiten zijn	7. Gezelschapsspelen	8. Uitslapen	9. Kerkdienst	10. Toeschouwer sportwedstrijd	11. Bezoek café	12. Filmbezoek	13. Sportvereniging	14. Concert	15. Bezoek	16. Televisiekijken
1. Radio	▬	+	+	+		+	+	+								−
2. Lezen	+	▬	+	+	+	+	+			−	−					−
3. Liefhebberijen	+	+	▬	−			+		−		+					
4. Uitrusten	+	+	−	▬	+			+			−	−	−			
5. Bezig zijn met kinderen		+		+	▬		+	−	+		−	−	−	−		
6. Buiten zijn	+	+				▬	+	+	+	+	+	+				
7. Gezelschapsspelen	+	+	+		+	+	▬		+	+						−
8. Uitslapen	+			+	−	+		▬	−		+	+	+			+
9. Kerkdienst			−		+	+	+	−	▬	+	+				−	−
10. Toeschouwer sportwedstrijd		−				+	+		+	▬	+		+		−	+
11. Bezoek café		−	+	−	−	+		+	+	+	▬	+	+	+		−
12. Filmbezoek				−	−	+		+			+	▬			−	
13. Sportvereniging				−	−			+		+	+		▬		−	
14. Concert					−						+			▬		
15. Bezoek									−	−		−	−		▬	
16. Televisiekijken	−	−					−	+	−	+	−					▬

Toelichting bij de bezigheden vermeld in voorkolom en koppen van de staat:

2. Lezen van boek, tijdschrift, weekblad; geen krant;
3. Liefhebberijen hobbies, niet in verenigingsverband;
8. Wandelen, fietsen, autorijden, buiten spelen enz.;
9. Kerkdienst en godsdienstige bijeenkomst;
11. W.o. cafétaria, dansgelegenheid e.d.;
14. W.o. bezoek aan tentoonstelling, ballet e.d.;
15. Bezoek ontvangen en op bezoek zijn.

[1)] + = positief verband, $P < 0{,}05$
− = negatief verband, $P < 0{,}05$

C.B.S. 196 . 65

Staat 17

De clusters van bezigheden samengesteld op basis van staat 16

Clusters van bezigheden			
1	2	3	7
1	2	4	
1	2	6	7
1	4	8	
1	6	8	
2	4	5	
2	5	7	
5	7	9	
6	7	9	10
6	8	11	12
6	9	10	11
8	11	13	
10	11	13	

Nomologisch patroon van staat 17

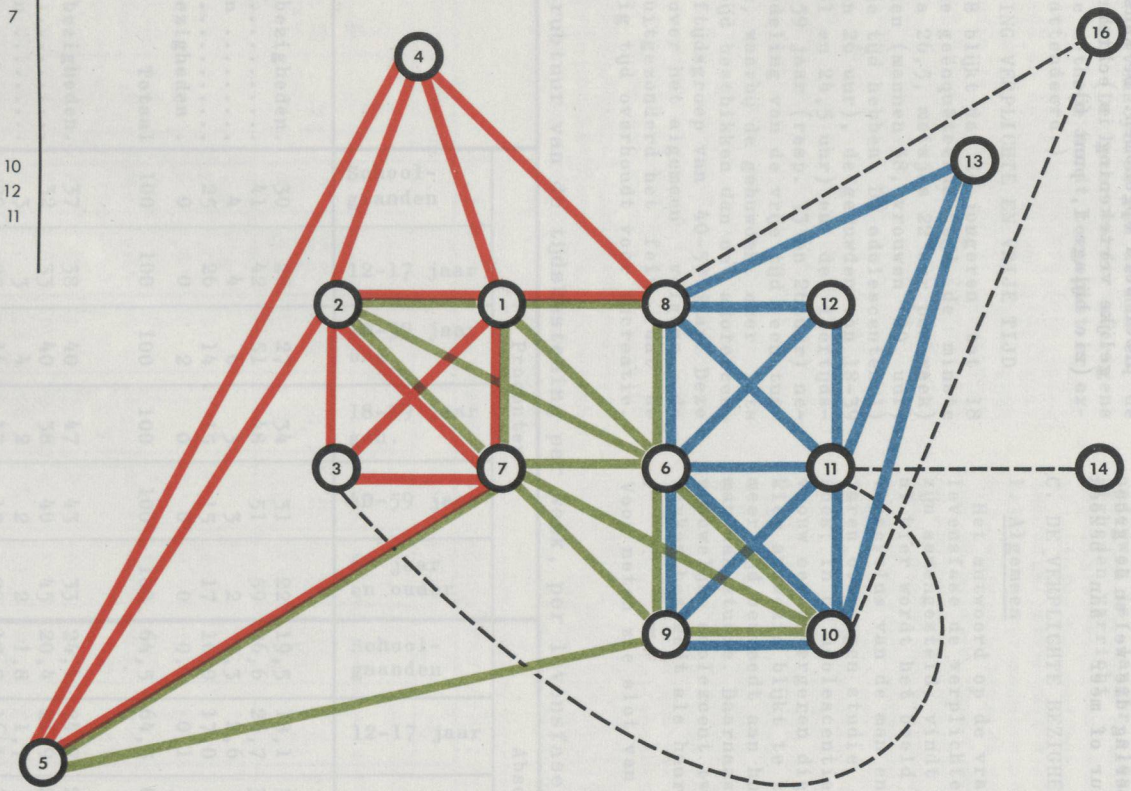

= naar binnen gericht
= naar buiten gericht
= gemengde typen
= bezigheden die **niet** met twee andere tijdsbestedingscategorieën een „cluster" vormen

1. Radiobeluistering
2. Lezen
3. Liefhebberijen
4. Uitrusten
5. Bezig zijn met kinderen
6. Buiten zijn
7. Gezelschapsspelen
8. Uitslapen
9. Kerkdienst
10. Toeschouwer sportwedstrijd
11. Bezoek café e.d.
12. Filmbezoek
13. Actieve deelneming sportvereniging
14. Concert e.d. bezoek
15. Bezoek e.d.
16. Televisiekijken

C.B.S. 197 . 65

e. Het bezoek

Een eigen plaats in de vrije-tijdsbesteding wordt ingenomen door de categorie bezoek en praten; er manifesteert zich nl. geen relatie met vele van de andere vormen van recreatie. Interessant zijn echter de enkele uitzonderingen: van hen, die op zaterdagavond of zondag op bezoek gaan of bezoek ontvangen, gaan er minder naar de bioscoop, wonen er minder een sportwedstrijd bij en nemen er minder actief deel aan de sportverenigingen. Dit laatste wordt wellicht verklaard doordat bezoek een vrije-tijdsbestedingscategorie is, waarin speciaal de vrouw participeert, terwijl het bijwonen van een sportwedstrijd en actieve sportbeoefening op zondag uitgesproken mannelijke bezigheden zijn. Het geringere kerkbezoek vindt tenslotte wellicht zijn verklaring in een verschil tussen de groepering die wel en de groepering die niet een uur of meer aan bezoek heeft besteed.

NOTEN BIJ HOOFDSTUK II

1) Zie hoofdstuk I C.
2) Hessen, J.S. van, e.a. Wegwijzer in de sociologie, Amsterdam, 1963 (pagina 284).
3) Het juiste percentage is 32. Bij een waarschijnlijkheidskans van 95 op 100 kan dit percentage variëren van 26 tot 38.
4) Burgess, E.W. en J.H. Locke. The Family, from institution to companionship. New York, 1953 (pagina 716 e.v.).
5) Zie hoofdstuk I C2.
6) Centraal Bureau voor de Statistiek. Vrijetijdsbesteding in Nederland, 1962-1963. Deel I. Enige vormen van licht en ernstig amusement, herfst 1962. Zeist, 1964.
7) Behoudens een vertekening ten aanzien van de uithuizigheid door een groepering die - o.m. door afwezigheid - niet in de steekproef werd opgenomen. De kans op een dergelijke vertekening is echter zeer gering (zie bijlage I, punt 6).

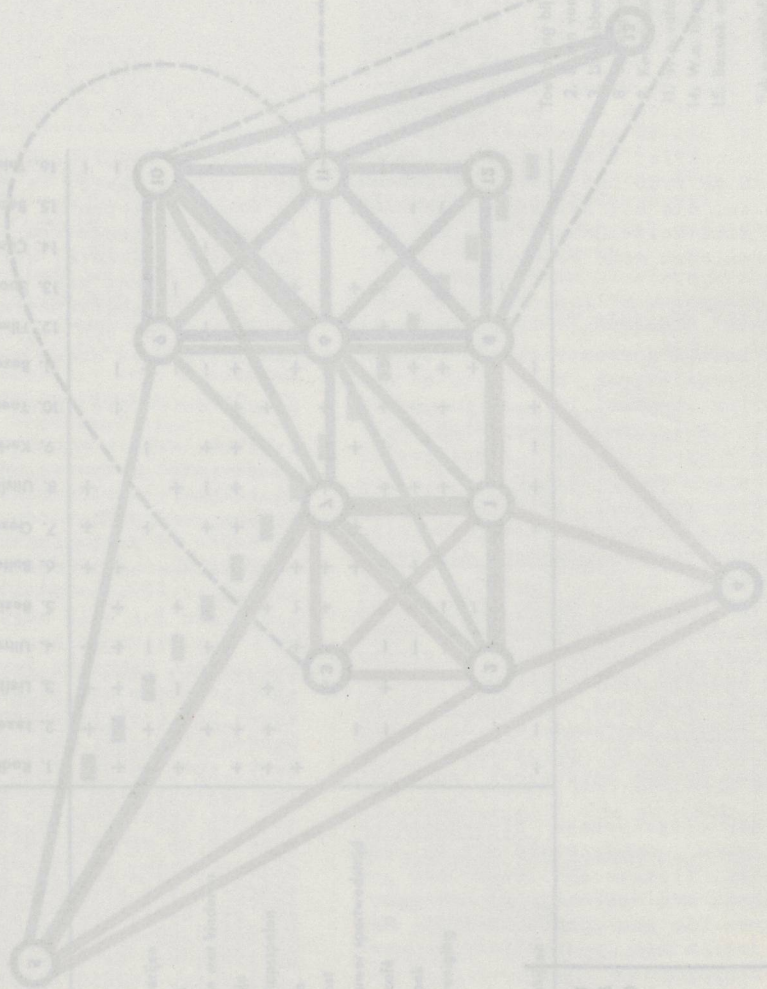

HOOFDSTUK III. LEVENSFASE EN TIJDSBESTEDING

A. INLEIDING

De indeling van dit hoofdstuk is in grote lijnen gelijk aan die van hoofdstuk II; bij de beschrijving in dit hoofdstuk zal het accent echter liggen op de verschillen tussen de leeftijdsgroepen en op de vragen die in hoofdstuk II werden opgeroepen. Met het oog hierop worden bij de vrije-tijdsbesteding drie grote leeftijdsgroepen afzonderlijk besproken.

De resultaten van het onderzoek, die in wezen het karakter hebben van een momentopname en als zodanig statisch zijn, worden een enkele maal in de bespreking van de verplichte bezigheden "dynamisch" geïnterpreteerd, omdat de verdeling van de uitkomsten zodanig is dat wij de "gewone" levenscyclus van de man en de vrouw terugvinden. (De lezer wordt overigens daar waar deze methode wordt toegepast er expliciet op geattendeerd.)

B. DE VERHOUDING VERPLICHTE EN VRIJE TIJD

Uit staat 18 blijkt dat de jongeren tot 18 jaar binnen de geënquêteerde tijd de minste (jongens circa 26,5, meisjes 22 uur per week) en de bejaarden (mannen 38, vrouwen 29 uur) de meeste vrije tijd hebben. De adolescenten 1) (resp. 33,5 en 26 uur), de gehuwden van 18-39 jaar (resp. 31 en 24,5 uur) en de leeftijdsgroep van 40-59 jaar (resp. 33 en 26 uur) nemen bij de verdeling van de vrije tijd een tussenpositie in, waarbij de gehuwden over iets minder vrije tijd beschikken dan de adolescenten en de leeftijdsgroep van 40-59 jaar. Deze verdeling is over het algemeen volgens de verwachting, uitgezonderd het feit dat de jeugd zo weinig tijd overhoudt voor recreatie. Nu moet ter verklaring erop gewezen worden dat deze relatief beperkte vrije tijd van de jeugd niet in de eerste plaats een gevolg is van vele verplichtingen; in dit opzicht is de indeling "normaal", wat op zichzelf overigens opmerkelijk is. Veeleer moet de oorzaak gezocht worden in de tijd die de jeugd binnen de geënquêteerde tijd aan nachtrust besteedt.

Voorts is het opvallend dat de adolescent niet meer vrije tijd heeft dan de leeftijdsgroep van 40-59 jaar. Blijkens staat 18 ligt in het volgende de verklaring: de leeftijdsgroep van 40-59 jaar besteedt gemiddeld meer tijd aan verplichtingen dan de adolescent;het verschil wordt echter "verzacht" doordat de laatstgenoemde - binnen de geënquêteerde tijd - langer onderweg is, langer slaapt of onbekende bezigheden verricht.

C. DE VERPLICHTE BEZIGHEDEN

1. Algemeen

Het antwoord op de vraag hoe in feite per levensfase de verplichte bezigheden gemiddeld zijn samengesteld, vindt men in staat 19.Vooral hier wordt het beeld opgedrongen van de levenscyclus van de man en de vrouw:in de jeugdjaren overwegen studie, huiswerk en schoolbezoek; in de adolescentie is er tussen man en vrouw een divergeren die bij de jeugd al in kiem aanwezig blijkt te zijn en wel dat de vrouw meer tijd besteedt aan huishoudelijk werk en de man aan studie. Daarnaast valt het op dat de vrouwelijke adolescent tweemaal zoveel tijd aan werken besteedt als haar mannelijke leeftijd-

Voor noten zie slot van dit hoofdstuk.

Staat 18. Structuur van de tijdsbesteding per week, per levensfase (week: 64,5 uur)

	Procenten						Absoluut (in uren)					
	Schoolgaanden	12-17 jaar	18-39 jaar ong.	18-39 jaar geh.	40-59 jaar	60 jaar en ouder	Schoolgaanden	12-17 jaar	18-39 jaar ong.	18-39 jaar geh.	40-59 jaar	60 jaar en ouder
Mannen												
Verplichte bezigheden.	30	28	27	34	31	22	19,5	18,1	17,4	21,9	19,9	14,0
Vrije tijd	41	42	51	48	51	59	26,6	26,7	33,3	31,0	33,0	37,9
Onderweg zijn	4	4	6	3	3	2	2,3	2,6	3,6	2,1	2,1	1,2
Slapen	25	26	14	15	15	17	16,0	17,0	9,2	9,4	9,4	11,2
Onbekende bezigheden .	0	0	2	0	0	0	0,1	0,1	1,0	0,1	0,1	0,2
Totaal	100	100	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5
Vrouwen												
Verplichte bezigheden.	37	38	40	47	43	33	24,1	24,2	25,4	30,2	27,9	21,4
Vrije tijd	32	33	40	38	40	45	20,4	21,9	25,9	24,4	25,9	29,2
Onderweg zijn	3	3	4	2	2	2	1,8	1,7	2,5	1,2	1,1	1,2
Slapen	28	25	16	13	15	20	17,9	16,4	10,6	8,7	9,4	12,6
Onbekende bezigheden .	0	1	0	0	0	0	0,3	0,3	0,1	0,0	0,2	0,1
Totaal	100	100	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

genoot.Dit feit wordt wellicht verklaard door de aard van haar werkzaamheden.Men denke bijv. aan verpleegsters en verkoopsters (op zaterdag!) wier arbeidstijden in het algemeen - soms zelfs speciaal - op andere uren van de dag liggen dan van de man en daardoor eerder binnen de geënquêteerde periode vallen.

Zoals staat 19 doet zien, vinden de man en de vrouw na het huwelijk ieder hun eigen plaats in het maatschappelijk bestel: de man in zijn beroep en de vrouw in het huishouden en bij de kinderen.

Bij een nadere analyse valt er binnen de verdeling van de verplichtingen een proces te onderscheiden dat wij hebben gekarakteriseerd als "het socialiseringsproces". In het vorige hoofdstuk werd geconstateerd dat de traditionele arbeidsverdeling tussen de man en de vrouw enigszins vervaagt doordat een belangrijk deel der mannen zich in hun vrije tijd ook met het huishouden (en de zorg voor kinderen) bezighoudt; vervolgens dat het verschil in vrije tijd aanmerkelijk is.Merkwaardig is nu dat ook bij de jongens en de meisjes van 12-17 jaar er al een duidelijk verschil in vrije tijd bestaat: jongens ca. 26,5 uur; meisjes 22 uur. De oorzaak van dit verschil blijkt dezelfde te zijn als welke werd geconstateerd tussen mannen en vrouwen in het algemeen, nl. de belasting met huishoudelijk werk en de zorg voor kinderen. Dit is niet alleen waar te nemen bij de meisjes die thuis of in een bedrijf werkzaam zijn, maar ook bij de scholieren. Al vragen de opleidingen gemiddeld vrijwel evenveel tijd (meisjes ca. 8 uur, jongens 8,5 uur), het schoolgaande meisje is bovendien nog bijna 6 uur per week met huishoudelijk werk belast.Het meisje is met andere woorden"slachtoffer"van de traditionele arbeidsverdeling tussen de sexen. Wij kunnen dit zien als een socialiseringsproces van het meisje, waardoor zij erop gewezen wordt dat haar taak binnen het huishouden ligt. De consequentie is niet alleen dat het meisje minder vrije tijd heeft dan de jongen. Blijkbaar wordt een bepaald sexe-gebonden gedragspatroon in de jeugd reeds geïndoctrineerd. De resultaten van deze indoctrinatie komen duidelijk naar voren bij de ongehuwde vrouwen van 18-39 jaar, die veel meer - afgezien van de vraag of zij nu een eigen huishouden hebben of niet - dan de ongehuwde mannen huishoudelijk werk verrichten.Het - vanzelfsprekende - gevolg hiervan is weer dat de ongehuwde vrouw veel minder vrije tijd heeft dan de ongehuwde man (staat 18).

Behalve een normatief verschil in rolverdeling tussen de ongehuwde man en de ongehuwde vrouw bij het huishoudelijk werk, komt ook duidelijk een onderscheid in anticipering ten aanzien van het beroepsleven naar voren. Want het is opvallend dat na een aanvankelijk gelijk opgaan van de tijd die men aan studie besteedt, de ongehuwde mannen meer tijd hieraan spenderen dan de ongehuwde vrouwen.

Tot slot nog enkele aantekeningen bij de verplichte bezigheden van de ouderen. Van de verplichte bezigheden is werken bij de gehuwde mannen van 18-39 jaar en de mannen van 40-59 jaar geconcentreerd: de tijd die de gehuwde man in de leeftijdsgroep van 18-39 jaar en de man in de leeftijdsgroep van 40-59 jaar per week gemiddeld aan werken besteedt is 8 à 8,5 uur. Daarbij komt nog 3 à 4 uur voor het huishoudelijk werk en de zorg voor kinderen. Het studeren daarentegen vergt van de geënquêteerde tijd niet meer dan resp. ca. 1 en 0,5 uur. Deze tijden zijn laag en zij wijzen uit dat de gemiddelde man, wanneer hij eenmaal gehuwd is, blijkbaar weinig tot studeren komt (staat 19).

Hoezeer het gezin de gehuwde vrouw van 18-39 jaar en de vrouw van 40-59 jaar in hun recreatiemogelijkheid beperkt,blijkt duidelijk uit de tijd die zij gemiddeld aan het huishouden besteden: rond 17 uur per week (algemeen gemiddelde: 14,5 uur). Daarnaast vraagt de zorg

Staat 19. Enige verplichte bezigheden per week, per levensfase

	Procenten						Absoluut (in uren)					
	Schoolgaanden	12-17 jaar	18-39 jaar ong.	18-39 jaar geh.	40-59 jaar	60 jaar en ouder	Schoolgaanden	12-17 jaar	18-39 jaar ong.	18-39 jaar geh.	40-59 jaar	60 jaar en ouder
Mannen												
Werk, schoolbezoek .	5	6	4	13	13	4	3,2	3,8	2,6	8,6	8,2	2,8
Studie, huiswerk ...	13	11	8	2	1	0	8,5	6,7	5,2	1,2	0,6	0,2
Huishoudelijk werk ..	2	1	2	4	3	5	1,0	0,8	1,4	2,3	2,1	3,2
Zorg voor kinderen .	0	0	0	2	1	0	0,1	0,1	0,1	1,5	0,8	0,1
Vrouwen												
Werk, schoolbezoek .	5	7	9	2	3	1	3,1	4,6	5,7	1,1	1,8	0,6
Studie, huiswerk ...	13	9	3	0	0	0	8,1	5,7	1,7	0,1	0,3	0,0
Huishoudelijk werk ..	9	10	17	27	27	21	5,8	6,5	10,6	17,2	17,2	13,6
Zorg voor kinderen .	0	1	0	8	2	0	0,2	0,4	0,3	4,8	1,5	0,3
Periode waarover werd geënquêteerd							64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

voor de kinderen van de moeder van het jonge gezin 's avonds en in het weekend nog rond 5 uur, d.w.z. dat zij aan het huishouden en aan de zorg voor de kinderen tezamen meer dan 1/3 van de geënquêteerde tijd spendeert.

Vermeldenswaardig is voorts dat de bejaarde man, van wie de beroepswerkzaamheden binnen de geënquêteerde tijd niet meer dan 3 uur per week vragen, ook 3 uur aan het huishouden besteedt en, hoewel de gezinsgrootte op deze leeftijd in doorsnee zeer gering is, de bejaarde vrouw nog 13,5 uur per week met het huishoudelijk werk bezig blijkt te zijn.

2. De maandag- tot en met vrijdagavond

De spreidingsgegevens (zie staat 20) geven aanleiding ten aanzien van het bovenstaande enkele belangrijke nuanceringen aan te brengen. Allereerst met betrekking tot het huiswerk van de schoolgaanden. Enerzijds wordt er door verschillende groeperingen uit het maatschappelijk leven op aangedrongen het huiswerk te beperken zodat de schoolgaande jeugd meer tijd overhoudt om zich te ontspannen. Anderzijds worden er door de actuele maatschappelijke structuur aan de school en aan de jeugd steeds zwaardere eisen gesteld, die resulteren in een uitbreiding van programma's, zowel in de breedte als in de diepte. Volgens ons onderzoek blijkt de meerderheid van de schoolgaande jeugd inderdaad een belangrijke beperking van haar vrije tijd door het huiswerk te ondervinden, maar zoals staat 20 doet zien is 30 à 40% er 's avonds vrij van.

Ook met betrekking tot het verrichten van het huishoudelijk werk door het schoolgaande meisje valt te constateren dat dit een zeer verbreide gewoonte is, maar er staat tegenover dat ruim 1/3 van de schoolgaande meisjes er 's avonds niet mee is belast en de werkzaamheden in het algemeen van korte duur zijn. Hoewel al deze cijfers suggereren, dat de meerderheid van de schoolgaande jeugd door het huiswerk en het huishoudelijk werk (meisjes) weinig vrije tijd overhoudt, is deze conclusie niet zonder meer gerechtvaardigd, daar wij geen gegevens bezitten over de tijdsbesteding overdag.

Een tweede punt heeft betrekking op het huishoudelijk werk van de vrouwelijke adolescenten, van de gehuwde vrouwen van 18-39 jaar en de vrouwen van 40-59 jaar (staten 20 en 21).

Van de vrouwelijke adolescenten is op een gemiddelde avond een overgrote meerderheid in het huishouden bezig, sommige groeperingen van hen zelfs niet minder lang dan de gehuwde vrouwen van 18-39 jaar. Daar staat tegenover dat er van de vrouwelijke adolescenten 1/5 geen huishoudelijk werk verricht, terwijl het gelijksoortige percentage van de gehuwde vrouwen vrijwel te verwaarlozen is.

De cijfers wekken de indruk, dat het huishouden de gehuwde vrouw van 18-39 jaar en de vrouw van 40-59 jaar bijzonder zwaar belast. Het spreekt tot de verbeelding wanneer men ziet dat een meerderheid van beide leeftijdsgroepen er 's avonds langer dan 1 uur mee bezig is en resp. 1/4 en ca. 1/3 langer dan 2 uur. De lezer zij er echter op gewezen dat bij de cijfers de restrictie moet worden gemaakt, dat deze alleen betrekking hebben op het huishoudelijk werk in de avonduren en niets zeggen over de verdeling van "arbeid" en vrije tijd overdag.

Staat 20. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte bezigheden bij de schoolgaanden en de leeftijdsgroepen 12-17 jaar en 18-39 jaar, ongehuwd (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Schoolgaanden												
Werk, schoolbezoek ...	100	87	6	4	3	-	100	95	3	-	1	1
Studie, huiswerk	100	28	8	13	26	25	100	40	9	13	19	19
Huishoudelijk werk	100	85	12	2	-	1	100	33	33	22	8	4
Zorg voor kinderen ...	100	97	2	1	-	-	100	95	2	3	-	-
12-17 jaar												
Werk, schoolbezoek ...	100	82	8	3	4	3	100	85	9	2	1	3
Studie, huiswerk	100	43	9	10	19	19	100	53	7	11	15	14
Huishoudelijk werk	100	82	15	2	1	0	100	33	31	21	10	5
Zorg voor kinderen ...	100	99	0	1	-	-	100	92	6	2	-	-
18-39 jaar, ongehuwd												
Werk, schoolbezoek ...	100	66	17	7	3	7	100	62	22	3	5	8
Studie, huiswerk	100	67	1	6	14	12	100	84	1	6	4	5
Huishoudelijk werk	100	89	9	2	-	-	100	22	15	22	17	24
Zorg voor kinderen ...	100	98	2	-	-	-	100	94	3	3	-	-

Staat 21. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte bezigheden bij de leeftijdsgroepen 18-39 jaar, gehuwd, 40-59 jaar en 60 jaar en ouder (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
18-39 jaar, gehuwd												
Werk, schoolbezoek	100	48	15	7	10	20	100	91	2	3	1	3
Studie, huiswerk	100	93	1	1	3	2	100	99	0	0	0	1
Huishoudelijk werk	100	76	16	5	3	0	100	7	14	23	31	25
Zorg voor kinderen	100	73	19	7	1	0	100	31	39	23	7	0
40-59 jaar												
Werk, schoolbezoek	100	59	11	9	8	13	100	88	3	3	4	2
Studie, huiswerk	100	98	1	0	1	0	100	99	-	0	-	1
Huishoudelijk werk	100	81	11	5	2	1	100	8	9	19	34	30
Zorg voor kinderen	100	90	6	3	1	0	100	74	16	8	2	0
60 jaar en ouder												
Werk, schoolbezoek	100	85	7	2	4	2	100	96	2	-	2	0
Studie, huiswerk	100	99	-	-	-	1	100	100	-	-	-	-
Huishoudelijk werk	100	72	18	7	2	1	100	20	22	16	28	14
Zorg voor kinderen	100	100	0	-	-	-	100	96	2	2	-	-

Tenslotte nog een opmerking over het werken. In het voorgaande werd de indruk gewekt dat speciaal de gehuwde man van 18-39 jaar en de man van de leeftijdsgroep van 40-59 jaar een belangrijke beperking van zijn vrije tijd door werken ondervindt; uit staat 21 blijkt echter dat de helft van de jongere gehuwde mannen en een meerderheid van de mannen van 40-59 jaar er 's avonds na 17.30 uur vrij van is.Het percentage "lang-werkers" onder de gehuwde mannen van 18-39 jaar is echter opvallend groot: niet minder dan 1/5 van hen werkt op een gemiddelde avond langer dan 2 uur.

3. De zaterdag en de zondag

In grote lijnen zijn de verplichtingen van de verschillende leeftijdsgroepen op dezelfde wijze verdeeld als in het algemene patroon van de totale bevolking: de vrije tijd komt in het weekend voor de vrouwen uit alle leeftijdscategorieën langzamer op gang dan voor de mannen (tabellen 3-8).

Er is echter één groepering die nadere aandacht vraagt. Van de in de steekproef aanwezige schoolgaanden blijkt op zaterdagmorgen ca. een derde vrij te zijn (tabel 3).Een verklaring hiervoor moet waarschijnlijk worden gezocht in het feit dat één van de drie geënquêteerde zaterdagen in de herfstvakantie viel. Er was in 1962 nog geen sprake van een vijfdaagse schoolweek. Uit deze tabel 3 blijkt voorts,dat het merendeel van de schoolgaanden de "rest" van het weekend vrij is. Hoewel men ook hier rekening dient te houden met een lichte vertekening door de vakantie,wekken deze uitkomsten niet de indruk dat de schoolgaanden in het weekend een overladen huiswerkprogramma hebben.

D. DE NACHTRUST

De uitkomsten van de aanvang van de nachtrust op een gemiddelde avond van maandag tot en met vrijdag (staat 22) stroken volledig met het beeld dat men zich eerder (onder B) hiervan gevormd heeft: de jongste groep gaat voor het merendeel vroeg naar bed, de ouderen later en de bejaarden in het algemeen weer wat eerder.

Uit de cijfers is voorts de conclusie af te leiden dat de veel gehoorde klacht uit de schoolwereld over het niet uitgeslapen zijn van de leerlingen slechts betrekking kan hebben op een kleine minderheid.De helft of meer van de schoolgaanden gaat vóór 22.00 uur naar bed, een groep die zich wellicht als de jongste laat identificeren, terwijl het percentage "opblijvers" tot nà 23.00 uur niet meer is dan ca. 15% (staat 22).

E. DE VRIJE TIJD

1. Algemeen

In dit deel worden de jeugd (incl. de adolescenten), de bevolking van middelbare leeftijd en de bejaarden afzonderlijk besproken. De beschrijving van de vrije-tijdsbesteding is"uitputtend" d.w.z. dat per levensfase direct na de karakterisering van de vrije-tijdsbesteding de achterliggende nuanceringen door middel van de spreidingsgegevens worden gegeven.

2. De jeugd

In de literatuur onderkent men ten aanzien van de jeugd in het algemeen een zekere bezorgdheid. Hoewel meerdere aspecten worden genoemd, overweegt bij deze beschouwingen in het

Staat 22. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van het slapen, per levensfase (in procenten) 1)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Schoolgaanden	100	4	4	6	38	48	100	3	5	7	28	57
12-17 jaar	100	3	3	7	37	50	100	3	5	6	38	48
18-39 jaar, ongehuwd ...	100	13	18	28	33	8	100	3	11	26	43	17
18-39 jaar, gehuwd	100	12	17	21	39	11	100	10	15	25	41	9
40-59 jaar	100	12	14	21	41	12	100	10	10	23	43	14
60 jaar en ouder	100	4	11	14	53	18	100	3	9	15	48	25

1) Zie hoofdstuk I, C 4.

Staat 23. Vrije-tijdsbezigheden per levensfase, in uren per week

	Mannen						Vrouwen					
	Schoolgaanden	12-17 jaar	18-39 jaar ongehuwd	18-39 jaar gehuwd	40-59 jaar	60 jaar en ouder	Schoolgaanden	12-17 jaar	18-39 jaar ongehuwd	18-39 jaar gehuwd	40-59 jaar	60 jaar en ouder
Televisie kijken	5,6	6,3	5,4	7,3	6,8	8,8	5,4	6,1	4,4	6,5	5,7	7,3
Bezoek, praten, feestjes	3,5	3,2	5,7	6,0	6,1	6,2	3,7	4,0	5,4	6,9	6,8	6,4
Lezen	4,2	4,0	4,6	5,3	5,8	8,0	2,7	3,4	4,1	3,6	4,2	5,3
Rust, verpozing	2,1	1,9	3,9	3,3	4,3	6,1	1,2	1,3	3,2	3,2	4,2	5,3
Radio, grammofoon	2,1	2,1	2,6	2,6	2,8	3,3	2,1	2,0	2,9	1,9	2,0	2,6
Sport, spel, hobbies	4,5	4,6	3,9	3,3	3,6	2,2	1,8	2,0	1,0	0,6	0,9	1,1
Verenigingsleven	1,1	1,0	2,1	1,4	1,4	0,9	1,4	1,2	1,0	0,3	0,2	0,1
Uitgaan	0,7	1,0	2,0	0,6	0,2	0,3	0,9	0,3	1,5	0,3	0,3	0,1
Buiten zijn	1,8	1,8	1,7	0,7	0,8	1,0	0,8	1,2	1,4	0,5	0,7	0,3
Godsdienst	0,9	0,6	1,4	0,5	1,2	1,1	0,4	0,4	1,0	0,6	0,9	0,7
Overige vrije-tijdsbezigheden ..	0,1	0,2	0,0	0,0	-	0,0	-	-	0,0	0,0	-	0,0
Totaal	26,6	26,7	33,3	31,0	33,0	37,9	20,4	21,9	25,9	24,4	25,9	29,2
Periode waarover werd geënquêteerd	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

algemeen de pessimistische opvatting dat de jeugd haar tijd in feite"lusteloos doorbrengt" en wat op straat "rondslentert" 2).Onder deze auteurs zijn er zelfs die in het extreme gedrag van enkele jeugdgroeperingen hier en in het buitenland (nozems, teddyboys, rockers en mods etc.) een indicatie zien van een latent, algemeen patroon. Een voor de hand liggende vraag is: in hoeverre blijkt uit de tijdsbesteding van de jeugd iets van dit bovengeschetste beeld?

a. Totaalbeeld

Staat 23 wekt de indruk dat de jeugd onder de 18 een relatief actieve vrije-tijdsbesteding heeft: gemiddeld besteedt zij wat meer tijd aan sport, spel en hobbies en bijv. minder tijd aan bezoek en rusten dan de ouderen. De vrije-tijdsbesteding van de jeugd toont echter toch meer overeenkomst dan een discrepantie met het patroon van de ouderen. Ook bij de jeugd is het televisie kijken ontspanningsbezigheid nummer één, terwijl de bezigheden die bij de Nederlandse bevolking in het algemeen een belangrijke plaats hebben, bezoek en lezen, veel meer tijd in beslag nemen dan bijv. het uitgaan en het buiten zijn.

Uit deze gegevens blijkt dat de vrije-tijdsbesteding van de jeugd dezelfde karakteristieken vertoont als die van de ouderen: zij is overwegend huiselijk en lichamelijk passief.Jongens en meisjes brengen resp.ca. 80-85% van hun vrije tijd in huis door en gedurende resp. 65-75% van de vrije tijd zijn zij daarbij lichamelijk passief. Voor de adolescenten zijn deze percentages resp. ca. 80% en eveneens 65-75% (staat 24). Van het stereotiepe beeld van de jeugd die als "nozem" een groot deel van haar tijd op straat doorbrengt,blijkt dan ook niets. Beziet men de bezigheden die een indicatie van nozemgedragingen kunnen zijn, nl. buiten zijn en uitgaan, dan is hiervoor geen plaats.

Staat 24. Vrije-tijdsbezigheden per week per levensfase, in procenten van de totale vrije tijd

	Mannen						Vrouwen					
	Schoolgaanden	12-17 jaar	18-39 jaar ongehuwd	18-39 jaar gehuwd	40-59 jaar	60 jaar en ouder	Schoolgaanden	12-17 jaar	18-39 jaar ongehuwd	18-39 jaar gehuwd	40-59 jaar	60 jaar en ouder
Televisie kijken	21	23	16	23	20	23	27	28	17	27	22	25
Bezoek, praten, feestjes	13	12	17	19	19	16	18	18	21	28	26	22
Lezen	16	15	14	17	18	21	13	16	16	15	16	18
Rust, verpozing	8	7	12	11	13	16	6	6	12	13	16	18
Radio, grammofoon	8	8	8	8	8	9	10	9	11	8	8	9
Sport, spel, hobbies	17	17	12	11	11	6	9	9	4	3	3	4
Verenigingsleven	4	4	6	5	4	2	7	6	4	1	1	0
Uitgaan	3	4	6	2	1	1	4	1	6	1	1	1
Buiten zijn	7	7	5	2	3	3	4	5	5	2	3	1
Godsdienst	3	2	4	2	3	3	2	2	4	2	4	2
Overige vrije-tijdsbezigheden	0	1	0	0	-	0	-	-	-	0	-	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Staat 25. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden van de schoolgaanden en de leeftijdsgroepen 12-17 jaar en 18-39 jaar, ongehuwd (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Schoolgaanden												
Televisie kijken	100	63	6	11	13	7	100	63	9	4	13	11
Bezoek, praten, feestjes	100	79	9	6	3	3	100	75	16	4	4	1
Lezen	100	46	27	14	11	2	100	60	28	5	7	-
Rust, verpozing	100	68	30	1	1	-	100	69	27	4	-	-
Radio, grammofoon	100	78	8	7	6	1	100	74	9	8	7	2
Sport, spel, hobbies	100	70	14	19	5	2	100	82	6	3	9	-
Verenigingsleven	100	91	-	-	5	4	100	94	-	2	4	-
Uitgaan	100	99	-	-	-	1	100	98	1	-	-	1
Buiten zijn	100	94	3	2	1	-	100	96	3	0	1	-
12-17 jaar												
Televisie kijken	100	60	5	7	18	10	100	62	5	4	15	14
Bezoek, praten, feestjes	100	78	9	7	3	3	100	74	12	4	6	4
Lezen	100	48	24	13	13	2	100	63	24	3	9	1
Rust, verpozing	100	68	28	1	2	1	100	67	30	3	-	0
Radio, grammofoon	100	78	9	5	8	-	100	77	10	6	6	1
Sport, spel, hobbies	100	74	11	9	4	2	100	84	5	2	8	1
Verenigingsleven	100	91	-	-	7	2	100	93	-	1	5	1
Uitgaan	100	99	-	-	-	1	100	98	1	-	-	1
Buiten zijn	100	93	4	2	1	0	100	94	5	0	1	-
18-39 jaar, ongehuwd												
Televisie kijken	100	59	5	11	10	15	100	62	7	7	11	13
Bezoek, praten, feestjes	100	65	10	10	8	7	100	65	16	6	7	6
Lezen	100	41	34	14	8	3	100	52	22	19	5	2
Rust, verpozing	100	53	26	12	6	3	100	45	46	9	0	-
Radio, grammofoon	100	69	8	15	2	6	100	72	12	7	7	2
Sport, spel, hobbies	100	81	2	4	7	6	100	95	4	1	-	-
Verenigingsleven	100	87	-	-	4	9	100	94	1	-	-	5
Uitgaan	100	94	-	-	-	6	100	98	-	-	1	1
Buiten zijn	100	95	4	1	-	-	100	95	2	1	2	-

Vergelijkt men de jeugd onder de achttien met de schoolgaanden en de adolescenten, dan blijkt dat er tussen de schoolgaanden en de werkende jeugd onder de 18 jaar geen noemenswaardige verschillen bestaan. Opmerkelijk is dat dit ook geldt voor het lezen, waar men misschien wel verschillen verwachten zou: de schoolgaanden lezen niet meer dan de werkenden (staat 23).

Tussen de jeugd van 12-17 jaar en de adolescenten bestaan er daarentegen wel enkele vermeldenswaardige verschillen: gemiddeld besteedt de adolescent meer tijd aan bezoek en lezen, aan radiobeluistering, uitgaan en rusten en minder aan televisie kijken. Ter verklaring van de kortere televisiekijktijd van de adolescent kan gedacht worden aan de behoefte aan communicatie met leeftijdsgenoten in deze levensfase, die bij de televisie thuis minder mogelijk wordt geacht. Op sommige punten, w.o. het bezoek en het rusten, zien wij dat het tijdsbestedingspatroon van de adolescent meer aansluit bij dat van de ouderen dan bij dat van de jongeren; reden tot stereotypering is er ten aanzien van deze leeftijdscategorie dus nog minder.

Tenslotte wijzen de gegevens uit dat bij de ~~mannelijke~~ jeugd de tijd die binnen de vereniging wordt doorgebracht voor de jongste leeftijdsgroep gemiddeld hoger ligt, ondanks het feit dat zij over minder vrije tijd beschikt.

b. De maandag- tot en met vrijdagavond

De spreidingsgegevens van een gemiddelde door-de-weekse avond (staat 25) laten zien, dat slechts ca. 7% van de geënquêteerde jeugd van 12-17 jaar eventueel aanleiding zou kunnen zijn tot het bovengenoemde stereotype. Daarentegen kijkt 's avonds ca. 40% naar de televisie, leest meer dan de helft van de jongens en ruim een derde van de meisjes.

Nu is het niet onmogelijk dat de steekproef ten aanzien van het buiten zijn vertekend is door een groepering die - o.m. door afwezigheid - niet in de steekproef werd opgenomen. De kans op een dergelijke vertekening is echter - zie bijlage I 6 - zeer gering. Het belangrijkste verschil in de avondbesteding tussen de jeugd en de oudere bevolking is tenslotte, dat vooral de jongste leeftijdsgroepen meer aan sport, spel en hobbies doen: mannelijke schoolgaanden 30 en vrouwelijke schoolgaanden 18%; jeugd van 12-17 jaar: jongens 26%, meisjes 16%.

c. De zaterdag en de zondag

Als typische karakteristieken van de vrijetijdsbesteding van de jeugd werden boven genoemd ten eerste een conformering aan het patroon van de ouderen en ten tweede - als verschil - dat bij de jeugd uitgaan en sport e.d. iets grotere betekenis hebben. Deze karakteristieken gelden ook voor de zaterdag en de zondag. Evenals bij de ouderen valt bij de jongeren de weekendbesteding in 4 perioden uiteen met de volgende kenmerken: de zaterdagmorgen met lage deelnemingsfrequenties in de verschillende ontspanningsvormen, een "elk wat wils" op zaterdagmiddag; de zaterdagavond van de jeugd is eveneens een typische "ont-spanningsavond", terwijl tenslotte de vrije-tijdsbesteding van de zondag van de jeugd ook opvalt door een "brede oriëntatie".

Beziet men de weekendbesteding van de jeugd nader (tabellen 3-5), dan zijn er nog enkele belangrijke afzonderlijke kenmerken te vermelden: de mannelijke jeugd slaapt op zondagmorgen (de adolescenten ook op zaterdagmorgen) meer uit dan de ouderen; het wandelen en het fietsen op zaterdagmiddag blijkt speciaal een ontspanningsvorm te zijn voor de twee jongste leeftijdsgroepen, nl. de schoolgaanden en de jeugd van 12-17 jaar, terwijl deze leeftijdscategorieën èn de adolescenten ook op zondag meer in deze recreatievorm participeren. Het meest opmerkelijke aspect is echter dat de zaterdagavond voor een deel van de adolescenten een typische uitgaansavond is: 24% (mannen) en 15% (vrouwen) brengt een bezoek aan een café of restaurant, resp. 5 en 8% aan de bioscoop, niet minder dan op zondag, de dag waarop in Nederland het eigenlijke uitgaansleven is geconcentreerd. Daarentegen is het televisie kijken bij de mannelijke adolescent (29%) lager dan bij de jongere jeugd (49%) en de ouderen (40-48%).

Tenslotte is het vermeldenswaardig dat 14% van de jongens van 12-17 jaar op zondag een bezoek aan de bioscoop brengt (tabel 4).

3. De jongere gehuwden en de groepering van middelbare leeftijd

Het beeld van de vrije-tijdsbesteding der totale bevolking vindt men, zoals de staten 23 en 24 (totaalbeeld) doen zien, in grote lijnen terug bij de jongere gehuwden en de groepering van middelbare leeftijd; slechts valt te vermelden dat speciaal bij de vrouw van 40-59 jaar de gemiddelde tijd die aan bezoek en televisie kijken wordt besteed niet gelijk is, zoals bij de vrouwen in de totale bevolking; het bezoek neemt bij haar een iets belangrijker plaats in.

Grotere gebondenheid aan huis 's avonds en de zorg voor kleine kinderen is wellicht de verklaring dat ten eerste de tijd die voor het beeldscherm wordt doorgebracht bij de jongere gehuwden omvangrijker is dan bij de groepering van 40-59 jaar en ten tweede de jongere gehuwde vrouw minder leest dan de oudere vrouw.

De spreidingsgegevens met de resultaten over de avonden en de globale benadering met de uitkomsten over het weekend, die hier tezamen worden besproken, wijzen nog enkele belangrijke verschillen aan tussen de genoemde leeftijdscategorieën, waarvan wij de volgende releveren:

1. Van de mannen van 40-59 jaar lezen er 's avonds bijzonder veel: 72%; van de jongere gehuwde mannen ca. 60%. Op zaterdagavond zijn de percentages resp. 28 en 21% (staat 26, tabellen 6 en 7).
2. Het percentage vrouwen van 40-59 jaar dat 's avonds niet naar de televisie kijkt is relatief groot: 68% (jongere gehuwde vrou-

~~mannelijke~~

Staat 26. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden van de leeftijdsgroepen 18-39 jaar, gehuwd, 40-59 jaar en 60 jaar en ouder (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
		waarvan met						waarvan met				
	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
18-39 jaar, gehuwd												
Televisie kijken	100	61	1	3	16	19	100	59	6	3	11	21
Bezoek, praten, feestjes.	100	67	15	5	5	8	100	63	13	5	8	11
Lezen	100	41	24	18	13	4	100	57	22	10	8	3
Rust, verpozing	100	50	33	9	7	1	100	52	35	9	3	1
Radio, grammofoon	100	76	10	4	7	3	100	84	4	6	5	1
Sport, spel, hobbies	100	86	3	5	3	3	100	96	2	0	1	1
Verenigingsleven	100	93	-	1	2	4	100	98	-	0	1	1
Uitgaan	100	99	-	-	0	1	100	99	-	-	-	1
Buiten zijn	100	97	2	1	-	-	100	98	2	-	-	-
40-59 jaar												
Televisie kijken	100	59	3	4	13	21	100	68	2	5	8	17
Bezoek, praten, feestjes.	100	67	10	7	8	8	100	61	11	8	12	8
Lezen	100	28	27	24	16	5	100	54	22	11	10	3
Rust, verpozing	100	47	33	11	7	2	100	49	38	9	2	2
Radio, grammofoon	100	79	5	3	10	3	100	79	8	7	4	2
Sport, spel, hobbies	100	85	3	4	4	4	100	92	1	2	4	1
Verenigingsleven	100	92	0	1	1	6	100	98	0	-	1	1
Uitgaan	100	99	-	-	-	1	100	99	-	1	-	0
Buiten zijn	100	96	3	1	-	0	100	96	2	2	0	0
60 jaar en ouder												
Televisie kijken	100	54	1	3	9	33	100	59	0	2	13	26
Bezoek, praten, feestjes.	100	64	14	7	6	9	100	56	15	9	11	9
Lezen	100	27	20	18	25	10	100	42	23	16	13	6
Rust, verpozing	100	45	28	10	13	4	100	47	33	12	6	2
Radio, grammofoon	100	67	15	7	6	5	100	76	11	6	5	2
Sport, spel, hobbies	100	89	3	3	2	3	100	93	2	3	1	1
Verenigingsleven	100	96	-	-	1	3	100	100	-	-	0	-
Uitgaan	100	98	-	-	-	2	100	99	-	-	1	-
Buiten zijn	100	93	5	2	0	-	100	97	3	-	-	-

wen 59%). Bij een deel van de jongere gehuwde vrouwen bestaat kennelijk de gewoonte om (met de kinderen) op zaterdagmiddag naar de televisie te kijken: 13%; vrouwen van 40-59 jaar 6% (staat 26, tabellen 6 en 7).

3. Wellicht door de zorg voor kinderen hebben de jongere gehuwde mannen (< 40 jaar) op zaterdag overdag en op zondag minder tijd om te rusten; op zaterdagmorgen besteedt 4% van hen en 8% van de mannen van 40-59 jaar een uur aan "niets doen"; op zaterdagmiddag zijn deze percentages resp. 12 en 21% en op zondag 37 en 50% (tabellen 6 en 7).
4. Tenslotte: van de jongere gehuwde mannen gaan er opvallend meer op bezoek (of ontvangen bezoek) dan van de mannen van 40-59 jaar: zaterdagmiddag resp. 17 en 10%; zaterdagavond 40 en 34% en op zondag 54 en 46% (tabellen 6 en 7).

4. De bejaarden

Naast het economische vraagstuk van de taak die de samenleving te vervullen heeft om meer dan 1 miljoen bejaarden een goede oude dag te geven, bestaat het in de literatuur meermalen genoemde probleem hoe de bejaarden hun overvloed aan vrije tijd kunnen besteden. Een belangrijk deel is immers aan het produktieproces onttrokken en ondervindt geen "arbeidsvreugde" meer, terwijl door de emancipatie van het gezin uit de familie er geen volledige dagtaak in het gezin is weggelegd. In dit licht is het belangrijk te weten hoe de bejaarde in het algemeen zijn tijd besteedt en hoe achter dit grove totaalbeeld nuanceringen verborgen zijn.

a. Totaalbeeld

Vanzelfsprekend is speciaal de vrije-tijdsbesteding van de bejaarden gekenmerkt door "huiselijkheid" (mannen 90%, vrouwen 95%) en "lichamelijke passiviteit" (resp. 85 en 90%). De uitkomsten wekken echter niet de indruk dat er bij deze groepering in haar totaliteit sprake zou zijn van een geestelijk of sociaal isolement (staat 24). Met betrekking tot het

geestelijk aspect van isolement valt te constateren (staat 23) dat in vergelijking met de groep van 40-59 jaar het televisie kijken(resp. 9 en 7,5 uur), radiobeluistering (resp. 3,5 en 2,5 uur) en lezen (resp. 8 en 5,5 uur) een grotere belangstelling hebben, terwijl wat het sociaal aspect betreft blijkt dat de bejaarde evenveel tijd aan bezoek en praten besteedt als de groep jongeren (resp. 6 en 6,5 uur).Het verenigingsleven, het uitgaan en het buiten zijn spelen net zo min als bij de groepering van middelbare leeftijd een rol van betekenis in de totale avond- en weekendbesteding. Afnemende vitaliteit is daarbij wellicht oorzaak dat sport, spel en hobbies door de bejaarde mannen, en zomaar wat wandelen etc. door de bejaarde vrouwen, naar tijd gemeten nog minder beoefend worden. Het strookt ook met de verwachting dat de bejaarde meer rust dan de jongeren. Zoals staat 23 laat zien is "niets doen" echter geenszins karakteristiek voor de avond- en weekendbesteding van de bejaarde in het algemeen.

b. De maandag- tot en met vrijdagavond

Het boven beschreven beeld van de tijdsbesteding der bejaarden kan aan de hand van de spreidingsgegevens als volgt worden genuanceerd. Het percentage van de bejaarden dat op een gemiddelde avond naar de televisie kijkt is ongeveer even omvangrijk als van de totale bevolking, maar ook van hen kijkt het merendeel niet (mannen 54 en vrouwen 59%).Uit staat 26 blijkt echter dat het percentage "langkijkers" groot is: niet minder dan 33% van de mannen van 60 jaar en ouder en rond een kwart van de vrouwen kijkt 's avonds langer dan 2 uur. Gelezen wordt er 's avonds door velen van de bejaarden (73 en 58%), maar wederom, niet door allen (27 en 42% dus niet). Het is echter opmerkelijk hoeveel tijd de mannen onder de bejaarden aan deze recreatievorm besteden: niet minder dan 25% leest ruim 1 tot 2 uur en 10% langer dan 2 uur. Bij de vrouwen zijn deze percentages resp. 13 en 6%. Voorts luistert 33% van de bejaarde mannen 's avonds naar de radio.

Met betrekking tot het bezoek constateren wij een gelijksoortige verdeling als bij de totale bevolking (mannen 36 en vrouwen 44%). Daarentegen is het verenigingsleven van de bejaarden 's avonds bijzonder beperkt (resp. 4 en 0%).

c. De zaterdag en de zondag

Ook van de bejaarden is de participatie in de verschillende recreatievormen op zaterdagmorgen gering, ofschoon er naast de 19% van de bejaarde mannen die zich bezighouden met liefhebberijen, 12% minstens een uur gaat wandelen of fietsen (tabel 8).

Het uitslapen is bij de bejaarden even beperkt (mannen 19 en vrouwen 16%) als bij de groepering van middelbare leeftijd. De leeftijd is wellicht de oorzaak dat rond 10% 's morgens minstens een uur rust (totale bevolking 5%).

Dit laatste valt nog duidelijker te constateren op zaterdagmiddag. Er is immers binnen het gedifferentieerde beeld een voorkeur waar te nemen voor passieve ontspanning:rusten (36 en 39%) is namelijk de meest verbreide recreatievorm, ofschoon er (dus) direct aan kan worden toegevoegd dat het merendeel van de bejaarden niet of korter rust. Gedifferentieerd is het beeld van de zaterdagmiddag zeker:wandelen, fietsen of autorijden (resp. 22 en 13%), lezen (resp. 20 en 15%), televisie kijken (13 en 11%) doet de bejaarde eerder meer dan minder dan de bevolking van middelbare leeftijd (tabellen 7 en 8).

Het beeld van de zaterdagavond komt in grote lijnen overeen met het beeld zoals wij dat in hoofdstuk II beschreven hebben. Let men op het lage percentage bij gezelschapsspelen (4%; totale bevolking: mannen 11 en vrouwen 9%)dan rijst de vraag of althans niet een deel in een groter isolement leeft dan zij wensen.Mede omdat naast de vele overeenkomsten die de zondagbesteding van de bejaarden met de totale bevolking heeft, gezelschapsspelen ook op deze dag beperkt zijn: 8 en 11% (totale bevolking resp. 16 en 17%).

Hoezeer tenslotte speciaal de bejaarde mannen een grote belangstelling hebben voor het televisie kijken blijkt wel uit het feit dat niet minder dan 42% op zondag minstens een uur voor het beeldscherm doorbrengt (mannen totale bevolking 35%).

Staat 27. Bevolking van Nederland van 15 jaar en ouder, naar kerkelijke gezindte (in procenten) 1)

	Mannen			Vrouwen		
	15-24 jaar	25-39 jaar	40 jaar en ouder	15-24 jaar	25-39 jaar	40 jaar en ouder
Rooms-katholiek	44	41	34	44	41	35
Nederlands-hervormd ...	26	26	33	26	27	34
Gereformeerd	10	9	9	10	9	9
Ander kerkgenootschap .	3	3	4	3	4	6
Geen kerkgenootschap ..	17	21	20	17	19	16
Totaal	100	100	100	100	100	100

1) Ontleend aan 13e Algemene volkstelling van 31 mei 1960.

5. Het bijwonen van een kerkdienst op zondag

Het proces van voortgaande onkerkelijkheid en het dalen van het kerkbezoek is in Nederland zowel buiten-wetenschappelijk als wetenschappelijk al vroeg onderkend 3). In de herfst van 1962 gaf van de totale bevolking 78% 4) op te behoren tot een kerkgenootschap; van de totale bevolking bracht rond 50% op zondag een bezoek aan een kerkdienst (staat 15), zodat circa 28% van de bevolking in het kader van dit onderzoek tot de onkerksen gerekend kan worden. Bij de differentiatie naar leeftijd doet zich nu het opmerkelijke verschijnsel voor dat het kerkbezoek in de jonge leeftijdsgroepen relatief hoger ligt dan bij de ouderen (tabellen 4-8). Er is ruimte voor de hypothese dat er wellicht sprake is van een nieuwe, jonge belangstelling voor de kerk. De cijfers van de Volkstelling wijzen echter uit dat de kerkplichtige rooms-katholieken een relatief grote proportie vormen van de jonge leeftijdsgroepen (staat 27). Er is derhalve eveneens ruimte voor de hypothese dat een verklaring van het bovenstaande gezocht moet worden in de leeftijdsopbouw bij de verschillende kerkelijke gezindten.

NOTEN BIJ HOOFDSTUK III

1) De ongehuwde mannen en vrouwen van 18-39 jaar, zie ook hoofdstuk I, E1.
2) Krantz, D.E. en E.V.W.Vercruysse. De jeugd in het geding. Amsterdam, 1959.
3) Kruyt J.P. Onkerkelikheid in Nederland, haar verbreiding en oorzaken. Groningen, 1933.
4) 78% van de in de steekproef betrokken personen.

HOOFDSTUK IV. SOCIAAL MILIEU EN TIJDSBESTEDING

A. INLEIDING

Structuur en opzet van dit hoofdstuk komen overeen met die van de hoofdstukken II en III. Er is echter een uitzondering. De mannen en de vrouwen worden bij de verhouding verplichte en vrije tijd en bij de verplichte bezigheden afzonderlijk besproken. De reden is nader te kunnen ingaan op de factor van de arbeidstijden waarvan speciaal de vrije tijd van de man afhankelijk is.

In dit hoofdstuk wordt ter completering van het algemene beeld behalve van de sociaal milieu-indeling ook gebruikgemaakt van de uitkomsten naar opleidingsniveau en woonmilieu.

B. DE VERHOUDING VERPLICHTE EN VRIJE TIJD (MANNEN)

Zoals staat 28 laat zien bestaat er een verschil tussen de hoeveelheid vrije tijd van de onderscheiden sociale milieus. Bevoorrecht blijken de arbeiders en de loontrekkende middenstanders ten opzichte van de leidinggevenden en welgestelden, de risicodragende middenstanders en de agrariërs: gemiddeld beschikken zij per week over 3 à 4 uur meer vrije tijd.

Hoewel het geenszins uitgesloten moet worden geacht dat de risicodragende middenstanders en de leidinggevenden en welgestelden langere arbeidstijden maken dan de arbeiders en de loontrekkende middenstanders, is er ruimte voor de veronderstelling dat het verschil in vrije tijd een geheel andere oorzaak heeft. Het is namelijk niet onmogelijk dat de werktijden per beroepsgroep steeds op een andere wijze over de dag en de week zijn verdeeld, d.w.z. dat er niet zo zeer sprake is van een verschil in arbeidstijden alswel in arbeidsritme. Deze hypothese is gebaseerd op twee punten.

Een eerste reden voor deze veronderstelling is dat de verplichtingen van de loontrekkers, waarvan de arbeidstijden wettelijk zijn vastgesteld, beperkt blijken te zijn. Nu is de geënquêteerde periode - zoals in hoofdstukken I en II is vermeld - geïnspireerd op deze wettelijke regeling, waardoor een overlappen met de arbeidstijd van de loontrekkers vrijwel wordt uitgesloten. Dit in tegenstelling met bijv. de arbeidstijden van de risicodragende middenstand, die voor een groot deel anders over de dag en de week zijn verdeeld, zodat een samenvallen van onderzoekperiode en arbeidstijden in meer gevallen verwacht kan worden.

Het tweede punt heeft betrekking op de agrariërs; deze groepering heeft gemiddeld iets minder vrije tijd dan de andere sociale milieus. Dit is echter niet het gevolg van de verplichtingen. Het is juist opmerkelijk dat de agrariërs - binnen de geënquêteerde tijd - minder met arbeid zijn belast dan de rest van de bevolking. Veeleer blijkt men de oorzaak te moeten zoeken in de tijd die de agrariër binnen de geënquêteerde periode aan nachtrust besteedt. Dit opvallende aspect van de tijdsbesteding wijst op een afwijkend arbeids- en levensritme van de agrariërs: zij staan vroeg op en gaan vroeg naar bed. Op dit punt zowel als op de arbeidstijd in het algemeen komen wij terug. Vooraf zij een beeld gegeven hoe de verplichtingen voor de verschillende milieus zijn samengesteld.

Voor noten zie slot van dit hoofdstuk.

Staat 28. Structuur van de tijdsbesteding per week, per sociaal milieu (week: 64,5 uur)

	Procenten					Absoluut (in uren)				
	Agrarische bevolking	Arbeiders	Risicodragende middenstand	Loontrekkende middenstand	Leidinggevenden en welgestelden	Agrarische bevolking	Arbeiders	Risicodragende middenstand	Loontrekkende middenstand	Leidinggevenden en welgestelden
Mannen										
Verplichte bezigheden.	30	25	35	31	36	19,2	15,8	22,3	20,2	23,2
Vrije tijd	45	53	46	51	46	29,4	34,2	29,8	32,6	29,6
Onderweg zijn	3	3	4	4	4	1,7	2,1	2,4	2,7	2,4
Slapen	22	18	15	14	14	14,1	11,9	9,9	8,7	9,2
Onbekende bezigheden .	0	1	0	0	0	0,1	0,5	0,1	0,3	0,1
Totaal	100	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5
Vrouwen										
Verplichte bezigheden.	40	42	44	41	43	25,8	27,2	28,3	26,2	27,7
Vrije tijd	36	39	39	40	42	23,5	25,3	25,0	25,8	26,8
Onderweg zijn	2	2	2	3	2	1,2	1,2	1,3	1,9	1,5
Slapen	22	17	15	16	13	13,9	10,6	9,5	10,5	8,4
Onbekende bezigheden .	0	0	0	0	0	0,1	0,2	0,4	0,1	0,1
Totaal	100	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

Staat 29. Enige verplichte bezigheden per week, per sociaal milieu

	Procenten					Absoluut (in uren)				
	Agrarische bevolking	Arbeiders	Risicodragende middenstand	Loontrekkende middenstand	Leidinggevenden en welgestelden	Agrarische bevolking	Arbeiders	Risicodragende middenstand	Loontrekkende middenstand	Leidinggevenden en welgestelden
Mannen										
Werk, schoolbezoek ...	15	6	16	8	13	9,4	3,4	10,6	5,4	7,9
Studie, huiswerk	3	2	3	6	8	1,7	1,5	1,7	3,7	5,2
Huishoudelijk werk	2	3	3	4	2	1,2	2,0	2,0	2,5	1,5
Zorg voor kinderen ...	0	1	1	1	1	0,1	0,6	0,5	0,8	0,8
Vrouwen										
Werk, schoolbezoek ...	6	2	8	4	2	4,0	1,4	4,9	2,3	1,0
Studie, huiswerk	1	1	1	3	4	0,7	0,6	0,8	2,1	2,5
Huishoudelijk werk	21	25	21	19	21	13,9	16,1	13,5	12,6	13,7
Zorg voor kinderen ...	2	4	2	3	4	1,2	2,3	1,6	1,8	2,6
Periode waarover werd geënquêteerd						64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

C. DE VERPLICHTE BEZIGHEDEN (MANNEN)

1. Totaalbeeld

De tijd die de arbeider en de loontrekkende middenstander binnen de geënquêteerde tijd werkt is beperkt: resp. 3,5 en 5,5 uur per week. De risicodragende middenstander en de agrariër zijn daarentegen 1,5 à 2 maal zolang met arbeid belast als de gemiddelde Nederlandse man (staat 29). Ook de leidinggevenden en welgestelden zijn, in vergelijking met de arbeiders en de loontrekkende middenstanders, door werken extra belast maar het feit dat zij minder vrije tijd hebben vindt zijn verklaring mede in de tijd die zij studeren (ruim 5 uur), een verschijnsel dat zich ook bij de loontrekkende middenstanders voordoet. Bij deze constatering moet echter een kanttekening worden gemaakt. Uit een vergelijking van de schoolgaanden met de niet-schoolgaanden kan worden afgeleid dat een deel van de studietijd op rekening komt van de schoolgaanden (8,5 uur); dezen nu vertonen een concentratie in de categorie leidinggevenden en welgestelden en derhalve beïnvloeden zij het beeld van deze bevolkingsgroep relatief sterk.

Vermeldenswaardig is dat de bevolking met een lager opleidingsniveau, waartoe meer dan de helft van de niet-schoolgaanden behoort, gemiddeld zeer weinig tijd aan ontwikkeling besteedt (0,5 uur per week, tabel 17).

2. De maandag- tot en met vrijdagavond

Over de beschikbare vrije tijd zijn voor bepaalde groepen stereotypen in omloop. In het winteronderzoek 1955/'56 werden er enkele met name genoemd, waarvan wij er een in herinnering willen brengen: in het algemeen leeft het beeld dat de risicodragende middenstander lang werkt.

In zekere zin is dit bevestigd door het totaalbeeld waaruit bleek dat de risicodragende middenstander 2 maal zolang door beroepswerkzaamheden is bezet als de gemiddelde Nederlander (staten 29 en 4). Tegen de achtergrond van deze constatering is het des te opvallender dat de helft van de risicodragende middenstanders 's avonds na 17.30 uur vrij is van beroepswerkzaamheden (staat 30), terwijl 20% slechts kort werkt (een uur of minder). De veel gehoorde opmerking dat men als risicodragende middenstander "nooit klaar" is, heeft dus betrekking op een betrekkelijk kleine groepering. Voor dezen is de arbeidslast overigens groot: 20% werkt langer dan 2 uur en 10% ruim 1 tot 2 uur.

Ten aanzien van de agrariërs kan worden opgemerkt dat het percentage van hen dat 's avonds na 17.30 uur nog werkzaamheden verricht omvangrijk is in vergelijking met het percentage van de totale bevolking; hieraan moet echter worden toegevoegd dat zij in het algemeen kort werken.

Een veel gelezen mening in de literatuur is dat de "leisure class" niet gezocht moet worden aan de maatschappelijke top, maar meer onderaan en in het brede midden van de sociale hiërarchie 1). Het moet echter worden opgemerkt dat van de oude "leisure class", nl. de leidinggevenden en welgestelden, waarover zich nu het stereotype heeft gevormd van de altijd bezette manager, er 's avonds relatief vrijwel ongeveer evenveel vrij zijn als van de totale bevolking. Bovendien blijkt het studeren zich te beperken tot een beperkte groep; in feite wijkt het beeld slechts weinig af van de loontrekkende middenstand (staat 30).

Ten aanzien van de arbeiders zij opgemerkt, dat de mening als zouden zij de nieuwe "leisure class" vormen door deze gegevens op het eer-

Staat 30. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte bezigheden, per sociaal milieu (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Agrarische bevolking												
Werk, schoolbezoek ..	100	55	20	9	12	4	100	81	5	6	6	2
Studie, huiswerk	100	89	2	1	7	1	100	89	5	3	1	2
Huishoudelijk werk ...	100	87	8	3	1	1	100	10	20	19	26	25
Zorg voor kinderen ..	100	94	6	0	-	-	100	75	15	7	3	-
Arbeiders												
Werk, schoolbezoek ..	100	75	11	5	3	6	100	87	6	2	2	3
Studie, huiswerk	100	88	1	3	4	4	100	93	1	3	2	1
Huishoudelijk werk ...	100	79	14	4	2	1	100	13	19	19	28	21
Zorg voor kinderen ..	100	90	6	3	1	0	100	69	19	9	3	0
Risicodragende middenstand												
Werk, schoolbezoek ..	100	50	9	11	10	20	100	76	11	4	5	4
Studie, huiswerk	100	91	2	2	2	3	100	93	0	2	1	4
Huishoudelijk werk ...	100	82	13	1	2	2	100	19	14	19	23	25
Zorg voor kinderen ..	100	95	3	1	1	-	100	75	16	6	3	-
Loontrekkende middenstand												
Werk, schoolbezoek ..	100	63	13	3	7	14	100	89	4	2	2	3
Studie, huiswerk	100	73	4	4	11	8	100	82	1	3	7	7
Huishoudelijk werk ...	100	76	16	6	2	-	100	20	11	24	24	21
Zorg voor kinderen ..	100	88	9	2	1	0	100	72	15	11	2	0
Leidinggevenden en welgestelden												
Werk, schoolbezoek ..	100	60	4	9	9	18	100	96	-	2	2	-
Studie, huiswerk	100	70	2	3	12	13	100	88	1	2	2	7
Huishoudelijk werk ...	100	81	10	6	3	-	100	15	14	23	27	21
Zorg voor kinderen ..	100	90	7	3	-	-	100	65	18	13	3	1

ste gezicht ondersteund wordt: 's avonds na 17.30 uur is niet minder dan 75% van de arbeiders vrij van arbeid. Men moet echter bedenken dat de werkzaamheden van vele arbeiders 's morgens vroeg tot zeer vroeg beginnen. En al is de Duitse situatie niet op alle punten met de Nederlandse te vergelijken, ook hier geldt de opmerking die een Duits ondernemer tot zijn arbeiders maakte: "Ihr habt den bürgerlichen Abend gewonnen, aber ihr habt immer noch den proletarischen Morgen" 2). Dit feit relativeert het beeld van de arbeiders als "leisure class" in hoge mate. Er is misschien (ook hier) alleen sprake van een verschil in arbeidsritme.

Staat 31. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag) van de tijd besteed aan werk en schoolbezoek. door arbeiders en loontrekkende middenstanders(mannen)(in procenten)

	Totaal	Waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren				
Arbeiders 1)..	100	77	2	-	2	19
Loontrekkende middenstand 2)	100	66	3	1	6	24

1) Equivalent aantal geënquêteerden (n) = 110.
2) Idem 63.

3a. De zaterdag en de zondag (de spreidingsgegevens)

Om een indruk te krijgen welk deel van de arbeiders en de loontrekkende middenstanders in de herfst van 1962 een vrije zaterdag had, werd staat 31 samengesteld; er zij opgemerkt dat er van de overige sociale groeperingen geen spreidingsgegevens beschikbaar zijn.

Hoezeer de arbeiders en loontrekkende middenstanders van bovengenoemde vorm van werktijdverkorting profiteerden, blijkt uit het feit, dat resp. 3/4 en 2/3 van deze groeperingen volledig vrij was van beroepswerkzaamheden. Omdat slechts 19% (arbeiders)resp. 24% (loontrekkende middenstanders) langer werkte dan twee uur, komt men tot de slotsom, dat de overgrote meerderheid van beide bevolkingsgroepen een vrije zaterdag moet hebben gehad.

3b. De zaterdag en de zondag (de globale benadering, tabellen 11-15)

Ten opzichte van de verdeling van vrije tijd en arbeid op zaterdag (overdag) vertonen de leidinggevenden en welgestelden veel overeenkomst met de loontrekkende middenstanders en de arbeiders: op zaterdagmorgen is 53% en op zaterdagmiddag circa 75% van hen vrij van enigerlei vorm van arbeid (tabel 15).

Volledig anders is de situatie bij de risicodragende middenstanders en de agrariërs. Uit de cijfers valt duidelijk te bespeuren dat zij op zaterdag een langere dagtaak hebben; op zaterdagmiddag werkt van deze groeperingen zelfs nog de meerderheid. Met betrekking tot de eerstgenoemden moet men echter bedenken, dat de verplichte winkelsluiting in de week van maandag tot en met vrijdag (± 3,5 à 4 uur) in dit tijdsbudget niet is geregistreerd.

Het is overigens opvallend hoe het verschil in dagindeling op zaterdag ook waarneembaar is op de zaterdagavond: slechts circa 8% van de arbeiders en loontrekkende middenstanders is nog minstens een uur met werkzaamheden belast tegenover 18-26% van de overige sociale categorieën.

In de uitkomsten van de zondag openbaart zich iets van de eigen aard van de werkzaamheden der agrariërs: op deze dag verricht nl. meer dan 1/3 nog minstens een uur enigerlei arbeid (mannen van de totale bevolking: circa 20%, tabellen 11 en 1). Een voor de hand liggende vraag is hierbij in hoeverre er nog verschillen bestaan in arbeidsritme in de stad en op het platteland. Beperken wij ons tot de weekendbesteding dan is op te merken dat de grote steden - en wel Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage - reeds op zaterdagmorgen gekenmerkt worden door een vrije-tijdskarakter, terwijl op het agrarisch platteland 60% nog minstens een uur werkzaam is (tabellen 37 en 41). In de middelgrote steden, in de kleine steden en op het niet-agrarisch platteland is de verhouding werkenden - niet-werkenden: resp. 50-50%, 46-54% en 52-48% (tabellen 38-40). Vermoedelijk zijn deze verschillen overwegend of voor het geheel een gevolg van een verschil in beroepssamenstelling.

D. DE NACHTRUST (MANNEN)

Een belangrijk punt ten aanzien van het arbeidsritme is het tijdstip waarop in de week van maandag tot en met vrijdag de aanvang van de nachtrust ligt. Bij de arbeiders en de agrariërs bestaat er een tendens om 's avonds eerder naar bed te gaan dan bij de andere so-

Staat 32. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van het slapen, per sociaal milieu, opleidingsniveau en woonmilieu (in procenten) 1)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Sociaal milieu												
Agrarische bevolking	100	4	1	10	44	41	100	1	7	8	38	46
Arbeiders	100	6	10	19	43	22	100	6	9	20	47	18
Risicodragende middenstand.	100	13	18	18	38	13	100	8	13	26	40	13
Loontrekkende middenstand .	100	14	18	24	36	8	100	9	11	22	40	18
Leidinggevenden en welgestelden	100	13	21	14	43	9	100	12	12	20	40	16
Opleidingsniveau												
G.l.o.	100	8	10	16	45	21	100	6	10	20	46	18
L.n.o.	100	9	13	23	43	12	100	9	10	21	48	12
U.l.o.	100	14	25	21	36	4	100	13	14	25	38	10
V.h.m.o. en w.o.	100	16	21	32	29	2	100	7	14	30	42	7
Woonmilieu												
Grote steden	100	14	17	25	32	12	100	13	17	18	40	12
Middelgrote steden	100	9	15	18	45	13	100	7	11	20	47	15
Niet-agrarisch platteland .	100	8	11	18	44	19	100	5	9	22	46	18
Agrarisch platteland	100	6	7	17	40	30	100	3	6	17	41	33

1) Zie hoofdstuk I C 4.

ciale groeperingen, hetgeen wel verband zal houden met het feit dat zij 's morgens vroeger beginnen. Voor 40% van de agrariërs ligt het tijdstip al vóór 22.00 uur. Dit herinnert zeer sterk aan het arbeids- en levensritme dat de agrariër vroeger ook kenmerkte, nl. het "biologisch ritme" 3), waarin een bepaalde afhankelijkheid van de natuur ligt opgesloten. In aanvulling hierop zij vermeld dat een laat tijdstip voor de aanvang van de nachtrust vooral karakteristiek is voor een gróót-stedelijk patroon en voor groeperingen, die zich in een stedelijk klimaat concentreren, nl. de gediplomeerden van het u.l.o. en het v.h.m.o. en de academici (staat 32).

E. DE VERHOUDING VERPLICHTE EN VRIJE TIJD (VROUWEN)

Bij de mannelijke bevolking zijn belangrijke verschillen in hoeveelheid vrije tijd geconstateerd. Staat 28 doet zien dat voor de drie grote groeperingen van de vrouwen dit niet geldt: zowel de vrouwen uit het arbeidersmilieu als de vrouwen uit de loontrekkende en risicodragende middenstand hebben gemiddeld 25 à 26 uur vrije tijd per week. Enigszins bevoorrecht daarentegen zijn de vrouwen uit de leidinggevende en welgestelde kringen (27 uur), terwijl de hoeveelheid vrije tijd van de vrouwen der agrariërs meer beperkt is (23,5 uur). Dit is echter (als bij de mannelijke agrariërs) toe te schrijven aan een langere nachtrust binnen de geënquêteerde tijd.

Opvallend is dat de vrouw met een hoger opleidingsniveau, die over de omvangrijkste hoeveelheid vrije tijd kan beschikken (tabel 16), deze niet verkrijgt ten koste van de nachtrust maar door een opmerkelijk geringe omvang van haar verplichtingen: 23,5 uur (gemiddelde vrouw 27 uur). Mede doordat bij de categorie der leidinggevenden en welgestelden de vrouwen iets bevoorrecht zijn, is de discrepantie in de omvang van de vrije tijd ten opzichte van de mannen van dit milieu gering. Bij de risicodragende en loontrekkende middenstand is het verschil aanmerkelijk groter (resp. 5 en 7 uur) en bij de arbeiders heeft de man 1 1/3 maal zoveel vrije tijd als de vrouw. Binnen de opleidingsniveaus valt eenzelfde verschijnsel waar te nemen (tabel 16).Het blijft vooralsnog een open en in ons onderzoek niet te beantwoorden vraag welke consequenties dit ongetwijfeld opmerkelijke verschijnsel heeft voor de onderscheiden sociale categorieën.

F. DE VERPLICHTE BEZIGHEDEN (VROUWEN)

1. Totaalbeeld

Overeenkomend met het hierboven geschetste beeld blijkt de vrouw uit het arbeidersmilieu meer tijd aan haar huishouden te besteden dan de andere vrouwen (staat 29). Een zeer duidelijk verschil valt waar te nemen bij de opleidingsniveaus: binnen de geënquêteerde tijd is de vrouw met een lagere opleiding bijna 1 1/2 maal zolang met het huishoudelijk werk belast dan de vrouw met v.h.m.o. en w.o.(tabel 17).Er is ruimte voor de veronderstelling dat de vrouw met een lagere opleiding een minder efficiënt huishoudbeleid voert dan de vrouw met een hogere opleiding, die er wellicht eerder toe zal neigen zich tot vaste arbeidstijden te beperken. Maar daarnaast moet toch gedacht worden aan het wel of niet aanwezig zijn van hulp in de huishouding en het comfort dat men ter beschikking heeft.

Voor de genoemde groepen is vrijwel alleen het huishoudelijk werk de factor die de vrije tijd beperkt, voor de risicodragende middenstandsvrouw en de vrouw uit het agrarisch milieu komt daar nog 4 à 5 uur bij voor beroepswerkzaamheden. Uit dit laatste valt te concluderen, dat de arbeid bij boeren en middenstanders nog veelal het karakter heeft van gezinsbedrijf, waarbij de scheiding van huis en arbeidsplaats (winkel etc.) nog niet heeft plaatsgehad.

2. De maandag- tot en met vrijdagavond

Dit laatste manifesteert zich bij de risicodragende middenstand ook 's avonds(staat 30): van deze vrouwen is namelijk een kwart na17.30 uur nog werkzaam (agrariërs 19%; andere sociale categorieën 4-13% 4)). In tegenstelling echter met de mannen van deze sociale categorie werkt het merendeel slechts kort: 15% (1 uur of minder). Voor het overige biedt de avondbesteding van de vrouwen geen nieuwe bijzonderheden. Een punt verdient echter nog de aandacht, nl. dat de vrouwen uit het arbeidersmilieu niet meer of nauwelijks meer belast zijn met het huishoudelijk werk dan de vrouwen van de andere sociale categorieën; m.a.w., de boven gesignaleerde,relatief grote belasting met huishoudelijk werk van de vrouw uit het arbeidersmilieu, geldt niet of nauwelijks voor een gemiddelde door-de-weekse avond.

Ten aanzien van de nachtrust valt, na hetgeen over dit onderwerp bij de mannen werd gezegd, alleen te vermelden dat het beeld van de vrouwen hiermee veel overeenkomst vertoont (staat 32).

3. De zaterdag en de zondag

Speciaal de onderzoekresultaten van het weekend wijzen op de eigen aard van de werkzaamheden van de vrouwen der agrariërs en van de risicodragende middenstand: de eerstgenoemden zijn in alle perioden van het weekend relatief sterk belast,de laatsten speciaal op zaterdagavond (32%; overige sociale categorieën 17-25%). De diverse gegevens wekken de indruk dat deze vrouwen "delen" in het arbeidsritme van de mannen (tabellen 11-15).

Vermeldenswaardig is dat voor de vrouw uit de loontrekkende middenstand en voor de vrouw van de leidinggevenden en welgestelden de zaterdagmiddag reeds een "vrije-tijdskarakter" heeft, terwijl van de vrouwen uit de andere sociale milieus het merendeel (57-77%) nog minstens een uur verplicht bezig is.

G. DE VRIJE TIJD

1. Algemeen

Verschillende auteurs beantwoorden de vraag of er in de huidige samenleving per sociaal milieu onderscheiden, homogene levensstijlen bestaan ontkennend en karakteriseren de samenleving als een massa met een genivelleerde levensstijl. Tegen dit beeld in echter, wordt men in de participatie geconfronteerd met vele differentiaties in gedragspatronen. De vraag is in hoeverre deze samenhangen met "standsverschillen" of met individuele nuanceringen van een algemeen verbreid patroon. In het navolgende zal naast een beschrijving van de avond- en weekendbesteding een bescheiden poging worden gedaan deze vraag te beantwoorden.

2. De agrariërs

Met betrekking tot de agrariërs wordt veelal gewezen op de snelle uitholling van de agrarische levensstijl onder invloed van de stedelijke vormen en stedelijke mentaliteit. Als oorzaken worden genoemd de verhoogde verkeersintensiteit tussen stad en platteland, de veranderingen die er optreden door het ingrijpen van de Overheid (industriële decentralisatie, regeling van de arbeidstijden, aanleg van wegen etc.), de verbreiding van het onderwijs, de invloed van de massa-communicatiemiddelen en voorts de veranderingen in de werkmethoden die hiermee steeds zijn samengegaan 5).

Van invloed in de actuele structurele verandering van de levensstijl der agrariërs is wellicht ook de openluchtrecreatie die de stedeling in massale groepen in aanraking brengt met het platteland. Het is hierbij een opmerkelijk verschijnsel dat voor deze recreatievorm naar "vergeten" gebieden wordt gezocht, zodat ook zij in de stroomversnelling van de moderne dynamiek worden betrokken.

Een en ander samenvattend is er ruimte voor de veronderstelling dat er tussen de grote stad en het agrarisch platteland en tussen de agrariërs en de totale bevolking nauwelijks nog verschillen aanwijsbaar zullen zijn.

a. Totaalbeeld

Inderdaad bestaat er een grote overeenkomst in de tijd die de inwoners van de grote stad en de bewoners van het agrarisch platteland gemiddeld aan de te onderscheiden recreatievormen besteden; er zijn echter tegen het beeld van een algehele acculturatie van stad en platteland in, enkele belangrijke uitzonderingen: voor televisie kijken heeft de agrarische plattelander beduidend minder tijd dan de "groot"-stedeling (tabel 31). Bij de mannen besteden de agrarische plattelanders meer tijd aan een bezigheid die de bewoner van de stad met het televisie kijken voor een deel weet te verenigen nl. het rusten. De vrouwen op het agrarische platteland daarentegen zijn in hun vrije tijd meer "dynamisch" blijkens het feit dat zij gemiddeld meer tijd spenderen aan sport, spel en hobbies, aan het verenigingsleven en godsdienst.

Vergelijkt men de groepering der agrariërs met de totale bevolking dan blijken zij op meerdere punten van het algemene vrije-tijdspatroon der Nederlandse bevolking af te wijken. Opvallend is wel dat zowel het rusten als het lezen bij de mannen der agrariërs een belangrijker plaats in het recreatiepatroon innemen

Staat 33. Vrije-tijdsbezigheden per sociaal milieu, in uren per week

	Mannen					Vrouwen				
	Agrarische bevolking	Arbeiders	Risicodragende middenstand	Loontrekkende middenstand	Leidinggevenden en welgestelden	Agrarische bevolking	Arbeiders	Risicodragende middenstand	Loontrekkende middenstand	Leidinggevenden en welgestelden
Televisie kijken	4,7	7,7	7,9	6,4	5,7	3,4	6,9	5,5	6,4	3,6
Bezoek, praten, feestjes.	4,0	5,5	6,0	6,2	5,5	4,6	6,2	5,3	6,4	10,1
Lezen	5,7	5,6	4,6	6,3	5,4	4,1	3,8	4,6	3,9	4,5
Rust, verpozing	5,8	4,1	3,4	3,4	3,1	4,0	3,7	3,3	3,4	3,1
Radio, grammofoon	3,7	2,7	1,9	2,7	2,9	2,4	2,0	2,8	1,9	2,0
Sport, spel, hobbies	1,7	4,0	2,1	4,0	3,0	1,2	1,0	0,7	1,0	1,0
Verenigingsleven	1,6	1,3	1,8	1,1	1,1	0,6	0,3	0,4	0,8	0,7
Uitgaan	0,3	1,0	0,3	0,4	1,2	0,4	0,2	0,7	0,8	0,4
Buiten zijn	0,7	1,2	1,1	1,1	1,0	1,2	0,6	1,1	0,4	0,8
Godsdienst	1,2	1,0	0,7	1,0	0,5	1,6	0,6	0,6	0,8	0,6
Overige vrije-tijdsbezigheden	-	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	-	-	0,0	0,0
Totaal	29,4	34,2	29,8	32,6	29,6	23,5	25,3	25,0	25,8	26,8
Periode waarover werd geenquêteerd	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

dan televisie kijken en bezoek. Voorts luisteren zij gemiddeld meer naar de radio(staten 33 en 34) dan de andere groeperingen.

Waarschijnlijk is de voorkeur voor een meer rustige ontspanning toe te schrijven aan de eigen aard van de werkzaamheden, die nl. gekenmerkt wordt door vermoeiende lichamelijke arbeid.

De vraag doet zich echter voor, in hoeverre deze verschillen in ontspanning tussen het agrarische milieu en de overige sociale categorieën het gevolg zijn van het arbeidsritme; hierbij denke men ook aan het feit dat blijkens staat 33 zowel de mannen der agrariërs als die der risicodragende middenstand - van wie de dag- en weekindeling eveneens gekenmerkt wordt door een eigen structurering van arbeid en vrije tijd - gemiddeld minder tijd aan sport, spel en hobbies besteden dan de loontrekkers.

b. De maandag- tot en met vrijdagavond

Het laatste punt, dat er voor het "spelelement" in de vrije-tijdsbesteding van de agrariërs minder ruimte is, blijkt ook uit de gegevens over de gemiddelde avondbesteding, lie overigens in grote lijnen met de avondbesteding van de Nederlandse bevolking overeenkomt. Wel valt, eveneens als in het totaalbeeld, bij de mannen onder de agrariërs veel belangstelling voor de radio te constateren: behalve dat de luisterdichtheid onder deze groepering iets groter is, valt vooral op,dat niet minder dan 19% 's avonds langer dan 1 uur naar dit "oudere" medium - zie het gestelde in hoofdstuk II - wellicht met veel aandacht luistert (staat 35).

Staat 34. Vrije-tijdsbezigheden per week per sociaal milieu, in procenten van de totale vrije tijd

	Mannen					Vrouwen				
	Agrarische bevolking	Arbeiders	Risicodragende middenstand	Loontrekkende middenstand	Leidinggevenden en welgestelden	Agrarische bevolking	Arbeiders	Risicodragende middenstand	Loontrekkende middenstand	Leidinggevenden en welgestelden
Televisie kijken	16	22	26	20	20	14	28	22	25	13
Bezoek, praten, feestjes.	14	16	21	19	19	20	24	21	25	38
Lezen	19	16	16	19	18	17	15	18	15	17
Rust, verpozing	20	12	11	10	10	17	15	13	13	12
Radio, grammofoon	13	8	6	8	10	10	8	11	7	7
Sport, spel, hobbies	6	12	7	12	10	5	4	3	4	4
Verenigingsleven	5	4	6	4	4	3	1	2	3	3
Uitgaan	1	3	1	1	4	2	1	3	3	1
Buiten zijn	2	4	4	4	3	5	2	5	2	3
Godsdienst	4	3	2	3	2	7	2	2	3	2
Overige vrije-tijdsbezigheden	-	0	0	0	0	0	-	-	0	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Staat 35. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrijetijdsbezigheden van de agrarische bevolking (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Televisie kijken	100	71	2	5	7	15	100	78	1	3	6	12
Bezoek, praten, feestjes.	100	70	13	7	6	4	100	70	7	10	8	5
Lezen	100	28	36	16	13	7	100	56	21	13	9	1
Rust, verpozing	100	44	26	14	10	6	100	42	48	7	2	1
Radio, grammofoon	100	63	12	6	14	5	100	71	14	6	8	1
Sport, spel, hobbies	100	93	2	2	1	2	100	89	6	1	2	2
Verenigingsleven	100	93	-	-	4	3	100	94	-	1	2	3
Uitgaan	100	100	-	-	-	-	100	99	-	1	-	-
Buiten zijn	100	99	-	1	-	-	100	98	2	-	-	-

De gemiddeld geringere belangstelling voor de televisie, die bij de agrariërs in het bovenstaande werd geregistreerd, verdient inzoverre een kanttekening, dat het percentage "langkijkers" (> 2 uur) onder de agrariërs niet significant afwijkt van de totale bevolking.

c. De zaterdag en de zondag

Als belangrijkste karakteristieken van de vrije-tijdsbesteding der agrariërs werden boven genoemd, ten eerste dat zij meer rusten en ten tweede opmerkelijk minder belangstelling voor de televisie hebben dan de andere sociale categorieën. In het algemeen vindt men deze kenmerken terug in de weekendbesteding waarvan de vrije tijd voor de mannen zich overigens meer beperkt tot de zaterdagavond en de zondag, terwijl de vrouwen meer bezet zijn dan de vrouwen in het algemeen (tabel 11).Desondanks valt ook het weekend der agrariërs in vier perioden uiteen, overeenkomstig het beeld dat in hoofdstuk II werd geschetst.

Beziet men de weekendbesteding der agrariërs nader, dan vallen na het bovenstaande alleen de volgende punten te vermelden. Het uitslapen op zaterdagmorgen en op zondag is beperkt, wat ons herinnert aan het arbeidsritme der agrariërs. Voorts blijkt dat de mannen bij de agrariërs ook in het weekend zich minder bezighouden met liefhebberijen dan de mannen in de totale bevolking.

3. De arbeiders en de loontrekkende middenstanders

Al vroeg werd geconstateerd dat de levensstijl en de mentaliteit van de arbeiders niet zozeer werden gekarakteriseerd door klassestrijd als wel door een streven naar een levensstandaard en levensstijl die gelijk was aan die van de hogere sociale milieus.Aansluitend op deze constatering stelde men vast dat de arbeider in de huidige samenleving meer en meer is gaan behoren tot de "middle-class"d.w.z. verburgerlijkt 6). Het is belangwekkend na te gaan in hoeverre deze verburgerlijking in de wijze waarop de arbeider zijn vrije tijd 's avonds en in het weekend besteedt is voortgeschreden. Een vergelijking met de loontrekkende middenstand ligt hierbij voor de hand 7). Op het punt van inkomen bestaat er een tendens tot nivellering, terwijl beide groepen in het organisatorisch bestel als "loontrekkers" een vrijwel gelijke plaats bekleden. Belangrijk is voorts dat beide groepen op een vrijwel gelijke wijze in de vrije tijd delen, zodat verschillen in de vrije-tijdsbesteding niet aan een beperktere of ruimere vrije tijd zijn toe te schrijven.

a. Totaalbeeld

Wie in de staten 33 en 34 de arbeiders met de loontrekkende middenstanders vergelijkt,constateert dat het totaalbeeld van de vrije-tijdsbesteding van beide groeperingen vrijwel gelijk is. Slechts met betrekking tot enkele recreatievormen valt een geringe nuance waar te nemen: de mannen uit de loontrekkende middenstand besteden gemiddeld meer tijd aan lezen en bezoek en minder tijd aan televisie kijken, rusten en uitgaan.Bij de vrouwen participeert deze sociale categorie gemiddeld iets meer in het verenigings- en uitgaansleven.Hoewel men er rekening mee dient te houden dat de vrije tijd met weinig gespecificeerde criteria gemeten wordt en er wellicht achter deze gemiddelden vele nuanceringen schuilgaan,vormen deze uitkomsten desondanks een indicatie dat er in het algemeen nauwelijks nog gesproken kan worden van een divergentie in levensstijl.

b. De maandag- tot en met vrijdagavond

Nog duidelijker wordt deze vervaging geïllustreerd door de onderzoekresultaten van een gemiddelde avond in de week: het beeld van de participatie en non-participatie in de te onderscheiden ontspanningsmogelijkheden van de arbeiders komt nl. volledig overeen met die van de loontrekkende middenstand (staten 36 en 38).

Uit deze onderzoekresultaten valt mede af te leiden dat noch de vrije-tijdsbesteding van

Staat 36. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden van de arbeiders (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Televisie kijken	100	57	3	4	13	23	100	61	4	4	11	20
Bezoek, praten, feestjes.	100	68	11	8	6	7	100	61	14	7	9	9
Lezen	100	34	25	21	16	4	100	57	21	10	9	3
Rust, verpozing	100	49	30	11	8	2	100	53	34	8	3	2
Radio, grammofoon	100	76	9	5	6	4	100	82	6	6	4	2
Sport, spel, hobbies	100	82	3	7	4	4	100	94	1	2	2	1
Verenigingsleven	100	92	-	1	4	3	100	98	-	0	1	1
Uitgaan	100	97	-	-	-	3	100	99	0	-	1	0
Buiten zijn	100	94	4	2	-	0	100	96	2	1	1	0

de loontrekkende middenstanders, noch die van de arbeiders gekarakteriseerd wordt door een "weinig genuanceerde massa-recreatie". Het stereotype beeld van de arbeider, als zou hij zijn avond alleen weten te gebruiken om televisie te kijken, blijkt volledig onjuist: men ziet in alle vrije-tijdsbestedingscategorieën meer of minder belangrijke subgroeperingen van de arbeiders actief participeren.

c. De zaterdag en de zondag

Onder C 3a werd geconstateerd dat de mannen van de loontrekkende middenstand en van het arbeidersmilieu op een vrijwel gelijke wijze van de vrije zaterdag profiteren. In het licht van een voortschrijdende werktijdverkorting is het een voor de hand liggende vraag op welke wijze deze groepen hun weekend besteden. Het is nu zeer opmerkelijk dat er op zaterdag, in tegenstelling tot wat onder het totaalbeeld en de avondbesteding werd geconstateerd, tussen beide groepen uitgesproken verschillen in vrijetijdsbesteding bestaan (tabel 9). In feite hebben de mannen van beide sociale categorieën voor een groot deel hun eigen patroon van zaterdagbesteding. Bij de arbeiders valt in sterke mate het accent op het televisie kijken en het rusten en bij de loontrekkende middenstand neemt het lezen een opmerkelijk belangrijke plaats in. Illustratief is wel dat bij de laatstgenoemden het percentage "lang-kijkers" (34% langer dan 2 uur) vrijwel gelijk is aan dat der "lang-lezers" (29%) terwijl bij de arbeiders deze percentages zich verhouden als 3 staat tot 1 (50% en 17%).

De vraag is of er nu toch gesproken moet worden van een "arbeidersstijl" in de vrijetijdsbesteding. Uit deze cijfers lijkt althans een tendens aan het licht te komen dat de oriëntering op de middle-class meer uiterlijk is en misschien ook andere wegen volgt: via de televisie 8). Bij dit alles moet overigens worden bedacht dat de verschillen niet absoluut maar gradueel zijn: de percentages zijn van dien aard dat de verschillen wellicht zijn toe te schrijven aan een subgroepering van de arbeiders, bijv. de ongeschoolden. Een indicatie hiervoor is dat zij die niet meer dan de lagere school gevolgd hebben, op zaterdag veel tijd aan televisie kijken en rusten (als de arbeiders) besteden (tabel 24).

d. De zaterdag en de zondag (de globale benadering)

Buiten de bovenstaande verschillen biedt de globale benadering betreffende de weekendbesteding geen nieuwe bijzonderheden (tabellen 12 en 14). Deze loopt zowel voor de arbeiders als voor de loontrekkende middenstand - zoals te verwachten viel - in grote lijnen parallel aan die van de totale bevolking. Let men op de onderzoekresultaten van de arbeiders afzonderlijk dan kan er nog aan worden toegevoegd dat de mannen verhoudingsgewijs naast meer rusten, ook meer uitslapen en op zondag meer naar de bioscoop gaan dan de loontrekkende middenstanders.

4. De loontrekkende en de risicodragende middenstanders

Het is belangrijk een vergelijking tussen de twee middenstandsgroeperingen te maken in verband met de vraag in hoeverre de vrije-tijdspatronen inderdaad genivelleerd zijn en er sprake is van een algemene burgerlijke cultuur. Er zijn tussen deze twee sociale categorieën belangrijke verschillen. O.m. zijn de arbeidstijden en de opleiding punten waarop de risicodragende en loontrekkende middenstanders weinig gemeen hebben. Voorts kan worden verondersteld dat de risicodragende middenstander een meer traditioneel patroon zal hebben omdat zijn leven en zijn werk zich nog in een meer klassieke situatie afspelen. Daarentegen bestaat de verwachting dat de "nieuwe" middenstand zich sociaal en cultureel zal conformeren met de leidinggevenden en welgestelden, door de plaats die hij in de sociale rangorde inneemt. Op dit punt komen wij direct onder 5 terug. Onderzocht wordt in hoeverre dit complex van verschillende achtergronden zijn weerslag heeft in een verschil in recreatiepatronen.

a. Totaalbeeld

Het "gemiddelde" vrije-tijdsbestedingspatroon van de risicodragende middenstand wijkt blijkens de staten 33 en 34 op enkele punten af van dat der loontrekkende middenstand. Bij de mannen ligt de gemiddelde tijd die aan televisie kijken en het verenigingsleven wordt besteed hoger bij de "oude" dan bij de "nieuwe" middenstand, terwijl de gemiddelde tijd van het lezen, het luisteren naar de radio en sport, spel en hobbies lager ligt.

Opmerkelijk is dat van deze divergentie op sommige punten het spiegelbeeld wordt gevonden, wanneer men de vrouwen van de sociale categorieën vergelijkt: in tegenstelling tot de situatie bij de man is de gemiddelde tijd van het televisie kijken bij de nieuwe middenstand groter en van het lezen en het luisteren naar de radio kleiner. Daarnaast blijkt de vrouw uit de loontrekkende middenstand minder voor het genoegen buiten te komen dan haar sexe-genote uit de risicodragende middenstand. Het is vooralsnog niet duidelijk waarin de verklaring van deze recreatiepatronen moet worden gezocht; zij zijn in ieder geval geen uiting van een verschil in "stand".

b. De maandag- tot en met vrijdagavond

De gemiddelde avondbesteding van de "oude" en de "nieuwe" middenstand is volgens de staten 37 en 38 in grote lijnen gelijk; de geringere participatie van de mannen der risicodragende middenstand in bezoek en praten en het feit dat zij minder lezen, herinnert ons aan het verschil in werktijden; immers niet minder dan 20% van de oude middenstand was 's avonds nog langer dan 2 uur bezig en 10% ruim 1 tot 2 uur (staat 30).

Staat 37. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrijetijdsbezigheden van de risicodragende middenstand (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Televisie kijken	100	52	5	7	14	22	100	59	4	5	12	20
Bezoek, praten, feestjes	100	72	9	7	3	9	100	65	12	6	9	8
Lezen	100	45	21	15	14	5	100	52	23	13	9	3
Rust, verpozing	100	58	28	6	6	2	100	48	38	9	3	2
Radio, grammofoon	100	81	6	9	4	0	100	80	7	4	6	3
Sport, spel, hobbies ...	100	85	5	2	2	6	100	95	2	1	2	-
Verenigingsleven	100	89	-	-	1	10	100	95	1	0	3	1
Uitgaan	100	100	-	0	-	-	100	99	-	-	0	1
Buiten zijn	100	96	4	0	-	-	100	98	2	0	-	-

Staat 38. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrijetijdsbezigheden van de loontrekkende middenstand (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Televisie kijken	100	58	3	6	14	19	100	61	5	3	11	20
Bezoek, praten, feestjes	100	62	15	5	9	9	100	64	14	5	9	8
Lezen	100	35	27	18	15	5	100	51	23	12	9	5
Rust, verpozing	100	51	36	8	3	2	100	54	35	9	1	1
Radio, grammofoon	100	77	8	6	6	3	100	78	10	4	7	1
Sport, spel, hobbies ...	100	82	7	4	4	3	100	92	2	1	4	1
Verenigingsleven	100	93	0	-	2	5	100	96	0	-	2	2
Uitgaan	100	98	-	-	-	2	100	100	-	-	-	0
Buiten zijn	100	95	3	1	1	-	100	97	3	0	-	-

c. De zaterdag en de zondag

Het feit dat het merendeel van de oude middenstand op zaterdag werkt en van de nieuwe middenstand vrij is (tabellen 13 en 14), vindt vanzelfsprekend zijn weerslag in de participatie in de te onderscheiden recreatievormen. Aan liefhebberijen komen de mannen van de oude middenstand overdag nauwelijks toe, terwijl ook de deelneming aan bezoek, het percentage van het buiten zijn voor het genoegen, het luisteren naar de radio etc. en het uitslapen duidelijk lager ligt dan in de nieuwe middenstand. Het zij overigens opgemerkt dat er tussen de vrouwen van beide sociale categorieën nauwelijks verschillen bestaan, ondanks het feit dat de vrouwen van de oude middenstand 's middags meer bezet zijn. Alleen tijd te vinden om op zaterdagmiddag minstens een uur aan liefhebberijen te besteden blijkt minder mogelijk.

Alhoewel met het arbeidsritme rekening gehouden moet worden, zijn er verschillen in de recreatie tussen de oude en de nieuwe middenstand, die zich hieraan niet of minder laten toeschrijven. Het percentage van het lezen op zondag ligt bij de mannen van de risicodragende middenstand iets lager, ofschoon zij toch in gelijke mate van de vrije tijd profiteren als de loontrekkende middenstand. Voorts komt het bezoek op zaterdagavond aan café of restaurant en het bezoek op zondag aan sportwedstrijden in de oude middenstand meer voor dan in de nieuwe middenstand. Wellicht komen er bij een meer genuanceerde meting van de vrije tijd meer divergenties aan het licht. Tenslotte zij opgemerkt dat er ook op zondag tussen de vrouwen van de oude en nieuwe middenstand geen fundamentele verschillen bestaan.

5. De loontrekkende middenstanders en de leidinggevenden en welgestelden

Is er sprake van een overeenkomst tussen de nieuwe middenstand en de toplaag van de maatschappelijke hiërarchie? In het bovenstaande werd de verwachting uitgesproken dat de loontrekkende middenstand zich sociaal en cultureel zal conformeren aan de leidinggevenden en welgestelden, ondanks het verschil in inkomen en opleidingspeil.

a. Totaalbeeld

Er bestaan blijkens de staten 33 en 34 tus-

sen de mannen van de nieuwe middenstand en de mannen van de leidinggevenden en welgestelden enkele verschillen in de wijze waarop zij gemiddeld hun vrije tijd besteden. Anders dan men wellicht zou verwachten leest de man uit de leidinggevende en welgestelde kringen gemiddeld minder lang dan de man uit de loontrekkende middenstand. Voorts houdt hij zich minder bezig met sport, spel en hobbies; uitgaan daarentegen doet hij meer.

Deze verschillen zijn bij de vrouw niet terug te vinden: de tijd die door de vrouwen gemiddeld gespendeerd wordt aan deze en andere recreatievormen, die in de Nederlandse vrijetijdsbesteding een meer secundaire plaats innemen en het lezen is in beide milieus min of meer gelijk. Beziet men echter de belangrijke bezigheden - televisie kijken en bezoek - dan komen er enkele opmerkelijke verschillen aan het licht. De vrouw uit de nieuwe middenstand schenkt vrijwel evenveel tijd aan televisie kijken als aan bezoek en praten. De vrouw uit de leidinggevende en welgestelde kringen daarentegen kijkt in vergelijking met de vrouwen uit de loontrekkende middenstand bijzonder weinig naar de televisie. Opvallend omvangrijk is echter de tijd die zij gemiddeld per week aan bezoek en praten besteedt: 10 uur. Niet minder dan rond 40% van haar vrije tijd besteedt zij op deze wijze, d.i. 1½ maal zoveel als de vrouw van de loontrekkende middenstand (staat 33). Er is ruimte voor de veronderstelling dat een verklaring van het hoge gemiddelde van de vrouw uit de leidinggevende en welgestelde kringen gezocht moet worden in het inkomensniveau. Haar financiële positie stelt deze vrouw wellicht eerder in staat om het huishoudelijk werk en de zorg voor kinderen te delegeren. Een voor de hand liggende vraag is in hoeverre hier gesproken kan worden van een erfstuk van de "leisure class",bij wie het afleggen van visites een van de meest"aangepaste" wijzen van tijdsbesteding was 9).

b. De maandag- tot en met vrijdagavond

Bij een vergelijking van de avondbesteding van de leidinggevenden en welgestelden en de loontrekkende middenstanders, dient men rekening te houden met het geringe aantal van de eerstgenoemden in de steekproef. Van de verschillen zijn er om statistische redenen weinig reëel.

Het beeld van de avondbesteding van de leidinggevenden en welgestelden komt naar participatie en non-participatie in de hier onderkende recreatievormen in grote lijnen met die van de loontrekkende middenstanders en van de totale bevolking overeen. Wel blijkt, dat zowel de man als de vrouw uit het "hogere" sociale milieu een ander gebruikmaken van de televisie, in zoverre dat zij ten opzichte van de gemiddelde Nederlander en de loontrekkende middenstander minder lang kijken (staat 39).

c. De zaterdag en de zondag

Evenals bij de andere sociale categorieën valt bij de leidinggevenden en welgestelden het recreatiepatroon van het weekend in vier perioden uiteen: de "tamme" zaterdagmorgen, een meer gevarieerde zaterdagmiddag,de zaterdagavond waarop het accent ligt op het televisie kijken en het bezoek en praten en de zondag, die weer aansluit op het gevarieerde beeld van de zaterdagmiddag (tabel 15). Er moet een uitzondering gemaakt worden voor de vrouwen, die op zaterdagavond niet minder lezen dan televisie kijken. Opmerkelijk is het verschijnsel dat op zondag 30% van de vrouwen uit de leidinggevende en welgestelde kringen minstens een uur aan liefhebberijen besteedt (loontrekkende middenstand 18%; totale bevolking 17%).

Staat 39. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrijetijdsbezigheden van de leidinggevenden en welgestelden (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Televisie kijken	100	65	1	8	15	11	100	64	4	6	16	10
Bezoek, praten, feestjes	100	70	9	4	9	8	100	62	14	3	12	9
Lezen	100	41	18	18	21	2	100	48	26	12	10	4
Rust, verpozing	100	61	27	5	7	-	100	57	33	7	2	1
Radio, grammofoon	100	69	11	9	8	3	100	70	7	13	8	2
Sport, spel, hobbies ...	100	87	2	5	2	4	100	88	5	3	4	-
Verenigingsleven	100	92	-	1	1	6	100	98	-	-	1	1
Uitgaan	100	97	-	-	-	3	100	99	-	-	-	1
Buiten zijn	100	94	3	2	1	-	100	94	6	-	-	-

6. Het bijwonen van een kerkdienst op zondag (tabellen 11-15 en 37-41)

Omdat onkerkelijkheid als "massaverschijnsel" vooral bij de arbeiders en leidinggevenden en welgestelden is geconcentreerd, zijn de percentages van het kerkbezoek (kerksheid) op zondag wellicht hoger dan men verwacht: circa 40% van deze sociale categorieën woonde op een zondag in de herfst van 1962 een kerkdienst bij. Er moet echter aan worden toegevoegd dat de kerksheid geringer is dan onder de middengroepen en de agrariërs.

Een interessante gevolgtrekking, die men uit een vergelijking van de tabellen 11-15 en 37-41 kan afleiden is, dat er binnen de woonmilieus een grotere differentiatie in kerksheid bestaat dan binnen de sociale milieus. In de drie grote steden Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage bezocht slechts ca. 25% van de inwoners een kerkdienst tegenover ca. 60-65% op het agrarisch en niet-agrarisch platteland. In de middelgrote steden ligt de kerksheid rond 47% en in de kleine steden bezocht 46% een kerkdienst.

In de literatuur 10) werd met betrekking tot de samenhang van kerkelijkheid met ecologisch milieu, de stelling geponeerd dat de oorzaak wellicht ligt in een verschil in homogeniteitsgraad van het sociale milieu in de onderscheiden gebieden; de kerksheid op het platteland zou dan in analogie kunnen worden uitgelegd als een gevolg van een grotere homogeniteit van de sociale structuur, waaraan een indringender sociale controle inherent is. De vraag rijst, nu blijkt dat het stedelijke patroon van onkerksheid een barrière ondervindt in en botst tegen de sociale structuur van het platteland, of er in levensstijl, waarvan de vrije tijd deel uitmaakt, op een dieper niveau dan waarop de vrije tijd in dit onderzoek gemeten wordt, niet meer nuances bestaan tussen platteland en grote stad dan in het voorafgaande totaalbeeld is geconstateerd.

NOTEN BIJ HOOFDSTUK IV

1) Zahn, E. Leven met de welvaart. Amsterdam, 1962 (pag. 141).
2) Neumeister, H. Organisierte Menschlichkeit. Freiburg im Breisgau, 1962 (pag. 39).
3) Zie o.a. Dijk, R. van. Mens en medemens. Wageningen (pag. 176).
4) Men vindt geen significant verschil tussen de percentages van de vrouwen uit de risicodragende middenstand en uit het agrarisch milieu (resp. 24 en 19%) en evenmin tussen het laatstgenoemde percentage en dat van de vrouwen uit het arbeidersmilieu (13%). De percentages liggen wel in de verwachte richting; het feit dat geen reëel verschil gevonden wordt, valt toe te schrijven aan de kleine aantallen van deze groeperingen in de steekproef.
5) Dijk, K. van. Wij en de anderen. Meppel (2e druk), 1959 (pag. 144 e.v.).
6) Schelsky, H. Die Sozialen Folgen der Automatisierung. Düsseldorf - Köln, 1957 (pag. 36-38). Zie verder o.a. J.P. Kruijt. Arbeiders en nieuwe middenstand. Amsterdam, 1947 (pag. 20); J. Haveman. De ongeschoolde arbeider. Assen, 1952 (pag. 196 e.v.); Jac. A.A. van Doorn. De proletarische achterhoede. Meppel, 1954 (pag. 79 e.v.).
7) Centraal Bureau voor de Statistiek. Vrijetijdsbesteding in Nederland, winter 1955/'56. Deel 8. Sociaal milieu en vrije-tijdsbesteding. Zeist, 1959.
8) Doorn, J.A.A. van. Sociale ongelijkheid en sociaal beleid. Utrecht, 1963 (pag. 78).
9) Veblen, Thorstein, The theory of the leisure class. New York, 1899.
10) Kruijt, J.P. Onkerkelikheid in Nederland, haar verbreiding en oorzaken. Groningen, 1933.

HOOFDSTUK V. KERKELIJKE GEZINDTE EN TIJDSBESTEDING

A. INLEIDING

Dit hoofdstuk vertoont in zoverre een eigen structuur dat het accent volledig is gelegd op een analyse van de onderzoekresultaten van de vrije-tijdsbesteding. Over de verdeling verplichte en vrije tijd volgen hieronder slechts enkele algemene opmerkingen.

Men zij overigens geattendeerd op de beperktheid van het materiaal. De betrekkelijk geringe omvang van de steekproef liet niet toe per kerkelijke gezindte een verdere differentiatie door te voeren naar sociaal milieu en leeftijd, zodat niet is na te gaan in hoeverre de verschillen in tijdsbesteding tussen de kerkelijke gezindten aan levensbeschouwing en daarmee samenhangende factoren zijn toe te schrijven of aan sociale en leeftijdssamenstelling van de diverse gezindten. Om dezelfde reden ontbreken de gegevens over de avondbesteding van de gereformeerden, terwijl er voor deze periode geen onderscheid is gemaakt tussen kerkse en onkerkse hervormden. In beide gevallen was het onmogelijk conclusies te trekken in verband met de statistische onbetrouwbaarheid der kleine aantallen.

B. DE VERHOUDING VERPLICHTE EN VRIJE TIJD

Zoals staat 40 doet zien varieert de hoeveelheid vrije tijd voor de mannen van de onderscheiden kerkelijke gezindten tussen 34,5 uur (gereformeerden) en 31,5 uur (Nederlands-hervormden) per week. Het opvallende verschil in vrije tijd tussen de kerkse en onkerkse subgroeperingen der hervormden is wellicht toe te schrijven aan het feit dat de groep der agrariërs onder de kerksen sterker vertegenwoordigd is.

De omvang van de vrije tijd die beschikbaar is voor de rooms-katholieke en onkerkelijke vrouwen blijkt gelijk te zijn. De gereformeerde vrouwen hebben iets minder vrije tijd dan haar sexe-genoten van andere gezindten. De discrepantie in hoeveelheid vrije tijd tussen gereformeerde mannen en vrouwen bedraagt niet minder dan 11 uur per week. Dit laatste relatief grote verschil is wellicht aan toevalsfactoren toe te schrijven (de gereformeerden vormen in de steekproef een kleine groep). Daarnaast kunnen de factoren beroepssamenstelling, leeftijdsopbouw en sociale stratificatie van de kerkelijke gezindten bij deze verdeling van de vrije tijd een belangrijke rol spelen.

C. DE VRIJE TIJD

1. Totaalbeeld

Ondanks de geringe nuancering der categorieën waarmee de vrije tijd gemeten is, blijkt de tijd die per kerkelijke gezindte besteed wordt ook bij de recreatievormen die een secundaire plaats innemen in het algemeen patroon van de Nederlandse vrije-tijdsbesteding,

Voor noten zie slot van dit hoofdstuk.

Staat 40. Structuur van de tijdsbesteding per week, per kerkelijke gezindte (week: 64,5 uur)

	Procenten						Absoluut (in uren)					
			waarvan						waarvan			
	rooms-katholiek	Nederlands-hervormd, totaal	kerks	onkerks	gereformeerd	geen kerk-genootschap	rooms-katholiek	Nederlands-hervormd, totaal	kerks	onkerks	gereformeerd	geen kerk-genootschap
Mannen												
Verplichte bezigheden .	29	31	35	28	26	28	18,6	19,6	22,2	18,1	17,0	18,1
Vrije tijd	50	49	43	52	54	52	32,3	31,5	28,0	33,5	34,4	33,2
Onderweg zijn	4	3	3	3	4	3	2,5	2,1	2,2	2,1	2,5	2,1
Slapen	16	17	19	17	16	17	10,6	11,2	12,1	10,6	10,4	11,0
Onbekende bezigheden ..	1	0	0	0	0	0	0,5	0,1	0,0	0,2	0,2	0,1
Totaal	100	100	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5
Vrouwen												
Verplichte bezigheden .	43	41	41	40	44	42	27,3	26,0	26,3	25,7	28,6	26,8
Vrije tijd	39	41	39	43	36	39	25,1	26,6	25,0	27,5	23,4	25,1
Onderweg zijn	2	2	3	2	2	2	1,2	1,4	2,0	1,1	1,0	1,6
Slapen	16	16	17	15	18	17	10,6	10,4	11,0	10,1	11,5	10,9
Onbekende bezigheden ..	0	0	0	0	0	0	0,3	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1
Totaal	100	100	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

duidelijk te divergeren. Als belangrijke verschillen vallen te noemen dat de rooms-katholieke vrouwen gemiddeld meer tijd besteden aan sport, spel en hobbies dan haar sexe-genoten van andere kerkelijke gezindte en, voor wat de mannen betreft dat de rooms-katholieken, de onkerkse hervormden en de onkerkelijken gemiddeld meer uitgaan dan de kerkse hervormden en gereformeerden. Vooral dit laatste zou kunnen wijzen op een recreatiestijl bepaald door de levensbeschouwelijke signatuur; zoals staat 41 echter uitwijst, is de divergentie bij de genoemde recreatievormen bij het andere geslacht niet terug te vinden.

Staat 41. Vrije-tijdsbezigheden per kerkelijke gezindte, in uren per week

	Mannen						Vrouwen					
			waarvan						waarvan			
	rooms-katholiek	Nederlands-hervormd, totaal	kerks	onkerks	gereformeerd	geen kerk-genootschap	rooms-katholiek	Nederlands-hervormd, totaal	kerks	onkerks	gereformeerd	geen kerk-genootschap
Televisie kijken	8,0	6,1	4,3	7,2	3,3	7,8	6,3	5,4	3,5	6,6	3,5	7,5
Bezoek, praten, feestjes.	4,4	6,6	6,0	7,0	8,6	4,9	5,9	6,8	6,3	7,2	5,7	5,8
Lezen	4,6	6,1	5,6	6,2	6,6	6,4	3,6	4,7	4,5	4,8	4,4	4,0
Rust, verpozing	4,1	4,0	3,3	4,3	4,6	3,5	3,4	4,1	3,8	4,3	3,9	3,2
Radio, grammofoon	2,9	2,2	2,5	2,0	2,0	3,4	1,9	2,6	2,5	2,6	2,6	2,2
Sport, spel, hobbies	3,5	3,3	3,0	3,5	3,3	3,7	1,6	0,5	0,5	0,5	0,3	0,8
Verenigingsleven	1,6	1,0	0,9	1,0	1,8	1,2	0,5	0,4	0,8	0,2	0,4	0,5
Uitgaan	0,8	0,6	0,4	0,8	0,2	0,8	0,4	0,7	0,7	0,6	0,3	0,4
Buiten zijn	1,2	1,0	0,8	1,2	0,9	1,3	0,6	0,8	1,0	0,7	0,8	0,7
Godsdienst	1,1	0,6	1,1	0,3	3,0	0,1	0,9	0,6	1,4	-	1,5	-
Overige vrije-tijdsbezigheden	0,1	0,0	0,1	-	0,1	0,1	-	0,0	-	0,0	-	-
Totaal	32,3	31,5	28,0	33,5	34,4	33,2	25,1	26,6	25,0	27,5	23,4	25,1
Periode waarover werd geenquêteerd	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

Staat 42. Vrije-tijdsbezigheden per week per kerkelijke gezindte, in procenten van de totale vrije tijd

	Mannen						Vrouwen					
			waarvan						waarvan			
	rooms-katholiek	Nederlands-hervormd, totaal	kerks	onkerks	gereformeerd	geen kerk-genootschap	rooms-katholiek	Nederlands-hervormd, totaal	kerks	onkerks	gereformeerd	geen kerk-genootschap
Televisie kijken	25	20	15	21	9	24	25	20	14	24	15	30
Bezoek, praten, feestjes.	14	21	22	21	25	15	24	25	25	26	24	23
Lezen	14	19	20	18	19	19	15	18	18	18	20	16
Rust, verpozing	12	12	12	13	13	11	13	15	15	15	16	13
Radio, grammofoon	9	7	9	6	6	10	7	10	10	9	11	9
Sport, spel, hobbies	11	11	11	10	10	11	6	2	2	2	1	3
Verenigingsleven	5	3	3	3	5	4	2	2	3	1	2	2
Uitgaan	3	2	1	3	1	2	2	3	3	2	1	1
Buiten zijn	4	3	3	4	3	4	2	3	4	3	4	3
Godsdienst	3	2	4	1	9	0	4	2	6	-	6	-
Overige vrije-tijdsbezigheden	0	0	0	-	0	0	-	0	-	0	-	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Opmerkelijk is dat aan het verenigingsleven, voor zover dit in de avonduren en in het weekend is geconcentreerd, door rooms-katholieke en gereformeerde mannen gemiddeld meer tijd wordt besteed dan door de mannen van de andere kerkelijke gezindten. Ter verklaring kan gedacht worden aan een sterke binding binnen verenigingen met een levensbeschouwelijke grondslag. Op deze hypothese zal nader ingegaan worden in de publikatie over het verenigingsleven in Nederland 1963 in deze serie.

Duidelijker accentverschillen in vrije-tijdsbesteding, die bovendien bij beide geslachten aanwijsbaar zijn, komen aan het licht bij de recreatievormen, die bij de Nederlandse bevolking in het algemeen de grootste plaats innemen: televisie kijken, bezoek en lezen.Er zijn in hoofdzaak twee patronen te onderscheiden.

Ten eerste het patroon van de rooms-katholieken en onkerkelijken dat niet veel van het totale Nederlandse patroon afwijkt: bij deze groeperingen neemt televisie kijken een bijzonder belangrijke plaats in. Voor de rooms-katholieken valt hierbij op te merken dat zij gemiddeld minder lezen dan de personen van de andere gezindten. Dit geldt overigens minder voor de vrouwen dan voor de mannen; bij de vrouwen is het verschil ten opzichte van andere gezindten ook eenmaal niet significant nl. ten opzichte van de onkerkelijken. Er is ruimte voor de veronderstelling dat de geringere belangstelling voor lectuur,van welk karakter dan ook,onder de rooms-katholieken samenhangt met de intellectuele achterstand die ondanks het proces van culturele emancipatie sinds het eind van de vorige eeuw nog aanwezig is 1).

Een tweede patroon treft men aan bij de gereformeerden en de Nederlands-hervormden. Het televisie kijken neemt in tegenstelling met de situatie bij de rooms-katholieken en onkerkelijken niet de eerste plaats in; bezoek en ook lezen zijn daarentegen zeer belangrijk.Een differentiatie van de Nederlands-hervormden naar kerkse en onkerkse subgroeperingen wijst uit dat de eigensoortige recreatiestijl van deze kerkelijke gezindte vooral gelokaliseerd is bij de kerksen. Brengt men het eigen gedragspatroon van kerkse hervormden en gereformeerden in verband met het feit dat bij verwaarlozing van de differentiatie naar geslacht de radio niet minder belangstelling geniet dan bij de andere kerkelijke gezindten,dan lijkt de veronderstelling gewettigd dat althans een deel der gereformeerden en kerkse hervormden de voorkeur geeft aan een meer "traditioneel"recreatiepatroon, voor zover daarvan in een snel evoluerende samenleving nog sprake is.

2. De maandag- tot en met vrijdagavond

Het zij nogmaals opgemerkt dat de groepering der gereformeerden in de steekproef te klein was om in de tabel betreffende de gemiddelde avondbesteding te worden opgenomen.Om dezelfde reden is hier geen onderscheid gemaakt tussen kerksen en onkerksen binnen de Nederlands-hervormden. Het is ondermeer hierom dat tabel 42 weinig nieuwe bijzonderheden oplevert. Speciale aandacht verdient dat de belangstelling voor lectuur bij de rooms-katholieke mannen vrijwel niet afwijkt van die der mannen van andere gezindten (al is er een tendens dat zij minder lezen dan de Nederlands-hervormden).De sub 1 opgenomen constatering, dat de rooms-katholieken (mannen) relatief weinig lezen, geldt dus niet voor een door-de-weekse avond. Wellicht hangt dit samen met het feit dat het lezen in de avond hoofdzakelijk het karakter heeft van krantlezen. Bij de rooms-katholieke vrouwen bestaat daarentegen een duidelijke overeenstemming tussen het totaalbeeld en het beeld van de gemiddelde avond in de week: 60% van de rooms-katholieke vrouwen leest 's avonds niet (tegen 50% van de vrouwen van de Nederlands-hervormden en 45% van de onkerkelijke vrouwen).

Het feit tenslotte dat de onkerkelijke mannen 's avonds verhoudingsgewijs veel aan sport, spel en hobbies doen (22%) en de rooms-katholieke mannen meer dan hun sexe-genoten van andere gezindten in het verenigingsleven participeren is wellicht mede toe te schrijven aan de sociale en leeftijdssamenstelling van de kerkelijke gezindte waartoe zij behoren.

3. De zaterdag en de zondag

Wij beperken onze bespreking van de weekendresultaten voornamelijk tot de zaterdagmiddag, de zaterdagavond en de zondag, omdat deze perioden het meest gekenmerkt zijn door echte vrije tijd. Wellicht omdat in de globale benadering de recreatie met fijnere categorieën wordt gemeten, komen hier, nog duidelijker dan in het totaalbeeld, enkele nuances in levensstijl aan het licht (tabellen 43-48).

Van de vier kerkelijke gezindten onderscheiden zich de gereformeerden en de kerkse subgroepering der hervormden het meest door een eigen recreatiepatroon. Hoewel ook in de vrijetijdsbesteding van de zaterdagmiddag en zaterdagavond iets van dit specifieke patroon naar voren komt, is de sterke divergentie met de andere groeperingen vooral op zondag duidelijk zichtbaar. Dit feit, gecombineerd met de aard van de divergentie, doet de veronderstelling rijzen dat het afwijkende patroon iets te maken heeft met de zondagsheiliging van deze protestanten. De zondagsheiliging blijkt allereerst uit het feit dat 8 van de 10 gereformeerden en 7 van de 10 kerkse hervormden opgaven een of meer kerkdiensten bijgewoond te hebben en voorts bij uit het niet of in geringe mate deelnemen aan die ontspanningsvormen welke om principiële redenen 2) worden afgewezen of geacht worden moeilijk met de zondagsviering verenigbaar te zijn.Het bezoek aan de bioscoop is op deze dag minder dan bij de andere gezindten, uitgezonderd de onkerkse hervormden, terwijl ook het bezoek aan sportwedstrijden op zondag gering is. Daarentegen valt het accent volledig op het lezen, waarin zich speciaal de gereformeerden onderscheiden: niet minder dan 68% las op een zondag in de herfst van 1962 minstens een uur. De gere-

formeerden en kerkse hervormden doen ook iets minder aan liefhebberijen; hieraan moet worden toegevoegd dat deze tendens bij de gereformeerden niet alleen op zondag valt te constateren.

In het licht van de algemene zondagsheiliging is het opmerkelijk dat gezelschapsspelen niet minder voorkomen dan in het algemeen. Een verdere differentiatie van deze ontspanningsvorm zou echter wellicht verschillen aan het licht brengen. In een vorige publikatie werd er al gewezen op een voorkeur voor spelen met een meer "intellectuele, ernstige inslag" 3). Een en ander samenvattend laat de vrije-tijdsbesteding zich kwalificeren als sober.

De rooms-katholieken onderscheiden zich speciaal van de gereformeerden en de kerkse Nederlands-hervormden, in zoverre dat het aandeel "licht amusement" een relatief belangrijke plaats in de zondagbesteding inneemt. De frequentering van het café en de sportwedstrijden is aanmerkelijk groter dan bij de andere gezindten, terwijl slechts 40% van de rooms-katholieken minstens een uur leest (tegenover de andere kerkelijke gezindten 52-68%). Overigens gaat deze meer "luchthartige" zondagbesteding met een hoge mate van kerksheid gepaard. Evenals de gereformeerden bezochten in de herfst van 1962 8 van de 10 rooms-katholieken een of meer kerkdiensten.

Vermeldenswaardig is dat het bezoek aan het lichtere amusementsleven op zondag, behalve bij de rooms-katholieken, ook - zij het in mindere mate - bij de onkerkelijken meer voorkomt dan bij de andere gezindten. Bij de onkerkse Nederlands-hervormden treft men op sommige punten een tussenpositie aan tussen rooms-katholieken en onkerkelijken enerzijds en gereformeerden en kerkse hervormden anderzijds.

D. INTERPRETATIE: DOMINANTIE EN SUBCULTUREN

1. Nuanceringen in het patroon van de gereformeerden en de kerkse hervormden

Het meest opvallende aspect van de vrije-tijdsbesteding per kerkelijke gezindte is, wat men zou kunnen noemen het afwijkend patroon van de gereformeerden en kerkse hervormden dat speciaal werd waargenomen bij het nieuwe medium de televisie. Bij de interpretatie van de hier geconstateerde terughoudendheid moet er echter op worden gewezen dat hier sprake is van een gradueel verschil. Vergelijkt men deze groeperingen met de andere kerkelijke gezindten, dan moet men vaststellen dat er geen absolute tegenstelling bestaat maar van een "meer of minder" moet worden gesproken. In dit verband is het opmerkelijk dat op zaterdagavond 1 van de 3 kerkse hervormden en 1 van de 4 gereformeerden van 12 jaar of ouder minstens een uur naar de televisie kijkt, ondanks het feit dat vooral licht amusement de programma's op deze avond kenmerkt (tabellen 45 en 47).

De vraag is in hoeverre de soberheid die de gereformeerden en de kerkse hervormden wordt toegeschreven wellicht wordt gebaseerd op de wijze waarop zij hun vrije tijd op zondag besteden. Uit de cijfers viel af te leiden dat deze dag ernstig van karakter is, waarin café- en restaurantbezoek en een actieve of passieve participatie bij sportwedstrijden minder op hun plaats zijn. De uitkomsten van de zaterdagmiddag en zaterdagavond houden een waarschuwing in tegen het hanteren van een algemeen stereotype van "ernstige groeperingen". Het besloten patroon van de zondag, waarin lezen de belangrijkste bezigheid is, sluit niet uit dat deze groeperingen op andere dagen gelijk of meer participeren in het uitgaansleven dan de anderen. Vergelijkt men de genoemde groeperingen op het punt van de frequentering van het café, restaurant of de bioscoop tijdens de andere perioden van het weekend met de andere kerkelijke gezindten en met de onkerkse hervormden, dan blijkt van een terughoudendheid niets.

2. Nuanceringen in het rooms-katholieke patroon

De minder ernstige levensstijl van de rooms-katholieken die wij mede uit de literatuur kennen, was af te leiden uit de uitgaanscijfers van het weekend. Zoals werd geconstateerd wijken zij door een relatief hoge deelneming aan het uitgaansleven niet alleen af van de gereformeerden en kerkse hervormden, maar eveneens van de onkerkse hervormden en onkerkelijken. Men dient zich ook hier te realiseren dat er slechts sprake is van een gradueel verschil en niet van een algemeen kenmerk. In feite bracht rond 90% van de rooms-katholieken in de verschillende perioden van het weekend geen bezoek aan een café of een sportwedstrijd, terwijl de non-participatie aan het film-medium nog hoger ligt (tabel 43). Het is bovendien zeer wel mogelijk dat de hogere participatie in het amusementsleven mede het gevolg is van de relatief grote vertegenwoordiging van de jeugd in deze kerkelijke gezindte 4).

Ook in ander opzicht zijn er op het patroon van de vrije-tijdsbesteding der rooms-katholieken verdere nuanceringen aan te brengen. Zoals o.a. uit de cijfers van het weekend blijkt, zijn er steeds grote groeperingen die lezen, niettegenstaande in het totaalbeeld, in vergelijking met de andere kerkelijke gezindten, een duidelijk geringere belangstelling was waar te nemen.

NOTEN BIJ HOOFDSTUK V

1) Rogier, L.J. Katholieke herleving. 's-Gravenhage, 1956 (bijv. pag. 232 en 543).
2) Rapport van de deputaten der Generale Synode van 1949 voor "De vrije-tijdsbesteding" aan de Generale Synode van de Gereformeerde kerken, samen te komen te Rotterdam in het jaar 1952.
3) Centraal Bureau voor de Statistiek. Vrije-tijdsbesteding in Nederland, winter 1955/'56, deel 9. Kerkelijke gezindte en vrije-tijdsbesteding. Zeist, 1959.
4) Zie staat 27.

HOOFDSTUK VI. TELEVISIE EN TIJDSBESTEDING

A. INLEIDING

Het nieuwe medium televisie is vanaf zijn entree in de vrije-tijdsbesteding onderwerp geweest van discussie. Door sommigen werd gewezen op de voordelen omdat men in de televisie een mogelijkheid zag het culturele isolement van bepaalde groeperingen te doorbreken en het verbroken contact tussen schepper en publiek 1) te herstellen.Men hoorde echter meer pessimistische geluiden: in het algemeen was men beangstigd voor een volledig "negatieve" herstructurering van de tijdsbesteding.Een lichamelijke en geestelijke passivering van de vrije-tijdsbesteding, het verdwijnen van spontaneïteit en de zelfwerkzaamheid,een verwaarlozing van het huiswerk en een gebrek aan belangstelling voor de studie stonden hierbij voor ogen. Men vreesde voor de gevolgen van deze ontwikkeling in de sociale, culturele en zelfs economische levensgebieden. De studies van het televisie-medium zijn sinds de algemene verbreiding gedifferentieerder geworden. Men kwam in feite tot de conclusie dat voorlopig geen uitsluitsel gegeven kon worden over de plaats van dit medium, hoewel het inzicht groeit. Een van de belangrijkste constateringen is wel dat het gezinsklimaat een zeer belangrijke variabele is in het gebruik van de televisie 2). Desalniettemin bevindt het onderzoek ten aanzien van de massa-communicatiemiddelen zich nog in een beginfase, zoals bijv. een plaatsbepaling van het televisie kijken in de tijdsbesteding ontbrak.De motivering van een afzonderlijk hoofdstuk over televisie en tijdsbesteding moet hierin worden gezocht.

De hieronder volgende analyse van het cijfermateriaal toont aan dat er vele belangrijke verschillen bestaan in tijdsbesteding tussen televisiebezitters en niet-televisiebezitters. De vraag of deze geheel of gedeeltelijk aan de invloed van de televisie kunnen worden toegeschreven, moet onbeantwoord blijven, omdat de aard van het materiaal van dit onderzoek - een momentopname - strikt genomen geen uitspraken op dit punt toelaat.

B. DE VERHOUDING VERPLICHTE EN VRIJE TIJD EN DE VERPLICHTE BEZIGHEDEN

Opmerkelijk is dat televisiebezitters blijkens staat 43 over meer vrije tijd beschikken dan niet-televisiebezitters. Dit verschil is niet alleen waar te nemen op een bepaalde avond of dag, maar manifesteert zich zowel 's avonds als in het weekend; dit hangt samen met het later naar bed gaan van de televisiebezitters en het minder lang onderweg zijn.

Het verschil in vrije tijd is echter ook toe te schrijven aan het feit dat de vrouw, in het bezit van een televisietoestel, gemiddeld 2 uur minder aan huishoudelijk werk besteedt en aan het opvallende verschijnsel dat de man die thuis over een televisietoestel kan beschikken gemiddeld 1 uur minder studeert dan de man zonder televisie (staat 45).

Voor noten zie slot van dit hoofdstuk.

Staat 43. Structuur van de tijdsbesteding per week, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters (week: 64,5 uur)

	Procenten				Absoluut (in uren)			
	Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen	
	met t.v.	zonder t.v.	met t.v.	zonder t.v.	met t.v.	zonder t.v.	met t.v.	zonder t.v.
Verplichte bezigheden .	27	31	40	44	17,8	19,7	25,6	28,0
Vrije tijd	53	47	42	37	34,1	30,6	27,2	23,8
Onderweg zijn	3	4	2	2	1,9	2,6	1,2	1,6
Slapen	16	18	16	17	10,3	11,6	10,3	11,0
Onbekende bezigheden ..	1	0	0	0	0,4	0,0	0,2	0,1
Totaal	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5

Staat 44. Structuur van de tijdsbesteding per periode van de week, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters

	Procenten				Absoluut (in uren)			
	Maandag- t/m donderdag- avond 1)	Vrijdag	Zaterdag	Zondag	Maandag- t/m donderdag- avond 1)	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
Televisiebezitters								
Verplichte bezigheden .	31	29	45	28	2,0	1,9	7,2	4,5
Vrije tijd	46	48	44	55	3,0	3,1	7,1	8,8
Onderweg zijn	2	3	2	3	0,1	0,2	0,3	0,4
Slapen	21	20	9	13	1,4	1,3	1,4	2,2
Onbekende bezigheden ..	0	0	0	1	0,0	0,0	0,0	0,1
Totaal	100	100	100	100	6,5	6,5	16,0	16,0
Niet-televisiebezitters								
Verplichte bezigheden .	36	35	48	30	2,3	2,3	7,7	4,8
Vrije tijd	38	39	40	52	2,5	2,6	6,4	8,3
Onderweg zijn	3	4	3	4	0,2	0,2	0,4	0,7
Slapen	23	22	9	14	1,5	1,4	1,5	2,2
Onbekende bezigheden ..	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100	100	100	100	6,5	6,5	16,0	16,0

1) Per avond.

Staat 45. Verplichte bezigheden van televisiebezitters en niet-televisiebezitters, in uren per week

	Mannen		Vrouwen	
	met t.v.	zonder t.v.	met t.v.	zonder t.v.
Werk, schoolbezoek ..	5,5	6,0	2,3	2,5
Studie, huiswerk	1,9	2,8	1,2	1,0
Maaltijden	5,4	5,6	5,4	5,5
Huishoudelijk werk ...	2,1	2,0	13,5	15,3
Reparaties	0,7	0,7	0,0	0,0
Zorg voor kinderen ..	0,6	0,7	1,8	2,1
Overige verplichte bezigheden	1,6	1,9	1,4	1,6
Totaal	17,8	19,7	25,6	28,0
Periode waarover werd geënquêteerd	64,5	64,5	64,5	64,5

Uit de spreidingscijfers over de gemiddelde avondbesteding van m a a n d a g t o t e n m e t v r i j d a g (staat 46) blijkt, dat de verschillende belangstelling voor studie bij de mannen met en zonder televisie vooral moet worden gezocht in het aantal studerenden; daarentegen vindt het feit, dat de vrouwen met televisie gemiddeld minder huishoudelijk werk verrichten, zijn oorzaak in de kortere duur van deze werkzaamheden. Voorts blijkt bij de mannelijke televisiebezitters de neiging te bestaan om minder tijd te besteden aan het gebruik van de maaltijd, aan het huishoudelijk werk en reparaties, terwijl tevens aan het licht komt dat zij zich minder met de "overige" 3) verplichtingen bezighouden.

Bij de spreidingscijfers over het w e e k e n d is geen onderscheid gemaakt tussen de geslachten in verband met de statistische onbetrouwbaarheid der kleine aantallen. Hoewel te verwachten viel dat er geen verschil tussen televisiebezitters en niet-televisiebezitters zou zijn waar te nemen - omdat de uitzendingen 's middags en 's avonds plaatsvinden, terwijl eerder gebleken is dat deze perioden in hoge mate een vrije-tijdskarakter hebben - wijzen de cijfers uit dat van de televisiebezitters minder personen verplichte bezigheden verrichten dan van de niet-televisiebezitters (tabel 49).

Wie de zaterdagmiddag- en zaterdagavondbesteding van beide groepen vergelijkt, valt het op dat vooral de mannen met televisie minder bezet zijn met enigerlei verplichting dan de mannen bij wie er in de huiselijke kring een toestel ontbreekt (tabellen 50 en 51).

Het verschil in nachtrust tussen wel- en niet-televisiebezitters komt in de gegevens (staat 47) over een avond van maandag tot en met vrijdag tot uitdrukking in een kleiner aantal "vroegslapers" (vóór 22.00 uur).

Staat 46. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de verplichte bezigheden, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters (in procenten)

	Televisiebezitters						Niet-televisiebezitters					
	Totaal	waarvan					Totaal	waarvan				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Mannen												
Werk, schoolbezoek ..	100	64	12	8	6	10	100	67	10	5	7	11
Studie, huiswerk	100	86	2	2	5	5	100	81	2	4	7	6
Maaltijden	100	7	71	21	1	0	100	9	63	26	1	1
Huishoudelijk werk ...	100	80	14	5	1	0	100	79	13	4	3	1
Reparaties	100	97	1	1	1	0	100	95	2	0	1	2
Zorg voor kinderen ..	100	92	5	3	0	-	100	90	7	2	1	0
Overige verplichte bezigheden	100	79	17	3	1	0	100	72	22	3	2	1
Vrouwen												
Werk, schoolbezoek ..	100	84	8	3	3	2	100	87	5	2	3	3
Studie, huiswerk	100	90	1	2	3	4	100	89	2	3	3	3
Maaltijden	100	8	67	24	1	-	100	8	65	26	1	-
Huishoudelijk werk ...	100	17	19	22	27	15	100	13	14	19	26	28
Reparaties	100	99	0	-	1	0	100	99	-	0	1	0
Zorg voor kinderen ..	100	71	17	10	2	-	100	71	17	9	3	0
Overige verplichte bezigheden	100	83	13	3	1	-	100	83	12	3	1	1

Staat 47. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van het slapen, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters (in procenten) 1)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan					Totaal	waarvan				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Televisiebezitters	100	9	12	22	42	15	100	7	12	20	45	16
Niet-televisiebezitters	100	9	13	16	40	22	100	7	9	20	40	24

1) Zie hoofdstuk I C 4.

C. DE VRIJE TIJD

1. Totaalbeeld

De wijze waarop de televisiebezitters hun vrije tijd besteden, wijkt bij enkele ontspanningsvormen in bijzondere mate af van de vrijetijdsbesteding van de niet-televisiebezitters: ondanks dat zij over meer vrije tijd beschikken, is de tijd die zij aan typische huiselijke bezigheden besteden, zoals radiobeluistering, lezen, bezoek en rusten, aanmerkelijk geringer dan bij degenen die geen toestel bezitten (staat 48).

Opmerkelijk is dat de tijd die de Nederlanders met en zonder televisie besteden aan activiteiten die men buitenshuis pleegt te doen en een zekere lichamelijke activiteit vragen, zoals het uitgaansleven, het buiten zijn en het verenigingsleven, praktisch gelijk is; bij de mannen geldt dit ook voor sport, spel en hobbies. De lichamelijke passiviteit die in het algemeen werd geconstateerd valt desalniettemin bij de televisiebezitters nog meer op omdat zij de vrije tijd die zij méér hebben dan de niet-televisiebezitters ook lichamelijk passief doorbrengen.

2. De maandag- tot en met vrijdagavond

Op basis van de spreidingsgegevens over de maandag tot en met vrijdag valt in de eerste plaats op te merken dat niet alle televisiebezitters televisiekijkers zijn: zowel van de mannen als van de vrouwen onder de televisiebezitters kijkt rond 25% op een gemiddelde avond in het geheel niet (staat 49). Bovendien signaleert men een vrij duidelijk verschil in het gebruik van het medium: 15% van de televisiebezitters kijkt 1 uur of meer, 22% ruim 1

Staat 48. Vrije-tijdsbezigheden per week in procenten van de totale vrije tijd en in absolute uren, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters

	Procenten				Absoluut (in uren)			
	Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen	
	met t.v.	zonder t.v.	met t.v.	zonder t.v.	met t.v.	zonder t.v.	met t.v.	zonder t.v.
Televisie kijken	35	5	43	6	12,0	1,6	11,7	1,4
Radio, grammofoon	4	13	4	13	1,4	4,0	1,0	3,1
Lezen	14	22	11	20	4,6	6,6	3,1	4,8
Bezoek, praten, feestjes	15	20	19	29	5,2	6,0	5,3	6,9
Rust, verpozing	11	14	12	16	3,6	4,3	3,2	3,8
Sport, spel, hobbies	10	12	3	5	3,2	3,8	0,8	1,1
Verenigingsleven	4	4	1	2	1,4	1,3	0,4	0,6
Uitgaan	2	2	2	2	0,8	0,7	0,4	0,5
Buiten zijn	3	4	3	3	1,1	1,1	0,7	0,7
Godsdienst	2	4	2	4	0,8	1,1	0,6	0,9
Overige vrije-tijdsbezigheden	0	0	0	0	0,0	0,1	0,0	0,0
Totaal	100	100	100	100	34,1	30,6	27,2	23,8
Periode waarover werd geënquêteerd					64,5	64,5	64,5	64,5

Staat 49. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige vrije-tijdsbezigheden, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters (in procenten)

	Met televisie						Zonder televisie					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Mannen												
Televisie kijken	100	25	6	9	22	38	100	91	0	2	4	3
Bezoek, praten, feestjes	100	75	9	5	4	7	100	61	14	9	9	7
Lezen	100	42	26	17	13	2	100	30	26	20	17	7
Rust, verpozing	100	58	25	7	8	2	100	45	35	12	6	2
Radio, grammofoon	100	86	7	5	2	-	100	64	11	7	12	6
Sport, spel, hobbies	100	87	4	4	2	3	100	81	4	5	5	5
Verenigingsleven	100	92	-	1	3	4	100	92	0	0	3	5
Uitgaan	100	98	-	-	-	2	100	98	-	-	0	2
Buiten zijn	100	95	4	1	0	-	100	95	4	1	0	0
Vrouwen												
Televisie kijken	100	27	8	7	21	37	100	92	1	2	3	2
Bezoek, praten, feestjes	100	69	11	6	8	6	100	59	15	7	10	9
Lezen	100	59	23	11	5	2	100	50	22	12	12	4
Rust, verpozing	100	55	35	8	2	0	100	49	38	9	2	2
Radio, grammofoon	100	87	7	4	2	0	100	72	9	8	8	3
Sport, spel, hobbies	100	95	2	1	1	1	100	90	3	2	4	1
Verenigingsleven	100	98	-	0	1	1	100	96	0	0	2	2
Uitgaan	100	100	-	0	0	0	100	99	0	-	0	1
Buiten zijn	100	96	3	0	1	-	100	96	2	1	1	0

tot 2 uur en "slechts" 38% brengt 's avonds in de week meer dan 2 uur voor het beeldscherm door. Voorts is er onder degenen die in de huiselijke kring verstoken zijn van televisie, 's avonds altijd een groepering die bij anderen naar de televisie kijkt: ca. 10%.

Het feit dat er verschillen bestaan in radiobeluistering, lezen, rusten en bezoek, vinden wij terug in de avondbesteding: blijkens staat 49 bestaan er tussen televisie- en niet-televisiebezitters reële verschillen in de participatie in de genoemde activiteiten. Hier moet echter aan worden toegevoegd ten eerste: het percentage non-participanten is ook bij de niet-televisiebezitters - vooral bij de radio-

beluistering en het bezoek e.d. - bijzonder groot. Ten tweede is de opvatting, als zouden de televisiebezitters "nergens" meer toekomen, sterk overtrokken. In het algemeen blijkt slechts dat de non-participatie onder de televisiebezitters hoger ligt,een conclusie die overeenkomt met de constatering met betrekking tot het studeren van de mannen.

Er bestaat een tendens in de vrije-tijdsbesteding die nadere aandacht verdient. Onder de televisiebezitters blijken vooral minder lang-lezers te zijn.

Het feit dat televisiebezitters minder aan sport, spel en hobbies doen, blijkt, in tegenstelling tot hetgeen het totaalbeeld liet zien, op een avond in de week van maandag tot en met vrijdag behalve voor de vrouwen ook voor de mannen te gelden. De vrouw met televisie neemt bovendien iets minder deel aan het verenigingsleven, hoewel de non-participatie onder de televisiebezitters ook bijzonder groot is te noemen (96%).

3. De zaterdag (globale benadering)

Het verschil in vrije-tijdsbesteding tussen de personen met en zonder televisie manifesteert zich op geen moment zo duidelijk als wel op de echte vrije avond in de week nl. de zaterdagavond. Activiteiten als lezen, radiobeluistering en bezoek aan club of instuif komen op deze avond bij de televisiebezitters aanmerkelijk minder voor dan bij de niet-televisiebezitters (tabellen 50 en 51). Meer opvallend is nog de geringere participatie van de eerstgenoemden in gezelschapsspelen en de bezigheid die op zaterdagavond naast het televisie kijken het meest wordt beoefend: het brengen en het ontvangen van bezoek e.d.Voorts komen de mannen onder de televisiebezitters minder buiten voor het genoegen dan de niet-televisiebezitters, dit in afwijking van totaalbeeld en van de avondbesteding in de week. Vermeldenswaardig is nog dat het café- en filmbezoek van de mannen bij televisie- en niet-televisiebezitters vrijwel gelijk is;daarentegen valt bij de vrouwen een duidelijk geringere belangstelling voor het bioscoopbezoek te signaleren.

Ook op zaterdagmiddag is er een verschil in vrije-tijdsbesteding tussen wel- en niet-televisiebezitters waar te nemen: de l a a t s t genoemden lezen minder en er is een geringere participatie van de mannen in sportverenigingen en van de vrouwen in liefhebberijen.Het is niet denkbeeldig dat deze verschillen moeten worden toegeschreven aan een andere samenstelling van de televisiekijkers op zaterdagmiddag.

NOTEN BIJ HOOFDSTUK VI

1) Dumazedier, J. Leisure and popular culture, verschenen in International journal of adult and youth education. Vol.XV(1963), No.4 (pag.179).
2) Centraal Bureau voor de Statistiek.Schooljeugd en televisie, herfst 1957, deel 1. Kijkgewoonten en kijknormen; deel 2. Invloed op schoolprestaties en belangstellingsrichting. Zeist, 1959.
3) Zie hoofdstuk I C 1.

HOOFDSTUK VII. EVOLUTIES IN DE TIJDSBESTEDING

A. INLEIDING

Het doel van dit onderzoek was niet alleen een algemeen beeld te geven van de tijdsbesteding van de Nederlander in 1962, men wilde ook nagaan welke structurele veranderingen sinds het vorige avond- en weekendbestedingsonderzoek (1955/'56) in de tijdsbesteding plaatsvonden. Bij de vergelijking van de onderzoekresultaten van de beide perioden dient men rekening te houden met het feit dat er een verschil bestaat in de omvang van de periode waarover werd geënquêteerd. Grote groeperingen hebben sinds 1955/'56 een vrije zaterdag gekregen en dit had tot gevolg, dat voor een zo nauwkeurig mogelijk beeld van de vrije-tijdsbesteding de zaterdagmorgen in het tijdsbudget van de enquête 1962 werd opgenomen. Zo bestaat de geënquêteerde periode in het onderzoek van 1955/'56 uit 60,5 uur en in 1962 uit 64,5 uur (zie ook hoofdstuk I).

B. UITBREIDING VAN DE VRIJE TIJD

Hoewel het aantal geënquêteerde uren in 1962 groter is dan in 1955/'56, blijkt toch het aantal uren dat aan de verplichte bezigheden wordt besteed gelijk te zijn gebleven (staat 50). Deze constatering is belangwekkend. De zaterdagmorgen die nl. in het tijdsbudget werd opgenomen, was, zoals in hoofdstuk II werd geconstateerd, meer gekarakteriseerd door arbeid dan door vrije tijd.

De uitbreiding van de geënquêteerde periode met de zaterdagmorgen moest dus noodzakelijk leiden tot een toeneming van de gemiddeld aan de verplichte bezigheden gewijde tijd. Voor het feit dat desondanks de totale tijd voor de verplichte bezigheden gelijk is gebleven, is slechts één verklaring mogelijk: er werd in 1962 's avonds in de week minder gewerkt dan zeven jaar tevoren. Hier moet wellicht ook een verklaring worden gezocht voor het verschijnsel dat enkele vormen van verplichte bezigheden, nl. maaltijden en huishoudelijk werk (vrouwen), niet zijn toegenomen, integendeel. Eerder is er een tendens te bespeuren dat de Nederlander in 1962 aan deze bezigheden binnen de geënquêteerde tijd minder tijd besteedt dan in 1955/'56 (staat 51).

Dit gelijkblijven van de verplichte bezigheden heeft voorts een opmerkelijke resultante: de vrije tijd is sinds 1955/'56 in sterke mate uitgebreid.

Uit de beschikbare gegevens over de hoeveelheid vrije tijd, die verschillende categorieën ter beschikking staat, blijkt dat de uitbreiding van de vrije tijd bovendien een proces is waarvan alle bevolkingsgroepen profiteerden. Dit feit is merkwaardig omdat het zich ook voordoet bij die groepen waarvan het niet viel te verwachten, mede omdat zij buiten iedere regeling van werktijdverkorting vallen. Op dit punt gaan wij nu nader in.

De vrouwen beschikten in 1962 evenals de mannen over niet minder dan 5 uur meer vrije tijd dan in 1955/'56 (staat 50). Een opvallend punt hierbij is, dat de toeneming van de vrije tijd bij de vrouwen groter is naarmate het sociaal milieu lager is. Dit heeft tot gevolg dat de discrepantie in vrije tijd, die in 1955/'56 aanmerkelijk was, voor een belangrijk deel is gegaliseerd.

In 1955/'56 was de discrepantie tussen de maximumgroep (leidinggevenden en welgestelden) en minimumgroep (agrariërs) niet minder dan 7 uur; de discrepantie bedraagt in 1962 daarentegen nog slechts ruim 3 uur (tabel 52).

Aan welke factoren moet men bij deze ontwikkeling denken?

In hoofdstuk VI signaleerden wij een omvangrijker vrije tijd bij de t.v.-bezitters dan bij de niet-t.v.-bezitters, omdat zij - misschien zo is althans een mogelijke hypothese - meer vrije

Staat 50. Structuur van de tijdsbesteding per week in 1955/'56 en 1962 (week: in 1955/'56 60,5 uur; in 1962 64,5 uur)

	Totaal		Mannen		Vrouwen	
	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962
	Procenten					
Verplichte bezigheden .	38	36	32	29	45	42
Vrije tijd	39	44	44	50	32	39
Onderweg zijn	4	3	5	4	3	2
Slapen	17	17	17	17	18	17
Onbekende bezigheden ..	2	0	2	0	2	0
Totaal	100	100	100	100	100	100
	Absoluut (in uren)					
Verplichte bezigheden .	22,8	22,9	18,7	18,6	26,9	27,0
Vrije tijd	23,9	28,8	27,6	32,4	20,3	25,4
Onderweg zijn	2,3	1,8	2,8	2,3	1,7	1,4
Slapen	10,4	10,8	10,1	10,9	10,6	10,6
Onbekende bezigheden ..	1,1	0,2	1,3	0,3	1,0	0,1
Totaal	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5

Staat 51. Verplichte bezigheden per week in 1955/'56 en 1962

	Totaal		Mannen		Vrouwen	
	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962
	Procenten					
Werk, schoolbezoek	6	6	10	9	3	4
Studie, huiswerk	3	3	4	4	2	2
Maaltijden	10	8	9	8	10	8
Huishoudelijk werk	14	13	4	3	25	23
Reparaties	0	1	1	1	0	0
Zorg voor kinderen	2	2	1	1	3	3
Overige verplichte bezigheden	3	3	3	3	2	2
	Absoluut (in uren)					
Werk, schoolbezoek	3,8	4,0	5,8	5,7	1,7	2,4
Studie, huiswerk	1,7	1,7	2,2	2,4	1,1	1,1
Maaltijden	5,8	5,4	5,6	5,4	5,9	5,4
Huishoudelijk werk	8,4	8,4	2,1	2,0	15,0	14,5
Reparaties	0,3	0,4	0,5	0,7	0,1	0,1
Zorg voor kinderen	1,2	1,3	0,7	0,6	1,8	2,0
Overige verplichte bezigheden	1,6	1,7	1,8	1,8	1,3	1,5
Periode waarover werd geënquêteerd	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5

tijd maken. Deze factor zou een verklaring kunnen zijn voor de toeneming van de vrije tijd bij de vrouwen. Nu is echter de beschikbare hoeveelheid vrije tijd bij de lagere sociale milieus sterker toegenomen dan bij de hogere; om deze reden kan ook gedacht worden aan de invloed van de inkomensstijging, waardoor de vrouwen van de lagere sociale milieus in staat worden gesteld het huishouden te mechaniseren (wasmachines etc.).

Voorts moet het geenszins uitgesloten worden geacht, dat de brede voorlichting door middel van televisie, radio, pers en de damesbladen over het efficiënt voeren van het huishoudbeleid een gunstig effect heeft gehad op de tijdsindeling. Iets dergelijks speelt wellicht ook een grote rol bij de uitbreiding van de vrije tijd van de vrouwen der agrariërs; waarschijnlijk worden wij in de uitbreiding van hun vrije tijd geconfronteerd met een invloed van de stedelijke leefwijze, die mede door de massacommunicatiemiddelen wordt verbreid.

Het televisie kijken op zich kan daarentegen slechts gedeeltelijk hebben bijgedragen tot het toenemen van de vrije tijd, omdat de vrouwen der agrariërs gemiddeld weinig tijd hieraan besteden.

Het tweede opmerkelijke feit in de verdeling van de vrije tijd is, dat bij de mannen de uitbreiding van de vrije tijd niet beperkt blijft tot de groeperingen, die het meest van de invoering van de v r i j e z a t e r d a g hebben geprofiteerd: de arbeiders en de loontrekkende middenstanders. Gemiddeld is ook de vrije tijd van de leidinggevenden en de welgestelden en - in mindere mate - der agrariërs toegenomen (tabel 52).

Het merkwaardige doet zich echter voor dat ook de risicodragende middenstanders in deze ontwikkeling delen, terwijl wij weten dat er bij deze sociale categorie - althans binnen de door ons geënquêteerde periode - van werktijdverkorting helemaal geen sprake is. Hier is meer nog dan bij de anderen ruimte voor de veronderstelling dat zij 's avonds vrije tijd maken om onder meer televisie te kunnen kijken; maar wellicht moet dit in een breder kader worden geplaatst. Het is geenszins uitgesloten dat de waargenomen ontwikkeling moet worden geïnterpreteerd als een typische uiting van "het leven met de welvaart", waarin "vrije tijd" als een der meest gewaardeerde goederen wordt beschouwd. In deze veronderstelling doen de in dit opzicht achtergebleven categorieën, zoals de risicodragende middenstand, de leidinggevenden en de welgestelden, (met name de beoefenaren van het vrije beroep), steeds meer gelijke aanspraken op vrije tijd gelden, d.w.z. dat zij, wier arbeidstijden niet zijn gereglementeerd, steeds meer hun arbeidsritme aanpassen aan dat van de gesalarieerden en loontrekkenden.

Uit de gegevens van tabel 52 blijkt tenslotte dat ook de jeugd meer vrije tijd heeft verkregen. Omdat het onderzoek in november werd gehouden is echter een zekere vertekening door de herfstvakantie mogelijk: zoals in hoofdstuk III werd vermeld viel nl. één van de drie in het onderzoek opgenomen zaterdagen in deze periode. De vrije tijd is echter te veel toegenomen om uitsluitend aan deze factor te worden toegeschreven; ook hier rijst het vermoeden dat het televisie kijken de verplichte bezigheden evenmin ongemoeid heeft gelaten.

C. STRUCTURELE VERANDERINGEN IN DE VRIJE-TIJDSBESTEDING

In het bovenstaande werd als een van de belangrijke wijzigingen in de structuur van de tijdsbesteding genoemd de toename van de vrije tijd sedert 1955/'56. Er is ruimte voor de veronderstelling dat ook het vrije-tijdspatroon inhoudelijk sinds 1955/'56 in belangrijke mate veranderd is, want naast de verruiming van de vrije tijd, is van een essentiële betekenis de verbreiding van de televisie in de afgelopen jaren.

Het is nuttig om een vergelijking te trekken tussen de vrije-tijdsbesteding van 1955/'56 en 1962 en de aard van de wijzigingen nader in n ogenschouw te nemen.

1. Lichamelijke passivering

Reeds eerder in dit onderzoek kwam naar voren, dat de vrije-tijdsbesteding in de herfst van 1962 in sterke mate is gekarakteriseerd door lichamelijke passiviteit: aan de bezigheden nl. die impliciet of expliciet de functie hebben van lichamelijke "ontspanning" - t.v.-kijken, lezen, radiobeluistering, bezoek, rusten - besteedt men gemiddeld de meeste vrije tijd (staat 52).

Een vergelijking van het materiaal van 1962 met dat van 1955/'56 levert een enigszins verrassend feit op. De passiviteit blijkt sinds het vorige onderzoek te zijn toegenomen. Allereerst is de tijd, die men gemiddeld aan minder vitale bezigheden besteedt in omvang gestegen. Binnen deze bezigheden hebben zich bepaalde verschuivingen voorgedaan, die voor een groot deel ten goede kwamen aan de tijd, die men aan t.v.-kijken en aan rusten besteedt. Het is echter nog opvallender, dat ondanks een uitbreiding van de vrije tijd de deelneming aan de meer vitale bezigheden, sinds 1955/'56 lager is geworden.

Een opmerkelijk aspect van deze passivering is, dat zij niet alleen valt waar te nemen bij de

Staat 52. Vrije-tijdsbezigheden per week in 1955/'56 en 1962, in procenten van de totale vrije tijd

	Totaal		Mannen		Vrouwen	
	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962
Televisie kijken	1	22	1	22	1	24
Bezoek, praten, feestjes	24	21	21	17	29	24
Lezen	22	17	22	17	20	16
Rust, verpozing	11	13	10	12	12	14
Radio, grammofoon	13	8	13	8	13	8
Sport, spel, hobbies ..	12	8	14	11	9	4
Verenigingsleven	5	3	6	4	4	2
Uitgaan	4	2	4	2	3	2
Buiten zijn	4	3	5	4	4	3
Godsdienst	3	3	3	3	4	3
Overige vrije-tijdsbezigheden	1	0	1	0	1	0
Totaal	100	100	100	100	100	100

Staat 53. Vrije-tijdsbezigheden in 1955/'56 en 1962, in uren per week

	Totaal		Mannen		Vrouwen	
	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962
Televisie kijken	0,2	6,5	0,2	6,9	0,1	6,0
Bezoek, praten, feestjes	5,8	5,9	5,7	5,6	5,8	6,2
Lezen	5,0	4,8	6,2	5,6	4,2	4,0
Rust, verpozing	2,7	3,8	2,8	4,0	2,5	3,5
Radio, grammofoon	3,2	2,4	3,7	2,7	2,6	2,2
Sport, spel, hobbies ..	2,9	2,2	3,7	3,5	1,8	1,0
Verenigingsleven	1,3	0,9	1,7	1,4	0,8	0,5
Uitgaan	0,9	0,6	1,1	0,7	0,7	0,5
Buiten zijn	1,0	0,9	1,3	1,1	0,8	0,7
Godsdienst	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8	0,7
Overige vrije-tijdsbezigheden	0,2	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0
Totaal	24,0	28,8	27,4	32,4	20,2	25,3
Periode waarover werd geënquêteerd	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5

ouderen, integendeel. De lichamelijke passivering treedt bij de jeugd evenzo op als bij de oudere leeftijdscategorieën (tabel 53). Beziet men de meer vitale bezigheden nader, dan valt het volgende vast te stellen. Ten opzichte van de vorige onderzoekperiode nemen de jongens van 12-17 jaar vooral minder deel aan het verenigingsleven: in 1955/'56 bedroeg de gemiddelde aan het verenigingsleven bestede tijd 2,5 uur per week; in 1962 nog slechts 1 uur. De ontspanningsvormen, die veelal niet geïnstitutionaliseerd zijn, met name de categorie sport, spel en hobbies, zijn daarentegen in betekenis vooruitgegaan. Ten aanzien van de verminderde deelneming aan het verenigingsleven kan nog worden opgemerkt, dat dit verschijnsel voor een groot deel veroorzaakt moet zijn door een verschillend percentage participanten in de jaren 1955/'56 en 1962; de tijd immers die men gemiddeld aan een verenigingsbijeenkomst besteedt, is weinig elastisch.

In tegenstelling tot hun mannelijke leeftijdgenoten besteden de meisjes in vergelijking met 1955/'56 minder tijd aan ieder van de meer vitale bezigheden nl. ook aan sport, spel en hobbies; speciaal zijn echter het uitgaan (in 1955/'56: 1,0 uur; 1962: 0,3 uur) en het wandelen en fietsen etc. (resp. 1,9 en 1,2 uur) door de lichamelijke passivering getroffen (tabel 54).

Bij de ouderen (18 jaar en ouder) doet zich het verschijnsel voor dat vooral die vitale bezigheid, die vroeger een verhoudingsgewijs belangrijke plaats in de ontspanning innam, nl. sport, spel en hobbies, door de toenemende lichamelijke passiviteit wordt verdrongen. Dit valt althans op bij de vrouwen van 18-39 jaar (1955/'56: 1,6; 1962: 0,7 uur), bij de vrouwen van 40-59 jaar (1,6 en 0,9 uur) en de bejaarden. De mannen van zestig jaar en ouder spendeerden in 1955/'56 nog ca. 4 uur aan deze vorm van vrije-tijdsbesteding en in 1962 slechts 2,2 uur (tabel 53); voor de bejaarde vrouwen zijn deze cijfers resp. 2,2 en 1,1 uur (tabel 54).

De bovenstaande bevinding van toenemende lichamelijke passivering roept vele vragen op, mede omdat factoren aanwijsbaar zijn die een andere tendens zouden kunnen doen verwachten.

Allereerst is de vrije tijd toegenomen, zodat er ruimte werd geschapen, althans behouden, voor de lichamelijk actieve recreatievormen. Ten tweede is het reële inkomen sinds het vorige onderzoekjaar gestegen, waardoor de belemmering die een laag inkomen eventueel kan zijn, voor een deel is weggenomen. Ten derde is de aard van de werkzaamheden in de afgelopen jaren in het proces van voortschrijdende mechanisering eerder minder dan meer door vermoeiende lichamelijke arbeid gekarakteriseerd. Op basis van de beschikbare gegevens is geen antwoord te geven op de zich opdringende vraag, welke factoren hier wel een rol spelen. Er zijn verschillende mogelijkheden waarvan wij er enkele willen stipuleren.

Wellicht moet er gedacht worden aan een verslapping van de lichamelijke constitutie ten gevolge van het grotere comfort waarmee de moderne mens is omringd. Men denke bijv. aan het feit dat velen, wanneer zij ergens naar toe gaan, gebruik maken van de auto of de bromfiets: niet alleen de dagelijkse wandeling of fietstocht van en naar het werk verdwijnt, ook het wandelen of het fietsen voor het genoegen in de vrije tijd wordt steeds minder.

Als tweede mogelijkheid noemen wij nog de invoering van de vrije zaterdag, die tot gevolg heeft gehad dat men gedurende vijf dagen langer moet werken, vroeger moet opstaan etc. en 's avonds wellicht een grotere behoefte aan rust heeft.

Tenslotte ligt de verklaring van de lichamelijke passivering wellicht in de toenemende spanningen die het dagelijks leven bij de mens wekt; men denke bijv. aan de deelneming van het individu aan het verkeer etc., de maatschappelijke norm van het succes, het mee kunnen doen met anderen - "keep up with the Jones'es" - en de intensivering van de contacten door middel van de communicatiemiddelen. Omdat de gegevens ook doen zien dat speciaal de huiselijke bezigheden belangrijker zijn geworden ligt het des te meer voor de hand de gehele ontwikkeling te zien als een reactie op de verhoogde "leefintensiteit", waarbij de mens zich afzet van iedere collectiviteit en zich terugtrekt binnen de kleine kring van gezin en kennissen. Deze tendens tot inkapseling ziet men trouwens in het gehele maatschappelijke leven; men denke hierbij aan de trek naar buiten en het populairder worden van de gewoonte om een boerderijtje te kopen etc.

De hierboven summier aangeduide factoren, die deze toegenomen lichamelijke passiviteit zouden kunnen bewerkstelligen, mogen echter niet anders geïnterpreteerd worden dan als vooralsnog onbewezen verklaringsgronden; voortgezet onderzoek op dit punt is wenselijk.

2. Nivellering of denivellering

Het cultuurgoed "vrije tijd" wordt de laatste eeuw gekarakteriseerd door een aanpassing aan de zich steeds wijzigende maatschappelijke situatie.

Aanvankelijk was de vrije tijd een kenmerk van één speciale categorie (leisure class). Later werd de vrije tijd een goed van meerdere sociale groeperingen en ontstond de term "massa-vrijetijd" (mass leisure). Na de 2e wereldoorlog is de vrije tijd een bezit geworden, waar iedereen over kan beschikken.

Deze ontwikkeling van "democratisering" van het vrije-tijdsbezit heeft voor het denken over de vrije tijd belangrijke gevolgen gehad. Steeds weer werd de aard van de beschouwingen aangepast en omgevormd. Een thema dat hierbij steeds meer naar voren komt en nu onverbrekelijk met het onderwerp van de vrije-tijdsbesteding is verbonden, is de nivellering. Deze ontwikkeling in de thematiek valt te verklaren uit het feit dat men in de samenleving een naar elkaar toegroeien van de sociale categorieën zowel in sociaal als in economisch opzicht meende te bespeuren, voor zover deze verschillen door institutionele verbanden niet min of meer gehandhaafd worden.

De vraag te beantwoorden of de situatie nu zo is, dat er wel of geen tendens bestaat tot

vervaging van de verschillen in levensstijl, is in hoofdstuk IV al ten dele aan de orde gesteld. Op basis van de daar en elders gevonden resultaten en door de cijfers van 1962 en 1955/'56 onderling te vergelijken, willen wij er nu nader op ingaan. Een volledig antwoord valt niet te verwachten, omdat de vrije tijd met weinig genuanceerde categorieën is gemeten en het materiaal betrekking heeft op twee jaren, die niet ver van elkaar verwijderd liggen. Toch menen wij op grond van de analyse van de diverse gegevens de zeer bescheiden conclusie te kunnen trekken, dat er niet van een toenemende nivellering van de recreatiepatronen kan worden gesproken.

Allereerst valt op basis van een vergelijking van de onderzoekresultaten van 1962 met die van 1955/'56 de conclusie af te leiden dat de vrije-tijdsbesteding op dit punt gekenmerkt wordt door een handhaving van de status quo, d.w.z. van een verdergaande vervaging der verschillen tussen de sociale categorieën kan niet worden gesproken. Eerder is een tendens te signaleren die ruimte geeft aan de veronderstelling, dat bij een uitbreiding van de vrije tijd de "individuele" levensvormen sterker naar voren komen. De tijd bijv. die de leidinggevende en welgestelde vrouwen gemiddeld aan bezoek en praten en de agrariërs aan rusten besteden is, sinds het vorige onderzoekjaar, sterker uitgebreid dan bij de overige sociale milieus (tabellen 55 en 56).

Voorts kan - zoals in hoofdstuk II e.v. - er op gewezen worden, dat het gemiddelde beeld van de vrije-tijdsbesteding geen maatstaf is voor de wijze waarop de verschillende categorieën, w.o. de sociale milieus, hun tijd doorbrengen. Een analyse van de spreidingsgegevens leverde nl. steeds weer het resultaat op, dat er in feite vele nuanceringen op het gemiddelde beeld zijn. Iedere categorie bestaat kennelijk uit subgroeperingen, die zich ten aanzien van één bepaalde recreatievorm zowel van het gemiddelde beeld als ten opzichte van de andere groeperingen onderscheiden. Een belangrijke aanvulling hierop vormen de recreatietypen, die in de weekendbesteding werden waargenomen. Uit het bestaan van deze typen blijkt speciaal, dat men niet, uitgaande van vage contouren tussen de sociale categorieën, mag concluderen tot een algemeen weinig gedifferentieerde levensstijl; steeds zijn er groepen aanwijsbaar die een enigermate eigen patroon van tijdsbesteding hebben. Wellicht hangen de patronen met andere factoren samen dan het sociale milieu, zoals dat hier is gedefinieerd; als zodanig wekken zij de indruk dat de variëteit in de vrije-tijdsbesteding geenszins dreigt te verdwijnen.

3. De televisie

De televisie heeft zoals gezegd, in de totale tijdsbesteding een grote plaats gekregen. Dit is nog te weinig genuanceerd gesteld: slechts 50% van het Nederlandse volk beschikte in 1962 over een televisietoestel in de huiselijke kring. Vergelijkt men het recreatiepatroon van niet-t.v.-bezitters van 1962 met het beeld van 1955/'56 dan valt het op dat nauwelijks fundamentele structuurveranderingen aanwijsbaar zijn, behalve de toeneming van de tijd die aan rusten en een afneming van de tijd die aan vitale bezigheden wordt besteed (staat 54).

Staat 54. Vergelijking van de vrije-tijdsbezigheden per week in procenten van de totale vrije tijd en in absolute uren, van televisiebezitters en niet-televisiebezitters in 1962 met de vrije-tijdsbezigheden in 1955/'56

	Procenten						Absoluut					
	Mannen			Vrouwen			Mannen			Vrouwen		
	1955/'56	1962 zonder t.v.	1962 met t.v.	1955/'56	1962 zonder t.v.	1962 met t.v.	1955/'56	1962 zonder t.v.	1962 met t.v.	1955/'56	1962 zonder t.v.	1962 met t.v.
Televisie kijken	1	5	35	1	6	43	0,2	1,6	12,0	0,1	1,4	11,7
Bezoek, praten, feestjes	21	20	15	29	29	19	5,7	6,0	5,2	5,8	6,9	5,3
Lezen	22	22	14	20	20	11	6,2	6,6	4,6	4,2	4,8	3,1
Rust, verpozing	10	14	11	12	16	12	2,8	4,3	3,6	2,5	3,8	3,2
Radio, grammofoon	13	13	4	13	13	4	3,7	4,0	1,4	2,6	3,1	1,0
Sport, spel, hobbies ..	14	12	10	9	5	3	3,7	3,8	3,2	1,8	1,1	0,8
Verenigingsleven	6	4	4	4	2	1	1,7	1,3	1,4	0,8	0,6	0,4
Uitgaan	4	2	2	3	2	2	1,1	0,7	0,8	0,7	0,5	0,4
Buiten zijn	5	4	3	4	3	3	1,3	1,1	1,1	0,8	0,7	0,7
Godsdienst	3	4	2	4	4	2	0,8	1,1	0,8	0,8	0,9	0,6
Overige vrije-tijdsbezigheden	1	0	0	1	0	0	0,2	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Totaal	100	100	100	100	100	100	27,4	30,6	34,1	20,2	23,8	27,2
Periode waarover werd geënquêteerd							60,5	64,5	64,5	60,5	64,5	64,5

Om inzicht te krijgen in de plaats, die de televisie in de vrije-tijdsbesteding heeft is de situatie bij de overige 50% van de Nederlandse bevolking - met televisie - zeer verhelderend. Het blijkt dat men per week niet minder dan 12 uur voor het beeldscherm doorbrengt. Dit is naar tijd gemeten meer dan de som van de tijd die aan bezoek, praten en rusten wordt besteed. De tijd die de televisiebezitter gemiddeld leest of aan radiobeluistering spendeert is voorts een fractie van de totale kijktijd. Een vergelijking van dit beeld van de televisiebezitters uit 1962 met het recreatiepatroon van 1955/'56 is in dit verband belangwekkend. Hieruit zou misschien een tendens afgelezen mogen worden, in welke richting het tijdsbestedingspatroon kan evolueren, wanneer t.z.t. het televisiebezit gemeengoed zou zijn geworden. Voorzichtigheid t.a.v. "prognoses" van deze aard blijft echter geboden. Misschien heeft de televisie als jong cultuurgoed zijn definitieve plaats binnen de bestedingsmogelijkheden nog niet gevonden. Bovendien is de invloed van het stijgend onderwijsniveau van de bevolking op het televisie kijken moeilijk vooruit vast te stellen!

B I J L A G E I

WISKUNDIGE EN STEEKPROEF-TECHNISCHE ASPECTEN; BETROUWBAARHEID VAN DE UITKOMSTEN

1. De opzet van de steekproef

Uit de populatie van gezinnen en alleenstaanden in Nederland is een tweetraps-steekproef getrokken. Daaruit zijn, als derde trap, personen van 12 jaar en ouder getrokken. Hierbij werden de grootste 35 gemeenten als aparte strata opgevat; zij werden alle in de steekproef opgenomen. In het vervolg zal blijken, waarom er juist 35 genomen zijn. In principe was de steekproef evenredig gestratificeerd; de uniforme steekproeffractie bedroeg in eerste instantie bijna 0,15%. Voor deze 35 gemeenten konden zodoende de aantallen te trekken adressen zonder meer berekend worden. De overige gemeenten vormden een afzonderlijk stratum, dat vervolgens werd onderverdeeld naar de economisch-geografische gebieden (de gebruikelijke indeling in 78 gebieden). Voor zover de reeds vermelde gemeenten met kleinere gemeenten tot één economisch-geografisch gebied behoren, werden zij uiteraard van het betrokken gebied losgemaakt.

Per economisch-geografisch gebied werden nu met behulp van de reeds genoemde steekproeffractie (0,15%) de steekproefaantallen berekend. Hierbij werd vervolgens verschil gemaakt tussen die gebieden waarin het aantal adressen niet meer dan 17 bedroeg en de overige.

Dit aantal 17 is nl. gelijk aan het aantal dagen waarop het onderzoek betrekking heeft. Ook de grens voor de 35 grootste gemeenten hangt hiermee samen; gemeenten boven deze grens, 47 000 inwoners, zullen op grond van bovenvermelde steekproeffractie ten minste 18 adressen opleveren. Kortheidshalve worden deze gemeenten als "verplicht"aangeduid, in tegenstelling tot de overige gemeenten.

Indien in een economisch-geografisch gebied minder dan 18 adressen vielen werd één der daartoe behorende gemeenten aselect getrokken. Was dit aantal groter, dan werden er twee of meer gemeenten getrokken; het aantal adressen per gemeente bedroeg in geen geval minder dan 9. Op deze wijze werden 125 kleinere gemeenten getrokken.

De tweede trap bestond uit het aselect trekken van adressen uit het woningregister van de verplichte c.q. getrokken gemeente. Deze adressen, 4 522 in totaal, werden aan 276 enquêteurs en enquêtrices verstrekt.

Zij kregen de opdracht om per adres één persoon van 12 jaar en ouder te ondervragen; in feite kan men derhalve spreken van een drietraps-steekproef uit de personen van 12 jaar en ouder.

Op de implicaties van deze derde trap komen wij in par. 2 terug. Voor iedere ondervrager/vraagster was nauwkeurig voorgeschreven hoeveel personen van iedere leeftijdsgroep en geslacht ondervraagd dienden te worden.

In 236 gevallen kwam het niet tot een resultaat en wel wegens

weigeringen	82
de te ondervragen persoon kon niet worden bereikt	46
het opgegeven adres was fout	19
de enquêteur(-trice) voerde niet alle gesprekken	49
het formulier was niet bruikbaar (bijv. het gesprek viel buiten de enquêteperiode)	40

Er werd over 2 maandagen, dinsdagen, woensdagen en donderdagen en over 3 vrijdagen, zaterdagen en zondagen ondervraagd in de periode 4-21 november 1962; de verdeling van de aantallen gesprekken (na "herweging")wordt in par. 2 gegeven.

Uit het aantal van 4 286 bruikbare formulieren werd aselect een steekproef van 25% getrokken; bij de zo gevonden adressen werd een schriftelijke controle uitgeoefend. In 70% van deze laatste gevallen kwam antwoord binnen; steeds bleek hierbij dat het vraaggesprek in de bedoelde periode correct had plaatsgevonden.

2. Correcties van de frequentie-verdelingen

Mede door het uitvallen van de reeds besproken 236 adressen bleken de verdeling

naar gezinsgrootte, de regionale verdeling en de verdeling naar gemeenteklasse van de 4 286 benaderde gezinnen en alleenstaanden enigermate af te wijken van de overeenkomstige verdelingen in de populatie. Door een geschikte keuze van 286 te verwijderen formulieren kon worden bereikt dat de overige 4 000 in deze opzichten wèl een behoorlijke overeenstemming met de populatie vertoonden. Alleen deze laatste formulieren werden verder bewerkt.

Ten aanzien van de gezinsgrootte - hiermee wordt steeds bedoeld het aantal personen van ten minste 12 jaar in het gezin - volgt hier de vergelijking van de procentuele samenstellingen van steekproef en populatie.

Frequentieverdelingen van gezinnen en alleenstaanden naar aantallen personen van 12 jaar en ouder

Aantal	Steekproef (4 000)	Populatie
	%	%
1	8	6
2	46	44
3	19	19
4	13	14
5	6	8
6 en meer	8	9
Totaal	100	100

Wij willen evenwel een beeld van de personen hebben. Terwijl de gezinnen en alleenstaanden alle vrijwel dezelfde kans bezaten om getrokken te worden, geldt dit laatste niet voor de ondervraagde personen. De voorwaardelijke kans om getrokken te worden als het gezin tot de steekproef behoort, is bijv. bij 2 personen van 12 jaar en ouder gelijk aan 50% en bij 4 personen van 12 jaar en ouder slechts 25%. Dit betekent dat het formulier van een persoon uit een groot gezin zwaarder moet wegen dan dat van een alleenstaande; op deze wijze wordt de vermelde ongelijkheid der trekkingskansen gecorrigeerd.

Om praktische redenen werd nu als volgt gehandeld: de formulieren van alleenstaanden kregen het gewicht $\frac{1}{2}$, die van gezinnen met 2 personen van ten minste 12 jaar het gewicht 1, enz. Daar het onderzoek betrekking had op 4 000 gezinnen en alleenstaanden, terwijl de gemiddelde gezinsgrootte circa 2,9 personen (van 12 jaar en ouder) bedroeg werden op deze wijze $\frac{1}{2}$ x 11 400 = 5 700 eenheden gevonden. Met ieder van deze eenheden - gemakshalve zullen deze "herwogen" eenheden in het vervolg personen genoemd worden - correspondeerde een ponskaart; alle verdere bewerkingen zijn met behulp van deze 5 700 ponskaarten uitgevoerd. Het behoeft geen betoog dat dit aantal van 5 700 in zoverre fictief is, dat het geen aanwijzing voor de betrouwbaarheid van de uitkomsten geeft; de marges, welke bij de berekende percentages behoren, dienen aan de hand van het werkelijke aantal 4 000 te worden bepaald.

De significantie van vergelijkingen tussen subgroepen moet uiteraard ook gebaseerd zijn op de oorspronkelijke omvang van deze groepen en niet op de omvang van deze groepen na herweging.

Daar op dit aantal van 4 000 nog een verdere correctie, de berekening van het equivalente aantal 3 110, werd toegepast (zie par. 3) zijn de absolute aantallen "personen" voor toetsingsdoeleinden nog een factor 1,8 te groot. Wèl correct zijn de verhoudingen.

Hier volgt nog een staat met de aantallen gesprekken over de verschillende weekdagen.

Herwogen aantallen gesprekken

Dag	Aantal dagen	Aantal gesprekken
Maandag	2	722
Dinsdag	2	656
Woensdag	2	698
Donderdag	2	670
Vrijdag	3	1 015
Zaterdag	3	983
Zondag	3	956
Totaal	17	5 700

3. Equivalente aantallen

Daar de 4 000 personen met ongelijke kansen zijn getrokken (omgekeerd evenredig met het aantal personen van 12 jaar en ouder) mag men

de formules voor enkelvoudige aselecte trekking niet toepassen(en evenmin die voor stratificatie), tenzij de te onderzoeken eigenschap onafhankelijk geacht mag worden van de gezinsgrootte. In dit geval zou men immers - om het extreem te stellen - kunnen volstaan met 4 000 personen uit gezinnen van 2 personen. Voor eigenschappen die wel afhankelijk zijn van de grootte van het gezin kan men zeggen dat het aantal 4 000 equivalent is met een kleiner aantal, indien enkelvoudig aselect uit de populatie der personen zou zijn getrokken. Dit equivalentie-begrip hangt samen met één bepaald(e) gedrag of eigenschap. Zij p_i de fractie 1) van de i-e laag (stratum) welke dit gedrag vertoont; i stelt bijv. het aantal personen van ten minste 12 jaar in het gezin voor en het beschouwde gedrag is bijv. het bezoeken van sportwedstrijden (dus p_1 is het deel der alleenstaanden dat wedstrijden bezoekt enz.). In de populatie der personen heeft de i-e laag een gewicht g_i, zodat men de getallen p_1, p_2 enz. met de gewichten g_1, g_2 enz. moet vermenigvuldigen en optellen (als $g_1 + g_2 + \ldots = 1$; indien de g's percentages zijn moet men het resultaat nog door 100 delen. Dit is een voorbeeld zoals in de voetnoot bedoeld.) In formule luidt de fractie wedstrijdbezoekers in de populatie (geschat op grond van de steekproef):

$$p = p_1 g_1 + p_2 g_2 + \ldots \quad 2)$$

De variantie van p luidt nu, indien $q_1 = 1 - p_1$ enz., terwijl de steekproefaantallen in de verschillende strata n_1, n_2 enz. bedragen:

$$g_1^2 \frac{p_1 q_1}{n_1} + g_2^2 \frac{p_2 q_2}{n_2} + \ldots\ldots$$

(Juister zou het zijn om alle aantallen n_i met 1 te verminderen, maar bij grote steekproefaantallen per stratum maakt dit weinig uit.)

De exacte definitie van het e q u i v a l e n t e a a n t a l A(met betrekking tot het wedstrijdbezoek) luidt nu:
dat aantal waarvoor de variantie bij enkelvoudige aselecte trekking,

$$\frac{p\,(1 - p)}{A}$$

gelijk is aan de eerdervermelde variantie van p.

In plaats van de exacte waarde A, welke uit het vorenstaande kan worden berekend, voeren wij nu in de benadering E gedefinieerd door

$$\frac{1}{E} = \frac{g_1^2}{n_1} + \frac{g_2^2}{n_2} + \ldots\ldots$$

(vgl. J.J.M. van Tulder, De beroepsmobiliteit in Nederland van 1919 tot 1954, Leiden 1962, pag. 268 en volgende).

De exacte en de benaderde waarde zijn aan elkaar gelijk indien $p_1 = p_2 = \ldots\ldots = p$, zoals bij substitutie blijkt.

Het voordeel van de benaderingsformule is, dat de p_i en q_i daarin niet meer voorkomen; m.a.w. dat de uitkomst onafhankelijk is van het speciaal beschouwde gedrag (wedstrijdbezoek).

---

1) Of ook het percentage; de formules blijven in de meeste gevallen dezelfde, maar in enkele gevallen treden factoren 100 op.

2) Strikt genomen is deze formule, evenals de bijbehorende uitdrukking voor de variantie, alleen juist bij een (van te voren) gelede steekproef; wat in feite geschied is bij de herweging is de toepassing van een ratio-schatter. Het zou evenwel te ver voeren om de variantie van deze schatter hier te geven.

De vraag is uiteraard of men hiermee de gewenste nauwkeurigheidsmarges kan berekenen. Men bewijst gemakkelijk 3) dat E gemiddeld kleiner is dan A, zodat men door E te gebruiken gemiddeld aan de veilige kant blijft.

Verder is E ten hoogste gelijk aan de werkelijke steekproefomvang n 4). Wij zullen daarom de equivalente aantallen E gebruiken, hetgeen ook om de volgende reden aan de veilige kant geacht kan worden: de gezinnen zijn niet enkelvoudig aselect maar evenredig gestratificeerd getrokken; dit impliceert vrijwel altijd een grotere nauwkeurigheid. Deze nauwkeurigheid wordt overigens weer verkleind doordat de keuze van de personen in de gezinnen via een quota-systeem (met restricties) en derhalve niet aselect geschied is.

Het totaal n = 4 000 wordt in het vervolg vervangen door E = 3 110; de n_i zijn gelijk aan de tevoren gegeven steekproefpercentages maal n; de gewichten g_i vindt men door de produkten van de aantallen per gezin met de populatiepercentages te delen door de som van deze produkten.

De verdeling van de personen van 12 jaar en ouder in de populatie over huishoudens van 1, 2, 3 enz. personen is: 2, 30, 20, 15, 14 en 19; dit zijn achtereenvolgens $100g_1$, $100g_2$ enz.

Om verschillen in gedrag tussen twee groepen, bijv. gereformeerden en katholieken, te toetsen verdeelt men nu het aantal E evenredig met de herwogen aantallen. Zoals in par.7 nog nader zal worden toegelicht moet men de zgn. nulhypothese toetsen dat er geen verschil in een bepaald soort gedrag - bijv. wedstrijdbezoek - tussen beide groepen in de populatie is (het waargenomen verschil zou dan op rekening van steekproeffluctuaties geschreven moeten worden). In deze gedachtengang past dat het aantal gereformeerden c.q. katholieken in een aselecte steekproef bij benadering gelijk zou zijn aan

$$e_g = \frac{E}{n'} n'_g \quad \text{resp.} \quad e_k = \frac{E}{n'} n'_k$$

waarbij n' = 5 700 en n'_g en n'_k de door herweging gevonden aantallen gereformeerden resp. katholieken voorstellen.

---

3) Stel $b_i = E \frac{g_i^2}{n_i}$

Dan is $p(1 - p) \frac{E}{A} = \Sigma b_i (p_i - p_i^2)$,

zodat $E < A$ is als $p(1 - p)$ groter is dan het rechterlid.

Nu is $p(1 - p) - \Sigma b_i(p_i - p_i^2) = \Sigma g_i p_i^2 - (\Sigma g_i p_i)^2 + B$

waarin $B = \Sigma (g_i - b_i) (p_i - p_i^2)$.

De som van de eerste twee termen in het rechterlid is positief (een variantie) terwijl het teken van B even waarschijnlijk positief als negatief is, immers $\Sigma g_i = \Sigma b_i = 1$, zodat de factor $(g_i - b_i)$ gemiddeld 0 is, terwijl de tweede factor niet-negatief is. Het hangt van de verdeling van de steekproef over de strata af, welk teken B bezit.

4) $\frac{n}{E} = \Sigma n_i \Sigma \frac{g_i^2}{n_i} \geq (\Sigma g_i)^2 = 1$. Men kan voor n_i schrijven a_i^2; stel $g_i^2/n_i = b_i^2$, dan wordt het tweede lid $\Sigma a_i^2 \Sigma b_i^2$ en het derde lid $(\Sigma a_i b_i)^2$. De ongelijkheid is daarmee teruggebracht tot die van Schwarz, welke analoog is met de eigenschap dat de correlatiecoëfficient tussen a en b hoogstens gelijk aan 1 is.

Derhalve is de tabel van equivalente aantallen (zie bijlage II) per subgroep het uitgangspunt van de toetsingen geweest; de aantallen zijn naar beneden op vijfvouden afgerond.

Totdusver is buiten beschouwing gelaten dat minder huiselijke personen in het onderzoek te zwak zijn vertegenwoordigd.

Op dit aspect komen wij in par. 6 terug.

4. Toetsing van kwantitatieve eigenschappen

a. De invloed van de herweging

In het voorafgaande werd een attribuut(kwalitatieve eigenschap) beschouwd. Thans moge een variabele (kwantitatieve eigenschap, bijv. de aan verenigingsleven bestede tijd) onder de loep worden genomen.

Om de gebruikelijke toetsen te kunnen toepassen vatten wij de steekproef weer als een gelede steekproef op (met dezelfde restrictie als in par. 3). De nulhypothese luidt dat twee groepen van de bevolking (leeftijdsgroepen, verschillende milieus enz.) met betrekking tot de beschouwde variabele geen verschil vertonen in de populatie.

Beide groepen denken wij ons nu naar gezinsgrootte gesplitst; voor iedere gezinsgrootte i voegt men nu de twee sub-groepen bijeen. Er ontstaan dan gezinsgrootteklassen die - krachtens de nulhypothese - in de populatie homogeen zijn. Stel dat de gemiddelden van de beschouwde variabele

$$\overline{Y}_1, \overline{Y}_2, \ldots, \overline{Y}_i, \ldots$$

zijn voor resp. 1, 2, ..., i, ... personen van 12 jaar en ouder, en dat de varianties resp.

$$S_1^2, S_2^2, \ldots, S_i^2, \ldots$$

bedragen. Dan is de variantie van het steekproefgemiddelde, indien de steekproefaantallen voor de eerste groep

$$n_{11}, n_{12}, \ldots, n_{1i}, \ldots$$

bedragen

$$V_1 = g_1^2 \frac{S_1^2}{n_{11}} + g_2^2 \frac{S_2^2}{n_{12}} + \ldots$$

evenzo is voor de tweede groep met steekproefaantallen

$$n_{21}, n_{22}, \ldots, n_{2i}, \ldots$$

de variantie van het steekproefgemiddelde

$$V_2 = g_1^2 \frac{S_1^2}{n_{21}} + g_2^2 \frac{S_2^2}{n_{22}} + \ldots$$

Het verschil van beide steekproefgemiddelden heeft V_1+V_2 als variantie; deze vorm is gelijk aan

$$g_1^2 S_1^2 \left(\frac{1}{n_{11}} + \frac{1}{n_{21}}\right) + g_2^2 S_2^2 \left(\frac{1}{n_{21}} + \frac{1}{n_{22}}\right) + \ldots$$

b. Invoering van de equivalente aantallen

Stel dat het minimum van S_i gelijk is aan S_- en het maximum aan S_+. Dan ligt V_1+V_2 tussen

$$S_-^2 \Sigma g_i^2 (n_{1i} + n_{2i})$$

en

$$S_+^2 \Sigma g_i^2 (n_{1i} + n_{2i})$$

Het equivalente aantal e_1 van de eerste groep is gedefinieerd door

$$\frac{1}{e_1} = \frac{\Sigma g_i n_i}{E \Sigma g_i n_{1i}} = \frac{\Sigma g_i^2/n_i \Sigma g_i n_i}{\Sigma g_i n_{1i}}$$

waarin n_i het aantal formulieren in gezinsgrootteklasse i voorstelt.

Stel $\Sigma n_{1i} = n_{1+}$ en $\overline{n}_{1i} = n_{1+} n_i/n$

d.w.z. de waarde die n_{1i} zou hebben als de gezinsgrootte-samenstelling van alle groepen dezelfde zou zijn. Daar $\Sigma n_i = n$ is ook

$$\Sigma \overline{n}_{1i} = n_{1+} = \Sigma n_{1i}$$

zodat men $\overline{n}_{1i}$ als een soort gemiddelde of verwachting van n_{1i} kan beschouwen.

Nu is

$$\Sigma g_i^2/n_i = \frac{n_{1+}}{n} \Sigma g_i^2/\overline{n}_{1i}$$

en

$$\Sigma g_i n_i = \frac{n}{n_{1+}} \Sigma g_i \overline{n}_{1i}$$

Derhalve is

$$\frac{1}{e_1} - \Sigma \frac{g_i^2}{n_{1i}} = \frac{\Sigma g_i^2/n_i \Sigma g_i n_i - \Sigma g_i^2/n_{1i} \Sigma g_i n_{1i}}{\Sigma g_i n_{1i}}$$

$$= \left\{ \Sigma g_i^2/\overline{n}_{1i} \Sigma g_i \overline{n}_{1i} - \Sigma g_i^2/n_{1i} \Sigma g_i n_{1i} \right\} \Big/ \Sigma g_i n_{1i}$$

De accoladevorm zal in het algemeen niet veel van nul afwijken 5), zodat men in de meeste gevallen een geringe fout maakt als men dit verschil verwaarloost; evenzo is

$$\frac{1}{e_2} - \Sigma \frac{g_i^2}{n_{2i}}$$

gewoonlijk klein. Bovendien zijn de n_{2i} en de n_{1i} meestal negatief gecorreleerd, zodat de procentuele fout door te stellen

$$\frac{1}{e_1} + \frac{1}{e_2} \approx \Sigma g_i^2 (n_{1i} + n_{2i})$$

veelal kleiner zal zijn dan die bij de afzonderlijke termen.

Het is derhalve praktisch zeker dat

$$S_-^2 \left(\frac{1}{e_1} + \frac{1}{e_2}\right) < V_1 + V_2 < S_+^2 \left(\frac{1}{e_1} + \frac{1}{e_2}\right)$$

Immers, in V_1 en V_2 zijn alle S_i^2 resp. door het minimum en door het maximum vervangen; het invoeren van de benaderingen e_1 en e_2 kan dientengevolge deze ongelijkheid nauwelijks ongeldig maken.

Stel nu

$$u^2 = S_-^2 \left(\frac{1}{e_1} + \frac{1}{e_2}\right)$$

$$\sigma^2 = V_1 + V_2$$

$$v^2 = S_+^2 \left(\frac{1}{e_1} + \frac{1}{e_2}\right)$$

Er geldt uiteraard $u < \sigma < v$.

c. Toetsen met behulp van minimale en maximale spreiding

Stel dat de absolute waarde van het verschil der gemiddelden van de groepen 1 en 2 ΔY bedraagt. Bedoeld zijn de gemiddelden die via de herweging met de gewichten g_1, g_2, ... berekend zijn.

Dan is de toetsingsgrootheid

$$\frac{\Delta Y}{\sigma}$$

en er treedt een significant verschil op indien deze groter is dan 1,960; omgekeerd is het verschil niet significant indien de toetsingsgrootheid kleiner dan 1,960 is. Nu is

$$\frac{\Delta Y}{v} < \frac{\Delta Y}{\sigma} < \frac{\Delta Y}{u}$$

zodat het verschil zeker significant is indien

$$\frac{\Delta Y}{v} > 1{,}960$$

en zeker niet significant is indien

$$\frac{\Delta Y}{u} < 1{,}960$$

Indien

$$\frac{\Delta Y}{v} < 1{,}960 < \frac{\Delta Y}{u}$$

is er omtrent $\Delta Y/\sigma$ geen uitspraak mogelijk (althans niet zonder berekening van σ).

Men kan in dit laatste geval spreken van "bijna significant", zonder dat het evenwel mogelijk is aan deze uitspraak een waarschijnlijkheidsoordeel te verbinden (zoals bijv. dat de overschrijdingskans tussen 5% en 10% ligt).

---

5) Er zij op gewezen dat de groepen die worden vergeleken (indices 1 en 2) in principe alle gezinsgrootteklassen dienen te bevatten. Om een extreem voorbeeld te noemen: als groep 1 samenvalt met gezinsgrootteklasse 3 en groep 2 met gezinsgrootteklasse 2, dan gaat deze redenering niet op.

Nu kunnen S_1^2, S_2^2, ... uit de steekproef worden gevonden 6); noem deze schattingen s_1^2, s_2^2, ... dan kan men voor iedere variabele Y een minimum s_-^2 en een maximum s_+^2 bepalen. Vult men deze in de formule voor u^2 resp. v^2 in, dan kan men per variabele en per tweetal groepen toetsen.

d. Vergelijking tussen toetsing van variabelen en van attributen

De belangrijkste oorzaak voor de hogere graad van complicatie bij variabelen is de afwezigheid van verband tussen spreiding en gemiddelde. Bij attributen is de variantie $p(1-p)/n$ een functie van p (en van n) maar bij variabelen bestaat hiervan geen analogon. Vandaar dat het onderscheidingsvermogen van de hier gebruikte toets bij variabelen kleiner is dan dat bij attributen.

5. Nomologische patronen (cluster-analyse)

a. Associatie

Behalve de bevolkingsgroepen, waarbij telkens één attribuut of variabele onder de loep werd genomen, kan men ook groepen onderscheiden die wel en die niet een bepaalde activiteit "A" ontplooien. Het aantal van deze zij A.

Binnen deze groepen gaat men nu na hoe sterk de deelneming aan een activiteit "B" is. Men stelt dus een associatie-tabel voor de attributen "deelnemen aan A" en "deelnemen aan B" op, bijv.:

	Bezoekers van café-restaurants	Niet-bezoekers	Totaal
Bezoekers van kerkdiensten..	pA	(1-p)A	A
Niet-bezoekers	qA'	(1-q)A'	A'
Totaal	B	B'	N

Opgemerkt zij dat deze attributen betrekking hebben op de periode zaterdagavond plus zondag. Er bleek een positieve associatie tussen het bezoeken van kerkdiensten en van café-restaurants te bestaan: p bedroeg 0,11 (11% der kerkgangers bezocht café's e.d.) terwijl 8% der niet-kerkgangers café-restaurants bezocht (q = 0,08) 7).

Er rijzen nu verschillende vragen: (1) kan men van een positieve associatie aangeven hoe sterk deze is; (2) hoe ligt het met de vergelijking van A en niet-A onder de B's (zijn er meer kerkgangers onder de café-restaurantbezoekers dan onder de niet-bezoekers?); (3) is de geconstateerde associatie significant?

Vraag (1) kan worden beantwoord door een der zgn. associatie-coëfficiënten van Yule te berekenen 8); dit is niet geschied, omdat de onderscheiding in al dan niet-significant reeds voldoende inzicht geeft.

---

6) Dit kan het beste geschieden vóór de herweging, want gezinsgrootteklasse 1 is bij de formulieren sterker vertegenwoordigd dan bij de ponskaarten; verder zijn de schattingen voor oneven i bij de ponskaarten iets minder goed (de helft is bij i=3 gedupliceerd enz.), maar voor even i maakt het niets uit.

7) Men spreekt in de statistiek van positieve associatie als $p > q$ is (q is hier niet, zoals vaak per definitie gelijk aan 1-p). Dit is iets anders dan dat kerkgaan veelal zou samengaan met cafébezoek; dit betekent $p > 1-p$ of p is meer dan 50%. Indien $p < q$ is noemt men de associatie negatief, terwijl p=q "geen associatie" betekent.

8) Zie bijv. de behandeling in hoofdstuk 33 van M.G. Kendall and A. Stuart, The advanced Theory of Statistics, Vol. II. Eén dezer coëfficiënten is gelijk aan χ^2/n, als n de totale steekproefomvang voorstelt.

Het antwoord op vraag (2) is:associatie van "A" met "B" brengt steeds associatie van "B" met "A" met zich mee (positief correspondeert met positief en negatief met negatief) 9).

Vraag (3) kan op twee manieren worden beantwoord:

(a) "Student"-toets. Zij a het aantal in de steekproef gevonden kerkgangers en a'=(n-a)het aantal niet-kerkgangers; dan moet men, om de variantie van (p-q) te bepalen,eerst de beide groepen samen nemen. Er zijn b café-bezoekers en b'=(n-b) niet-bezoekers. De "ware"varianties van p en q zijn onder de nulhypothese

$$\frac{1}{a}\frac{b}{n}\left(1-\frac{b}{n}\right) = \frac{bb'}{an^2}$$

resp.

$$\frac{bb'}{a'n^2}$$

en de variantie van het verschil is

$$\frac{bb'}{n^2}\left(\frac{1}{a}+\frac{1}{a'}\right) = \frac{bb'}{naa'}$$

zodat de toetsingsgrootheid

$$\frac{(p-q)\sqrt{naa'}}{\sqrt{bb'}}$$

bij niet te kleine aantallen normaal verdeeld is met gemiddelde 0 en spreiding 1.

(b) Chi-kwadraattoets (zonder continuïteitscorrectie). Men bepaalt

$$\chi^2 = \frac{\{pa(1-q)a'-qa'(1-p)a\}^2 n}{aa'bb'} = \frac{naa'}{bb'}(p-q)^2$$

Dit is het kwadraat van de zoëvenvermelde "Student"-toetsingsgrootheid. Beide toetsen zijn dus equivalent (de chi-kwadraat-verdeling is die van het kwadraat van een normale 0-1-verdeling). Bovendien is de chi-kwadraattoets equivalent met de "vertikale" toets à la"Student"; immers, verwisseling van rijen met kolommen beïnvloedt de waarde van chi-kwadraat niet.

Derhalve is het verschil van p en q tegelijk significant (c.q. niet-significant) met dat tussen pa/b en (1-p)a/b' 10).

Dit betekent dat significantie van het verschil p = 0,11 en q = 0,08 der café-bezoekers onder de al dan niet kerkgangers impliceert dat het verschil van 56% (kerkgangers onder de café-bezoekers) met 48% (kerkgangers onder de niet-café-bezoekers) eveneens significant is.

Zoals bekend kan zowel bij de "Student"-toets als bij de chi-kwadraattoets een continuïteitscorrectie worden toegepast. Dit betekent dat $|p-q|$ wordt verminderd met $n/2aa'$; deze correctie is veiligheidshalve steeds gebruikt maar heeft voor grote omvang der vergeleken groepen weinig invloed.

b. Nomologische patronen

Men kan de significante associaties in tabelvorm weergeven; dit is geschied in staat 16, waarbij een plusteken significante positieve associatie aangeeft en een minteken significante negatieve associatie. Zoals uit het bovenstaande volgt is deze tabel symmetrisch.

Indien drie of meer bezigheden positief samenhangen spreekt men van een cluster. Deze clusters zijn in het nomologische patroon(staat 17) afgebeeld.

Hierbij stellen de punten bezigheden voor, terwijl er lijnen getrokken zijn tussen punten

---

9) Men bewijst dit als volgt:

$$\frac{ap}{b} - \frac{a(1-p)}{b'} = \frac{ap(a-ap+a'-a'q)-a(1-p)(ap+a'q)}{bb'} = \frac{aa'(p-q)}{bb'}$$

Als $p > q$ is dus ook $ap/b > a(1-p)/b'$

10) Hiermee is dus een verdergaand resultaat bereikt dan wat in de vorige voetnoot werd vermeld: het verschil heeft niet alleen dezelfde richting, maar het is ook (in de zin van de toetsingstheorie) "even groot".

die met positief geassocieerde bezigheden corresponderen 11).

De lengten van de lijnstukken en de onderlinge ligging hebben geen betekenis welke met de toetsing samenhangt; anders gezegd:de vorm van de figuur is een kwestie van sociologische,niet van wiskundig-statistische analyse.

6. Afwezigheid of niet-beschikbaarheid

Het feit dat de enquêteur/trice niet een bepaald, met name genoemd persoon moest gaan ondervragen, maar één der aanwezigen welke tevens bereid en in staat was om de vragen te beantwoorden, zou tot een vertekening van de resultaten kunnen leiden.

Dit klemt des te meer, omdat de bezigheden op een bepaalde avond werden gevraagd,hetgeen een herhaald bezoek ongewenst maakte.

Zoals bekend is voor dit probleem een oplossing voorgesteld door P o l i t z en S i m m o n s 12). In het voetspoor van deze auteurs is een vraag toegevoegd, luidend: Had U mij het interview kunnen toestaan als ik gisteren was gekomen, resp. eergisteren enz.? (in totaal over vijf voorafgaande avonden van werkdagen).

Hieronder zijn de resultaten van de overeenkomstige vraag bij het winteronderzoek en het zomeronderzoek 13) weergegeven. Er mag worden aangenomen dat niet alleen de mate van aanwezigheid 's winters groter was dan 's zomers, maar ook de totale beschikbaarheid.

De bovenbedoelde methode bestaat hierin,dat men degenen die weinig thuis bleken te zijn gaat "herwegen" met een groter gewicht dan degenen die vaker thuis (beschikbaar)waren.Voor het onderhavige onderzoek zou dit een extra serie bewerkingen hebben betekend.

Van deze bewerking is afgezien, omdat kan worden verwacht dat er geen verschillen van enig belang uit zouden voortvloeien.

Allereerst volgen hier de percentages, afzonderlijk voor het zomeronderzoek en voor het winteronderzoek, van de beschikbaarheid.

Frequentieverdeling van de personen waarmee gesprekken gevoerd zijn naar aantallen beschikbare avonden

Aantal avonden beschikbaar	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	Winter 1962	Zomer 1963	Winter 1962	Zomer 1963	Winter 1962	Zomer 1963
1	6	7	4	4	5	6
2	6	8	5	6	5	7
3	10	11	9	11	9	11
4	14	17	13	17	14	17
5	20	21	20	21	20	21
6	44	36	49	42	47	39
Totaal 14)	100	100	100	100	100	100

Men ziet dat de verschillen tussen mannen en vrouwen, hoewel duidelijk (en significant), gering zijn; hetzelfde geldt voor de verschillen tussen zomer en winter.

Ook ligt het voor de hand dat het percentage van degenen die op geen der zes avonden beschikbaar zouden zijn geweest betrekkelijk laag kan worden geacht 15).

Herhaald zij dat één en ander niet zonder meer een beeld van de huiselijkheid geeft; de afwezigheid is slechts één der componenten in het niet-beschikbaar zijn.

11) Het nomologische patroon is dus, wiskundig gesproken, een niet-georiënteerde "graph".

12) Zie bijv. W.G. Cochran, Sampling Techniques, 2e druk, New York-London 1963, par. 13.7.

13) Het "winteronderzoek" is het onderhavige onderzoek; het "zomeronderzoek" betreft een in mei/juni 1963 gehouden onderzoek, waarover in de volgende delen van deze reeks publikaties wordt gerapporteerd.

14) De som der afgeronde percentages is niet steeds 100.

15) Uiteraard zijn de groepen die weinig beschikbaar waren ondervertegenwoordigd (evenredig met het aantal avonden) zodat men de percentages met resp. 6; 3; 2; $1\frac{1}{2}$; 1,2 en 1 moet vermenigvuldigen. Percenteert men dan opnieuw dan komt er voor het zomeronderzoek resp. 21, 13, 13, 15, 15 en 23, van het totale aantal personen dat minstens één avond beschikbaar was.

Vervolgens is het van belang om na te gaan of bezigheden die vaak of steeds buitenshuis worden verricht een duidelijke relatie met de beschikbaarheid vertonen.

Dit bleek bij het zomeronderzoek niet het geval te zijn wat betreft "buiten zijn" (d.w.z. ten minste één uur buiten zijn) voor vrijdagavond, zaterdagmorgen, -middag en -avond en voor de zondag (als geheel); dit was zo voor mannen en voor vrouwen, afzonderlijk en in totaal.

Precies hetzelfde gold voor (ten minste één uur) "bezoek ontvangen of afleggen"voor ieder dezer 5 perioden en voor dezelfde groepen.Men mag aannemen dat er gemiddeld evenveel tijd aan bezoeken als aan bezoek ontvangen is besteed; dit laatste kan overigens ook een reden zijn voor niet-beschikbaarheid.

Samenvattend kan men zeggen dat bij de interpretatie is uitgegaan van de hypothese dat er tussen degenen die wel, minder of vrijwel geen gelegenheid hebben gehad een enquêteur/trice te ontvangen, geen verschillende tendenties in de gedragspatronen bestaan.

Deze hypothese is ten aanzien van bovengenoemde twee bezigheden getoetst en bleek ook overigens zeer plausibel te zijn.

7. Algemene opmerkingen over significantietoetsen

a. Het significantie-begrip

Een verschil heet, zoals bekend, significant indien bij afwezigheid van verschillen in de populatie zodanigeverschillen in de steekproef hoogst zelden zouden kunnen optreden.

Als maatstaf voor "hoogst zelden"wordt hier aangenomen: ten hoogste 5%; onder "zodanige verschillen" verstaat men in deze definitie: even grote of grotere verschillen.

Korter geformuleerd: een verschil heet significant indien het redelijkerwijs niet als "toevallig" kan worden gediskwalificeerd.

b. De nulhypothese; overschrijdingskans; betrouwbaarheidsniveau

Men noemt de veronderstelling dat er geen verschillen in de populatie aanwezig zijn ook wel de nulhypothese. Aanvaardt men deze, dan kan de overschrijdingskans voor ieder gevonden verschil worden berekend, d.w.z. de kans dat een zodanige of grotere discrepantie "toevallig" zou optreden. Is deze overschrijdingskans kleiner dan de bovengenoemde waarde van 5% dan wordt de nulhypothese verworpen; het verschil is dan significant.

Onder het betrouwbaarheidsniveau verstaat men 100% minus de maximale overschrijdingskans; i.c. dus 95%.

c. Een- of tweezijdig toetsen; betrouwbaarheid van patronen en tendenties

Hiervoor zij verwezen naar de delen 1 en 2 van het onderhavige onderzoek(Vrije-tijdsbesteding in Nederland, 1962-1963, Deel 1, "Enige vormen van licht en ernstig amusement, herfst 1962", Deel 2, "Televisie en radio, herfst 1962") en naar "Schooljeugd en televisie, herfst 1957", Deel 1, Bijlage I, par. A 2.

Op grond van de aldaar gegeven motivering is steeds tweezijdig getoetst.

8. Enkele voorbeelden uit het onderhavige onderzoek

a. Toetsing van kwalitatieve eigenschappen

Hier moge worden verwezen naar paragraaf 5a. Het verschil tussen de percentages café-bezoekers onder de kerkgangers (11) en onder de niet-kerkgangers (8) is significant.

b. Toetsing van kwantitatieve eigenschappen

Vergelijk paragraaf 4. Bij het tijdsbudget bleek uit een sub-steekproef uit de oorspronkelijke formulieren dat voor bijna alle activiteiten de varianties per gezinsgrootteklasse niet sterk uiteenliepen.

Zo was bijv. de standaardfout van de tijd aan televisie besteed voor mannen praktisch even groot als de standaardfout voor vrouwen voor elk der klassen 1-5; ook onderling vertoonden de gezinsgrootteklassen betrekkelijk weinig

verschil in variantie. Voor klasse 6 (zes of meer personen) was de standaardfout bij de mannen bijna driemaal die bij de vrouwen; de gemiddelden liepen daar evenwel een factor 5 uiteen.

Een en ander bevestigde het vermoeden dat de varianties der gemiddelden over alle gezinsgrootteklassen samen - welke uiteraard gewogen gemiddelden der afzonderlijke varianties zijn - ruimschoots binnen de bovengenoemde grenzen vallen. Er werd dus op de aangegeven manier getoetst.

Opgemerkt zij tenslotte dat zeer significante gevallen, d.w.z. gevallen met een overschrijdingskans van 1 à 2% (i.p.v. 5%) door deze procedure vrijwel zeker onderkend zijn. Het is echter niet mogelijk om de nauwkeurige waarde van de drempel aan te geven; men weet alleen dat deze gemiddeld kleiner is dan 5%.

Omgekeerd zijn de niet-significante gevallen indien de overschrijdingskans groot is (bijv. 10% of meer) in het algemeen ook als zodanig herkend.

Gewoonlijk zijn deze twee groepen ook sociologisch het meest interessant, omdat zij resp. met grote en kleine verschillen corresponderen. Zoals gezegd valt over de tussen gelegen groep uit wiskundig-statistisch oogpunt weinig op te merken.

B IJ L A G E II

SAMENSTELLING VAN DE STEEKPROEF (EQUIVALENTE AANTALLEN)

	Totaal		
	T.	M.	V.
TOTAAL	3 110	1 530	1 580
waaronder:			
per leeftijdsgroep			
12 - 17 jaar	355	180	175
18 - 39 jaar, totaal	1 205	550	655
waarvan ongehuwd	470	245	225
gehuwd	735	305	430
40 - 59 jaar	940	450	490
60 jaar en ouder	610	350	260
per sociaal milieu			
agrarische bevolking	275	140	135
arbeiders	1 395	695	700
risicodragende middenstand	440	195	245
loontrekkende middenstand	725	370	355
leidinggevenden en welgestelden	240	125	115
onbekend	35	5	30
per onderwijsniveau			
schoolgaanden	320	180	140
niet-schoolgaanden, totaal	2 790	1 350	1 440
waarvan g.l.o.	1 470	595	875
l.n.o.	600	365	235
u.l.o.	430	220	210
v.h.m.o. en w.o.	280	170	110
overig	10	-	10
per kerkgenootschap			
rooms-katholiek	1 010	490	520
Ned.-hervormd, totaal	890	430	460
waarvan kerks	370	170	200
onkerks	520	260	260
gereformeerd	280	135	145
geen kerkgenootschap	770	400	370
overige kerkgenootschappen	160	75	85
per woonmilieu			
grote steden	700	335	365
middelgrote steden	680	345	335
kleine steden	310	195	165
niet-agrarisch platteland	660	335	325
agrarisch platteland	630	300	330
forensengemeenten	130	70	60
per televisiebezit			
televisiebezitters	1 500	770	730
niet-televisiebezitters	1 610	760	850

Nederlandse Stichting
voor Statistiek

N O V E M B E R 1 9 6 2

Enquête A 1771

Vragen mondeling en woordelijk stellen. Antwoorden woordelijk noteren en/of codecijfer omcirkelen.

ENQ.: VOOR INLEIDENDE ZIN: ZIE INSTRUCTIE

1a. Mag ik eerst van U weten hoe het gezin hier is samengesteld naar geslacht en leeftijd?

ENQ.: INCLUSIEF ZOONS IN MILITAIRE DIENST; EXCLUSIEF GEHUWDE INWONENDE PERSONEN

	man	vrouw	kinderen en anderen									
geslacht	M	V										
leeftijd												
O.P. omcirkelen →	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a

5 | 6 | 7

b. ENQ.: ZO MOGELIJK INVULLEN ZONDER VRAGEN:

Bent U gehuwd, ongehuwd of gehuwd geweest?

gehuwd - 1	ongehuwd - 2	gehuwd geweest - 3

2a. Is er hier in het gezin / Hebt U een televisietoestel?

ja - 0	neen - 1

8

9. Nu is het ook van belang om te weten wat de mensen verder zoal in hun vrije tijd doen. Daarom zou ik aan U willen vragen mij op te geven wat U deed:

ENQ.: VOOR GESPREKKEN OP MAANDAG, ZIE INSTRUCTIE → Zaterdag van 8 uur 's morgens tot het naar bed gaan (of) Zondag van 8 uur 's morgens tot het naar bed gaan

ENQ.: VOOR GESPREKKEN OP ANDERE DAGEN → Gisteravond van half zes tot het naar bed gaan

Om de gedachten te bepalen zou ik graag per kwartier met U nagaan, wat U achtereenvolgens deed.

ENQ.: ANTWOORDEN NOTEREN OP SCHEMA "BEZIGHEDEN"; EVENEENS DATUM INVULLEN

15a. ENQ.: KAART 2 OVERHANDIGEN

Nu heb ik hier nog een kaart met 22 bezigheden die voor een deel al ter sprake kwamen. Maar het gaat er nu om een inzicht te krijgen in wat de Nederlanders zoal doen of niet doen in het weekend, dus vrijdagavond na ong. 6 uur, zaterdagochtend tot ong. 1 uur, 's middags van 1 tot ong. 6 uur en 's avonds na 6 uur en tenslotte de hele zondag.
Kunt U nu van de eerste 16 bezigheden voor elk van deze perioden van het afgelopen weekend zeggen of U er minstens een uur tijd aan hebt besteed of niet? De tijd die U eventueel onderweg was heen en terug dient U mee te rekenen.
Denkt U er vooral steeds om dat het gaat om bezigheden die min of meer aan één stuk door een uur of langer geduurd hebben. Kleine onderbrekingen tellen niet mee!
ENQ.: INDIEN MINSTENS EEN UUR TIJD BESTEED CODECIJFER OMCIRKELEN.

b. Op deze kaart ENQ.: BEZIGHEDEN 17 T/M 22 vindt U ook nog een paar andere vragen, nl. over bezoeken die U misschien hebt afgelegd. Wilt U die vragen ook telkens beantwoorden voor vrijdagavond, zaterdagmorgen tot 1 uur, enz.? Deze bezoeken mogen ook korter duren dan één uur!

c. ENQ.: NA BEZIGHEID NUMMER 22

En als we de hele periode nu nog eens nagaan, zijn er dan nog dingen die we niet zijn tegengekomen en die U toch gedaan hebt? Ik bedoel hier nu weer bezigheden en ook bezoeken van een uur of langer. ENQ.: BEZIGHEDEN NOTEREN BIJ NUMMERS 23, 24, 25.

16a. Volgt U nog dagonderwijs? ja - v | neen - x

b. Welke school of onderwijsinstelling is dat?
ENQ.: KRUISJE PLAATSEN IN KOLOM "ZONDER DIPLOMA"

	zonder diploma	met diploma
1. G.l.o. of v.g.l.o.		
2. Ambachtsschool of l.t.s., huishoud- of industrieschool		
3. U.l.o. of m.u.l.o.		
4. H.b.s., gymnasium, lyceum, kweeksch., midd. meisjesschool		
5. Universiteit of hogeschool		
6. Ander onderwijs, nl.		

32

c. Welke school of onderwijsinstelling hebt U het laatst bezocht en hebt U daar een diploma van?
ENQ.: HIERBOVEN KRUISJE PLAATSEN IN DE KOLOM "ZONDER" OF "MET DIPLOMA".

33

d. Hebt U nog andere onderwijs- of vakdiploma's en zo ja, welke?

neen - 0	ja, namelijk:

Nu zou ik U nog wat vragen willen stellen over Uw werkzaamheden.

17a. Hebt U een beroep, of heeft U een beroep gehad of heeft U geen beroep?

heeft beroep - v	heeft beroep gehad - x		geen beroep - 0
	O.P. is gehuwde vrouw - 8	O.P. is geen gehuwde vrouw - 9	
	ENQ.: OVER NAAR VRAAG 18A		

b. Wat zijn (waren) dan Uw beroep en functie?

c. In welk soort bedrijf of instelling bent (was) U werkzaam?

d. Ontvangt (ontving) U een weekloon, een maandsalaris of bent (was) U voor eigen rekening werkzaam?

(Laatste) beroep:		
(Laatste) functie:		
Soort bedrijf:		
weekloon - 1	maandsalaris - 2	voor eigen rekening - 3

34

ENQ.: IS O.P. DE HOOFDKOSTWINNER, DAN DEZE VRAAG NIET STELLEN EN OVER OP VRAAG 19A

18a. Wat zijn (waren) het beroep en de functie van de hoofdkostwinner van het gezin?

b. In welk soort bedrijf of instelling is (was) hij (zij) werkzaam?

c. Ontvangt (ontving) hij (zij) een weekloon, een maandsalaris, of is (was) hij (zij) voor eigen rekening werkzaam of heeft hij (zij) op andere wijze inkomsten?

(Laatste) beroep:			
(Laatste) functie:			
Soort bedrijf:			
Weekloon - 1	maandsalaris - 2	eigen rekening - 3	anders - 4

19a. Behoort U tot een kerkgenootschap? ja - v | neen - x

b. Welk kerkgenootschap is dat?

Rooms-kath. - 1	Ned.-herv. - 2	Geref. - 3	Ander - 4

35

c. Bent U in de afgelopen 2 weken nog één- of meermalen naar de kerk geweest?

ja - 8	neen - 9

ENQ.: DEZE VRAAG TE STELLEN AAN DE HOOFDKOSTWINNER OF EEN ANDERE VOLWASSENE VAN DIENS HUISHOUDING. KAART 3 OVERHANDIGEN.

20. Dan heb ik tenslotte nog een vraag die voor dit onderzoek erg belangrijk is. Zoudt U met behulp van deze kaart willen aangeven onder welke groep het inkomen van de hoofdkostwinner valt. U kunt letter A, B, C, D of E noemen.

36

wil niet zeggen - 0	groep A-1	groep B-2	groep C-3	groep D-4	groep E-5	weet niet - 9

21. Tenslotte nog dit. Om de kans te kunnen bepalen dat ik dit gesprek met U kon voeren zou ik graag willen weten hoe het gegaan zou zijn als ik gisteravond ENQ. OP MAANDAG: ZATERDAGAVOND om deze tijd had aangebeld. Had U me dan dit interview kunnen toestaan of niet?

gespreksdag	was in de gelegenheid geweest			
	Maandag	wel - v	niet - x	weet niet - 0
	Dinsdag	wel - 1	niet - 2	weet niet - 3
	Woensdag	wel - 4	niet - 5	weet niet - 6
	Donderdag	wel - 7	niet - 8	weet niet - 9
	Vrijdag	wel - v	niet - x	weet niet - 0
	Zaterdag	wel - 1	niet - 2	weet niet - 3

37

38

ENQ.: EEN KRUISJE PLAATSEN IN DE EERSTE KOLOM VOOR DE DAG WAAROP HET GESPREK PLAATSVINDT EN CODECIJFER VOOR WEL, NIET OF WEET NIET ACHTER DE VOORGAANDE DAG OMCIRKELEN. VERVOLGENS VOOR ELK DER VOORGAANDE DAGEN DEZELFDE VRAAG STELLEN EN ACHTER ELKE DAG EEN CODECIJFER OMCIRKELEN.

22. INVULLEN ZONDER VRAGEN

Woonplaats O.P.	
Provincie	

Naam enquêteur	No. enquêteur	Datum gesprek	Volgno. gesprek

INVULSCHEMA BEZIGHEDEN

Bij enquête A 1771, vraag 9 | **A**

ENQ.: DEZE ZIJDE ALTIJD INVULLEN; BIJ VRAAGGESPREKKEN OP MAANDAG EERST DE B-ZIJDE VAN DIT SCHEMA INVULLEN

Tijd	ENQ.: DAG EN DATUM INVULLEN Vraag: Wat deed U op dag? (datum: november 1962)	ENQ.: NIET INVULLEN
5.30- 5.45		
5.45- 6.00		
6.00- 6.15		
6.15- 6.30		
6.30- 6.45		
6.45- 7.00		
7.00- 7.15		
7.15- 7.30		
7.30- 7.45		
7.45- 8.00		
8.00- 8.15		
8.15- 8.30		
8.30- 8.45		
8.45- 9.00		
9.00- 9.15		
9.15- 9.30		
9.30- 9.45		
9.45-10.00		
10.00-10.15		
10.15-10.30		
10.30-10.45		
10.45-11.00		
11.00-11.15		
11.15-11.30		
11.30-11.45		
11.45-12.00		

ENQ.: OVER OP VRAAG 10

Naam enquêteur	No. enquêteur	Datum gesprek	Volgno. gesprek

ENQ.: DEZE ZIJDE ALLEEN INVULLEN BIJ VRAAGGESPREKKEN OP MAANDAG

B

Tijd	ENQ.: DAG EN DATUM INVULLEN Vraag: Wat deed U op dag? (datum: november 1962)	ENQ.: NIET INVULLEN
Zondag/zaterdagochtend		
8.00- 8.15		
8.15- 8.30		
8.30- 8.45		
8.45- 9.00		
9.00- 9.15		
9.15- 9.30		
9.30- 9.45		
9.45-10.00		
10.00-10.15		
10.15-10.30		
10.30-10.45		
10.45-11.00		
11.00-11.15		
11.15-11.30		
11.30-11.45		
11.45-12.00		
Zondag/zaterdagmiddag		
12.00-12.15		
12.15-12.30		
12.30-12.45		
12.45- 1.00		
1.00- 1.15		
1.15- 1.30		
1.30- 1.45		
1.45- 2.00		
2.00- 2.15		
2.15- 2.30		
2.30- 2.45		
2.45- 3.00		
3.00- 3.15		
3.15- 3.30		
3.30- 3.45		
3.45- 4.00		
4.00- 4.15		
4.15- 4.30		
4.30- 4.45		
4.45- 5.00		
5.00- 5.15		
5.15- 5.30		

Bezigheden in het weekend

Invulschema voor de antwoorden op vraag 15a, 15b en 15c

BIJ ELKE BEZIGHEID DIE O.P. OPGEEFT, IN DE JUISTE KOLOM CODECIJFER OMCIRKELEN

	Vrijdag-avond	Zaterdag-			Zondag hele dag		
		och-tend	mid-dag	avond			
A. Een uur of meer besteed aan:							
1. Gewoon werk, in bedrijf, in huis of op school	-0	-1	-2	-3	-4	19	
2. Overwerk	-5	-6	-7	-8	-9		
3. Betaald werk voor anderen	-0	-1	-2	-3	-4	20	
4. Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	-5	-6	-7	-8	-9		
5. Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	-0	-1	-2	-3	-4	21	
6. Persoonlijke verzorging	-5	-6	-7	-8	-9		
7. Liefhebberijen, hobbies (niet voor verenigingen)	-0	-1	-2	-3	-4	22	
8. Gezelschapsspelen in huis	-5	-6	-7	-8	-9		
9. Uitslapen	-	-1	-	-	-4	23	
10. Uitrusten	-5	-6	-7	-8	-9		
11. Bezoek ontvangen of op bezoek zijn, ook verjaardagen, feestjes, partijtjes, e.d.	-0	-1	-2	-3	-4	24	
12. Buiten zijn	-5	-6	-7	-8	-9		
13. Luisteren naar radio, met aandacht	-0	-1	-2	-3	-4	25	
14. Televisiekijken	-5	-6	-7	-8	-9		
15. Lezen van boek, tijdschrift, weekblad; studeren voor plezier; muziek- of zangbeoefening in huis	-0	-1	-2	-3	-4	26	
16. Bezoek van café, restaurant, uitspanning, automatiek, cafetaria, dansgelegenheid, e.d.	-5	-6	-7	-8	-9		
B. Bezoek gebracht aan:							
17. Film, bioscoop, cineac, e.d.	-0	-1	-2	-3	-4	27	
18. Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	-5	-6	-7	-8	-9		
19. Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	-0	-1	-2	-3	-4	28	
20. Sportwedstrijd, als toeschouwer	-5	-6	-7	-8	-9		
21. Sportvereniging of -clubje	-0	-1	-2	-3	-4	29	
22. Andere bijeenkomsten, bijv. van verenigingen, bonden, clubs, instuif; geen sport	-5	-6	-7	-8	-9		
C. Andere bezigheden of bezoeken, nl.							
23. _____	-0	-1	-2	-3	-4	30	
24. _____	-5	-6	-7	-8	-9		
25. _____	-0	-1	-2	-3	-4	31	

A. Hebt U afgelopen vrijdagavond, enz. minstens een uur achtereen besteed aan de volgende bezigheden? (Korte onderbrekingen niet meetellen, het onderweg-zijn wel!)

1. Gewoon werk, in bedrijf, in huis of op school (beroepsbezigheden, huishoudelijk werk, studie of lessen i.v.m. tegenwoordig of toekomstig beroep; voor schoolgaanden: huiswerk of op school zijn)
2. Overwerk (bij eigen werkgever of voor eigen bedrijf)
3. Betaald werk voor anderen (nevenbetrekking, bijverdiensten, e.d.)
4. Winkelen (ook voor Uw plezier), boodschappen doen, inkopen doen (ook op de markt)
5. Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis (bijv. eten geven, naar bed brengen en andere verzorging; spelen of stoeien; met huiswerk helpen)
6. Persoonlijke verzorging (bad, kapper, douche, pedicure, e.d.)
7. Liefhebberijen, hobbies, niet voor verenigingen (knutselen, verzamelen van postzegels of iets anders; handenarbeid; voor plezier naaien of borduren; modelbouw, aquarium, tuinieren, puzzlen, e.d.)
8. Gezelschapsspelen in huis (dus niet buiten of op een club; bijv. kaarten, dammen, schaken, scrabblen, monopolie; een spelletje ganzeborden, kienen, pingpong, sjoelen, ik zie ik zie wat jij niet ziet, e.d.)
9. Uitslapen (minstens een uur langer slapen dan gewoon)
10. Uitrusten (middag- of avonddutje, een poosje bij elkaar zitten om wat te praten of koffie te drinken; ergens in bladeren, een plaatje draaien)
11. Bezoek ontvangen of op bezoek zijn (van of bij familie, buren, kennissen, vrienden; de tijd onderweg dus weer meerekenen!) ook verjaardagen, feestjes, partijtjes, e.d.
12. Buiten zijn (bijv. wandelen, fietsen, brommen, scooter- en autorijden, rondvaart; bezoek aan strand, bos of park; in de tuin zitten; ook buiten spelen voor kinderen)
13. Luisteren naar radio (met aandacht, dus niet naar muziek op de achtergrond)
14. Televisiekijken (thuis of ergens anders)
15. Lezen van boek, tijdschrift, weekblad (geen gewone krant); studeren voor plezier; muziek- of zangbeoefening in huis (alleen of met een paar anderen, bijv. piano, blokfluit, accordeon, gitaar, zingen)
16. Bezoek van café, restaurant, uitspanning, automatiek, cafetaria, dansgelegenheid, e.d. (bijv. om er te eten of voor gezelligheid; een partijtje te biljarten, wat te praten, te kaarten of te dansen, e.d.)

B. En hebt U de afgelopen vrijdagavond, enz. een bezoek gebracht aan een:

17. Film (bioscoop, cineac, besloten of andere voorstelling, maar geen films op de televisie)
18. Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet
19. Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst (niet op de radio of televisie)
20. Sportwedstrijd, als toeschouwer (niet op de televisie; ook in een zaal, bijv. gymnastiek, zwemwedstrijden)
21. Sportvereniging of -club (training, met wedstrijd meedoen; tennissen, volleybal of biljarten in een clubje; vergaderingen, e.d.; hengelen meerekenen)
22. Andere bijeenkomsten, bijv. van verenigingen, bonden, clubs, instuif; geen sport (vergaderingen, repetities, uitvoeringen, congressen, gezellige bijeenkomsten van verenigingen, e.d.)

Vraag: Onder welke letter valt het inkomen van het GEZINSHOOFD nà aftrek van belastingen, pensioenpremie en premiën voor sociale verzekeringen, dus NETTO?

Groep	Per week		Per maand		Per jaar		Groep
	vanaf	tot	vanaf	tot	vanaf	tot	
A		f 57,70		f 250,-		f 3 000,-	A
B	f 57,70 -	f 96,14	f 250,- -	f 416,-	f 3 000,- -	f 4 999,-	B
C	f 96,15 -	f 134,61	f 417,- -	f 582,-	f 5 000,- -	f 6 999,-	C
D	f 134,62 -	f 230,76	f 583,- -	f 999,-	f 7 000,- -	f 11 999,-	D
E	f 230,77 of meer		f 1 000,- of meer		f 12 000,- of meer		E

Kaart 3

Bij enquête A 1771, vraag 20

Tabel 1. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend, van de gehele bevolking (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	45	68	44	19	41	35	52	32	12	21	55	85	56	26	60
Overwerk	3	1	1	1	0	4	2	1	1	1	1	0	0	0	0
Betaald werk voor anderen	2	2	2	1	1	2	3	2	1	1	1	2	2	1	0
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	4	21	33	0	0	3	15	19	0	0	5	27	46	0	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	16	13	15	14	23	8	4	8	7	17	24	22	22	19	29
Persoonlijke verzorging	16	11	15	13	10	12	10	15	13	8	20	12	15	13	12
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	12	9	14	9	17	10	17	21	7	17	15	2	8	11	17
Gezelschapsspelen in huis	5	0	2	10	17	5	1	2	11	16	6	0	1	9	17
Uitslapen		23			50		27			51		19			49
Uitrusten	14	5	18	16	40	15	6	18	15	40	13	5	18	17	39
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	16	6	15	35	52	15	5	12	33	48	18	6	18	37	55
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	4	7	17	5	32	5	8	21	6	35	3	5	13	4	29
Luisteren naar radio (met aandacht)	13	6	6	17	34	12	5	6	17	35	14	7	6	17	32
Televisie kijken	31	0	11	40	33	33	0	11	41	35	29	0	10	39	31
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	24	5	14	23	50	26	7	15	22	48	22	2	12	24	52
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	0	2	5	7	2	1	2	6	8	1	0	1	4	5
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	0	0	2	3	1	-	0	2	4	0	0	0	2	3
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	2	2	0	1	49	2	2	0	1	49	2	2	0	0	49
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	2	0	6	0	-	3	0	11	0	-	0	0	2
Sportvereniging of -club	1	0	2	0	1	2	0	3	1	2	1	0	1	-	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	3	0	1	2	2	3	1	2	2	3	2	0	1	1	1

Tabel 2. De deelneming en niet-deelneming aan enkele tijdsbestedingscategorieën 1), beschouwd in onderling verband (mannen + vrouwen) (in procenten)

	Op zaterdagavond en/of zondag	Totaal	waarvan op zaterdagavond en/of zondag															
			Radio	Lezen	Liefhebberijen	Uitrusten	Bezig met kinderen	Buiten zijn	Gezelschapsspelen	Uitslapen	Kerkdienst	Toeschouwer sportwedstrijd	Bezoek café	Filmbezoek	Sportvereniging	Concert	Bezoek	Televisiekijken
Totaal			40	57	22	44	26	34	22	50	49	6	10	5	2	1	65	48
Radio	ja	40		64	24	46	26	36	24	53	48	6	9	5	2	1	64	39
	neen	60		52	20	42	26	32	21	48	50	7	10	5	2	1	65	55
Lezen	ja	57	45		23	46	28	36	23	51	49	4	8	4	1	1	65	45
	neen	43	33		20	41	23	31	21	49	50	9	12	5	2	1	64	53
Liefhebberijen	ja	22	44	60		40	28	34	25	51	45	6	12	5	1	1	62	49
	neen	78	38	56		45	25	34	21	50	50	6	9	5	2	1	65	48
Uitrusten	ja	44	42	59	20		27	35	22	52	50	6	8	3	1	1	63	47
	neen	56	38	55	23		24	33	22	49	48	7	11	6	2	1	66	50
Bezig met kinderen	ja	26	40	62	24	47		34	28	42	53	5	4	2	0	0	67	51
	neen	74	40	55	21	43		34	20	53	48	7	12	6	2	1	64	48
Buiten zijn	ja	34	42	60	22	45	26		25	55	53	8	13	6	2	1	63	50
	neen	66	38	55	22	43	25		21	48	47	6	8	4	2	1	66	48
Gezelschapsspelen	ja	22	43	59	26	43	32	39		51	55	10	9	5	2	1	65	43
	neen	78	39	56	21	44	24	32		50	48	5	10	5	2	1	64	50
Uitslapen	ja	50	42	58	22	45	22	37	23		42	6	13	6	2	1	66	51
	neen	50	37	55	21	42	30	31	22		56	7	6	4	1	1	63	45
Kerkdienst	ja	49	38	56	20	45	27	37	25	43		8	11	4	2	1	63	44
	neen	51	41	57	23	43	24	31	20	57		5	8	5	2	1	67	53
Toeschouwer sportwedstrijd	ja	6	36	38	21	40	22	41	34	48	60		19	6	8	2	49	54
	neen	94	40	58	22	44	26	33	21	50	48		13	5	1	1	66	42
Bezoek café	ja	10	35	47	26	38	10	44	20	67	56	13		14	5	4	60	38
	neen	90	40	58	21	44	27	33	23	48	48	6		4	1	1	65	49
Filmbezoek	ja	5	38	51	22	27	11	45	22	63	44	8	28		4	3	59	45
	neen	95	40	57	22	45	26	33	22	49	49	6	9		2	1	65	48
Sportvereniging	ja	2	44	49	19	31	6	35	30	63	45	31	30	10		-	48	43
	neen	98	40	57	22	44	26	34	22	50	49	6	9	5		1	65	48
Concert	ja	1	30	48	15	44	9	35	21	55	55	12	30	11	-		56	36
	neen	99	40	57	22	44	26	34	22	50	49	6	9	5	2		65	48
Bezoek	ja	65	39	57	21	43	26	33	22	51	48	5	9	4	1	1		49
	neen	35	40	56	23	45	24	36	22	48	52	9	11	6	2	1		47
Televisie kijken	ja	48	32	52	22	42	27	35	20	53	44	7	8	5	1	1	66	
	neen	52	48	61	22	45	24	33	25	47	54	6	12	5	2	1	64	

1) Zie voor de betekenis van de gebruikte termen tabel 1.

Tabel 3. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (schoolgaanden) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	48	70	30	12	33	47	69	25	9	29	48	71	36	14	38
Overwerk	0	0	1	-	0	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Betaald werk voor anderen	1	1	5	1	1	2	2	5	1	2	0	1	5	1	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	4	13	40	-	0	5	9	24	-	1	3	17	59	-	-
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	5	2	6	4	9	2	1	2	1	5	9	4	12	8	12
Persoonlijke verzorging	9	5	18	13	9	6	2	17	13	6	13	8	20	13	12
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	12	8	15	13	21	14	12	18	14	19	10	3	10	12	22
Gezelschapsspelen in huis	7	2	3	14	24	8	2	4	18	25	5	1	3	9	23
Uitslapen	-	24	-	-	60	-	24	-	-	61	-	23	-	-	58
Uitrusten	5	2	8	11	21	4	2	8	9	22	6	1	8	13	20
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	12	2	12	22	44	9	2	8	16	41	15	3	17	28	47
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	6	8	31	9	40	7	10	35	11	40	5	5	26	5	41
Luisteren naar radio (met aandacht)	15	3	8	18	38	10	3	7	16	37	21	3	9	21	39
Televisie kijken	23	0	21	39	29	26	-	21	44	31	19	1	20	34	25
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	27	7	16	24	55	28	9	18	18	48	25	4	14	30	63
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	0	2	4	4	1	1	2	5	4	1	-	2	4	4
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	0	-	1	4	9	1	-	1	4	10	-	-	0	3	8
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	-	1	0	-	-	-	1	1	0	-	-	1	-
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	3	3	1	1	54	3	2	-	1	54	2	3	2	1	54
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	4	0	8	-	-	7	-	11	-	-	-	1	4
Sportvereniging of -club	4	1	5	1	2	5	2	8	2	3	4	-	1	1	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	2	1	3	4	3	2	1	3	6	3	2	1	4	2	3

Tabel 4. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (12-17-jarigen) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	42	70	34	9	30	41	66	28	6	24	42	73	41	12	36
Overwerk	1	0	1	0	0	1	0	2	-	0	0	-	0	0	-
Betaald werk voor anderen	2	3	5	1	0	3	2	3	1	1	1	4	7	1	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	4	12	37	-	0	5	9	22	-	1	3	16	52	-	-
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	4	3	6	5	9	1	-	1	1	4	8	6	11	8	13
Persoonlijke verzorging	10	7	19	12	9	4	4	19	13	6	17	9	20	11	13
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	12	8	14	12	20	13	13	19	13	19	11	3	9	10	21
Gezelschapsspelen in huis	6	2	3	12	22	6	2	4	15	24	5	1	2	8	21
Uitslapen	-	26	-	-	62	-	28	-	-	65	-	24	-	-	59
Uitrusten	7	2	6	10	20	7	3	7	7	19	7	1	5	12	21
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	11	3	12	23	48	9	3	9	18	42	13	3	15	29	53
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	7	9	29	12	44	9	12	38	16	47	5	5	20	8	40
Luisteren naar radio (met aandacht)	15	5	7	16	36	11	4	5	16	35	19	5	10	17	37
Televisie kijken	30	0	21	42	31	33	-	23	49	33	26	0	18	35	30
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	27	6	14	22	50	30	8	13	18	41	24	4	16	26	59
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	-	1	7	8	2	-	1	6	6	1	-	1	7	11
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	1	4	10	1	-	1	5	14	0	-	-	3	7
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	-	-	-	1	0	-	-	-	1	0	-	-	-	0	-
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	2	2	1	0	55	2	2	-	0	56	2	3	1	-	54
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	4	0	7	-	-	9	-	11	-	-	-	0	4
Sportvereniging of -club	4	1	6	1	2	4	1	10	1	3	3	0	2	0	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	1	1	2	3	3	1	0	2	4	5	2	1	2	3	2

Tabel 5. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (18-39-jarigen, ongehuwd) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	42	56	38	15	30	32	42	25	9	14	53	73	52	21	47
Overwerk	4	1	1	0	-	4	1	2	0	-	4	1	-	1	-
Betaald werk voor anderen	1	3	3	1	1	1	1	3	-	1	2	5	3	2	1
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	5	16	30	0	1	3	13	18	-	0	6	20	44	1	1
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	4	4	3	2	5	1	1	1	0	4	7	7	5	4	5
Persoonlijke verzorging	23	14	22	18	13	19	14	22	18	11	27	14	22	18	14
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	7	13	11	19	13	10	17	8	17	14	3	8	15	22
Gezelschapsspelen in huis	7	-	2	10	18	9	-	4	11	19	5	-	1	9	18
Uitslapen	-	32	-	-	62	-	43	-	-	66	-	21	-	-	59
Uitrusten	9	4	11	11	30	8	5	10	10	29	9	3	12	11	30
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	16	4	16	38	45	14	4	12	36	46	19	5	20	40	44
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	6	5	16	10	39	8	5	18	12	39	4	5	13	8	39
Luisteren naar radio (met aandacht)	12	8	10	15	35	11	9	10	16	36	14	7	9	15	34
Televisie kijken	25	0	6	31	27	26	1	8	29	28	24	-	4	34	26
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	25	7	15	18	46	27	11	18	13	44	22	2	12	23	49
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	4	1	4	19	21	6	2	6	24	26	2	-	3	15	15
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	2	0	1	6	8	4	-	0	5	7	-	1	1	8	9
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	1	-	-	1	2	1	-	-	1	1	1	-	-	1	2
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	3	2	-	2	58	4	1	-	3	54	2	3	-	1	63
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	2	-	12	-	-	4	-	18	1	-	-	-	6
Sportvereniging of -club	2	1	4	1	4	2	2	7	2	6	3	-	1	1	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	5	0	4	4	6	7	0	5	5	8	2	-	2	2	4

Tabel 6. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (18-39-jarigen, gehuwd) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	54	74	52	26	51	41	51	36	15	20	62	90	64	34	73
Overwerk	4	2	1	1	0	8	4	2	1	1	0	0	-	0	-
Betaald werk voor anderen	2	2	1	1	1	3	3	1	1	1	1	1	1	0	0
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	4	25	37	0	0	1	15	20	0	-	6	33	49	0	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	38	33	34	33	55	22	11	20	17	42	50	49	44	43	64
Persoonlijke verzorging	19	11	13	14	11	15	9	12	14	8	22	12	13	15	12
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	14	9	14	10	18	11	19	25	7	18	17	2	7	12	19
Gezelschapsspelen in huis	4	0	2	10	15	5	1	2	11	16	4	-	2	8	15
Uitslapen	-	24	-	-	46	-	30	-	-	50	-	19	-	-	44
Uitrusten	12	3	14	16	38	12	4	12	14	37	12	3	15	17	39
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	19	7	18	40	56	18	8	17	40	54	20	6	19	40	57
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	2	5	15	2	28	1	6	18	2	30	2	5	13	2	27
Luisteren naar radio (met aandacht)	10	4	4	17	34	12	3	4	16	37	9	5	4	18	31
Televisie kijken	32	0	11	43	34	29	0	9	40	33	34	0	13	44	36
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	19	3	11	21	49	20	4	12	21	49	19	1	10	20	49
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	0	1	2	3	2	0	2	3	4	1	0	1	2	2
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	0	0	1	1	-	0	0	1	0	-	-	0	1
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	0	0	0	1	-	-	1	-	0	-	0	0	0
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	1	1	-	0	45	1	1	-	0	47	1	1	-	0	44
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	2	0	6	0	-	3	0	11	-	-	0	0	2
Sportvereniging of -club	1	0	1	0	1	1	0	2	1	2	1	-	-	-	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	2	0	1	1	1	3	1	1	2	2	1	0	1	1	0

Tabel 7. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (40-59-jarigen) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	48	72	50	22	44	35	53	38	15	23	60	90	61	28	65
Overwerk	3	1	1	1	0	5	2	2	2	1	1	0	0	0	0
Betaald werk voor anderen	2	3	2	1	1	3	5	3	1	1	1	1	1	0	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	5	20	31	0	0	2	12	16	0	-	7	28	46	1	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	17	12	16	13	23	11	5	11	11	22	23	18	20	16	25
Persoonlijke verzorging	15	12	13	12	10	11	11	13	13	8	18	12	12	11	11
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	12	10	15	8	16	9	19	23	5	17	15	1	7	11	14
Gezelschapsspelen in huis	6	0	1	12	18	5	1	2	11	16	7	0	0	12	20
Uitslapen	-	20	-	-	48	-	23	-	-	48	-	16	-	-	48
Uitrusten	15	6	20	18	47	17	8	21	19	50	13	5	20	18	44
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	16	5	13	36	53	17	5	10	34	46	16	5	15	38	60
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	4	7	14	4	29	5	8	16	4	32	3	5	12	3	25
Luisteren naar radio (met aandacht)	12	7	5	18	32	11	5	6	17	35	14	9	4	18	29
Televisie kijken	29	0	7	38	33	34	0	8	41	36	25	0	6	36	30
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	24	4	13	27	53	25	6	13	28	51	23	2	12	27	54
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	0	1	1	4	1	1	2	2	5	0	0	1	1	3
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	0	-	0	1	1	1	-	0	0	1	-	-	0	1	1
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	0	1	0	0	-	0	1	0	0	-	0	1	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	1	1	0	1	48	2	1	0	2	46	1	1	0	0	49
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	1	0	6	-	-	2	0	11	-	-	-	0	1
Sportvereniging of -club	1	-	0	0	0	1	-	0	0	1	0	-	1	-	-
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	4	0	0	1	1	4	0	1	1	2	3	0	0	1	1

Tabel 8. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (60-jarigen en ouderen) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	30	62	35	15	36	23	46	26	10	20	40	84	47	22	57
Overwerk	1	1	-	-	0	1	1	-	-	0	-	-	-	-	-
Betaald werk voor anderen	1	1	0	-	0	1	2	1	-	0	-	1	-	-	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	2	28	26	1	0	2	26	21	1	-	2	29	34	1	1
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	2	2	3	2	4	1	1	3	2	2	3	3	4	3	6
Persoonlijke verzorging	12	11	11	7	8	13	12	11	7	8	11	9	11	8	8
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	10	13	14	7	13	8	19	18	4	12	13	4	8	10	14
Gezelschapsspelen in huis	3	-	1	4	9	2	-	1	4	8	4	-	2	4	11
Uitslapen	-	18	-	-	36	-	19	-	-	35	-	16	-	-	39
Uitrusten	28	11	37	22	56	31	11	36	21	54	25	11	39	24	59
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	16	8	18	33	51	14	7	15	32	50	19	10	22	33	53
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	3	9	18	2	28	4	12	22	2	33	1	5	13	2	20
Luisteren naar radio (met aandacht)	16	6	8	17	34	15	7	9	18	34	16	6	6	16	34
Televisie kijken	38	-	12	47	38	41	-	13	48	42	34	-	11	46	32
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	29	7	18	23	51	31	8	20	22	51	26	5	15	23	49
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	0	0	1	1	3	1	1	1	1	5	-	-	1	1	1
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	0	-	0	0	-	0	-	-	0	-	-	-	0	1	-
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	0	0	0	0	-	0	0	1	0	0	0	0	0	-
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	1	2	0	1	44	1	3	0	1	44	3	2	-	0	44
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	0	-	2	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-
Sportvereniging of -club	0	-	0	0	0	0	-	0	0	1	-	-	-	-	-
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	-	0	1	0	-

Tabel 9. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag) van de vrije-tijdsbezigheden van arbeiders en loontrekkende middenstanders (in procenten)

	Arbeiders 1)						Loontrekkende middenstand 2)					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Mannen												
Televisie kijken	100	36	4	1	9	50	100	58	2	3	3	34
Bezoek, praten, feestjes.	100	43	9	12	13	23	100	43	10	7	12	28
Lezen	100	42	9	14	18	17	100	20	8	20	23	29
Rust, verpozing	100	18	18	17	23	24	100	23	30	19	20	8
Radio, grammofoon	100	72	12	4	6	6	100	63	8	9	16	4
Sport, spel, hobbies ...	100	50	5	5	10	30	100	44	4	6	19	27
Verenigingsleven	100	91	2	-	3	4	100	97	-	2	-	1
Uitgaan	100	92	-	1	2	5	100	96	-	1	2	1
Buiten zijn	100	72	4	7	12	5	100	72	1	11	13	3
Vrouwen												
Televisie kijken	100	49	2	4	9	36	100	43	4	5	20	28
Bezoek, praten, feestjes.	100	35	13	13	15	24	100	38	15	6	14	27
Lezen	100	48	15	16	11	10	100	48	8	7	20	17
Rust, verpozing	100	13	15	28	35	9	100	20	22	23	20	15
Radio, grammofoon	100	78	4	3	7	8	100	64	6	11	11	8
Sport, spel, hobbies	100	85	3	5	4	3	100	80	5	4	6	5
Verenigingsleven	100	95	-	1	-	4	100	93	-	1	2	4
Uitgaan	100	97	-	0	1	2	100	94	-	-	-	6
Buiten zijn	100	90	4	3	3	-	100	87	6	2	5	-

1) Equivalent aantal geënquêteerden (n) = 110 m. en 63 v.
2) Idem 63 m. en 52 v.

Tabel 10. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zondag) van de vrije-tijdsbezigheden van arbeiders en loontrekkende middenstanders (in procenten)

	Arbeiders 1)						Loontrekkende middenstand 2)					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Mannen												
Televisie kijken	100	61	2	5	12	20	100	63	3	10	5	19
Bezoek, praten, feestjes .	100	27	9	9	12	43	100	28	13	14	10	35
Lezen	100	41	9	11	15	24	100	20	9	21	19	31
Rust, verpozing	100	23	15	16	22	24	100	13	16	31	22	18
Radio, grammofoon	100	42	13	13	14	19	100	55	5	15	10	15
Sport, spel, hobbies	100	54	7	6	11	22	100	59	8	4	11	18
Verenigingsleven	100	89	-	-	3	8	100	92	-	2	3	3
Uitgaan	100	83	-	-	8	9	100	94	-	2	2	2
Buiten zijn	100	60	7	11	15	7	100	58	16	7	11	8
Vrouwen												
Televisie kijken	100	57	3	5	14	21	100	63	-	4	12	21
Bezoek, praten, feestjes .	100	19	9	18	21	33	100	19	10	7	15	49
Lezen	100	34	10	14	24	18	100	41	16	11	14	18
Rust, verpozing	100	12	19	15	39	15	100	9	20	21	35	15
Radio, grammofoon	100	52	3	16	16	13	100	57	12	14	10	7
Sport, spel, hobbies	100	73	4	7	7	9	100	81	3	5	6	5
Verenigingsleven	100	99	-	-	1	-	100	97	2	-	-	1
Uitgaan	100	97	-	0	2	1	100	92	-	-	-	8
Buiten zijn	100	73	7	7	9	4	100	69	7	10	9	5

1) Equivalent aantal geënquêteerden (n) = 111 m. en 114 v.
2) Idem 64 m. en 66 v.

Tabel 11. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (agrarische bevolking) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	50	82	67	32	53	39	73	57	20	35	62	92	77	44	73
Overwerk	3	1	2	0	-	5	2	5	1	-	1	-	-	-	-
Betaald werk voor anderen	2	3	3	1	1	2	2	3	0	1	2	4	-	2	1
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	5	10	18	1	0	4	5	8	0	-	5	15	29	1	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	13	11	12	10	18	4	1	2	4	12	22	21	21	16	25
Persoonlijke verzorging	13	6	18	21	7	11	8	17	19	6	14	5	19	22	9
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	10	6	9	7	12	6	8	13	4	13	14	3	4	10	12
Gezelschapsspelen in huis	5	-	1	11	16	7	-	1	12	17	4	-	-	9	14
Uitslapen		11			39		13			42		9			36
Uitrusten	22	6	19	22	52	24	8	23	26	55	19	3	16	17	49
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	18	2	9	33	53	18	1	5	32	49	19	4	14	33	57
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	5	7	16	7	30	8	7	22	12	37	2	7	10	3	24
Luisteren naar radio (met aandacht)	18	6	2	25	34	18	4	2	29	35	19	8	3	21	33
Televisie kijken	20	0	5	28	20	22	1	5	29	25	18	-	6	27	16
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	25	3	12	25	50	28	4	10	24	43	22	2	13	25	57
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	0	0	-	6	9	0	1	-	5	11	-	-	-	6	6
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	-	0	0	1	2	-	-	-	1	2	-	1	1	1	1
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	-	-	-	0	0	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	5	3	0	2	64	6	2	-	3	64	4	4	1	-	63
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	1	0	7	-	-	2	-	9	-	-	-	0	4
Sportvereniging of -club	1	-	1	0	1	-	-	2	0	2	2	-	-	-	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	4	1	0	3	3	4	1	1	3	6	3	-	-	3	-

Tabel 12. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (arbeiders) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	41	64	41	16	40	28	44	24	8	17	54	85	57	25	63
Overwerk	2	1	1	0	0	4	2	1	0	0	1	0	-	0	-
Betaald werk voor anderen	2	3	2	1	1	2	3	2	1	1	2	2	2	1	0
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	5	23	37	0	0	3	16	21	0	-	6	29	53	0	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	18	16	17	16	25	9	6	8	8	17	28	26	26	23	34
Persoonlijke verzorging	18	11	16	11	9	14	10	17	12	7	22	12	14	10	11
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	11	16	8	16	12	20	24	6	16	14	2	7	11	16
Gezelschapsspelen in huis	5	0	2	11	18	6	1	2	11	16	5	0	2	11	20
Uitslapen		28			52		35			54		21			49
Uitrusten	16	6	19	16	40	19	7	20	15	39	13	5	17	18	40
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	15	6	15	35	50	13	7	13	33	46	17	5	16	37	54
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	5	7	17	6	32	7	11	23	6	35	3	4	11	5	29
Luisteren naar radio (met aandacht)	13	7	7	17	36	11	7	7	14	38	15	6	7	19	34
Televisie kijken	34	0	4	44	37	38	0	17	47	37	31	0	12	42	36
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	23	5	13	20	45	25	8	14	19	44	20	2	12	20	46
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	2	0	2	5	6	2	0	2	7	8	1	0	1	3	5
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	0	2	4	2	-	0	2	6	0	-	-	2	3
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	0	1	0	0	-	0	0	0	-	-	0	1	0
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	1	1	0	0	45	1	0	0	0	43	1	1	0	0	47
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	2	0	7	-	-	4	0	12	-	-	0	0	2
Sportvereniging of -club	1	0	2	0	1	2	0	4	0	2	1	0	0	0	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	2	1	1	2	2	2	1	2	2	3	1	0	1	2	1

Tabel 13. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (risicodragende middenstand) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	58	83	63	30	41	54	79	64	26	20	61	85	62	32	57
Overwerk	4	1	1	1	1	5	1	1	2	1	3	0	1	0	0
Betaald werk voor anderen	2	2	3	1	1	2	3	4	1	1	1	1	2	-	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	3	15	27	1	1	2	9	12	1	-	4	20	38	1	1
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	12	10	12	12	20	2	1	5	5	12	20	17	17	18	26
Persoonlijke verzorging	15	9	15	17	10	10	6	13	22	9	18	11	16	14	10
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	8	4	6	8	17	5	6	7	7	16	11	3	5	8	17
Gezelschapsspelen in huis	5	1	1	6	14	5	1	1	7	13	6	0	1	6	15
Uitslapen		13			55		14			54		13			56
Uitrusten	13	4	15	15	42	13	4	15	15	41	13	4	16	15	42
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	15	3	13	34	54	12	2	8	30	48	16	4	17	37	59
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	3	4	14	5	34	2	4	14	5	37	3	4	15	5	31
Luisteren naar radio (met aandacht)	10	4	4	12	29	9	3	4	13	30	11	5	4	11	29
Televisie kijken	30	-	8	42	36	31	-	7	44	40	30	-	9	41	32
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	19	3	11	19	52	18	4	10	14	47	19	2	11	24	56
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	-	1	6	6	1	-	1	8	9	1	-	1	4	4
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	0	-	0	1	3	-	-	0	1	3	0	-	0	2	4
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	0	0	1	0	-	0	0	2	0	0	-	0	0	0
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	1	2	-	1	51	1	1	-	2	53	0	2	-	-	50
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	1	0	7	-	-	1	0	14	0	-	-	0	3
Sportvereniging of -club	2	0	1	1	1	3	0	1	1	1	1	-	-	0	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	2	-	0	1	2	3	-	0	2	1	0	-	0	0	2

Tabel 14. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (loontrekkende middenstand) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	42	64	33	12	35	33	44	21	7	20	52	84	45	17	52
Overwerk	2	1	1	0	0	4	2	1	0	1	0	0	-	0	-
Betaald werk voor anderen	1	2	2	1	0	2	3	3	1	1	-	1	1	0	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	3	24	35	0	1	2	19	23	-	1	5	29	47	0	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	17	12	16	12	25	13	5	12	9	23	21	19	20	15	28
Persoonlijke verzorging	15	14	14	10	11	12	13	13	9	10	18	15	15	12	12
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	11	18	11	18	10	19	24	9	18	16	3	11	12	18
Gezelschapsspelen in huis	5	-	2	11	19	3	-	3	12	20	8	-	1	10	18
Uitslapen		26			50		29			48		23			53
Uitrusten	10	5	18	15	36	9	5	15	12	37	10	4	22	18	35
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	20	7	18	35	52	19	8	16	33	49	20	7	21	36	55
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	2	7	18	3	30	2	8	21	3	32	1	6	16	3	28
Luisteren naar radio (met aandacht)	12	6	7	17	33	11	4	8	18	35	13	8	6	16	32
Televisie kijken	31	0	11	38	31	32	-	9	38	33	31	0	12	39	30
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	27	6	18	27	57	28	8	20	28	58	25	3	15	26	57
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	1	2	4	7	2	1	3	4	6	0	0	2	4	7
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	0	2	2	1	-	0	1	2	0	-	0	3	1
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	1	0	0	1	1	1	-	-	1	0	1	0	0	1	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	2	2	0	1	51	2	3	0	1	51	2	2	0	0	51
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	2	0	5	0	-	4	0	9	-	-	0	-	1
Sportvereniging of -club	1	1	2	1	2	2	1	3	1	4	1	-	1	0	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	4	0	2	2	3	5	1	3	4	4	3	0	1	1	1

Tabel 15. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (leidinggevenden en welgestelden) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	46	61	33	21	41	45	47	24	18	26	47	76	44	24	58
Overwerk	3	1	-	2	2	7	1	-	4	2	-	-	-	-	1
Betaald werk voor anderen	1	1	1	-	-	2	1	1	-	-	-	1	1	-	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	3	25	33	0	-	2	19	22	-	-	3	33	45	0	-
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	20	14	15	14	24	12	5	12	7	19	28	23	19	22	29
Persoonlijke verzorging	13	12	7	11	15	8	11	8	10	11	19	13	6	12	20
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	17	11	17	12	25	12	19	25	7	21	22	3	8	18	30
Gezelschapsspelen in huis	7	2	3	8	13	8	2	4	9	14	6	1	1	8	11
Uitslapen		19			49		19			53		20			45
Uitrusten	9	4	15	11	31	6	4	16	11	33	11	4	13	11	29
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	16	8	19	38	56	15	4	16	34	53	17	11	22	42	60
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	5	7	23	6	39	5	8	24	9	43	6	6	22	3	35
Luisteren naar radio (met aandacht)	9	6	8	15	30	11	7	11	16	33	6	5	6	15	26
Televisie kijken	22	-	5	34	29	23	-	4	36	32	21	-	6	32	25
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	32	6	12	32	56	32	9	16	27	53	31	2	8	37	60
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	3	1	3	4	6	4	2	4	4	7	1	0	3	4	5
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	2	-	1	4	3	3	-	0	5	1	-	-	1	3	4
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	1	-	0	0	1	0	-	-	1	1	1	-	0	-	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	0	3	0	1	42	-	3	-	1	42	0	2	0	-	41
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	1	-	5	-	-	3	-	7	-	-	-	-	2
Sportvereniging of -club	2	-	3	0	2	3	-	3	1	3	1	-	2	-	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	3	-	3	2	2	2	-	1	2	2	3	-	4	1	1

Tabel 16. Structuur van de tijdsbesteding per week, per opleidingsniveau (week: 64,5 uur)

	Procenten				Absoluut (in uren)			
	G.l.o.	L.n.o.	U.l.o.	V.h.m.o. en w.o.	G.l.o.	L.n.o.	U.l.o.	V.h.m.o. en w.o.
Mannen								
Verplichte bezigheden.	25	28	34	36	16,1	18,3	22,0	23,1
Vrije tijd	55	52	48	48	35,3	33,4	30,8	31,2
Onderweg zijn	2	4	5	5	1,6	2,5	3,0	2,9
Slapen	17	16	13	11	11,1	10,2	8,4	7,0
Onbekende bezigheden .	1	0	0	0	0,4	0,1	0,3	0,3
Totaal	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5
Vrouwen								
Verplichte bezigheden.	42	45	44	36	26,7	29,3	28,5	23,4
Vrije tijd	40	39	39	43	26,1	25,1	25,2	28,0
Onderweg zijn	2	2	4	3	1,2	1,2	2,2	1,7
Slapen	16	14	13	18	10,4	8,8	8,5	11,3
Onbekende bezigheden .	0	0	0	0	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5

Tabel 17. Enige verplichte bezigheden per week, per opleidingsniveau

	Procenten				Absoluut (in uren)			
	G.l.o.	L.n.o.	U.l.o.	V.h.m.o. en w.o.	G.l.o.	L.n.o.	U.l.o.	V.h.m.o. en w.o.
Mannen								
Werk, schoolbezoek ...	7	10	14	12	4,6	6,6	8,2	7,6
Studie, huiswerk	1	2	2	6	0,5	1,1	1,5	4,1
Huishoudelijk werk	4	3	3	3	2,5	1,8	2,2	1,9
Zorg voor kinderen ...	1	1	2	2	0,5	0,6	1,0	1,3
Vrouwen								
Werk, schoolbezoek ...	2	6	6	2	1,5	4,0	3,7	1,3
Studie, huiswerk	0	1	1	3	0,1	0,4	0,8	1,7
Huishoudelijk werk	25	24	22	18	16,1	15,5	14,1	11,4
Zorg voor kinderen ...	3	4	3	4	2,1	2,3	2,2	2,3
Periode waarover werd geënquêteerd					64,5	64,5	64,5	64,5

Tabel 18. Vrije-tijdsbezigheden per opleidingsniveau, in uren per week

	Mannen				Vrouwen			
	G.l.o.	L.n.o.	U.l.o.	V.h.m.o. en w.o.	G.l.o.	L.n.o.	U.l.o.	V.h.m.o. en w.o.
Televisie kijken	8,6	6,8	5,5	5,0	6,6	5,4	5,2	4,3
Bezoek, praten, feestjes.	5,6	5,9	6,3	6,8	6,1	6,0	7,8	7,9
Lezen	5,7	5,7	5,4	7,2	4,0	4,5	4,0	6,3
Rust, verpozing	5,0	4,1	3,7	3,1	4,2	3,4	3,0	2,9
Radio, grammofoon	2,9	3,0	2,5	2,6	2,1	2,2	2,3	2,3
Sport, spel, hobbies	3,2	3,9	3,1	2,6	1,0	0,9	0,6	1,5
Verenigingsleven	1,4	1,5	1,8	1,0	0,2	0,7	0,5	0,9
Uitgaan	0,7	0,8	0,6	0,6	0,3	0,4	0,7	0,6
Buiten zijn	1,1	0,8	1,2	1,0	0,8	0,8	0,5	0,9
Godsdienst	1,0	0,9	0,7	1,2	0,8	0,8	0,6	0,3
Overige vrije-tijdsbezigheden	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	-	0,0	0,1
Totaal	35,3	33,4	30,8	31,2	26,1	25,1	25,2	28,0
Periode waarover werd geënquêteerd	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

Tabel 19. Vrije-tijdsbezigheden per week per opleidingsniveau, in procenten van de totale vrije tijd

	Mannen				Vrouwen			
	G.l.o.	L.n.o.	U.l.o.	V.h.m.o. en w.o.	G.l.o.	L.n.o.	U.l.o.	V.h.m.o. en w.o.
Televisie kijken	25	20	18	16	26	21	21	15
Bezoek, praten, feestjes.	16	18	21	22	24	25	31	28
Lezen	16	17	17	23	15	18	16	23
Rust, verpozing	14	12	12	10	16	13	12	11
Radio, grammofoon	8	9	8	9	8	9	9	8
Sport, spel, hobbies	9	12	10	8	3	4	2	5
Verenigingsleven	4	5	6	3	1	3	2	4
Uitgaan	2	2	2	2	1	1	3	2
Buiten zijn	3	2	4	3	3	3	2	3
Godsdienst	3	3	2	4	3	3	2	1
Overige vrije-tijdsbezigheden	0	0	0	0	0	-	0	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel 20. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (opleidingsniveau g.l.o.) (in procenten)

	Totaal						Mannen						Vrouwen					
		waarvan met						waarvan met						waarvan met				
	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren						kwartieren				
Verplichte bezigheden																		
werk, schoolbezoek	100	81	7	5	4	3	100	70	12	7	5	6	100	88	4	3	3	2
studie, huiswerk	100	98	0	1	0	1	100	97	0	1	1	1	100	99	0	1	0	-
huishoudelijk werk	100	37	15	14	18	16	100	75	16	6	2	1	100	10	15	20	29	26
zorg voor kinderen	100	78	14	6	2	0	100	91	6	2	1	-	100	70	19	9	2	0
Vrije tijd																		
televisie kijken	100	58	2	3	12	25	100	54	2	2	12	30	100	62	2	4	11	21
bezoek, praten, feestjes.	100	63	11	8	9	9	100	66	11	8	7	8	100	61	13	7	10	9
lezen	100	46	24	15	12	3	100	34	25	20	17	4	100	54	24	11	8	3
rust, verpozing	100	47	34	11	6	2	100	47	27	13	9	4	100	47	39	9	3	2
radio, grammofoon	100	79	8	5	5	3	100	76	8	6	7	3	100	81	7	5	5	2
sport, spel, hobbies	100	91	2	3	2	2	100	86	3	5	3	3	100	94	2	1	2	1
verenigingsleven	100	96	-	0	2	2	100	95	-	-	2	3	100	98	-	0	1	1
uitgaan	100	99	-	0	0	1	100	99	-	-	-	1	100	99	-	0	1	0
buiten zijn	100	95	4	1	0	0	100	95	4	1	-	0	100	96	3	1	0	0
Slapen	100	7	10	19	45	19	100	8	10	16	45	21	100	6	10	20	46	18

Tabel 21. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (opleidingsniveau l.n.o.) (in procenten)

	Totaal						Mannen						Vrouwen					
		waarvan met						waarvan met						waarvan met				
	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren						kwartieren				
Verplichte bezigheden																		
werk, schoolbezoek	100	66	13	5	5	11	100	62	14	5	6	13	100	75	11	5	2	7
studie, huiswerk	100	91	1	2	4	2	100	89	2	2	5	2	100	96	-	1	1	2
huishoudelijk werk	100	60	12	9	11	8	100	85	12	2	1	-	100	16	12	21	30	21
zorg voor kinderen	100	80	12	6	2	0	100	89	7	3	1	0	100	63	21	10	6	-
Vrije tijd																		
televisie kijken	100	62	4	5	9	20	100	62	4	5	10	19	100	62	5	5	8	20
bezoek, praten, feestjes.	100	68	13	6	6	7	100	66	14	7	6	7	100	71	11	3	7	8
lezen	100	44	22	18	12	4	100	32	28	22	13	5	100	63	11	12	10	4
rust, verpozing	100	49	35	8	6	2	100	48	32	9	8	3	100	49	41	7	2	1
radio, grammofoon	100	73	8	7	8	4	100	71	9	6	9	5	100	78	6	8	7	1
sport, spel, hobbies	100	89	1	2	4	4	100	85	2	2	5	6	100	97	1	1	1	-
verenigingsleven	100	92	-	1	3	4	100	90	-	1	4	5	100	95	-	-	1	4
uitgaan	100	98	-	-	-	2	100	98	-	-	-	2	100	100	-	-	-	-
buiten zijn	100	97	2	1	0	0	100	96	3	1	-	0	100	98	1	0	1	-
Slapen	100	9	12	22	45	12	100	9	13	23	43	12	100	9	10	21	48	12

Tabel 22. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (opleidingsniveau u.l.o.) (in procenten)

	Totaal						Mannen						Vrouwen					
		waarvan met						waarvan met						waarvan met				
	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren						kwartieren				
Verplichte bezigheden																		
werk, schoolbezoek	100	62	12	6	7	13	100	45	13	9	10	23	100	76	12	2	5	5
studie, huiswerk	100	93	-	2	2	3	100	93	-	0	3	4	100	92	-	3	2	3
huishoudelijk werk	100	46	12	12	15	15	100	83	12	3	2	-	100	14	11	21	26	28
zorg voor kinderen	100	77	13	8	2	0	100	90	8	2	0	0	100	67	17	13	3	-
Vrije tijd																		
televisie kijken	100	61	4	6	17	12	100	60	1	9	19	11	100	63	7	2	14	14
bezoek, praten, feestjes	100	63	12	7	9	9	100	66	12	7	8	7	100	61	11	8	10	10
lezen	100	44	23	15	12	6	100	39	25	15	15	6	100	51	20	15	9	5
rust, verpozing	100	54	31	11	3	1	100	50	33	11	5	1	100	58	29	11	1	1
radio, grammofoon	100	74	10	8	7	1	100	73	11	9	6	1	100	75	9	7	7	2
sport, spel, hobbies ...	100	91	2	3	2	2	100	85	3	5	3	4	100	96	2	1	0	1
verenigingsleven	100	92	1	-	2	5	100	88	-	-	3	9	100	97	1	-	1	1
uitgaan	100	98	-	-	0	2	100	97	-	-	1	2	100	99	-	-	-	1
buiten zijn	100	96	3	0	1	-	100	95	5	0	-	-	100	97	2	0	1	-
Slapen	100	13	19	24	37	7	100	14	25	21	36	4	100	13	14	25	38	10

Tabel 23. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (opleidingsniveau v.h.m.o.-w.o.) (in procenten)

	Totaal						Mannen						Vrouwen					
		waarvan met						waarvan met						waarvan met				
	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren						kwartieren				
Verplichte bezigheden																		
werk, schoolbezoek	100	72	6	2	7	13	100	58	10	3	10	19	100	93	2	-	2	3
studie, huiswerk	100	85	4	2	4	5	100	81	5	2	7	5	100	91	2	2	1	4
huishoudelijk werk	100	50	12	15	16	7	100	74	14	10	2	-	100	16	10	22	35	17
zorg voor kinderen	100	73	15	10	1	1	100	82	12	5	1	-	100	61	19	16	2	2
Vrije tijd																		
televisie kijken	100	65	1	5	14	15	100	63	1	5	15	16	100	71	2	4	11	12
bezoek, praten, feestjes	100	59	15	8	9	9	100	63	13	6	9	9	100	55	18	8	10	9
lezen	100	35	23	16	19	7	100	32	22	17	23	6	100	39	25	16	13	7
rust, verpozing	100	51	37	8	4	0	100	52	35	8	5	-	100	51	39	8	1	1
radio, grammofoon	100	76	12	4	6	2	100	75	12	2	8	3	100	77	13	7	2	1
sport, spel, hobbies ...	100	87	3	4	4	2	100	92	2	2	1	3	100	81	4	7	7	1
verenigingsleven	100	94	0	0	1	5	100	94	1	1	1	3	100	94	-	-	1	5
uitgaan	100	96	-	-	1	3	100	96	-	-	-	4	100	96	-	-	2	2
buiten zijn	100	98	2	0	0	-	100	97	2	1	0	-	100	98	2	-	-	-
Slapen	100	13	18	30	35	4	100	16	21	32	29	2	100	7	14	30	42	7

Tabel 24. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag) van de vrije-tijdsbezigheden van niet-schoolgaanden met opleiding g.l.o. (in procenten) 1)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Televisie kijken	100	43	2	1	5	49	100	52	2	1	10	35
Bezoek, praten, feestjes.	100	51	6	7	13	24	100	37	12	9	13	29
Lezen	100	33	16	17	19	15	100	46	14	16	17	7
Rust, verpozing	100	12	17	18	27	26	100	10	18	28	30	14
Radio, grammofoon	100	67	8	10	9	6	100	73	6	6	6	9
Sport, spel, hobbies	100	56	1	6	11	26	100	87	4	3	4	2
Verenigingsleven	100	95	1	-	1	3	100	100	-	-	-	-
Uitgaan	100	93	-	-	2	5	100	99	-	-	0	1
Buiten zijn	100	79	2	5	10	4	100	87	5	4	3	1

1) Equivalent aantal geënquêteerden (n) = 96 m. en 159 v.

Tabel 25. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (opleidingsniveau g.l.o.) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	45	71	48	21	46	30	47	32	12	18	56	88	59	27	65
Overwerk	2	1	0	0	0	4	2	1	1	0	1	0	0	0	0
Betaald werk voor anderen	2	2	2	1	1	2	3	2	1	1	1	2	1	1	0
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	4	23	35	0	0	2	16	19	1	-	6	28	46	0	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	18	15	16	14	23	7	4	7	7	14	25	22	22	18	29
Persoonlijke verzorging	17	11	15	12	9	12	11	16	13	7	20	11	14	11	10
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	12	9	13	8	14	8	18	22	5	14	14	2	6	10	14
Gezelschapsspelen in huis	5	0	2	9	15	5	0	2	10	13	5	0	1	8	16
Uitslapen		22			48		27			49		19			47
Uitrusten	18	7	23	19	46	22	10	25	21	47	15	6	21	18	44
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	16	5	14	35	52	14	5	10	31	44	17	5	16	37	58
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	3	6	14	4	28	5	10	19	4	32	2	4	10	4	25
Luisteren naar radio (met aandacht)	13	7	6	17	32	13	6	7	15	35	13	8	6	17	30
Televisie kijken	36	0	12	45	38	39	1	14	47	41	33	0	10	43	36
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	20	3	12	20	45	23	6	13	20	42	18	2	12	20	47
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	0	2	4	5	2	1	2	6	8	1	0	1	3	4
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	0	1	2	1	-	0	1	3	0	-	0	1	1
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	0
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	1	1	0	1	47	1	0	0	1	46	2	1	-	0	48
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	1	0	5	-	-	3	0	11	-	-	0	0	1
Sportvereniging of -club	1	0	1	0	0	1	0	2	0	1	0	-	-	0	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	2	0	1	1	1	2	0	1	1	2	1	0	0	1	1

Tabel 26. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (opleidingsniveau l.n.o.) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	43	65	46	20	38	32	49	34	11	22	60	89	66	34	63
Overwerk	2	1	1	1	0	4	2	2	0	0	0	0	0	1	0
Betaald werk voor anderen	2	3	3	0	0	3	3	3	0	1	1	3	3	0	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	4	16	26	0	0	3	13	17	0	-	6	22	41	0	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	17	14	17	17	29	9	5	10	8	21	29	29	28	30	40
Persoonlijke verzorging	19	12	14	16	9	16	12	13	15	8	23	12	16	17	11
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	12	15	9	18	12	18	21	6	18	15	2	7	13	18
Gezelschapsspelen in huis	5	0	2	12	19	5	0	3	10	18	7	0	0	14	21
Uitslapen		25			51		33			53		14			48
Uitrusten	15	4	15	14	40	16	5	18	13	40	13	2	11	16	39
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	15	6	16	38	55	14	7	16	37	54	16	5	17	38	56
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	6	7	16	7	35	8	7	19	8	37	4	5	12	5	31
Luisteren naar radio (met aandacht)	13	7	7	18	35	13	7	7	17	35	14	7	6	18	35
Televisie kijken	29	-	7	38	29	31	-	7	39	31	26	-	6	37	26
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	24	5	13	22	51	23	8	13	22	49	25	2	14	23	55
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	0	1	6	11	2	0	2	7	12	-	-	0	5	10
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	0	2	3	1	-	0	2	3	-	-	1	3	3
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	0	1	0	0	-	0	1	0	0	-	-	1	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	3	2	0	1	50	4	1	0	2	45	1	3	-	-	56
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	2	0	10	-	-	2	0	14	0	-	0	-	3
Sportvereniging of -club	2	0	1	1	3	1	1	2	1	4	3	-	-	-	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	5	0	1	3	3	6	1	2	3	4	3	0	1	2	1

Tabel 27. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (opleidingsniveau u.l.o.) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	48	67	47	21	38	42	55	41	16	20	54	80	53	26	56
Overwerk	5	1	1	1	0	7	1	2	2	1	3	-	-	-	-
Betaald werk voor anderen	2	3	2	1	1	2	3	2	1	1	2	2	2	1	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	3	23	28	1	1	2	16	16	0	1	5	30	41	1	2
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	19	17	18	17	30	13	7	13	12	25	26	28	23	23	35
Persoonlijke verzorging	17	12	16	15	13	14	10	15	15	10	20	14	16	14	16
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	14	8	14	10	19	9	13	20	7	17	18	3	8	13	21
Gezelschapsspelen in huis	6	0	1	9	15	5	0	1	10	16	7	-	1	9	15
Uitslapen		24			50		26			48		23			52
Uitrusten	10	5	13	15	39	11	5	10	16	40	10	4	16	14	38
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	20	9	19	39	53	19	7	13	39	51	22	11	25	38	55
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	2	7	16	5	32	2	7	18	7	34	2	6	14	2	31
Luisteren naar radio (met aandacht)	11	4	6	17	35	10	3	6	18	37	12	5	5	16	32
Televisie kijken	26	0	7	35	31	26	-	6	36	35	26	1	8	34	26
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	29	5	12	26	52	29	7	13	27	52	28	3	11	25	51
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	2	0	2	6	8	4	0	2	6	8	1	-	3	7	8
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	0	0	0	3	3	0	-	-	1	1	-	1	0	4	5
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	0	-	1	1	1	0	-	3	-	-	-	-	-	3
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	2	2	0	0	50	1	2	0	-	53	3	2	-	0	47
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	1	0	6	0	-	2	0	9	-	-	-	-	2
Sportvereniging of -club	1	0	2	-	2	2	-	2	-	2	1	1	2	-	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	2	1	1	1	4	2	1	2	1	4	1	0	0	0	3

Tabel 28. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (opleidingsniveau v.h.m.o.-w.o.) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	39	60	33	16	33	33	46	26	13	22	49	82	45	21	52
Overwerk	5	1	1	1	1	8	2	1	2	2	-	-	-	-	-
Betaald werk voor anderen	1	2	1	1	-	2	2	1	1	-	-	1	1	-	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	2	27	28	0	1	1	21	20	-	-	4	35	40	1	2
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	17	11	17	12	25	14	6	16	9	26	23	21	19	18	23
Persoonlijke verzorging	12	15	10	6	14	10	15	9	5	13	14	15	11	8	14
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	12	19	10	21	8	18	22	6	19	20	3	14	16	24
Gezelschapsspelen in huis	7	0	2	10	15	6	1	3	9	15	9	-	1	12	15
Uitslapen		19			46		20			46		17			46
Uitrusten	10	4	21	11	35	10	4	18	8	36	10	4	25	17	33
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	22	7	20	41	51	22	7	18	41	51	20	7	25	40	51
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	3	8	20	4	35	1	7	20	4	36	4	10	21	5	34
Luisteren naar radio (met aandacht)	10	5	4	17	31	12	5	3	18	34	6	5	4	14	26
Televisie kijken	27	-	6	29	24	30	-	5	32	25	23	-	7	24	23
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	37	8	19	35	67	35	9	21	28	63	40	6	15	45	72
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	2	1	3	4	6	3	2	5	4	6	-	1	1	3	4
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	2	-	1	-	1	3	-	0	-	2	-	-	1	-	1
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	1	-	0	0	1	1	-	-	1	1	2	-	1	-	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	2	4	0	1	48	3	6	-	2	52	-	1	1	-	42
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	1	-	3	-	-	2	-	4	-	-	-	-	2
Sportvereniging of -club	1	0	3	0	1	1	0	3	0	1	1	-	2	-	2
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	4	-	1	3	2	5	-	1	3	3	4	-	2	2	1

Tabel 29. Structuur van de tijdsbesteding per week, per woonmilieu (week: 64,5 uur)

	Procenten					Absoluut (in uren)				
	Grote steden	Middelgrote steden	Kleine steden	Niet-agrarisch platteland	Agrarisch platteland	Grote steden	Middelgrote steden	Kleine steden	Niet-agrarisch platteland	Agrarisch platteland
Mannen										
Verplichte bezigheden.	29	30	28	27	30	18,7	19,5	18,3	17,6	19,0
Vrije tijd	51	50	50	53	47	33,0	32,3	32,1	34,0	30,6
Onderweg zijn	5	3	4	3	3	2,9	2,1	2,4	2,0	2,1
Slapen	15	16	18	17	19	9,7	10,3	11,6	10,8	12,2
Onbekende bezigheden .	0	1	0	0	1	0,2	0,3	0,1	0,1	0,6
Totaal	100	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5
Vrouwen										
Verplichte bezigheden.	43	40	38	44	42	27,5	25,4	24,8	28,2	27,0
Vrije tijd	41	41	42	38	36	26,3	26,6	26,8	24,8	23,5
Onderweg zijn	2	2	2	2	2	1,6	1,5	1,6	1,3	1,2
Slapen	14	16	18	16	20	9,0	10,6	11,2	10,2	12,6
Onbekende bezigheden .	0	1	0	0	0	0,1	0,4	0,1	0,0	0,2
Totaal	100	100	100	100	100	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

Tabel 30. Enige verplichte bezigheden per week, per woonmilieu

	Procenten					Absoluut (in uren)				
	Grote steden	Middelgrote steden	Kleine steden	Niet-agrarisch platteland	Agrarisch platteland	Grote steden	Middelgrote steden	Kleine steden	Niet-agrarisch platteland	Agrarisch platteland
Mannen										
Werk, schoolbezoek ...	9	10	9	7	10	5,6	6,2	6,3	4,7	6,6
Studie, huiswerk	4	4	4	3	4	2,5	2,5	2,3	1,8	2,8
Huishoudelijk werk	3	4	3	3	2	2,1	2,6	1,7	2,1	1,1
Zorg voor kinderen ...	1	1	1	1	1	0,6	0,6	0,3	0,6	0,6
Vrouwen										
Werk, schoolbezoek ...	3	4	2	4	4	1,8	2,3	1,5	2,8	2,9
Studie, huiswerk	2	2	2	2	1	1,3	1,1	1,4	1,0	0,8
Huishoudelijk werk	23	21	21	23	23	14,6	13,7	13,3	15,0	14,6
Zorg voor kinderen ...	3	3	3	4	3	2,1	1,9	1,7	2,3	1,7
Periode waarover werd geënquêteerd						64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

Tabel 31. Vrije-tijdsbezigheden per woonmilieu, in uren per week

	Mannen					Vrouwen				
	Grote steden	Middelgrote steden	Kleine steden	Niet-agrarisch platteland	Agrarisch platteland	Grote steden	Middelgrote steden	Kleine steden	Niet-agrarisch platteland	Agrarisch platteland
Televisie kijken	8,0	8,4	6,1	6,6	5,2	7,5	7,1	6,3	5,9	3,7
Bezoek, praten, feestjes.	5,8	5,5	4,6	6,1	5,6	6,5	6,4	6,8	5,7	6,1
Lezen	5,7	5,0	6,2	5,2	5,7	4,2	4,0	4,0	3,9	4,0
Rust, verpozing	3,7	3,4	4,0	4,1	4,9	3,7	3,4	3,6	3,7	3,4
Radio, grammofoon	2,8	2,8	2,5	2,8	2,4	2,5	2,1	2,6	2,0	2,0
Sport, spel, hobbies	3,4	3,4	4,4	4,1	2,7	0,5	1,2	0,5	1,1	1,4
Verenigingsleven	1,0	1,3	1,2	1,6	1,3	0,1	0,5	0,5	0,4	0,7
Uitgaan	0,8	0,4	1,1	0,7	0,8	0,5	0,5	0,3	0,5	0,5
Buiten zijn	1,2	1,1	1,2	1,3	0,8	0,5	0,8	1,2	0,8	0,6
Godsdienst	0,5	0,9	0,8	1,4	1,1	0,3	0,6	1,0	0,8	1,1
Overige vrije-tijdsbezigheden	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	-	-	0,0	0,0
Totaal	33,0	32,3	32,1	34,0	30,6	26,3	26,6	26,8	24,8	23,5
Periode waarover werd geënquêteerd	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5

Tabel 32. Vrije-tijdsbezigheden per week per woonmilieu, in procenten van de totale vrije tijd

	Mannen					Vrouwen				
	Grote steden	Middelgrote steden	Kleine steden	Niet-agrarisch platteland	Agrarisch platteland	Grote steden	Middelgrote steden	Kleine steden	Niet-agrarisch platteland	Agrarisch platteland
Televisie kijken	24	26	19	20	17	29	27	23	24	16
Bezoek, praten, feestjes.	18	17	14	18	18	25	24	25	23	26
Lezen	17	15	19	15	18	16	15	15	16	17
Rust, verpozing	11	11	12	12	16	14	13	14	15	14
Radio, grammofoon	9	9	8	8	8	9	8	10	8	9
Sport, spel, hobbies	10	11	14	12	9	2	4	2	4	6
Verenigingsleven	3	4	4	5	4	0	2	2	2	3
Uitgaan	3	1	4	2	3	2	2	1	2	2
Buiten zijn	3	3	4	4	3	2	3	4	3	2
Godsdienst	2	3	2	4	4	1	2	4	3	5
Overige vrije-tijdsbezigheden	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel 33. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (grote steden) (in procenten)

	Totaal						Mannen						Vrouwen					
		waarvan met						waarvan met						waarvan met				
	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren						kwartieren				
Verplichte bezigheden																		
werk, schoolbezoek	100	81	6	4	2	7	100	71	8	7	3	11	100	91	4	1	0	4
studie, huiswerk	100	87	2	2	4	5	100	84	1	4	5	6	100	90	2	1	3	4
huishoudelijk werk	100	41	15	14	21	9	100	77	15	7	1	-	100	10	15	21	38	16
zorg voor kinderen	100	80	11	7	2	-	100	92	5	3	0	-	100	68	18	10	4	-
Vrije tijd																		
televisie kijken	100	54	2	5	15	24	100	51	3	7	15	24	100	57	2	3	13	25
bezoek, praten, feestjes.	100	65	13	7	7	8	100	69	12	7	5	7	100	62	14	6	9	9
lezen	100	41	29	13	11	6	100	36	28	15	14	7	100	46	29	12	8	5
rust, verpozing	100	50	32	11	6	1	100	51	29	12	7	1	100	50	34	11	4	1
radio, grammofoon	100	79	7	4	6	4	100	78	6	5	6	5	100	80	7	4	7	2
sport, spel, hobbies	100	91	1	3	3	2	100	83	2	6	5	4	100	97	1	0	2	-
verenigingsleven	100	97	0	1	1	1	100	95	-	1	1	3	100	100	0	-	-	0
uitgaan	100	98	-	-	0	2	100	97	-	-	0	3	100	99	-	-	-	1
buiten zijn	100	97	2	0	1	0	100	98	2	-	0	-	100	97	2	0	1	0
Slapen	100	14	16	21	37	12	100	14	17	25	32	12	100	13	17	18	40	12

Tabel 34. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (middelgrote steden) (in procenten)

	Totaal						Mannen						Vrouwen					
		waarvan met						waarvan met						waarvan met				
	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren						kwartieren				
Verplichte bezigheden																		
werk, schoolbezoek	100	73	11	4	5	7	100	63	11	7	7	12	100	83	11	2	2	2
studie, huiswerk	100	86	1	4	5	4	100	82	2	3	7	6	100	91	-	4	3	2
huishoudelijk werk	100	50	16	11	14	9	100	78	16	3	3	0	100	21	17	18	25	19
zorg voor kinderen	100	81	11	7	1	0	100	90	6	4	0	-	100	73	16	9	2	0
Vrije tijd																		
televisie kijken	100	55	3	6	13	23	100	50	4	7	14	25	100	59	3	5	12	21
bezoek, praten, feestjes.	100	66	13	6	8	7	100	75	10	4	5	6	100	58	16	8	10	8
lezen	100	44	25	16	11	4	100	34	30	20	11	5	100	56	21	10	11	2
rust, verpozing	100	54	30	10	4	2	100	57	25	11	5	2	100	51	37	8	3	1
radio, grammofoon	100	79	7	7	5	2	100	78	8	6	6	2	100	79	7	8	4	2
sport, spel, hobbies	100	87	2	6	3	2	100	83	3	9	2	3	100	90	1	3	4	2
verenigingsleven	100	94	-	0	2	4	100	91	-	0	3	6	100	96	-	0	2	2
uitgaan	100	99	-	-	0	1	100	99	-	-	-	1	100	98	-	-	1	1
buiten zijn	100	94	4	2	-	0	100	93	4	3	-	0	100	97	3	0	-	-
Slapen	100	8	13	19	46	14	100	9	15	18	45	13	100	7	11	20	47	15

Tabel 35. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (niet-agrarisch platteland) (in procenten)

	Totaal						Mannen						Vrouwen					
		waarvan met						waarvan met						waarvan met				
	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren						kwartieren				
Verplichte bezigheden																		
werk, schoolbezoek	100	77	8	7	3	5	100	67	9	11	6	7	100	87	6	3	1	3
studie, huiswerk	100	86	2	3	5	4	100	84	2	3	7	4	100	89	1	3	4	3
huishoudelijk werk	100	50	14	11	11	14	100	82	11	3	2	2	100	16	17	18	22	27
zorg voor kinderen	100	80	12	5	2	1	100	90	7	1	2	0	100	69	17	10	3	1
Vrije tijd																		
televisie kijken	100	63	5	2	12	18	100	65	4	1	13	17	100	61	5	4	12	18
bezoek, praten, feestjes.	100	65	12	6	9	8	100	63	14	5	8	10	100	66	10	6	11	7
lezen	100	51	18	15	13	3	100	41	20	19	16	4	100	61	15	12	9	3
rust, verpozing	100	54	33	7	4	2	100	51	34	7	6	2	100	57	31	7	3	2
radio, grammofoon	100	75	7	6	8	4	100	71	8	6	10	5	100	79	7	7	5	2
sport, spel, hobbies	100	86	4	2	5	3	100	81	6	3	5	5	100	92	2	2	4	0
verenigingsleven	100	95	-	0	2	3	100	91	-	-	3	6	100	99	-	0	-	1
uitgaan	100	100	-	0	-	0	100	99	-	-	-	1	100	99	-	1	-	-
buiten zijn	100	96	2	1	1	0	100	96	3	-	1	0	100	95	2	2	1	-
Slapen	100	6	10	20	45	19	100	8	11	18	44	19	100	5	9	22	46	18

Tabel 36. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden (agrarisch platteland) (in procenten)

	Totaal						Mannen						Vrouwen					
		waarvan met						waarvan met						waarvan met				
	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer	Totaal	0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren						kwartieren				
Verplichte bezigheden																		
werk, schoolbezoek	100	73	12	3	6	6	100	62	20	3	7	8	100	83	5	3	6	3
studie, huiswerk	100	88	2	3	4	3	100	86	2	2	6	4	100	88	2	4	3	3
huishoudelijk werk	100	47	13	13	14	13	100	83	11	4	2	-	100	15	14	22	25	24
zorg voor kinderen	100	82	12	5	1	0	100	91	6	3	-	0	100	74	17	7	2	-
Vrije tijd																		
televisie kijken	100	71	4	3	9	13	100	69	2	4	10	15	100	74	5	3	8	10
bezoek, praten, feestjes.	100	65	12	8	7	8	100	66	12	9	6	7	100	65	11	8	8	8
lezen	100	46	24	15	11	4	100	32	29	19	16	4	100	59	19	11	8	3
rust, verpozing	100	45	40	7	5	3	100	41	37	9	9	4	100	48	44	5	1	2
radio, grammofoon	100	74	11	6	7	2	100	72	13	5	8	2	100	77	10	6	5	2
sport, spel, hobbies	100	90	4	2	2	2	100	89	3	3	2	3	100	90	5	2	2	1
verenigingsleven	100	93	0	1	3	3	100	93	-	1	3	3	100	93	0	1	3	3
uitgaan	100	98	0	-	0	2	100	98	-	-	-	2	100	99	1	-	0	0
buiten zijn	100	97	2	1	0	0	100	96	3	1	-	0	100	98	2	-	0	-
Slapen	100	4	6	17	41	32	100	6	7	17	40	30	100	3	6	17	41	33

Tabel 37. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (grote steden) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	41	61	33	14	38	33	41	22	9	22	48	78	42	19	53
Overwerk	3	1	1	0	1	5	2	1	1	1	1	0	-	-	-
Betaald werk voor anderen	2	2	2	0	1	2	2	2	0	1	1	2	2	1	0
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	2	32	38	0	1	2	24	24	-	1	2	40	50	1	1
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	17	13	16	14	24	10	6	14	9	19	24	19	18	18	29
Persoonlijke verzorging	20	16	8	8	14	15	14	9	6	11	25	17	7	10	17
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	7	12	9	21	14	14	18	9	21	11	1	6	10	21
Gezelschapsspelen in huis	3	0	2	8	14	3	-	2	8	14	3	0	2	7	14
Uitslapen		25			56		30			56		21			56
Uitrusten	11	4	16	15	34	12	5	17	16	35	10	4	15	14	34
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	16	6	18	35	48	15	5	15	34	44	17	8	20	36	51
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	4	6	16	5	30	4	6	21	5	35	3	6	12	4	25
Luisteren naar radio (met aandacht)	15	8	7	18	38	14	10	9	17	40	15	7	5	19	36
Televisie kijken	34	0	13	45	39	38	-	13	48	42	30	1	12	43	36
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	24	6	15	20	50	23	10	17	20	49	24	3	13	21	52
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	2	0	3	4	5	3	1	3	6	5	0	0	3	3	5
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	1	2	3	2	-	1	2	4	1	-	1	2	2
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	1	-	0	1	1	1	-	-	1	1	1	-	0	0	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	0	1	0	0	26	-	1	0	0	25	1	1	-	0	26
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	2	0	4	-	-	3	0	8	-	-	0	0	2
Sportvereniging of -club	1	0	2	-	1	1	0	3	-	2	-	0	1	-	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	1	0	1	1	1	2	0	2	1	1	1	0	1	1	1

Tabel 38. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (middelgrote steden) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	42	66	37	16	36	36	50	28	10	17	48	82	48	23	55
Overwerk	3	1	0	1	0	5	1	0	1	1	2	-	0	0	-
Betaald werk voor anderen	1	2	2	0	0	1	2	2	0	1	0	1	1	0	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	0	27	38	0	1	1	20	26	-	-	0	35	51	0	1
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	16	12	13	14	24	9	3	8	7	20	23	20	19	20	28
Persoonlijke verzorging	14	11	11	9	8	8	9	10	11	5	20	14	11	8	12
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	9	14	9	20	9	16	18	9	19	16	3	10	9	20
Gezelschapsspelen in huis	7	1	2	11	18	6	1	2	11	17	9	0	2	11	20
Uitslapen		25			48		28			49		23			48
Uitrusten	13	6	17	12	34	15	7	16	11	34	12	6	18	14	35
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	16	7	18	35	56	14	6	14	35	53	18	8	21	35	59
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	3	7	16	3	30	4	10	19	3	32	2	3	13	3	29
Luisteren naar radio (met aandacht)	10	6	8	15	33	12	4	7	14	35	9	7	8	16	31
Televisie kijken	33	0	14	44	35	35	0	13	46	37	31	0	15	41	34
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	23	5	15	20	49	26	7	15	19	46	21	3	14	20	52
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	2	0	2	5	6	2	1	3	5	7	1	-	2	5	5
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	0	2	3	1	-	0	3	3	-	-	0	2	3
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	-	1	1	1	-	-	2	0	0	-	-	1	2
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	0	1	0	1	47	0	2	-	1	46	0	1	0	0	47
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	1	0	5	-	-	2	-	8	0	-	-	0	2
Sportvereniging of -club	2	0	2	1	1	1	0	3	1	2	2	-	0	0	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	4	0	1	2	1	4	0	2	3	1	3	-	1	0	1

Tabel 39. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (kleine steden) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	39	67	39	15	37	29	46	27	10	15	48	86	49	19	56
Overwerk	2	0	2	1	0	4	1	4	2	1	0	-	-	-	-
Betaald werk voor anderen	2	2	2	2	1	2	2	1	3	1	1	2	2	1	0
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	3	20	31	0	-	0	11	20	0	-	6	28	41	-	-
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	14	12	12	11	21	7	6	8	6	15	20	17	16	16	27
Persoonlijke verzorging	14	8	13	7	7	9	8	15	9	5	18	8	12	6	8
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	10	8	12	7	14	6	15	20	6	14	13	2	5	7	14
Gezelschapsspelen in huis	5	1	2	10	18	5	1	3	13	18	5	-	2	7	18
Uitslapen		17			51		25			51		11			52
Uitrusten	14	4	19	14	41	14	4	21	12	37	13	4	19	16	44
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	20	5	18	36	53	16	6	12	31	50	23	5	22	41	56
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	3	6	19	3	32	4	9	24	3	35	2	3	15	2	30
Luisteren naar radio (met aandacht)	12	7	7	17	36	7	7	9	15	34	17	7	6	19	37
Televisie kijken	31	-	9	42	30	32	-	6	45	36	30	-	11	39	25
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	23	6	15	21	50	24	10	21	22	49	22	2	10	21	51
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	-	2	3	8	2	-	3	3	9	-	-	1	4	7
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	0	2	3	2	-	-	2	5	1	-	0	3	2
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	-	0	0	1	0	-	0	-	1	1	-	0	0	1	-
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	0	2	-	1	46	-	2	-	1	44	0	1	-	0	48
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	2	0	7	0	-	4	0	14	-	-	1	-	1
Sportvereniging of -club	2	-	2	1	1	3	-	1	1	3	2	-	2	-	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	1	1	2	2	3	1	0	3	1	4	1	1	1	2	2

Tabel 40. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (niet-agrarisch platteland) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	50	70	50	20	43	37	52	33	13	21	63	88	68	27	65
Overwerk	1	1	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0	-	0	0
Betaald werk voor anderen	2	4	2	0	1	3	5	3	1	1	1	3	2	0	0
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	5	16	34	0	-	5	10	18	1	-	5	22	50	0	-
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	19	16	17	16	26	10	6	7	10	19	27	26	27	21	34
Persoonlijke verzorging	19	13	21	16	13	17	13	23	17	12	21	12	18	15	13
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	12	18	9	16	11	20	27	6	17	15	4	8	11	15
Gezelschapsspelen in huis	6	-	2	10	15	7	-	4	11	14	5	-	1	10	16
Uitslapen		23			48		27			50		20			46
Uitrusten	14	5	16	17	44	15	7	18	18	46	13	4	14	16	41
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	15	6	12	37	52	15	8	11	33	47	14	4	13	41	58
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	3	6	16	7	31	6	8	21	8	35	1	4	11	6	27
Luisteren naar radio (met aandacht)	14	5	5	15	33	13	5	5	16	35	15	6	5	13	32
Televisie kijken	32	0	9	41	34	31	1	11	39	32	34	-	7	43	36
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	21	5	12	24	47	23	7	11	24	47	19	2	12	25	47
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	0	1	6	7	2	1	2	8	9	1	-	1	3	4
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	0	0	0	2	5	1	-	1	1	6	-	1	0	2	5
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	0	0	0	0	-	0	0	0	-	-	-	0	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	2	1	0	1	60	3	1	0	1	61	2	2	0	1	60
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	3	0	6	-	-	6	0	11	-	-	-	-	1
Sportvereniging of -club	1	0	2	0	2	2	1	4	1	3	1	-	0	-	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	2	0	1	1	3	3	1	2	2	5	2	0	1	0	1

Tabel 41. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (agrarisch platteland) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	49	76	56	26	45	35	61	45	18	24	63	89	67	34	65
Overwerk	3	1	1	1	0	5	3	3	1	0	2	-	-	0	-
Betaald werk voor anderen	2	3	3	1	1	3	2	3	0	1	1	3	3	1	0
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	9	10	24	1	-	5	7	9	1	-	12	12	37	1	-
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	16	14	16	13	21	7	3	6	5	13	24	24	25	19	27
Persoonlijke verzorging	13	7	21	19	7	12	7	18	18	5	13	7	23	19	9
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	9	13	11	13	9	18	20	5	12	15	1	7	16	15
Gezelschapsspelen in huis	4	0	1	10	19	5	1	1	11	18	4	0	0	10	20
Uitslapen		22			47		27			50		17			44
Uitrusten	17	6	20	20	46	20	7	21	18	47	15	4	20	23	45
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	17	4	12	31	48	17	4	10	31	44	18	4	14	32	52
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	5	9	20	6	34	7	11	23	9	37	3	7	17	4	32
Luisteren naar radio (met aandacht)	14	6	5	20	31	12	4	5	19	34	15	7	6	21	28
Televisie kijken	24	-	8	31	26	29	-	11	33	29	19	-	5	29	22
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	26	3	12	26	54	28	3	13	22	49	24	2	11	31	58
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	0	1	5	8	1	0	1	7	11	1	0	1	4	6
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	0	-	0	1	1	1	-	0	1	2	-	-	0	1	1
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	0	1	0	-	-	0	1	0	0	-	0	1	-
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	5	3	0	1	63	5	2	0	3	61	4	3	0	-	65
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	1	0	8	-	-	2	-	13	-	-	-	0	4
Sportvereniging of -club	1	0	2	1	2	1	0	4	1	3	2	-	0	1	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	3	0	1	3	3	5	1	1	3	5	2	0	2	3	1

Tabel 42. Spreidingsgegevens in kwartieren per avond (maandag-vrijdag) van de vrije-tijdsbezigheden per kerkelijke gezindte (in procenten)

	Mannen						Vrouwen					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Rooms-katholieken												
Televisie kijken	100	54	3	6	14	23	100	58	6	4	12	20
Bezoek, praten, feestjes.	100	71	10	6	6	7	100	63	12	8	8	9
Lezen	100	38	23	21	15	3	100	60	19	11	8	2
Rust, verpozing	100	51	28	10	7	4	100	53	36	6	3	2
Radio, grammofoon	100	73	8	8	7	4	100	82	8	5	3	2
Sport, spel, hobbies	100	86	4	5	3	2	100	89	3	2	4	2
Verenigingsleven	100	90	-	0	4	6	100	98	-	-	0	2
Uitgaan	100	98	-	-	0	2	100	100	-	-	-	0
Buiten zijn	100	94	4	1	1	0	100	98	1	0	1	-
Nederlands-hervormden												
Televisie kijken	100	59	5	5	11	20	100	69	0	5	9	17
Bezoek, praten, feestjes.	100	64	13	7	8	8	100	62	12	6	11	9
Lezen	100	33	30	16	15	6	100	50	25	10	10	5
Rust, verpozing	100	48	32	10	8	2	100	50	35	13	2	0
Radio, grammofoon	100	80	8	4	6	2	100	77	8	7	6	2
Sport, spel, hobbies	100	84	4	5	4	3	100	96	2	1	1	0
Verenigingsleven	100	94	0	1	2	3	100	95	0	1	3	1
Uitgaan	100	97	-	-	-	3	100	99	1	-	-	0
Buiten zijn	100	96	3	1	0	0	100	94	4	2	-	-
Geen kerkgenootschap												
Televisie kijken	100	58	3	4	13	22	100	59	6	4	13	18
Bezoek, praten, feestjes.	100	72	12	7	4	5	100	67	13	6	8	6
Lezen	100	36	26	19	14	5	100	45	28	12	11	4
Rust, verpozing	100	54	29	8	9	0	100	52	36	10	1	1
Radio, grammofoon	100	72	8	7	8	5	100	77	7	8	6	2
Sport, spel, hobbies	100	78	4	5	6	7	100	91	2	3	4	0
Verenigingsleven	100	95	-	-	1	4	100	96	1	-	3	-
Uitgaan	100	99	-	-	-	1	100	98	-	-	1	1
Buiten zijn	100	96	3	1	-	0	100	97	2	1	-	0

Tabel 43. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (rooms-katholieken) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	48	72	50	21	44	34	57	38	13	21	61	86	62	29	66
Overwerk	3	1	1	0	0	6	1	2	1	0	1	0	-	0	-
Betaald werk voor anderen	1	2	2	1	1	2	3	3	0	1	1	2	2	1	0
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	5	18	28	0	0	3	11	15	0	-	7	24	41	0	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	20	17	19	17	27	10	5	10	9	20	30	28	29	24	34
Persoonlijke verzorging	16	10	16	16	8	12	9	15	17	7	21	10	16	16	9
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	8	14	10	17	11	14	20	7	16	15	2	8	12	18
Gezelschapsspelen in huis	7	0	2	13	19	6	0	2	14	18	8	0	1	12	20
Uitslapen		23			42		26			44		20			40
Uitrusten	16	5	19	17	38	17	5	18	15	37	15	5	19	20	39
Bezoek ontvangen,op bezoek zijn	16	4	12	32	50	16	3	10	30	45	16	5	15	34	55
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	5	6	18	5	35	6	6	21	7	40	3	5	15	3	29
Luisteren naar radio (met aandacht)	14	6	6	16	31	12	4	6	16	33	15	8	7	16	29
Televisie kijken	32	0	10	42	36	35	-	13	42	38	30	0	8	42	34
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	22	3	12	20	41	24	5	12	19	37	19	2	11	21	44
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	2	0	2	6	11	3	1	2	9	15	1	-	1	4	8
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	0	0	1	4	1	-	0	1	5	0	0	-	1	3
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	0	0	1	1	0	-	0	1	0	-	0	0	0	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	4	3	0	1	83	4	3	0	3	83	4	3	0	0	83
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	1	0	11	0	-	2	0	18	-	-	-	0	4
Sportvereniging of -club	1	0	2	1	2	1	0	3	1	3	1	0	0	0	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	3	0	2	2	3	4	1	3	3	5	1	-	0	2	2

Tabel 44. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (Nederlands-hervormden, totaal) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	44	69	43	17	40	37	51	29	11	20	51	87	56	23	57
Overwerk	3	1	1	1	0	4	2	1	1	0	2	0	0	0	0
Betaald werk voor anderen	2	2	3	1	0	2	2	2	1	1	1	2	3	1	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	4	20	34	0	0	3	16	19	0	0	4	24	48	-	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	13	10	11	10	19	5	3	6	4	12	20	16	17	16	26
Persoonlijke verzorging	15	11	15	12	10	13	11	17	13	9	17	11	14	12	12
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	11	11	14	8	17	9	19	22	7	18	13	3	7	10	16
Gezelschapsspelen in huis	4	1	2	8	16	4	1	3	9	16	4	1	1	8	17
Uitslapen		22			55		28			57		17			54
Uitrusten	13	6	18	15	41	14	7	18	15	41	12	5	17	15	40
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	18	6	16	34	55	16	6	13	33	51	19	5	18	36	59
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	3	7	16	6	29	3	9	20	6	30	2	5	12	5	28
Luisteren naar radio (met aandacht)	12	5	6	17	38	12	6	6	18	39	12	5	6	16	37
Televisie kijken	29	0	9	40	31	31	-	9	43	32	27	0	9	37	29
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	24	4	13	24	55	28	6	15	23	51	20	2	12	25	58
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	0	1	4	4	2	1	1	5	3	0	0	1	4	4
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	0	2	2	1	-	-	1	2	0	-	0	2	2
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	-	0	0	1	-	-	0	0	0	-	-	1	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	0	0	0	1	29	1	1	-	1	29	0	-	0	0	30
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	2	-	3	-	-	5	-	5	-	-	0	-	1
Sportvereniging of -club	1	0	3	-	2	1	0	4	-	2	1	-	1	-	1
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	3	0	1	1	2	4	0	0	2	4	2	0	1	1	0

Tabel 45. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (Nederlands-hervormden, kerks) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	50	72	43	17	37	46	54	30	13	22	53	87	53	20	49
Overwerk	2	1	1	1	-	3	2	1	1	-	2	0	-	0	-
Betaald werk voor anderen	1	3	2	1	1	2	2	1	1	1	0	3	2	0	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	6	20	35	0	-	4	16	15	0	-	7	23	50	-	-
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	14	11	10	9	19	7	6	6	4	13	19	15	14	13	24
Persoonlijke verzorging	14	12	16	13	8	14	12	19	13	5	14	12	15	12	9
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	11	11	15	7	12	6	21	24	1	12	15	2	7	12	12
Gezelschapsspelen in huis	4	1	2	9	16	4	1	2	9	17	4	1	1	9	16
Uitslapen		21			49		26			55		17			44
Uitrusten	9	5	15	12	36	8	4	12	11	36	9	5	17	13	36
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	17	5	11	36	54	14	4	9	34	50	20	5	13	37	57
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	5	8	16	7	31	6	10	18	7	30	4	6	16	6	31
Luisteren naar radio (met aandacht)	14	5	6	22	38	16	7	7	24	39	13	4	5	21	38
Televisie kijken	19	0	7	31	21	19	-	7	30	22	19	1	7	31	20
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	27	5	14	28	58	30	6	14	26	54	25	3	14	29	60
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	0	2	4	3	1	0	1	4	1	-	-	2	4	3
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	-	3	2	1	-	-	2	2	1	-	-	3	2
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	1	-	-	1	1	0	-	-	1	1	1	-	-	0	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	1	1	-	1	70	2	1	-	2	71	-	-	-	1	68
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	2	-	2	-	-	5	-	3	-	-	-	-	0
Sportvereniging of -club	2	0	3	-	0	1	1	5	-	1	2	-	2	-	-
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	4	1	1	1	2	5	0	0	2	4	4	1	2	-	-

Tabel 46. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (Nederlands-hervormden, onkerks) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	40	68	43	18	41	31	49	28	10	19	49	86	58	25	63
Overwerk	3	1	1	1	0	4	2	1	2	0	2	-	0	0	0
Betaald werk voor anderen	2	2	3	1	0	2	2	3	0	1	2	2	4	1	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	3	21	33	0	1	3	16	21	0	1	3	25	46	-	1
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	12	9	12	11	19	4	1	5	4	11	20	17	19	18	27
Persoonlijke verzorging	16	11	14	12	12	13	11	16	13	11	19	10	13	12	14
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	11	11	14	9	21	11	18	22	10	21	12	3	7	9	20
Gezelschapsspelen in huis	4	0	2	8	16	4	1	3	9	15	4	-	0	7	17
Uitslapen		23			60		30			58		17			61
Uitrusten	16	7	20	17	44	18	8	22	18	44	14	5	17	16	43
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	18	6	19	33	56	17	7	15	32	51	19	5	22	34	61
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	1	6	15	5	28	1	8	21	6	29	2	4	10	4	26
Luisteren naar radio (met aandacht)	10	5	6	14	37	9	5	6	14	38	11	6	6	13	36
Televisie kijken	36	-	10	46	38	38	-	9	51	39	33	-	11	42	37
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	22	4	13	21	53	27	6	15	21	49	17	2	11	22	56
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	1	1	5	4	2	1	1	6	5	0	0	1	3	4
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	0	1	2	2	-	-	1	2	-	-	0	1	2
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	-	0	0	1	-	-	-	-	-	-	-	1	0
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	0	0	0	-	-	-	0	-	-	-	0	-	0	-	-
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	3	-	4	-	-	5	-	7	-	-	0	-	2
Sportvereniging of -club	1	-	2	-	2	1	-	3	-	3	1	-	1	-	2
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	1	0	0	2	2	3	0	0	1	4	-	0	0	2	0

Tabel 47. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (gereformeerden) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	48	70	45	21	33	36	56	33	12	15	60	84	57	31	49
Overwerk	2	1	1	1	-	3	1	1	1	-	1	-	-	0	-
Betaald werk voor anderen	3	3	2	0	1	4	5	3	0	1	2	2	2	-	-
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	5	21	34	1	1	4	18	20	1	-	7	25	48	1	1
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	17	11	16	14	26	11	5	9	10	23	23	18	23	18	29
Persoonlijke verzorging	19	11	18	10	10	22	10	15	12	10	17	12	20	7	10
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	10	8	12	8	9	5	14	15	6	9	15	2	9	10	10
Gezelschapsspelen in huis	5	0	2	6	17	4	-	1	6	14	5	1	2	7	19
Uitslapen		24			44		29			43		18			44
Uitrusten	13	5	18	17	48	14	8	19	16	48	11	3	18	18	48
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	12	7	17	37	47	12	10	15	38	44	12	5	19	36	49
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	1	7	18	4	27	2	9	24	6	29	-	6	13	2	24
Luisteren naar radio (met aandacht)	12	4	5	20	28	10	5	5	20	31	14	3	4	20	26
Televisie kijken	16	-	9	25	17	15	-	7	24	16	17	-	11	26	17
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	27	6	11	31	68	27	10	13	31	65	26	2	10	31	70
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	1	2	4	1	2	1	2	5	-	-	-	1	2	1
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	1	2	1	1	-	-	2	1	1	-	1	3	-
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	0	-	1	-	0	0	-	1	-	-	-	-	1	-
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	1	0	0	1	81	1	-	-	-	83	0	1	1	1	79
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	-	3	-	0	-	-	6	-	1	-	-	1	-	-
Sportvereniging of -club	1	-	1	0	-	2	-	2	0	-	-	-	-	-	-
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	3	1	2	2	1	4	1	3	4	0	3	1	-	0	1

Tabel 48. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (onkerkelijken) (in procenten)

	Totaal					Mannen					Vrouwen				
	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag	Vrijdag-avond	Zaterdag			Zondag
		ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond			ochtend	middag	avond	
A. Een uur of meer besteed aan:															
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	40	61	36	18	41	32	43	26	11	22	48	80	46	25	61
Overwerk	2	1	1	0	1	4	2	1	1	1	1	-	-	-	-
Betaald werk voor anderen	2	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	0	0
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	2	27	37	0	0	1	18	23	0	0	3	36	52	0	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	15	12	13	13	23	8	5	9	7	17	22	21	18	19	29
Persoonlijke verzorging	16	14	12	9	12	10	11	13	8	9	22	17	11	10	15
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	14	12	15	9	21	11	20	22	7	20	17	3	7	11	22
Gezelschapsspelen in huis	5	0	2	8	15	6	1	2	9	16	4	-	1	7	15
Uitslapen		24			60		27			60		20			59
Uitrusten	13	6	16	15	37	15	7	18	15	39	11	5	15	15	35
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	16	7	17	39	52	13	6	14	35	51	19	8	20	43	53
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	4	8	17	4	33	6	10	21	4	36	2	5	13	4	30
Luisteren naar radio (met aandacht)	13	8	8	17	36	12	8	9	15	39	14	7	6	19	34
Televisie kijken	38	0	15	46	39	39	1	13	49	42	36	-	16	44	36
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	27	7	18	23	52	25	10	20	21	53	29	4	16	25	51
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	2	1	3	3	6	2	0	3	2	6	1	1	2	4	5
B. Bezoek gebracht aan:															
Film	1	-	1	2	4	1	-	1	2	4	0	-	0	3	3
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	-	0	1	1	0	-	0	1	1	0	-	0	0	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	-	0	0	-	1	-	0	-	-	0	-	-	0	-	1
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	-	1	0	6	-	-	2	0	11	0	-	-	0	2
Sportvereniging of -club	3	1	2	1	1	3	1	3	1	3	2	-	0	0	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	2	0	1	1	1	2	0	1	1	1	2	0	1	1	1

Tabel 49. Spreidingsgegevens in kwartieren per dag (zaterdag en zondag) van de verplichte bezigheden van televisiebezitters en niet-televisiebezitters (in procenten)

	Televisiebezitters						Niet-televisiebezitters					
	Totaal	waarvan met					Totaal	waarvan met				
		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer		0	1-2	3-4	5-8	9 en meer
		kwartieren						kwartieren				
Zaterdag												
Werk, schoolbezoek .	100	72	2	1	1	24	100	69	1	1	3	26
Studie, huiswerk ...	100	94	1	0	2	3	100	89	2	1	4	4
Maaltijden	100	1	4	31	58	6	100	1	8	25	61	5
Huishoudelijk werk ..	100	25	8	5	10	52	100	24	6	4	11	55
Reparaties	100	93	1	2	1	3	100	97	0	1	1	1
Zorg voor kinderen .	100	78	5	7	7	3	100	73	7	8	6	6
Overige verplichte bezigheden	100	35	32	19	9	5	100	32	32	23	10	3
Zondag												
Werk, schoolbezoek .	100	93	0	1	1	5	100	88	1	1	2	8
Studie, huiswerk ...	100	91	2	1	2	4	100	91	-	2	2	5
Maaltijden	100	3	4	16	64	13	100	-	2	21	66	11
Huishoudelijk werk ..	100	36	10	8	13	33	100	34	11	7	11	37
Reparaties	100	98	1	1	-	0	100	100	-	0	-	0
Zorg voor kinderen .	100	77	6	7	6	4	100	77	7	4	7	5
Overige verplichte bezigheden	100	31	47	11	9	2	100	30	45	16	7	2

Tabel 50. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (televisiebezitters) (in procenten)

	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	Vrijdag-avond	Zaterdag		Vrijdag-avond	Zaterdag		Vrijdag-avond	Zaterdag	
		middag	avond		middag	avond		middag	avond
A. Een uur of meer besteed aan:									
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	40	40	16	30	28	9	51	53	24
Overwerk	3	1	0	4	1	0	1	0	0
Betaald werk voor anderen	2	2	1	3	2	0	1	2	1
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	3	32	0	2	18	0	4	46	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	16	16	13	8	10	6	24	23	19
Persoonlijke verzorging	18	14	12	13	15	12	24	13	12
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	12	16	9	10	23	7	15	10	10
Gezelschapsspelen in huis	5	2	7	6	3	8	4	1	5
Uitrusten	14	18	15	15	19	14	12	16	15
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	15	15	31	13	13	28	16	18	34
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	4	17	4	5	20	4	4	14	4
Luisteren naar radio (met aandacht)	6	6	6	6	7	7	7	5	5
Televisie kijken	58	20	68	60	20	68	57	19	69
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	19	15	16	22	17	16	16	13	16
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	2	2	4	2	2	5	1	1	4
B. Bezoek gebracht aan:									
Film	1	0	2	1	0	2	0	0	1
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	0	1	-	0	1	0	-	0
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	2	0	1	2	0	2	1	0	0
Sportwedstrijd, als toeschouwer	0	2	0	0	3	0	0	0	0
Sportvereniging of -club	1	2	0	1	4	0	1	0	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	2	1	1	2	1	1	1	0	1

Tabel 51. Enige verplichte en vrije-tijdsbezigheden in het weekend (niet-televisiebezitters) (in procenten)

	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	Vrijdag-avond	Zaterdag		Vrijdag-avond	Zaterdag		Vrijdag-avond	Zaterdag	
		middag	avond		middag	avond		middag	avond
A. Een uur of meer besteed aan:									
Gewoon werk in bedrijf, huishoudelijk werk, schoolbezoek, studie	49	48	21	39	36	15	58	58	27
Overwerk	2	1	1	4	2	1	1	-	0
Betaald werk voor anderen	1	2	1	2	3	1	1	2	1
Winkelen, boodschappen doen, inkopen doen	4	33	0	3	20	0	6	46	0
Zorg voor en bezig zijn met de kinderen, in huis	17	14	14	9	7	9	24	20	20
Persoonlijke verzorging	14	16	14	12	14	15	16	17	13
Liefhebberijen, hobbies (niet in verenigingsverband)	13	12	10	11	19	7	14	6	12
Gezelschapsspelen in huis	6	1	13	5	2	13	7	1	12
Uitrusten	14	18	17	16	17	17	13	19	18
Bezoek ontvangen, op bezoek zijn	18	15	38	17	12	37	19	18	39
Buiten zijn (wandelen, fietsen, autorijden, spelen enz.)	3	17	6	5	22	8	2	13	4
Luisteren naar radio (met aandacht)	18	6	27	17	6	26	19	6	28
Televisie kijken	6	3	15	6	3	16	6	2	14
Lezen van boek, tijdschrift of weekblad; studeren voor plezier, muziek- of zangbeoefening in huis	28	12	29	30	13	27	27	12	31
Bezoek van café, restaurant, cafetaria, dansgelegenheid e.d.	1	2	5	2	2	7	0	2	4
B. Bezoek gebracht aan:									
Film	1	0	2	1	0	1	0	0	3
Concert, museum, tentoonstelling, toneel, cabaret, musical, ballet	0	0	1	1	0	1	0	0	1
Kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	2	0	1	2	0	1	2	0	0
Sportwedstrijd, als toeschouwer	-	2	0	-	3	0	-	0	0
Sportvereniging of -club	1	1	0	2	2	1	1	1	0
Andere bijeenkomsten van verenigingen, bonden, clubs; instuif	3	2	2	4	2	3	3	1	2

Tabel 52. Structuur van de tijdsbesteding per week in 1955/'56 en 1962, per levensfase en per sociaal milieu

	Levensfase								Sociaal milieu									
	12-17 jaar		18-39 jaar		40-59 jaar		60 jaar en ouder		Agrarische bevolking		Arbeiders		Risicodragende middenstand		Loontrekkende middenstand		Leidinggevenden en welgestelden	
	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962
	Procenten																	
Mannen																		
Verplichte bezigheden .	29	28	33	31	32	31	21	22	29	30	28	25	39	35	31	31	37	36
Vrije tijd	37	42	44	50	47	51	54	59	45	45	47	53	40	46	47	51	42	46
Onderweg zijn	5	4	6	4	4	3	2	2	3	3	5	3	3	4	5	4	6	4
Slapen	28	26	14	14	15	15	20	17	21	22	18	18	16	15	14	14	13	14
Onbekende bezigheden ..	1	0	3	1	2	0	3	0	2	0	2	1	2	0	3	0	2	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Vrouwen																		
Verplichte bezigheden .	37	38	44	44	46	43	38	33	45	40	46	42	45	44	42	41	40	43
Vrije tijd	30	33	33	39	34	40	39	45	28	36	32	39	34	39	36	40	40	42
Onderweg zijn	4	3	3	3	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2	4	3	4	2
Slapen	26	25	16	14	16	15	19	20	23	22	18	17	16	15	16	16	14	13
Onbekende bezigheden ..	3	1	4	0	2	0	2	0	2	0	1	0	2	0	2	0	2	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	Absoluut (in uren)																	
Mannen																		
Verplichte bezigheden .	17,4	18,1	20,1	20,2	19,5	19,9	12,7	14,0	17,5	19,2	16,7	15,8	23,7	22,3	18,9	20,2	22,5	23,2
Vrije tijd	22,6	26,7	26,5	31,9	28,1	33,0	32,7	37,9	27,3	29,4	28,7	34,2	24,1	29,8	28,0	32,6	25,3	29,6
Onderweg zijn	3,2	2,6	3,6	2,7	2,5	2,1	1,2	1,2	1,8	1,7	3,1	2,1	1,8	2,4	3,2	2,7	3,6	2,4
Slapen	16,8	17,0	8,5	9,1	9,2	9,4	12,1	11,2	12,7	14,1	10,8	11,9	9,7	9,9	8,6	8,7	7,9	9,2
Onbekende bezigheden ..	0,5	0,1	1,8	0,6	1,2	0,1	1,8	0,2	1,2	0,1	1,2	0,5	1,2	0,1	1,8	0,3	1,2	0,1
Totaal	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5
Vrouwen																		
Verplichte bezigheden .	22,4	24,2	26,6	28,6	27,7	27,9	23,2	21,4	27,3	25,8	27,9	27,2	27,2	28,3	25,4	26,2	24,2	27,7
Vrije tijd	18,2	21,9	20,0	24,8	20,7	25,9	23,3	29,2	16,9	23,5	19,3	25,3	20,7	25,0	21,8	25,8	24,1	26,8
Onderweg zijn	2,4	1,7	1,8	1,9	1,2	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,8	1,2	1,8	1,3	2,4	1,9	2,4	1,5
Slapen	15,7	16,4	9,7	9,2	9,7	9,4	11,6	12,6	13,9	13,9	10,9	10,6	9,6	9,5	9,7	10,5	8,6	8,4
Onbekende bezigheden ..	1,8	0,3	2,4	0,0	1,2	0,2	1,2	0,1	1,2	0,1	0,6	0,2	1,2	0,4	1,2	0,1	1,2	0,1
Totaal	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5

Tabel 53. Vrije-tijdsbezigheden per week in 1955/'56 en 1962, per levensfase (mannen), in procenten van de totale vrije tijd en in uren per week

	Procenten								Absoluut (in uren)							
	12-17 jaar		18-39 jaar		40-59 jaar		60 jaar en ouder		12-17 jaar		18-39 jaar		40-59 jaar		60 jaar en ouder	
	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962
Televisie kijken	0	23	0	20	1	20	1	23	0,1	6,3	0,1	6,4	0,3	6,8	0,3	8,8
Bezoek, praten, feestjes	10	12	23	18	21	19	19	16	2,3	3,2	6,3	5,9	6,0	6,1	6,3	6,2
Lezen	22	15	20	16	24	18	29	21	4,9	4,0	5,3	5,0	6,6	5,8	9,3	8,0
Rust, verpozing	5	7	9	11	12	13	15	16	1,2	1,9	2,3	3,5	3,5	4,3	4,8	6,1
Radio, grammofoon	12	8	13	8	14	8	16	9	2,8	2,1	3,4	2,6	4,0	2,8	5,2	3,3
Sport, spel, hobbies	17	17	15	11	12	11	12	6	3,8	4,6	3,9	3,5	3,3	3,6	3,9	2,2
Verenigingsleven	11	4	6	5	7	4	2	2	2,5	1,0	1,6	1,7	1,9	1,4	0,7	0,9
Uitgaan	6	4	5	4	3	1	0	1	1,3	1,0	1,3	1,1	0,9	0,2	0,2	0,3
Buiten zijn	11	7	5	4	3	3	4	3	2,4	1,8	1,3	1,2	0,8	0,8	1,2	1,0
Godsdienst	4	2	3	3	2	3	2	3	1,0	0,6	0,8	0,9	0,6	1,2	0,7	1,1
Overige vrije-tijdsbezigheden	2	1	1	0	1	-	0	0	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	-	0,1	0,0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	22,6	26,7	26,5	31,9	28,1	33,0	32,7	37,9
Periode waarover werd geënquêteerd									60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5

Tabel 54. Vrije-tijdsbezigheden per week in 1955/'56 en 1962, per levensfase (vrouwen), in procenten van de totale vrije tijd en in uren per week

	Procenten								Absoluut (in uren)							
	12-17 jaar		18-39 jaar		40-59 jaar		60 jaar en ouder		12-17 jaar		18-39 jaar		40-59 jaar		60 jaar en ouder	
	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962
Televisie kijken	1	28	1	23	1	22	0	25	0,2	6,1	0,2	5,8	0,1	5,7	0,1	7,3
Bezoek, praten, feestjes	16	18	31	26	30	26	30	22	2,9	4,0	6,2	6,4	6,2	6,8	6,9	6,4
Lezen	20	16	19	15	20	16	24	18	3,7	3,4	3,9	3,8	4,2	4,2	5,6	5,3
Rust, verpozing	7	6	13	13	13	16	14	18	1,3	1,3	2,6	3,2	2,8	4,2	3,3	5,3
Radio, grammofoon	11	9	12	9	14	8	13	9	2,0	2,0	2,4	2,2	2,8	2,0	3,1	2,6
Sport, spel, hobbies	14	9	8	3	8	3	9	4	2,5	2,0	1,6	0,7	1,6	0,9	2,2	1,1
Verenigingsleven	8	6	4	2	4	1	2	0	1,4	1,2	0,8	0,5	0,8	0,2	0,4	0,1
Uitgaan	5	1	4	3	4	1	1	1	1,0	0,3	0,8	0,7	0,8	0,3	0,2	0,1
Buiten zijn	11	5	3	3	3	3	2	1	1,9	1,2	0,7	0,8	0,6	0,7	0,3	0,3
Godsdienst	6	2	4	3	3	4	4	2	1,1	0,4	0,7	0,7	0,7	0,9	1,0	0,7
Overige vrije-tijdsbezigheden	1	-	1	0	0	-	1	0	0,2	-	0,1	0,0	0,1	-	0,2	0,0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	18,2	21,9	20,0	24,8	20,7	25,9	23,3	29,2
Periode waarover werd geënquêteerd									60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5

Tabel 55. Vrije-tijdsbezigheden per week in 1955/'56 en 1962, per sociaal milieu (mannen), in procenten van de totale vrije tijd en in uren per week

	Procenten										Absoluut (in uren)									
	Agrarische bevolking		Arbeiders		Risicodragende middenstand		Loontrekkende middenstand		Leidinggevenden en welgestelden		Agrarische bevolking		Arbeiders		Risicodragende middenstand		Loontrekkende middenstand		Leidinggevenden en welgestelden	
	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962
Televisie kijken	0	16	0	22	1	26	1	20	2	20	0,1	4,7	0,1	7,7	0,2	7,9	0,4	6,4	0,4	5,7
Bezoek, praten, feestjes.	20	14	19	16	21	21	22	19	20	19	5,5	4,0	5,6	5,5	5,1	6,0	5,8	6,2	5,2	5,5
Lezen	21	19	22	16	24	16	23	19	25	18	5,7	5,7	6,3	5,6	5,8	4,6	6,9	6,3	6,3	5,4
Rust, verpozing	14	20	11	12	11	11	8	10	8	10	3,9	5,8	3,0	4,1	2,7	3,4	2,4	3,4	2,2	3,1
Radio, grammofoon	15	13	14	8	13	6	13	8	10	10	4,0	3,7	4,0	2,7	3,1	1,9	2,9	2,7	2,6	2,9
Sport, spel, hobbies	12	6	16	12	11	7	14	12	11	10	3,4	1,7	4,5	4,0	2,6	2,1	3,1	4,0	2,8	3,0
Verenigingsleven	7	5	5	4	6	6	6	4	10	4	1,8	1,6	1,6	1,3	1,6	1,8	2,7	1,1	2,5	1,1
Uitgaan	3	1	4	3	5	1	4	1	6	4	0,8	0,3	1,1	1,0	1,1	0,3	1,6	0,4	1,4	1,2
Buiten zijn	4	2	5	4	5	4	5	4	4	3	1,2	0,7	1,4	1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,0	1,0
Godsdienst	3	4	3	3	3	2	3	3	3	2	0,8	1,2	0,8	1,0	0,7	0,7	0,8	1,0	0,7	0,5
Overige vrije-tijdsbezigheden	1	-	1	0	0	0	1	0	1	0	0,1	-	0,3	0,1	0,1	0,0	0,2	0,0	0,2	0,2
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	27,3	29,4	28,7	34,2	24,1	29,8	28,0	32,6	25,3	29,6
Periode waarover werd geënquêteerd											60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5

Tabel 56. Vrije-tijdsbezigheden per week in 1955/'56 en 1962, per sociaal milieu (vrouwen), in procenten van de totale vrije tijd en in uren per week

	Procenten										Absoluut (in uren)									
	Agrarische bevolking		Arbeiders		Risicodragende middenstand		Loontrekkende middenstand		Leidinggevenden en welgestelden		Agrarische bevolking		Arbeiders		Risicodragende middenstand		Loontrekkende middenstand		Leidinggevenden en welgestelden	
	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962	1955/'56	1962
Televisie kijken	1	14	1	28	0	22	0	25	2	13	0,1	3,4	0,1	6,9	0,1	5,5	0,1	6,4	0,5	3,6
Bezoek, praten, feestjes .	31	20	28	24	28	21	29	25	29	38	5,2	4,6	5,5	6,2	5,9	5,3	6,3	6,4	7,1	10,1
Lezen	20	17	19	15	18	18	24	15	21	17	3,4	4,1	3,6	3,8	3,7	4,6	5,1	3,9	5,0	4,5
Rust, verpozing	16	17	14	15	12	13	11	13	11	12	2,8	4,0	2,6	3,7	2,4	3,3	2,4	3,4	2,6	3,1
Radio, grammofoon	12	10	14	8	13	11	12	7	7	7	2,0	2,4	2,8	2,0	2,8	2,8	2,5	1,9	1,8	2,0
Sport, spel, hobbies	6	5	9	4	10	3	9	4	10	4	1,0	1,2	1,8	1,0	2,1	0,7	1,9	1,0	2,3	1,0
Verenigingsleven	3	3	3	1	5	2	5	3	6	3	0,5	0,6	0,6	0,3	1,0	0,4	1,1	0,8	1,4	0,7
Uitgaan	3	2	3	1	5	3	4	3	6	1	0,4	0,4	0,5	0,2	1,0	0,7	0,8	0,8	1,5	0,4
Buiten zijn	2	5	4	2	4	5	3	2	5	3	0,4	1,2	0,8	0,6	0,7	1,1	0,7	0,4	1,1	0,8
Godsdienst	5	7	4	2	4	2	3	3	3	2	0,9	1,6	0,8	0,6	0,8	0,6	0,8	0,8	0,7	0,6
Overige vrije-tijdsbezigheden	1	0	1	-	1	-	0	0	0	0	0,2	0,0	0,2	-	0,2	-	0,1	0,0	0,1	0,0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	16,9	23,5	19,3	25,3	20,7	25,0	21,8	25,8	24,1	26,8
Periode waarover werd geënquêteerd											60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5	60,5	64,5

NETHERLANDS CENTRAL BUREAU OF STATISTICS

Leisure in the Netherlands 1962-1963

Part 3

Evenings and weekends, autumn 1962

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ W. DE HAAN N.V.
ZEIST, 1965